

Grönt budgetförslag 2014

Framtidens stad

– satsningar för kommande generation

miljöpartiet de gröna

STOCKHOLMS STAD

Miljöpartiets förslag till budget 2013

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	9
MODERNT, MILJÖVÄNLIGT OCH MÄNSKLIGT STOCKHOLM	9
BOSTÄDER	10
Allmännyttan	10
En fast bostad	10
Klimatsmart stadsutveckling	10
En ny markpolitik	11
KLIMAT OCH TRAFIK	11
Stärkt klimatarbete	11
Stockholm – cykelstaden	12
Parkeringspolitik som styrmedel	12
Energikrav och förnybar energi	13
Näringslivet en motor i klimatarbetet	13
ETT JÄMLIKARE STOCKHOLM	14
Trygg stadsmiljö	14
Barns rättigheter	14
Stöd och omsorg om de mest utsatta	15
Förebyggande samarbete	15
Kollo och fritidsverksamhet	15
Skolan	15
Skolmiljökommission	16
Förskolan	16
Fritidshem	16
INRIKTNINGSMÅL OCH MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDENA	17
1. Stockholms stad ska ha en långsiktig hushållning med våra resurser	17
2. Stockholm ska vara en inkluderande stad där människor trivs, utvecklas och har goda arbetsmöjligheter	17
3. Stockholm ska vara en hållbar storstad med bostäder, god miljö och rikt kulturliv för alla	19
4. Stockholm ska vara en barnvänlig stad där barns rättigheter tillgodoses	20
KOMMUNSTYRELSEN M.M	22

Centrala funktioner för klimat och lika rättigheter	22
Centralt ansvar för ökad tillgänglighet och hälsa	22
Socialt ansvar	23
Hållbar offentlig upphandling	23
Demokrati	23
Föreningslivet	24
Stockholm som klimatstad	24
Insamling av matavfall för ökad biogasproduktion	24
Stockholm som cykelstad	24
Allas rätt till en bostad	24
En växande storstad	25
Skolplanering för ett växande Stockholm – även för fristående verksamheter	25
Den goda måltiden	25
Jämlik utbildning och fritidsverksamhet	25
En attraktiv arbetsgivare	25
REVISORSKOLLEGIET	27
VALNÄMNDEN	27
STADSDELSNÄMNDERNA	27
Demokrati och medborgarinflytande i stadsdelsnämnderna	27
Fler konsumentrådgivare kan arbeta förebyggande	28
Ekonomi- särskilda anslag och långsiktig finansiering	28
FÖRSKOLEVERKSAMHET	28
Barn har rätt till inflytande	29
Valfrihet i barnomsorgen	29
Förbyggande samarbete	29
Kvalitet i förskolan	29
Lika rätt ska prägla förskolan	30
Grön certifiering av förskolor	30
Giftfri förskola	31
Säker skolväg	31
God arbetsmiljö i förskolan	31
VERKSAMHET FÖR BARN, KULTUR OCH FRITID	32
Fler mötesplatser på ungdomars egna villkor	33
Förebyggande samarbete	33
Satsa på kollo	34
Ge barn- och ungdomskultur resurser och hög status	34
Skapa förutsättningar för det lokala föreningslivet	34
ÄLDREOMSORG	35
Satsa på valfrihet och trygga bostäder	36
Kvalitet i vardagen	36

Garanterar en jämställd omsorg	37
Demensvården ska förbättras	37
Utveckla det medicinska ansvaret	37
Erbjud kortare arbetstid och kompetensutveckling	37
STÖD TILL PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING	39
Öka tillgängligheten	40
Insatser efter behov och önskemål	40
Stöd vid neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar	40
Rätt till arbete	41
Kortare arbetstid och kompetensutveckling	41
INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG	42
Barn och unga	42
Bättre hjälp åt människor som är hemlösa	43
Tiggeri som försörjning	44
Kvinnofrid, partnerfrid och barnfrid	44
Utvecklad missbruksvård	45
Fler skuldrådgivare	45
Fler personliga ombud	45
Flyktingmottagande	45
Ensamkommande flyktingbarn	45
Papperslösa har mänskliga rättigheter	46
Förbättra socialsekreterarnas arbetsvillkor	46
STADSMILJÖ OCH LOKALT MILJÖARBETE	47
Förbättra skötseln av parker och naturreservat	47
Stadsodling	48
Bjud in till dialog	48
Lokalt miljö- och demokratiarbete	48
Aktivt klimat- och miljöarbete i verksamheterna	48
EKONOMISKT BISTÅND	50
Barnperspektivet ska vara vägledande	50
Generösare bedömningar	50
ARBETSMARKNADSÅTGÄRDER	51
En dörr in	51
Matcha och metodutveckla	52
Ge unga en bra start i arbetslivet	52
Satsa på långtidsarbetslösa	53
Lika rättigheter på arbetsmarknaden	53
ARBETSMARKNADSNÄMNDEN	54
Lika rättigheter på arbetsmarknaden	55
En dörr in	55
Fler vägar till jobb	56

Satsningar på unga	57
Svenskundervisning för liv och arbetsliv	57
Lätt att ställa om och lära nytt	58
EXPLOATERINGSNÄMNDEN	60
Moderna, mänskliga och miljövänliga bostadsområden	60
Staden ska styra markanvändningen	61
Arkitektur	61
Miljöanpassat byggande och högt ställda energikrav	62
Klimatneutrala stadsdelar	62
Planera för mångfald	63
Bygg för studenter och unga	63
FASTIGHETSNÄMNDEN	66
Långsiktigt underhåll	66
Energieffektivisera stadens fastigheter och idrottsanläggningar	66
Studentbostäder	67
Förbättra arbetsmiljön och öka tillgängligheten	67
Socialt företagande, småföretagande	67
Utveckla avfallsinsamlingen	67
Förvalta stadens kulturfastigheter	67
IDROTTSNÄMNDEN	68
Goda möjligheter till motion och friluftsliv	69
Satsa på ytterstaden	69
Ökad simkunnighet	69
Idrottsrörelse och föreningsliv	70
En öppen och jämställd idrott	70
Fler och bättre idrottsanläggningar	71
Större genomförandeprojekt	71
Rusta upp, miljöanpassa och energieffektivisera	72
KULTURNÄMNDEN: KULTURFÖRVALTNINGEN	74
Satsa på barn- och ungdomskultur	75
Satsa på kulturskolan	75
Kulturinstitutioner i hela staden	75
Rusta det offentliga rummet och utveckla kvarterskulturen	76
Gör nya slussenområdet till ett kulturcentrum	76
Skapa livsrum för det kreativa Stockholm	76
Ökad mångfald	77
Satsa på film	77
Världskulturfestival	77
Biblioteken	77
Fri entré, fler utställningar och nya uppdrag	77
KULTURNÄMNDEN: STADSARKIVET	79

KYRKOGÅRDSNÄMNDEN	79
MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN	81
Aktivt miljömålsarbete	82
En klimatplan för Stockholm	82
Stärkt klimatarbete	82
Energicentrum	82
Uppmärksamma konsumtionens klimat- och miljöpåverkan	83
Inrätta ett kemikaliecentrum	83
Giftfri förskola	83
Åtgärder för bättre luftkvalitet	84
Åtgärder för bättre vattenkvalitet	84
Utveckla miljöövervakningen	84
Öka miljöhänsynen vid byggnation	85
SERVICENÄMNDEN	88
SOCIALNÄMNDEN	89
Goda uppväxtvillkor för barn i alla delar av staden	89
Insatser för utsatta barn och ungdomar	89
Förebyggande stöd till familjer	90
Stoppa våldet bland unga	90
Våld i nära relationer	90
Ökat stöd till kvinnojourer och mansmottagningar	91
Erbjud stöd till papperslösa	91
Heders-/skamrelaterat våld	91
Arbete mot prostitution och människohandel	91
Öka hbtq-kompetensen	91
En fast bostad är en mänsklig rättighet	91
Satsa på förebyggande insatser mot missbruk	92
Satsa på att förebygga självmord	92
Öka tillgängligheten i staden	92
Tester för att upptäcka krogdiskriminering	93
Förbättra socialekreterarnas arbetsvillkor	93
STADSBYGGNADSNÄMNDEN	95
En modern, mänsklig och miljövänlig stadsplanering	96
Klimatneutrala stadsdelar	97
Biologisk mångfald och ekosystemtjänster	98
Bjud in till dialog	98
En stad tillgänglig för alla	99
Bygg för studenter och unga	99
Blandade upplåtelseformer och bostäder åt alla	100
Arkitektur	100
TRAFIK- OCH RENHÅLLNINGSNÄMNDEN	102

TRAFIK- OCH GATUVERKSAMHET	102
Effektiva och klimatsmarta transporter	102
Framkomligheten ska vara god	103
Minska antalet bilar och biltrafikandelen	103
Bygg ut cykelbanorna i ett sammanhängande nät	103
Gör om fler gator till gågator och gångfartsområden	104
Trafikmiljö på människans villkor	104
Trafikmiljö vid skolor på barnens villkor	105
Lika rätt ska gälla i trafikplaneringen	105
Parkeringspolitiken som styrmedel	105
Åtgärder för bättre luftkvalité	106
Kollektivtrafik istället för motorvägar	106
Utbyggd kollektivtrafik	107
Samordna varutransporterna- citylogistik	107
Marknadsför och informera om miljöanpassade transporter	108
Utred överdäckningar och andra trafikmiljöförbättringar	108
Återställ trafikskadad natur	108
Träd och grön miljö i gaturummet	108
Arbeta förebyggande för mindre nedskräpning	108
RENHÅLLNINGSVERKSAMHET	110
Avfallstaxan som styrmedel	110
Gör biogas av matavfallet	110
Infrastruktur för materialåtervinning	110
Kommunicera för ökad källsortering	111
UTBILDNINGSNÄMNDEN	112
En skola att växa i	113
En skola för alla	113
Bättre arbetsvillkor för lärarna	114
Mer modersmålsundervisning	114
Fritidshemlyft	114
Demokratilyft	114
ÄLDRENÄMNDEN	117
Fler platser i äldreboenden	117
Likvärdig och jämställd omsorg	118
Stötta idéburen äldreomsorg	118
Ökade krav i upphandlingen av hemtjänst	118
Full meddelarfrihet	118
Erbjud lokalt tillagad mat	118
Ett språkligt och kulturellt lyft	119
Öka hbtq-kompetensen	119
ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN	120
Korta handläggningstiderna	121
Stärk tillsynen	121

CENTRAL MEDELSRESERV	123
FINANSFÖRVALTNING	124
MODERBOLAGET STOCKHOLMS STADSHUS AB	125
BOSTADSBOLAGEN	128
Modernt, mänskligt och miljövänligt boende	128
En allmännytta för alla	129
Bygg för studenter och unga	129
Upprustning	129
Centrum i ytterstaden	129
AB SVENSKA BOSTÄDER	130
Järvalyftet och söderortsvisionen	131
Klimatsatsningar och upprustning av miljonprogrammen	131
STADSHOLMEN	132
FAMILJEBOSTÄDER	132
Pilotbolag för kooperativa hyresrätter	133
Ett medvetet energibesparingsarbete	133
STOCKHOLMSHEM	134
MICASA FASTIGHETER I STOCKHOLM AB	135
Öka mångfalden	135
STOCKHOLMS STADS BOSTADSFÖRMEDLING AB	136
SKOLFASTIGHETER I STOCKHOLM AB (SISAB)	137
Skapa bättre arbetsmiljö i skolorna	137
Energieffektivisera stadens skolor	137
Sommarverksamhet i skollokalerna	138
Gröna skolgårdar	138
Lokalt lagad mat	138
Skolplanering för ett växande Stockholm	138
STOCKHOLM VATTEN AB	139
Eftersatt underhåll i VA nätet	139
Omvandla organiskt avfall till biogas	140
Hålla hög klimatberedskap	140
STOCKHOLMS HAMN AB	141

AB STOKAB	143
STOCKHOLMS STADS PARKERINGS AB	144
STOCKHOLMS STADSTEATER AB	145
STOCKHOLM GLOBE ARENA FASTIGHETER AB	146
STOCKHOLM BUSINESS REGION AB	146
Utvecklingscentrum för små företag	147
Kulturföretagare	147
Miljöföretagare	147
Besöksnäringen	147
S:T ERIK FÖRSÄKRING AB	149
S:T ERIK LIVFÖRSÄKRING AB	149
S:T ERIK MARKUTVECKLING AB	149
AB FORTUM VÄRME HOLDING SAMÄGT MED STOCKHOLMS STAD	150
Stärk miljöprofilen	150
MÄSSFASTIGHETER I STOCKHOLM AB	151
STORSTOCKHOLMS BRANDFÖRSVAR (SSBF)	152

Miljöpartiets förslag till budget för år 2013

INLEDNING

MODERNT, MILJÖVÄNLIGT OCH MÄNSKLIGT STOCKHOLM

Stockholm är en fantastisk stad att bo och leva i. Närheten till grönska och vatten och blandningen av människor med olika bakgrund skapar gränslösa möjligheter. Stockholm är nu inne i en formativ fas med mycket hög befolkningstillväxt som måste mötas genom en ekologiskt, socialt och kulturellt hållbar stadsutveckling. En grön omställning av Stockholm skapar fler jobb och företag, skapar trygghet för de mest utsatta och visar ledarskap i miljöfrågorna. För att åstadkomma detta krävs en mängd konkreta åtgärder. I Miljöpartiets budget för år 2014 finns åtgärder som gör Stockholm till en modern, mänsklig och miljövänlig stad där det är lätt att leva klimatsmart och miljövänligt och där alla människors lika möjligheter garanteras.

Stockholms stad har ett stort ansvar för att minska klimatpåverkan. Därför stärks stadens klimatarbete väsentligt. En miljard kronor avsätts för investeringar i bland annat solenergi på stadens tak och en biogasanläggning. En ny central funktion för klimat inrättas, samtidigt som klimatarbetet hos stadens nämnder och bolag stärks. Även reella energieffektiviseringar i stadens fastighets- och bostadsbestånd ska göras under året. I en klimatsmart storstad ges biltrafiken ett allt mindre utrymme. Biltrafiken ska minska för att ge plats för fotgängare, cyklister och kollektivtrafik. En satsning görs på stadens cykelbanenät och cykelparkeringar.

Levande demokrati, mångfald och lika rättigheter skapar en modern, pulse-rande storstad där alla människor har en god livskvalitet och nya livschanser. I stadens gröna budget fastslås alla människors lika värde och rättigheter, vilket är grunden i ett demokratiskt samhälle. Arbetet för alla människors lika rättigheter kräver politiska insatser och därför inrättas en central funktion för lika rättigheter. Miljöpartiet föreslår en rad åtgärder inom bland annat förskola, skola och ungdomsverksamhet för ett mer inkluderande och mer jämlikt Stockholm för barn och unga.

Utvecklingen av Stockholm ska utgå från ett barnperspektiv, där barnets bästa alltid ska komma i första hand. De barn som far illa ska få hjälp och därför görs en stor satsning på stöd och omsorg för de mest utsatta barnen. Socialtjänsten måste få goda förutsättningar för att kunna satsa på det förebyggande arbetet.

Vi vill inrätta en så kallad social investeringsfond för att möjliggöra satsningar på förebyggande insatser, utöver dem i ordinarie driftsbudget. Tidiga och väl definierade sociala satsningar kan leda till både ekonomiska och mänskliga vinster liksom till att resurser frigörs för ytterligare förstärkningar i välfärden.

200 miljoner avsätts till den sociala investeringsfonden. Fonden ska vara cirkulerande; de senare kostnader som kan undvikas genom tidiga sociala satsningar

återförs till fonden. Detta skapar bättre förutsättningar för staden att göra sociala satsningar som på kort sikt innebär kostnader men som på några års sikt, förutom den mänskliga vinsten, betalar sig strikt ekonomiskt. Socialtjänsten, skolor och förskolor har goda möjligheter att identifiera möjliga sociala satsningar som kan återbetala sig i form av minskade kostnader längre fram.

Stockholms stads finanser är relativt stabila, men det finns en oro inför den framtida ekonomiska utvecklingen. För att säkerställa en ekonomisk, social och ekologiskt hållbar utveckling av Stockholm ska staden göra nödvändiga investeringar. I ett grönt Stockholm skapas fler jobb och företag genom att staden tar ansvar för att stimulera näringsliv och arbetsmarknad.

Staden tar också ansvar för att den yngre generationen har en bra skola att gå till och en meningsfull fritid. Vi tar också ansvar för de som behöver stöd allra mest. I ett grönt Stockholm går solidariteten och omsorgen om andra före sänkta skatter. Därför höjer vi skatten med 50 öre.

BOSTÄDER

Allmännyttan

Allmännyttans bestånd i Stockholm har under senare år minskat kraftigt genom ombildningar och försäljningar. Bostadsbolagen ska spela en aktiv roll i byggandet av fler bostäder. Det behövs framför allt fler kvadratsmarta och billiga hyresrätter som studenter och unga har råd att efterfråga. I ett grönt Stockholm tar staden ansvar för bostadsförsörjningen och en minskad segregation i Stockholm. Diskrimineringen på bostadsmarknaden måste upphöra och trösklarna för att kunna få ett fast kontrakt tas bort, inte minst för att ungdomar, nyanlända och hemlösa ska kunna få lägenhet. Det måste finnas en strategi för vad Stockholm ska göra med sin allmännytta. Vi accepterar inte ytterligare ombildningar och försäljningar innan en strategi utarbetats för vad Stockholm stad ska göra med sin allmännytta.

En fast bostad

Hemlöshet är i grunden är bostadspolitisk fråga och vi vill undanröja de hinder som idag finns för många att få en fast bostad. Vi vill inrätta en ny verksamhet inom SHIS bostäder där allmännyttans tre bostadsbolag ska överlåta förvaltningen av ett fast antal lägenheter till SHIS bostäder.

Klimatsmart stadsutveckling

Stockholm måste möta behovet av nya bostäder, men på ett sätt som gör att den livskvalitet som grön- och naturområden tillför människor i staden behålls. Vi vill lägga ned Bromma flygplats och istället använda marken till att bygga bostäder. Bromma ska bli ett miljöprofilområde där den senaste och bästa miljötekniken används. En klimatsmart stadsutveckling betyder att vi tar ansvar för storleken på stadens ekologiska fotavtryck.

En ny markpolitik

Staden ska styra markanvändningen så att det görs en långsiktig avvägning kring hur stadens mark ska upplåtas och till vad. Det ska tas hänsyn till fler aspekter än den ekonomiska. Redan vid start av en planprocess ska miljöförvaltningen få en roll för att säkra att byggplaner och markanvisningar får bästa möjliga ekologiska och miljömässiga kvaliteter. Stockholm ska verka för att det byggs fler mindre lägenheter, både hyres- och bostadsrätter.

KLIMAT OCH TRAFIK

Klimatförändringarna är en av mänsklighetens största utmaningar. För att utvecklas till en hållbar storstad ska Stockholm ta täten i klimat- och energifrågor. Staden har ett stort ansvar för att se till att Stockholms klimatpåverkande utsläpp minskar. Det är lättare att minska utsläppen i en storstad än på landet och därför har Stockholm, som huvudstad och Sveriges största stad, ett särskilt ansvar att gå före och leda Sverige i utvecklingen mot kraftigt minskad klimatpåverkan.

Utsläppen från uppvärmning, elanvändning och trafik ska minska och andelen förnybar energi, främst från sol, vind och biogas, ska öka. Idag finns tillräcklig kunskap, teknik och engagemang för att modernisera Stockholm och för att avveckla beroendet av fossila bränslen och icke förnybar energi. Engagemang, nytänkande och en bredd av konkreta åtgärder ska minska klimatutsläppen från trafik, uppvärmning och konsumtion samtidigt som vår stad får en ekonomisk hållbar utveckling där många nya jobb skapas.

Genom investeringar i smarta transportlösningar, energieffektivisering och förnybar energi ska Stockholms stad ta täten i det nödvändiga klimat- och energiarbetet.

Stärkt klimatarbete

Staden ska anta ett ambitiöst klimatmål om att komma ned i 2,0 ton koldioxidkvalenter per invånare och år till år 2018. För att uppnå målsättningen om att Stockholm ska vara fossilbränslefritt och en stad utan klimatpåverkan år 2030 ska staden utarbeta en energiplan som beskriver hur omställningen ska gå till. Stadens verksamheter ska satsa strategiskt och långsiktigt på minskning av utsläpp av klimatgaser och på klimatanpassning. Staden ska synliggöra de faktiska klimatutsläppen från kommuninvånarnas konsumtion och resor utanför staden, och genom upphandling och information arbeta för att minska dessa.

I ett grönt Stockholm är transportsystemet effektivt och klimatsmart. Gång-, cykel- och kollektivtrafik är de självklara sätten att ta sig till och från arbetet. För att hela resan ska kunna göras med något eller med en kombination av dessa färdssätt så krävs det att staden planerar med ett helhetstänk. När fler reser kollektivt minskar trängseln på våra vägar och gator. Mindre biltrafik minskar utsläppen av koldioxid och luftföroreningar samtidigt som mer utrymme skapas för gående, cyklister och kollektivtrafik.

För att väsentligt stärka klimatarbetet i stadens nämnder och bolag inrättas en central funktion under kommunstyrelsen med uppgift att minska stadens klimatpåverkan.

En miljard kronor avsätts för klimatinvesteringar för ett hållbart Stockholm. Av dessa medel avsätts resurser för bland annat vindkraftsandelar, solceller, främst på stadens tak och för en ny biogasanläggning. En biogasanläggning som kan ta emot matavfall är en nödvändig investering för att öka biogasproduktionen. I miljarden ingår även utsläppsminskningar av kortlivade växthusgaser, bland annat metan från Stockholm Vattens anläggningar samt andra långsiktigt hållbara investeringar som bidrar till att minska stadens klimatpåverkan. I ett grönt Stockholm byggs inga fler motorvägar. Därför avbryts planeringen av Förbifart Stockholm.

Stockholm – cykelstaden

Stockholm har alla förutsättningar att bli en cykelstad värd namnet. För att det ska bli möjligt krävs konkreta politiska beslut om att prioritera cykeltrafiken samt ekonomiska resurser för nödvändiga investeringar. Planering av staden ska alltid starta med fokus på ordningen gång, cykel, kollektivtrafik och bil. Stadens planering och infrastruktur påverkar människors val av färdmedel och detta gäller i synnerhet andelen gång-, cykel- och kollektivtrafikresande. När Stockholm växer måste fler resande komma fram på kortare tid. Fler gator görs om till gågator och cykel- och gångfartsområden.

Stockholms stads cykelplan ska genomföras och för det krävs pengar till investeringar. Vi avsätter 250 miljoner kronor per år under sex år med start 2013. Prioriterade åtgärder för oss är att bygga bort cykelträngseln och öka trafiksäkerheten. Det krävs en omfattande satsning på en utbyggd cykelinfrastruktur, en satsning som bland annat innebär ökad framkomlighet, trafikseparerade gång- och cykelvägar och snabbcykelleder. Cykelbanorna ska också byggas ut till ett sammanhängande nät och skyltningen på cykellederna ska förbättras. Stor vikt ska läggas vid att anlägga cykelinfrastruktur som har låg drifts- och underhållskostnad och som är lätt att vinterväghålla. Stora cykelparkeringar under tak ska byggas vid Stockholms Centralstation och andra viktiga knutpunkter. Det ska finnas säkra parkeringsplatser för cykel både i gatuplan och i garage.

Den fysiska miljön runt skolor måste förbättras, genom breddade trottoarer, gångstråk och cykelvägar. Gång- och cykeltrafik ska vara prioriterad vid alla låg- och mellanstadieskolor. Vi vill införa bilfria zoner närmast skolorna för att barnen tryggt ska kunna gå till skolan. Vi avsätter därför 25 miljoner för en satsning på säkra skolvägar som genomförs under åren 2013-2017.

Parkeringspolitik som styrmedel

Allt för stor andel av Stockholms yta används idag för såväl rullande som stillastående bilar. Staden behöver minska andelen gatumarksparkeringar för att förbättra gatumiljön och framkomligheten. De som använder bilparkering ska i högre grad än idag stå för parkeringskostnaderna så att hushåll utan bil inte tvingas subventionera hushåll med bil. En styrande parkeringsstrategi ska ha

som mål att öka andelen resande med cykel och kollektivtrafik. Parkeringsavgifterna ska höjas i innerstaden och andelen gatumarksparkeringar ska minska. Vi vill också införa parkeringsavgifter i ytterstaden och höja avgiften för besöksparkering. Med färre parkeringsplatser på gatorna förbättras framkomligheten för kollektivtrafik, gående och cyklister. Stockholm Stads Parkerings AB är en viktig aktör i genomförandet av parkeringsstrategin.

Även vid nybyggnation av bostäder är parkeringsfrågan högaktuell. Bostäder ska byggas nära kollektivtrafik och med ett lågt antal parkeringsplatser. Främst ska parkering ske genom så kallat parkeringsköp. Byggföretagen ska uppmuntras att samarbeta med Stockholm Stads Parkerings AB för att minska kostnaderna för parkeringar vid nybyggnation. Vid nybyggnation av flerbostadshus ska ett cykelparkeringstal motsvarande 2,5 per lägenhet användas. Stockholm Stads Parkerings AB får ett särskilt ansvar för att det byggs cykelparkeringar.

Energikrav och förnybar energi

För att klara klimatomställningen är det nödvändigt att energianvändningen i stadens fastigheter och bostadsbolag minskar. Detta arbete ska intensifieras. Även energikraven vid nyproduktion ska skärpas. Alla bostäder som markanvisas i Stockholm ska förbruka högst 50kWh/kvm/år exklusive hushållsel. Energitkraven ska skärpas med inriktning mot nollenergihus, där den tillförda energin bör komma från egna solceller eller solfångare.

De fossila bränslena ska bort från stadens uppvärmningssystem. Staden ska satsa på solenergi och andra förnybara energikällor. Stockholm har stora outnyttjade taktytor lämpliga för att anlägga solceller på.

Det är viktigt att Stockholm utökar sin lokala produktion av förnybara drivmedel. Stadens avfall ska ses som en resurs snarare än en restprodukt. Stockholm ligger än idag långt efter det nationella målet att omhänderta 50 procent av matavfallet år 2018. Därför måste arbetet med insamling och behandling av matavfall till biogas intensifieras. Staden ska utöka matavfallsinsamlingen till minst 70 procent år 2017 samt investera i en biogasanläggning och påbörja detaljplaneringen för en anläggning för optisk sortering. Kolanvändningen i Värtaverket ska avvecklas, och under 2014 ska en avvecklingsplan tas fram för hur Fortum ska genomföra detta.

Näringslivet en motor i klimatarbetet

Småföretagare har stor betydelse för omställningen till ett grönare Stockholm. Nya och växande företag kommer att vara avgörande, både för att skapa nya arbetstillfällen och för att hitta lösningar på de klimat- och miljöproblem vi står inför. Staden ska skapa bättre förutsättningar för småföretagande och mer aktivt stödja utvecklingen av olika typer av miljöföretag, både ny miljöteknik och främjande av mer miljöriktig produktion inom traditionella branscher. Sverige och Stockholm har ett gott internationellt rykte inom miljöområdet. Detta ska vårdas och särskilt fokus ska läggas på marknadsföring av svenska, regionala och lokala miljöföretag. Sociala företag är en typ av företag som vi vill främja, inte minst för att de kan bidra till en ökad inkludering på arbetsmarknaden. Vi

vill att det ska finnas ett stöd för småföretagare och sociala företag så att de lätt kan etablera sig i Stockholm.

ETT JÄMLIKARE STOCKHOLM

Det finns en ojämlikhet i Stockholms stad som visar sig i skillnader i utbildning, arbetslöshet, social utslagning och ohälsa. Den visar sig också i tillgången till kultur och fritidsaktiviteter.

Ojämlikheten i skolan och skillnaderna i utbildningsresultaten kräver särskilda insatser med bland annat fler specialpedagoger och undervisning i kärnämnen på modersmålet. De unga som inte har gymnasiekompetens, och som inte får jobb, måste erbjudas nya möjligheter. Att studera och arbeta samtidigt kan vara ett sätt att stötta dessa unga som annars riskerar en lång tids arbetslöshet.

En rik fritid är viktig för såväl barn som vuxna. Lokala föreningar har mycket att erbjuda för att öka människors delaktighet i samhället, en satsning på föreningslivet är en satsning på lika möjligheter. Kultur och idrott förener; därför vill Miljöpartiet satsa på kultur och spontanidrott i ytterstaden.

En nödvändig pusselbit för ett jämlikare Stockholm är att barn som far illa verkligen får stöd och hjälp. Efter flera år av nedskärningar måste socialtjänsten rustas upp för det ska finnas resurser att fånga upp och hjälpa barn och ungdomar som far illa eller som är i riskzonen.

Trygg stadsmiljö

Det ska finnas barnvänliga stadsmiljöer i hela staden. All exploatering ska föregås av barnkonsekvensanalyser. När nya bostadsområden planeras ska hänsyn tas till barns och ungdomars behov av lämplig mark för lek och idrott. Det är av stor betydelse att det finns goda förutsättningar för friluftsliv och ytor för spontanidrott, motion och lek. Barn och ungdomar ska tryggt kunna röra sig till fots och på cykel.

Barns rättigheter

Arbetet för alla människors lika rättigheter börjar med barnen och deras bästa. FN:s barnkonvention ska vara utgångspunkten för stadens verksamheter. Barnets bästa ska alltid komma i första rummet. Barn har rätt att komma till tals och att få inflytande utifrån ålder och mognad i beslut som rör dem. Lika viktigt som i förskola, skola och socialtjänst är att barnperspektivet får styra i bostadsplaneringen och i frågor om trafik och miljö. Vi vill öka informationen kring barnkonventionen och inrätta en barnombudsman som ska stärka barnets rättigheter och följa upp implementeringen av barnkonventionen i stadens verksamheter.

Möjligheterna för barn och unga att föra fram tankar och idéer, och som fullvärdiga samhällsdeltagare påverka staden är mycket begränsade. Barn står på många sätt helt utanför beslutsprocesserna och deras engagemang och kunskaper tas inte tillvara. De ges inte möjlighet att vara med och påverka politiska beslut fast de i högsta grad påverkas av dem. Staden måste ta barn och unga på

allvar. Barns och ungas visioner och drömmar och åsikter och perspektiv måste bli en maktfaktor att räkna med.

Stöd och omsorg om de mest utsatta

Utvecklingen av Stockholm ska utgå från ett barnperspektiv, där barnets bästa alltid ska komma i första hand. Arbetet med att hjälpa och stödja de mest utsatta barnen har varit kraftigt eftersatt i många år och ska ges ökade resurser. De barn som far illa ska få hjälp och därför görs en stor satsning på stöd och omsorg för de mest utsatta barnen. Socialtjänsten måste också få goda förutsättningar för att kunna satsa på det förebyggande arbetet framför utredandet. Det uppsökande arbetet bland barn och unga och insatserna för att hjälpa barn som har föräldrar med problem ska öka. Till de mest utsatta hör gömda eller papperslösa barn. De ska garanteras rätten till förskola och skola och annat stöd från staden, i enlighet med barnkonventionen och principen om barnets bästa.

Förebyggande samarbete

Vi vill ha fler familjecentraler där barnavårdscentral, mödravårdscentral, öppen förskola och förebyggande socialtjänst sitter under samma tak och erbjuder föräldrar och deras barn nätverk och stöttning.

Kollo och fritidsverksamhet

Kollo kan bidra till att barn och unga träffas över stadsdelsgränserna. Barn får chans att tillbringa några sommarveckor ute i Stockholms skärgård där de kan vila från ekonomisk stress och konflikter i familjen. Kollo ska erbjudas alla barn och en särskild satsning ska göras för att alla barn ska få chansen.

Fritidsverksamhet, bland annat fritidsgårdar och andra mötesplatser, ska ha generösa öppettider och vara öppna även under sommarmånaderna. Träffpunkter som finns på de ungas villkor, med till exempel replokaler, kaféer och dattortek, skapar ett rum för unga. Unga, både pojkar och flickor behöver mötesplatser som anpassas till deras behov. För unga hbtq personer är behovet av mötesplatser stort, platser där de kan vara sig själva och möta andra i samma situation.

Alla barn och ungdomar ska ha möjlighet att ägna sig åt fritidsaktiviteter, oberoende av familjens ekonomi. Alla barn och ungdomar ska också ges möjlighet att ta del av och delta i olika kulturyttringar. Barn- och ungdomskulturen ska därför prioriteras och subventioneras, framför allt genom en satsning på kulturskolan. Avgifterna till kulturskolan ska halveras och kulturskolans verksamhet breddas för att bättre kunna möta barns och ungas intressen och ge fler möjligheten att delta i kulturskolans kurser.

Skolan

Varje barn ska utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och tillsammans med sina föräldrar kunna välja den förskola och skola som passar dem bäst. Staden ska satsa på barn i behov av särskilt stöd; fler mötesplatser för unga på ungas

egna villkor; mindre barngrupper i förskolan; elevhälsa samt modersmålsundervisning.

Både kommunala och fristående skolor med olika inriktningar behövs. Mångfalden av huvudmän inom utbildningsverksamheten stärker och utvecklar skolan och eleverna. För oss är huvudfrågan att verksamheten ska vara av god kvalitet.

Skolan ska kännas meningsfull för alla elever. Metoder för elev- och föräldrainflytande behöver utvecklas och särskilt inkludera elevernas egna organisationer och representanter. Staden ska utveckla miljöarbetet, och andelen ekologisk och platslagad mat ska öka i förskola och skola. Stockholms skolor ska kunna erbjuda ämnesundervisning i kärnämnen på modersmålet.

Skolmiljökommission

För att lyfta vikten av en god arbetsmiljö i skolorna vill vi tillsätta en skolmiljökommission. Kommissionen ska ta fram modeller för att bygga om och bygga nya skolor med målet att skapa skolor att växa och trivas i.

Förskolan

Vi sätter barnen främst genom att satsa på kvalitet i förskolan, bland annat genom mindre barngrupper, ökat modersmålsstöd och fler genuspedagoger i förskolan. Förskolorna ska ha tillgång till pedagogiska gröna utemiljöer, gärna där förskolans alla barn och all personal får plats samtidigt.

Fritidshem

Skolbarnomsorgen är lika viktig som verksamheten under skoldagen. Storleken på barngrupperna måste anpassas till verksamheten och får inte vara större än att barnen har arbetsro och personalen möjlighet att se varje barn. Vi gör en särskild satsning för att öka kvaliteten på verksamheten på fritidshem och fritidsklubbar. Miljön i fritidsverksamheten ska vara trygg och stimulerande för alla barn som tillbringar en stor del av sin dag där. Fritidshemmet är en viktig del av skolan som skapar mångsidighet, helhet och kontinuitet i barns utveckling och lärande.

INRIKTNINGSMÅL OCH MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDENA

1. Stockholms stad ska ha en långsiktig hushållning med våra resurser

1.1 Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva, ändamålsenliga och hållbara

Varje skattekrona ska vara väl använd och tydligt redovisad för medborgarna. En gemensamt finansierad välfärd ställer höga krav på effektivitet, ändamålsenlighet och hållbarhet. I all upphandling ska undersökas på vilka sätt sociala, etiska och miljömässiga krav kan ställas. Ingånga avtal ska följas upp systematiskt.

1.2 Budgeten ska vara i balans

Stadens ekonomiska planering ska vara långsiktig och balanserad för att säkerställa en långsiktigt hållbar ekonomi.

1.3 Staden ska i sin roll som arbetsgivare sträva efter stor mångfald i sina verksamheter och på alla nivåer

Staden ska vara ett föredöme och aktivt arbeta för att bryta segregationen på Stockholms arbetsmarknad. Som medarbetare i Stockholms stad ska alla ha samma möjligheter att utvecklas på sin arbetsplats oavsett kön, etnicitet, funktionalitet, ålder, könsidentitet, könsuttryck eller sexualitet. För att spegla mångfalden av invånare i Stockholm behöver staden aktivt arbeta för att rekrytera personer från underrepresenterade grupper till staden.

1.4 Staden ska vara en god arbetsgivare med goda utvecklingsmöjligheter för alla

En hållbar livsmiljö kräver ett hållbart arbetsliv. Den bästa investeringen staden kan göra är i våra medarbetare. Stadens anställda ska kunna kombinera en aktiv fritid och ett aktivt föräldraskap med en god arbetsmiljö och goda karriärmöjligheter.

2. Stockholm ska vara en inkluderande stad där människor trivs, utvecklas och har goda arbetsmöjligheter

2.1 Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter

Alla människors lika värde och lika rättigheter är grunden för demokrati och mänskliga rättigheter. Lika rättigheter innebär att alla ska ha samma rättigheter och möjligheter oavsett kön, funktionalitet, etnicitet, religion, ålder, sexualitet, könsidentitet, könsuttryck eller socioekonomiska faktorer. För att nå dit krävs att staden arbetar aktivt och långsiktigt med att motverka strukturer som sätter upp hinder för allas lika rättigheter. Stockholm ska vara en öppen och varm stad dit alla är lika välkomna och möts av respekt.

2.2 Stockholms stad ska ha en inkluderande och hållbar arbetsmarknad utan diskriminering

På en hållbar arbetsmarknad för alla har anställda bra och trygga anställningsvillkor. Personer med svensk bakgrund, särskilt män, har i förhållande till andra många fördelar i arbetslivet. Alla ska ha goda möjligheter att utifrån sina förutsättningar få ett gott arbetsliv. Arbetsmarknaden ska vara mänsklig och det ska finnas en balans mellan arbetsliv och det övriga livet. Staden ska vara en föregångare i att i all sin verksamhet främja alla människors lika rättigheter.

2.3 Möjligheterna till arbete ska vara goda och alla ska känna att de kan bidra till samhällets utveckling

Staden ska bidra till många nya jobb och en arbetsmarknad där alla har en plats. Alla jobb ska vara gröna. Staden ska främja att den enskilde individen hittar sin kortaste väg till rätt jobb. En bra skola och lika rättigheter lägger grunden för detta. Det är viktigt att möjliggöra för unga att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Det ska aldrig vara för sent att utbilda eller vidareutbilda sig. I dag lever många utan meningsfull sysselsättning. Staden ska bidra till att skapa förutsättningar för att alla människor i Stockholm ska känna att de är viktiga och har något att bidra med.

2.4 De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet

Kvalitativa behandlingsinsatser ska ges utifrån var och ens individuella behov. Vi tror på en mångfald av aktörer som utför de tjänster som beslutas och finansieras av kommunen. Bästa kvalitet är det viktiga, inte vem som är utförare.

2.5 Stockholm ska vara en trygg och tillgänglig stad

I Stockholm ska alla generationer garanteras trygghet, tillgänglighet och livskvalitet. Ingen ska utsättas för våld, vare sig i hemmet eller någon annanstans. Särskilt stort ansvar har vi för att inga barn utsätts för våld eller far illa. Staden ska erbjuda bra service och omsorg då man är i behov av det, till exempel då man blir gammal eller om man behöver stöd och hjälp vid missbruk, hemlöshet eller annan utsatthet. Personer som behöver extra eller tillfälligt stöd ska få det.

2.6 Stockholm ska ha en dynamisk arbetsmarknad där det är lätt att starta företag och vi tillsammans investerar för framtiden

Den positiva förändringskraft som ligger i företagandet ska uppmuntras och gå hand i hand med en långsiktigt hållbar utveckling. De små och medelstora företagen är en viktig del av Stockholms och Sveriges framtida ekonomiska utveckling. Förutsättningar ska vara de bästa för att starta nya företag och utveckla befintliga verksamheter. Den sociala ekonomin ska stöttas. Där kan många nya arbetstillfällen skapas, och människor som stått långt ifrån den ordinarie arbetsmarknaden kan hitta en plats i arbetslivet. På en grön arbetsmarknad finns det möjlighet till omställning under arbetslivet och att starta och tänka nytt – samtidigt som individens och miljöns hållbarhet alltid är en ledstjärna. Det ska finnas goda förutsättningar företagande, socialt

företagande och gröna innovationer. Att uppmuntra till detta ska vara givna inslag i arbetsmarknadsåtgärder och i utbildningen.

3. Stockholm ska vara en hållbar storstad med bostäder, god miljö och rikt kulturliv för alla

3.1 Stockholms bostäder ska ha god tillgång till klimatsmarta bostäder anpassade efter människors behov och förutsättningar

Staden ska ha god planberedskap, som möjliggör byggandet av många klimatsmarta bostäder som så många som möjligt kan efterfråga. Stadens markanvisnings- och exploateringsavtal ska säkerställa att det ställs höga klimat- och miljökrav och garantera en jämn fördelning mellan hyres- och bostadsrätter.

3.2 Stockholms unga och studenter ska ha goda bostadsmöjligheter

Stockholm ska vara en attraktiv stad där många väljer att studera. Det måste finnas förutsättningar för alla människor, även studenter och unga, att ha någonstans att bo. Stockholm ska erbjuda små, billiga och ändamålsenliga bostäder till studenter och unga.

3.3 Stockholm ska växa med förnuft genom att hushålla med mark- och vattenresurser och värna stadens karaktär och gröna kvaliteter

Stockholm ska bli en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar stad. Nya stadsutvecklingsområden ska i första hand byggas på redan exploaterad mark. Nya bostadsområden ska vara lokaliserade i närhet till kollektivtrafik och i närhet till gång- och cykelvägar. Nya bostadsområden ska vara yteffektiva och leda till en tät stad. Vid nybyggnation ska stadens karaktär och gröna kvaliteter utvecklas och värnas.

3.4 Framkomligheten i regionen ska vara god

God framkomlighet och ett jämnt trafikflöde ska eftersträvas. Gående, cyklister, kollektivtrafik och näringslivets transporter ska snabbt, effektivt och säkert ta sig fram i Stockholmstrafiken. Både biltrafikens andelar och antalet personbilar ska minska för att ge plats åt mer yteffektiva transportsätt. Fler resande ska komma fram på kortare tid.

3.5 Stockholm ska ha hälsosam luft

Luftkvaliteten i Stockholm ska förbättras. Främst handlar det om att minska halterna av partiklar och kvävedioxid, vars halter idag är så höga att de år efter år på vissa gator i staden överskrider EU:s miljökvalitetsnormer. Stockholms stad är skyldig att vidta kraftfulla åtgärder för att förbättra luftkvaliteten. Gator och vägar i närheten av skolor ska särskilt prioriteras.

3.6 Stockholms sjöar och vattendrag ska ha god vattenkvalitet

Stockholm måste arbeta aktivt med att minska belastningen till våra sjöar och vattendrag. Idag är många av dem hårt belastade av påverkan från mänskliga aktiviteter. Det

handlar om förhöjda koncentrationer av näringsämnen, tungmetaller och organiska miljögifter i stadens vattenområden och grundvatten. Stadens vatten ska ha god ekologisk och kemisk status.

3.7 Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv

Stockholms stad ska ta ett stort ansvar för att minska utsläppen av klimatgaser från uppvärmning, trafik och konsumtion med mera. För att klara målet att jordens medeltemperatur inte ska få öka mer än två grader krävs att utsläppen av växthusgaser minskar med cirka 60 procent i hela världen. Både Stockholms och stockholmarnas utsläpp av växthusgaser måste minskas snarast.

3.8 Avfall ska minimeras och tillvaratas som en resurs

Stockholms avfallshantering måste klimatanpassas. Att hushålla med resurser är nödvändigt för att uppnå en hållbar utveckling. Staden ska tillhandahålla bra och ändamålsenliga system för återanvändning och återvinning. Satsningar ska göras på matavfallsinsamling som är viktigt för produktionen av biogas och inrymmer stora klimatvinster.

3.9 Stockholm ska ha en god livsmiljö

Alla människor ska ha goda möjligheter att må bra och trivas i Stockholm. Staden ska erbjuda sina medborgare och besökare en god livsmiljö. Det omfattar såväl den omgivande naturen och den byggda miljön som de sociala och funktionella faktorer som påverkar en god livskvalitet.

3.10 Stockholmarnas hälsa ska främjas och stärkas

Folkhälsan är beroende av människors möjligheter att delta i samhällslivet och av känslan av gemensamt livsinnehåll. Staden ska inrätta välfärdsboksut för att systematiskt följa upp folkhälsomål, miljömål, sociala och ekonomiska mål. Det är viktigt att öka andelen inköpta närproducerade och ekologiska livsmedel. Vad vi äter och hur vi rör på oss har stor betydelse för hälsan. Stockholm ska planeras och byggas så att gång- och cykeltrafik främjas. Skadliga kemikalier ska fasas ut.

3.11 Kulturen ska vara en motor i den växande staden

Kulturen är en förutsättning för en långsiktigt hållbart växande storstad som Stockholm. Den främjar utbyte av idéer och får människor att växa. Kulturen ska vara tillgänglig för alla i staden, oberoende av var vi bor eller vilken bakgrund vi har. Det behövs fler kulturella mötesplatser i ytterstaden och särskilda satsningar på barn- och ungdomskultur. Staden ska aktivt verka för att garantera mångfald, nytänkande och konstnärlig frihet i Stockholms kulturliv.

4. Stockholm ska vara en barnvänlig stad där barns rättigheter tillgodoses

4.1 Barn och unga ska ha möjlighet att göra sin röst hörd

Barn är kompetenta och ska ges inflytande utifrån ålder och mognad. Samtidigt är barn mer sårbara och i behov av skydd och omsorg. Enligt FN:s barnkonvention (artikel 12) har barn rätt att uttrycka sin röst i alla frågor som rör barnet. Stockholm ska lyssna på och ta intryck av barn och unga. Det är viktigt att diskussionen om stadens olika insatser förs med barn och unga, inte över deras huvuden.

4.2 Alla barn ska ha rätt att delta i stadens kultur och idrott

Alla barn och unga ska ges möjligheten att ägna sig åt kultur och idrott, oberoende av familjens ekonomi eller i vilken stadsdel man bor. Goda förutsättningar för den fria kulturen är en fråga om yttrandefrihet, demokrati och mångfald. Idrotten ska vara öppen för alla på lika villkor. Fördelningen av resurser ska vara jämställd.

4.3 Stadsplaneringen ska anpassas efter barn och unga

Det är viktigt att barnperspektivet inte bara genomsyrar frågor som förskola och skola eller verksamheter riktade till barn och ungdom, utan också frågor om trafik, miljö och stadsplanering. Planeringen av staden ska ha barnets bästa som utgångspunkt. För att säkerställa att barnens behov beaktas i all stadsutveckling ska barnkonsekvensanalyser, med utgångspunkt i FN:s barnkonvention och forskning, användas inför varje beslut som rör stadsutveckling.

4.4 Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn och unga vad de behöver för att må bra, lära och utvecklas i en global värld

Staden ska ge skolorna goda förutsättningar att anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar, behov, intressen och erfarenheter. Barn som lever i utsatta miljöer ska kunna upptäckas och få stöd tidigt. Skolan ska präglas av förtroendefulla relationer och knyta an till elevernas verklighet. Det är en skola som har levande kontakter med omvärlden, både i närsamhället och globalt. Varje barn har rätt att bli sedd för den hen är. Satsningar behöver göras på stadens fritidshem och fritidsklubbar. Fritidshemmet är en viktig del av skolan som skapar mångsidighet, helhet och kontinuitet i barns utveckling och lärande.

4.5 Stockholms gymnasieskolor och vuxenutbildning ska erbjuda alla elever en meningsfull utveckling som förbereder för livet, arbetsliv och vidare studier

Staden ska erbjuda lärandemiljöer som är stimulerande och bidrar till ökad självförtroende där individen både har förutsättningar och är motiverad att komma framåt. Det krävs bättre möjligheter för stadens skolor att anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar, behov och målbilder. Alla skolor, oavsett var de är belägna, ska ha undervisning av god kvalitet och alla elever ska ha möjlighet att nå så långt dekan i sin utveckling i skolan.

KOMMUNSTYRELSEN M.M

Kommunfullmäktige är stadens högsta beslutande organ. Fullmäktiges 101 ledamöter väljs av medborgarna vart fjärde år. Fullmäktige beslutar i ärenden av principiell beskaffenhet samt fastställer mål och riktlinjer för stadens verksamheter.

Kommunstyrelsen består av tretton ledamöter. Antalet ledamöter från varje parti är proportionellt till representationen i kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen bereder och yttrar sig över ärenden som beslutas av kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av kommunens angelägenheter och har uppsiktsplikt över nämndernas verksamhet samt kommunens bolag. Under kommunstyrelsen sorterar borgarrådsberedningen, ekonomiutskottet, personal – och jämställdhetsutskottet samt stadsmiljørådet.

Stadsledningskontoret är kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens förvaltning. Uppdraget framgår av kommunallagen, reglemente för kommunstyrelsen, stadsledningskontorets instruktion samt denna budget. Kontoret ska biträda kommunfullmäktige och kommunstyrelsen i deras uppdrag att leda och samordna den samlade kommunala verksamheten.

Centrala funktioner för klimat och lika rättigheter

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att stadens klimatmål uppnås. Därför inrättas en central funktion för klimat under kommunstyrelsen. Funktionen ska ansvara för stadens strategiska klimatarbete, klimatberedskap samt för att styra satsningar inriktade på att Stockholm ska bli en fossilbränslefri stad 2030. Det krävs en aktiv styrning samt samordning centralt som prioriterar, driver och följer upp nämndernas och bolagens klimatarbete.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att arbetet med lika rättigheter sker strategiskt, aktivt och långsiktigt. Därför inrättas en central funktion för lika rättigheter under kommunstyrelsen. Funktionen ska ansvara för stadens strategiska arbete med lika rättigheter. Arbetet ska ske integrerat i hela staden och med ett intersektionellt och normkritiskt perspektiv. Det krävs en aktiv styrning samt samordning centralt som prioriterar, driver och följer upp nämndernas och bolagens arbete för mer mångfald och ökad jämställdhet.

Stockholms stad ska avsätta ekonomiska medel för att stötta antidiskrimineringsbyråer som verkar i staden. Det behövs fler aktörer som driver diskrimineringsmål och sprider kunskap. Kommunstyrelsen ska genom stadsledningskontoret utreda behovet av en fond för att driva diskrimineringsfall i domstol.

Centralt ansvar för ökad tillgänglighet och hälsa

Stockholms stad har ännu inte lyckats bli världens mest tillgängliga huvudstad. Därför ska Stockholms stad utforma en plan för hur enkelt avhjälpna hinder kan tas bort.

Stockholms stad har ett ansvar för sina invånares hälsa. Ett förebyggande arbete kring folkhälsan, som börjar redan i förskolan, skapar goda förutsättningar för framtiden. Stockholms stad ska använda sig av välfärdsbokslut för att systematiskt följa upp folkhälsomål, miljömål samt sociala och ekonomiska mål.

Socialt ansvar

Kommunstyrelsen ska avsätta medel till en så kallad social investeringsfond för att möjliggöra satsningar på förebyggande insatser. Det handlar om satsningar som leder till mänskliga vinster och att staden, men även andra delar av samhället, på längre sikt kan frigöra resurser för ytterligare förstärkningar i välfärden. Kommunstyrelsen ska genom stadsledningskontoret utarbeta under vilka former ansökningar och återföring till fonden ska göras.

De avsatta medlen skapar förutsättningar för staden att satsa långsiktigt. Utöver de mänskliga vinster som uppnås fungerar den sociala investeringsfonden som ett stöd för bland annat lärare och socialsekreterare att genom ett förebyggande arbete spara pengar åt staden och det övriga samhället. 200 miljoner avsätts till den så kallade sociala investeringsfonden. Detta finansieras genom att summan disponeras från förväntat överskott i bokslutet för år 2013.

Hållbar offentlig upphandling

Staden ska använda sin konsumentmakt för att bidra till folkhälsa, matkultur och gröna näringar och satsa på inköp och servering av ekologiska och närproducerade livsmedel. Andelen ekologiska livsmedel ska vara 50 procent år 2015. Måltiderna som serveras i stadens verksamheter ska präglas av hälsa och lärande och maten ska hålla hög kvalitet och tillagas på ett hantverksmässigt sätt med säsongens råvaror.

Servicenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utveckla sin kompetens i hållbar upphandling, vad gäller social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Staden ska inrätta en särskild stödfunktion som kan hjälpa sociala och mindre företag med upphandlingsförfarandet. Staden ska underlätta för sociala företag och andra mindre företag att delta i upphandlingar, bland annat genom att paketera kontraktsföremålen i mindre delar och genom att inte ställa alltför höga finansiella kvalificeringskrav, när det inte missgynnar stadens invånare. Stockholms stad ska, som ett led i utvecklingen av den etiska konsumtionen, bli en Fairtrade city.

I sina upphandlingar ska staden säkerställa att villkoren för personalen i den upphandlade verksamheten är likvärdiga med villkoren för stadens egen personal. Genom att ställa krav på kollektivavtalsliknande villkor och krav på exempelvis minimibemannning, lägsta lönenivåer och liknande kan staden se till att eventuella vinster för staden med att upphandla verksamhet inte sker på personalens bekostnad. Detta behöver också säkerställas med noggranna kontroller och även gälla för de underleverantörer som anlitas.

Demokrati

Ett särskilt arbete med att skapa förutsättningar för fler medborgardialoger i samband med planprocesser ska genomföras. Det krävs en fördjupning och en metodutveckling för att involvera människor som sällan kommer till tals. Barnkonsekvensanalyser ska föregå varje politiskt beslut.

Kommunstyrelsen ska inrätta en samordnande Barnombudsman för att se till att barnkonventionens intentioner efterlevs i stadens verksamheter.

Nämndmöten ska vara öppna för medborgare, det gäller facknämnder såväl som stadsdelsnämnder. Öppenhet skapar förtroende och ger medborgare mer kunskap om hur demokratin i staden fungerar. Det ger också förtroendevalda förutsättningar till dialog med medborgarna.

Stockholms stad ska ta steget och ge unga en reell makt att påverka. Staden ska göra en hemställan hos regeringen om att få tillämpa 16 års rösträtt i kommunvalet 2018. Den sänkta rösträttsåldern ska följas av en sänkning av åldersgränsen till 16 år för att kunna ta plats i kommunala beslutande församlingar.

Stockholm är stort och avståndet till de folkvalda tenderar att öka, detta vill vi försöka motarbeta genom att införa direktval till Stockholms stadsdelsnämnder. Vi vill att Stockholms stad ansöker om att få bli försökskommun i valet 2018 vad det gäller direktval till våra stadsdelsnämnder.

Stockholms stad ska genom Stockholm Business Region informera om socialt företagande och om förutsättningarna för att starta sociala företag.

Föreningslivet

Stödet till föreningslivet ska vara demokratiskt och förutsägbart. Många föreningar som utför ett värdefullt frivilligt arbete inom staden är ofta hänvisade till att söka projektmedel. Det gör att förutsättningarna för verksamheterna är osäkra vilket försvårar ett långsiktigt arbete. Det gäller bland annat de föreningar som driver kvinnojourer och som får söka bidrag från år till år, vilket gör arbetet oförutsägbart. Vi vill utveckla nya modeller för stöd till föreningslivet. Därför ska kommunstyrelsen genom stadsledningskontoret arbeta fram nya modeller för stöd till föreningar.

Stockholm som klimatstad

En klimatmiljard avsätts för att skynda på omställningen av Stockholm till en klimatstad av världsklass. Detta finansieras genom att avsätta en miljard av Stadshus ABs egna kapital till investeringar i klimat och miljöeffektiva åtgärder så som solenergi, biogasanläggningar och utökade möjligheter till källsortering, men också för att återställa miljöskadade områden.

Insamling av matavfall för ökad biogasproduktion

Stockholm Vatten AB ska, tillsammans med trafik- och renhållningsnämnden och stadens bostadsbolag, medverka till att det utvecklas ett system för insamling av matavfall i hela Stockholms stad. Kommunstyrelsen ska genom trafik- och renhållningsnämnden och Stadshus AB arbeta för att insamlingen av matavfall intensifieras och att andelen hushåll som har insamling av matavfall ökar under året. Målet är att 70 procent av Stockholms matavfall ska samlas in för produktion av biogas 2017.

Stockholm som cykelstad

När fler människor cyklar ställs det högre krav på cykelvägar, god framkomlighet och cykelparkeringar. Samordningen av strategin för ett cykelvänligt Stockholm ligger under kommunstyrelsen. Samordning sker även över stadens gränser för ökat regionalt samarbete kring bland annat lånecyklar. För detta avsätts totalt 1,5 miljard under 6 år till och med 2018.

Allas rätt till en bostad

Stockholm ska ta sitt bostadsförsörjningsansvar på allvar. Genom Stadshus AB ska staden bygga fler hyresrätter och studentboenden, lägenheter som ska vara klimatsmarta och kunna efterfrågas av alla. Fokus bör ligga på att bygga fler mindre lägenheter då det är där behovet är som störst. Ytterstadens potential som utvecklingsområden för ny stadsutveckling ska tas till vara.

En växande storstad

Kommunstyrelsen ska genom stadsledningskontoret initiera en utredning kring att bebygga Bromma flygplats. Fyra miljoner kronor avsätts för utredningen, fördelat på kommunstyrelsen, stadsbyggnads- och exploateringsnämnden. Vi vill också att delar av Västberga utreds som ett utvecklingsområde för bostäder.

Skolplanering för ett växande Stockholm – även för fristående verksamheter

Stockholms stad måste i arbetet med skolplaneringen för ett växande Stockholm vidga uppdraget till att omfatta hela den kommande elevantalsökningen. SISAB behöver få ett bredare uppdrag i relation till de fristående skolor som är intresserade av att etablera sig eller utvidga sin verksamhet i Stockholm. SISAB får en förstärkt ram för investeringar för att bättre kunna möta behoven.

Den goda måltiden

Det är viktigt att barn får vällagade måltider som lagats på plats och från grunden med säsongens råvaror. För att det ska vara möjligt behövs det tillagningskök i verksamheterna. Vi vill därför att SISAB får ett uppdrag att inventera vilka förskolor och skolor som inte har tillagningskök och sedan planera för och påbörja en investering i de verksamheter som saknar tillagningskök idag.

Jämlik utbildning och fritidsverksamhet

Kommunstyrelsen ansvarar för att i samarbete med utbildningsnämnden motverka den ökade kunskapssegregationen. Ett arbete för att minska ojämlikheten ska göras, med särskilt fokus på ytterstadsområdena.

Skolbarnomsorgen behöver en särskild satsning för att miljön i fritidsverksamheten ska vara trygg och stimulerande för alla de barn som tillbringar en stor del av sin dag där. En satsning ska göras på mer och bättre utbildad personal, funktionella lokaler och för att tillgodose övriga resursbehov.

En attraktiv arbetsgivare

Staden ska vara en attraktiv arbetsgivare och genom kommunstyrelsen se till att samtliga förvaltningar avsätter medel för sina medarbetares kompetensutveckling, för medarbetarnas utvecklings och verksamheternas kvalitets skull. Stockholms anställda är stadens främsta verktyg för att säkerställa en god service till medborgarna.

Kommunstyrelsen ska genom stadsledningskontoret tillsammans med de fackliga organisationerna ta fram en plan för hur normalarbetstiden ska kunna sänkas för de personalkategorier där det finns störst behov. Rätt till heltid och möjlighet till deltid ska genomföras i hela staden, och kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att följa upp detta. Förutsättningar behöver ges till förvaltningarna för att möjliggöra rätt till heltid utan exempelvis delade turer eller andra lösningar som gör det svårare för personalen att nyttja denna rätt.

Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att främja och följa upp en personalpolitik som bidrar till en mer jämställd och representativ personalstyrka i staden. Det innebär att motverka diskriminerande strukturer i hela staden, och att arbeta aktivt för att främja en större representativitet hos personalen på alla nivåer, både i stadens och i bolagens verksamheter.

Det är önskvärt att det råder en mångfald på alla nivåer i alla stadens verksamheter så att medarbetarna speglar stadens befolkning. Personalstrategiska avdelningen får där-

för ett särskilt uppdrag att utreda varför utrikesfödda är underrepresenterade på chefspositioner i staden samt ta fram förslag på åtgärder för att öka andelen utrikesfödda chefer och chefer med utländsk bakgrund. Särskilt fokus bör ligga på att öka antalet chefer med bakgrund utanför Europa.

Det är idag i högre grad kvinnor och yngre som jobbar under tillfälliga anställningsformer. Tillfälliga anställningar är ett måste i många verksamheter, på grund av föräldraledighet och sjukdom. Men alla tillfälliga anställningar är inte nödvändiga och staden bör därför verka för att antalet onödiga visstidsanställningar minskas. En uppföljning måste ske över hur denna grupp upplever sin arbetsituation och staden ska verka för att minska eventuella negativa konsekvenser av den tillfälliga anställningen.

Kommunstyrelsen ska initiera en riktad satsning på de grupper inom stadens verksamhet som idag har lägst löner. För detta avsätts motsvarande 20 miljoner kronor för 2014.

Kommunstyrelsen ska genom stadsledningskontoret samordna ansträngningarna för att skapa sommarjobb för unga inom de egna verksamheterna och särskilt uppvakta arbetsgivare som verkar inom Stockholm för att skapa ytterligare tillfällen till sommarjobb för unga.

Kommunstyrelsen ska genom stadsledningskontoret verka för att stadens alla verksamheter arbetar aktivt för att avskaffa osakliga löneskillnader på grund av kön. Verksamheternas jämställdhets – och mångfaldsplaner är levande dokument som ska utvärderas och uppdateras kontinuerligt. Utvärdering ska ske varje år.

Staden har ett ansvar för sina anställdas hälsa och möjligheten till friskvård på arbetstid är en viktig faktor för den. Alla anställda ska ha möjlighet att utnyttja friskvårdstimmen under arbetstid, även de som är vikarier och timanställda.

Stadsledningskontoret ska följa upp användandet av friskvårdstimmar, och ta fram en strategi för att öka användandet av friskvårdstimmen om det visar sig att få utnyttjar den. Staden ska uppmuntra fler att cykla som friskvård, till exempel genom att investera i fler tjänstecyklar.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för Kommunstyrelsen m.m. godkänns
2. För år 2014 utdebiteras en kommunal inkomstskatt med 17,83 per skattekrona
3. Att utdebiteringen av begravningsavgiften sker med 8 öre per skattekrona.
4. Stockholm stads mål ska vara att minska utsläppen av växthusgaser till 2,0 ton koldioxidekvivalenter per stockholmare och år till 2018
5. Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2030
6. Staden ska uppvakta regeringen om att Bromma flygplats ska läggas ned
7. Staden ska uppvakta regeringen om att få tillämpa 16 års rösträtt i kommunvalet 2018
8. Staden ska uppvakta regeringen om att få bli försökskommun för direktval till stadsdelsnämnderna i kommunvalet 2018
9. Staden ska inrätta en social investeringsfond.

REVISORSKOLLEGIET

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

2. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Revisorskollegiet** godkänns.

VALNÄMNDEN

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

3. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Valnämnden** godkänns.

STADSDELSNÄMNDERNA

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm ska beslut fattas så nära medborgarna som möjligt. Alla människor ska ha möjlighet att uttrycka sina åsikter. Vi vill se ett Stockholm som hänger ihop och där alla har lika rättigheter en stad som präglas av solidaritet och medmänsklighet. Särskilda ansträngningar ska göras för att se till barns rättigheter. Stockholmarna ska ha goda möjligheter att vara upplysta medborgare som gör medvetna val och använder sin konsumentmakt för att bidra till en grönare stad.

Nämndens uppgift

Stadsdelsnämnderna ansvarar för stora delar av den kommunala servicen – äldreomsorg, förskola, individ- och familjeomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning, parkskötsel, arbetsmarknadsåtgärder, konsumentrådgivning och lokal kultur.

Demokrati och medborgarinflytande i stadsdelsnämnderna

Stockholmarna ska ges mer inflytande genom direktval till stadsdelsnämnderna. Direktvalda representanter ökar kontakten mellan stockholmarna och politiker och ger lokal representativitet. Stockholms stad ska ansöka om att få bli försökskommun för direktvalda stadsdelar inför valet 2018. Samhällsinformatörer ska anställas i stadsdelar med lågt valdeltagande i syfte att öka det demokratiska deltagandet.

I varje stadsdel ska finnas En-dörr-in-verksamhet samt medborgarkontor, med bland annat skuldrådgivning, konsument- och miljö- och klimatrådgivning. Ansvar för parker, naturområden, naturreservat, trädplanteringar, koloniområden och naturmark, strandbad med byggnader, motionsspår, konstfrusna isbanor och vissa planförfaranden ska återföras till stadsdelsnämnderna. Vid förslag till exploatering ska en medborgardialog ske med boende i området, föreningar och företagare. Dialogen ska alltså ske så nära platsen som möjligt.

En deltagande demokrati kräver lättillgänglig information, en levande politisk debatt och möjlighet för medborgare att lyssna på sammanträden och lämna egna förslag till politiska församlingar. Stadsdelsnämndernas möten ska vara

öppna för allmänheten och inledas med en frågestund. Mötena ska annonseras i relevanta medier för att locka fler att delta. Formerna för de öppna nämndmötena ska ses över för att underlätta allmänhetens deltagande. Medborgardialogerna skulle kunna vara webbaserade, detta bör utvecklas i ett pilotprojekt med en stadsdelsnämnd. Staden ska också stödja upprättandet av ungdomsråd i varje stadsdelsområde, som en del i barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande. Metoder för barnkonsekvensanalyser och barns inflytande ska användas i beslutsprocesser.

Fler konsumentrådgivare kan arbeta förebyggande

Konsumentvägledningen är mycket viktig för att personer ska kunna hävda sin rätt som konsument. Det behövs en enhet för konsumentvägledning, placerad under miljö- och hälsoskyddsnämnden, och det behövs konsumentvägledare i varje stadsdelsnämnd. På så sätt kan Stockholms stad arbeta både med att hjälpa enskilda och ha resurser att sprida information, via till exempel skolor och bibliotek. En välinformerad konsument vågar och kan ställa krav och kan tillvarata sin rätt. Detta leder till bättre varor och tjänster. Konsumentrådgivningen bör utöver konsumenträtt lägga extra vikt vid att möjliggöra konsumtion som tar etisk och miljömässig hänsyn.

Ekonomi- särskilda anslag och långsiktig finansiering

Den moderatledda majoriteten har slagit samman anslagen för ordinarie verksamhet respektive försörjningsstöd, i stadsdelsnämnderna. Detta har medfört att stadsdelsnämnderna måste minska i övriga verksamheter när kostnaderna för försörjningsstöd ökar. Det är oacceptabelt att ordinarie verksamheter ska påverkas när konjunkturen vänder och fler tvingas ta emot försörjningsstöd. Särskilda anslag för försörjningsstöd respektive övrig verksamhet ska återinföras.

Det är en brist att enbart de kommunala verksamheterna och inte de fristående följs upp i stadens integrerade ledningssystem (ILS). Detta är särskilt viktigt med tanke på de stora utförsäljningar av verksamheter som gjorts de senaste åren. Alla utförare ska ha som främsta motiv att bedriva en högkvalitativ verksamhet - inte att dela ut vinst - och drivas av ett socialt och samhälleligt engagemang.

Idag bedrivs många nödvändiga och grundläggande kommunala verksamheter i projektform. Bland annat arbete för kvinnofrid och missbruksförebyggande arbete. Arbete i projektform kan vara ett bra sätt att testa nya idéer och arbetssätt. De mest lyckade och angelägna projekten skall dock efter projekttidens slut omvandlas till ordinarie verksamhet.

FÖRSKOLEVERKSAMHET

Stockholm ska vara en barn- och föräldravänlig stad. Stadens utgångspunkt ska vara att alla barn är aktiva och kreativa. Förskolan och barnomsorgen ska ge alla barn en lekfull och trygg barndom.

Uppgift

Staden erbjuder förskola eller familjedaghem (pedagogisk omsorg) för barn som är mellan ett och fem år, som regel under den tid då vårdnadshavare arbetar, söker arbete eller studerar. Föräldraledigas äldre barn har rätt till högst sex timmar per dag i förskola eller familjedaghem.

Barn har rätt till inflytande

Barn ska ges inflytande utifrån ålder och mognad. Barnets sårbarhet ska beaktas, och kvalitativ omsorg erbjudas. Genom vår politik för förskolan skapas förutsättningar för ett meningsfullt lärande och en nyfikenhet på framtiden. Initiativförmåga, kreativitet, tillit till den egna förmåga, empati, samarbete och ansvarskänsla är kompetenser som kan börja utvecklas redan i förskolan.

Barn har rätt till sina föräldrar. Det ska vara möjligt att kombinera föräldraskap och arbete, det kan ske genom erbjudande om kortare arbetstid och möjlighet till deltid.

Valfrihet i barnomsorgen

Olika huvudmän inom utbildningsverksamheten stärker och utvecklar skolan och dess elever. För oss är det viktigaste att verksamheten är av hög kvalitet. Familjedaghem, deltidsförskola och öppen förskola är alternativ som ska finnas kvar. Det är viktigt att uppmuntra olika pedagogiska inriktningar så att de fortlever och utvecklas.

Det är en valfrihetsfråga att det finns förskola i stadens regi i alla stadsdelar. Om staden inte driver någon egen barnomsorg riskerar viktig kompetens att försvinna – kompetens att upphandla, utveckla och följa upp verksamheten - och barnomsorg blir enbart en juridisk-ekonomisk fråga i stadsdelsnämnden.

Den öppna förskolan spelar en viktig roll för barn som inte är inskrivna i förskoleverksamhet och för hemmavarande föräldrar. Öppna förskolor och parklekar bidrar till att nätverk skapas och ökar möjligheterna att lära känna varandra, vilket är extra viktigt i en storstad. Vi avsätter därför resurser för att utveckla stadens parklekar. Fler barn föds och växer upp i Stockholm, vi vill rusta upp befintliga och bygga fler stimulerande lekplatser för barn i olika åldrar.

Förbyggande samarbete

Familjecentraler där barnavårdscentral, mödravårdscentral, öppen förskola och förebyggande socialtjänst finns samlade, har många positiva effekter. Familjecentralerna når alla barnfamiljer, barn som riskerar att fara illa kan fångas upp tidigt, nätverk skapas och jämställt föräldraskap uppmuntras. Idag finns endast en familjecentral kvar i Stockholm, familjecentralen i Spånga-Tensta. Staden ska ta initiativ till att fler familjecentraler ska startas, inte minst i ytterstaden där ohälsotalen ofta är större än i innerstaden.

Kvalitet i förskolan

Barngruppernas storlek och sammansättning har stor betydelse för kvaliteten i förskolan. Ett långsiktigt mål är barngrupper med högst 12 barn i ålder 1-3, och högst 14 barn i ålder 4-5. Förskolorna ska ha tillgång till pedagogiska rymliga gröna gårdar och gärna gårdar där förskolans alla barn och personal får plats samtidigt. På förskolor som har rymlig utemiljö med träd, buskage och kuperad terräng är barnen fysiskt aktiva. För att säkra kvaliteten på utemiljön ska staden ta fram ett verktyg av typen "lekvärdesfaktor". Lekvärdesfaktorn används för att värdera utemiljön på förskole- och skolgårdar. Verktyget ska bidra till att skapa en utemiljö som stimulerar till lek och rörelse, ökar förståelsen för sådant som årstidsväxlingar och omvärlden i stort samt underlättar den pedagogiska verksamheten.

Hela den fysiska skolmiljön är viktig och hänger starkt ihop med barns förutsättningar att lära och må bra. Det är viktigt att skolan kan tillgodose barns fysiska behov. Nya förskolor ska inte placeras vid kraftigt trafikerade gator eftersom risken för buller och

luftföroreningar där är stor. Barn ska inte behöva gå i tillfälliga baracker, utan behöver en förskola med god arbetsmiljö och med god inom- och utomhusmiljö. Planeringen för förskolor måste bli mer långsiktig för att minimera risken att tillfälliga paviljonger måste ställas upp.

Lika rätt ska präglade förskolan

För att alla barn ska ha lika rättigheter krävs ett medvetet, aktivt normkritiskt arbete och ett aktivt arbete mot diskriminering. Förskolan har en unik möjlighet att motverka befästheten av stereotypa könsnormer, heteronormativitet och rasism. De likabehandlingsplaner som förskolorna upprättar ska innefatta samtliga diskrimineringsgrunder och användas som hjälp i det dagliga arbetet. De ska bidra till att förebygga eventuell kränkande behandling och främja en god förskolemiljö. Ekonomiskt utrymme ska ges förskolor så att arbetet för lika behandling och mångfald kan bedrivas seriöst. En särskild fortbildningssatsning inom staden i normkritisk pedagogik ska göras och förskolan ska ha personal med genuspedagogisk utbildning. Certifiering av förskolor som arbetar efter en utvecklad metodik baserad på lika rättigheter ska möjliggöras.

Förskolan ska ha ett interkulturellt förhållningssätt, vilket innebär att varje pedagog ser alla språk och kulturella perspektiv som viktiga. Förskolan ska relatera till varje barns bakgrund, tidigare erfarenheter och språk. Det är viktigt att även små barn får stöd så att de ges samma möjlighet att utveckla kulturell identitet samt förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt eller sina modersmål. En kartläggning av barnens och personalens språk och andelen barn som får modersmålsstöd, såsom Skärholmen nyligen gjort, kan vara ett utmärkt underlag för planering av det språkliga stödet. Förskolans personal och ledning ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om hur flerspråkighet kan vara en tillgång i det pedagogiska arbetet.

Staden ska erbjuda hel- och nattöppen barnomsorg. Barn med nattarbetande föräldrar har behov av en lugn, trygg och ombonad miljö i mycket liten skala med utbildad personal. Idag är rätten till barnomsorg i Stockholm starkt begränsad till dagtid vilket särskilt missgynnar ensamstående föräldrar och människor som jobbar kvällar, nätter och helger. Utbyggd barnomsorg av hög kvalitet är extra viktigt för ensamma föräldrars möjlighet att arbeta heltid och för egenförsörjning.

Sverige har i olika sammanhang kritiserats av FN för att inte leva upp till de FN-konventioner som vi undertecknat. Detta gäller till exempel barns rätt till utbildning, som slås fast i konventionen om barnets rättigheter. Staden ska garantera att alla barn som lever gömda i Stockholm får rätt till en förskoleplats.

Grön certifiering av förskolor

Ett ekologiskt synsätt ska präglade verksamheten i förskolan. Maten som serveras ska vara ekologisk och gärna närproducerad. Vid utgången av år 2015 ska minst 50 procent av livsmedlen vara ekologiska. Det ska finnas tillagningskök på förskolorna. Alla kommunala förskolor ska vidta aktiva åtgärder för att minska sin köttkonsumtion, exempelvis genom att införa en vegetarisk dag i veckan på matsedeln. Även enskilt drivna förskolor bör uppmuntras till detta.

För att uppmuntra fler förskolor att integrera miljö och hållbar utveckling i undervisningen är Håll Sverige Rents certifiering Grön Flagg ett bra verktyg. Det ökar barns

och föräldrars intresse och förståelse för miljöfrågor och natur samt utbildar framtidens stockholmare.¹

Giftfri förskola

Skadliga kemikalier som finns i förskolan ska fasas ut. Barn är särskilt utsatta och känsliga för skadliga kemikalier. Stockholm ska ha som mål att samtliga kommunala förskolor ska vara miljödiplomerade och fria från gifter senast 2021. Målet ligger i linje med regeringens miljömål att skydda människor och miljö från skadliga kemikalier.

Säker skolväg

Staden ska satsa på säkra skolvägar. Den fysiska miljön runt förskolor ska förbättras i samarbete med trafik- och renhållningsnämnden. Gång- och cykeltrafik ska prioriteras och bilfria zoner införs närmast förskolor. Förskolan bör också arbeta attitydfrämjande, till exempel genom att organisera vandrande skolbussar, för att få fler föräldrar att inte köra barn i bil till och från förskolan.

God arbetsmiljö i förskolan

Förskolepersonalens förutsättningar till fortbildning, karriärmöjligheter och löneutveckling hänger samman och måste satsas på samfällt. Personalens arbetsglädje är barnens välbefinnande. De som arbetar i förskolan i Stockholms stad förväntas samarbeta med varandra och arbetet förväntas organiseras så att pedagogiskt utvecklingsarbete med forskningsanknytning kan ske kontinuerligt. Inom skolan har staden utvecklat så kallade karriärtjänster i syfte att höja kvaliteten i skolan och för att erbjuda lärare fler vägar till att göra karriär än den att bli skolledare. För lärare med forskarexamen kan en karriärväg exempelvis vara en lektorstjänst. Även förskolan behöver en organisation med karriärtjänster.

Förskolans medarbetare är gemensamt ansvariga för arbetsklimat och likabehandling. Hela förskolan behöver involveras i främjande och förebyggande arbete. Ingen ska behöva känna sig rädd eller orolig i förskolan.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Antal stadsdelsnämnder som kan erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid	14
	Andel föräldrar med behov av barnomsorg på obekvämt arbetstid som får sitt behov tillgodosett	Mäts/Öka
	Andel personal i barnomsorgen som har hbtq-kompetens	Mäts/Öka
	Andel förskolor som är hbtq-certifierade av RFSL	Fem procent

¹ Stiftelsens hemsida: <http://www.hsr.se/det-har-gor-vi/land/i-skolan-och-forskolan-gron-flagg/sa-har-funkar-gron-flagg>

	Andel förskolor som har minst en utbildad genuspedagog anställd	Öka
De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet	Antal barn per personal i förskolan	Mäts/minska
	Andel behöriga förskollärare	Öka
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel av inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda	40 procent
	Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav ställs	Öka
	Andel förskolor som är Grön Flagg-certifierade	15 procent
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Andel personal i förskolorna som har kompetens i hållbar utveckling	Mäts/öka
Stockholmarnas hälsa ska främjas och stärkas	Andel förskolor som är miljödiplomerade och fria från skadliga kemikalier	Mäts/öka
Barn och unga ska ha möjlighet att göra sin röst hörd	Andel barn i åldern 4-6 år som känner till sin rätt att få sin röst hörd	Mäts/öka
Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn och unga vad de behöver för att må bra, lära och utvecklas i en global värld	Andel barn som är berättigade till modersmålsstöd och som tar del av det	Öka

Satsningar

- *En särskild satsning på utbildning och fortbildning i normkritik för personalen i förskolan*
- *Språkkartläggning av barn och personal i den kommunala förskolan i syfte att öka och förbättra modersmålsstödet*
- *Införa barnomsorgsgaranti även på obekväma arbetstider (som kvällar, nätter, helger och tidiga morgnar)*
- *Utreda och ta fram ett förslag för karriärtjänster i förskolan*
- *Tydliga rutiner i förskolan och öppna förskolan ska tas fram för hur utsatta barn ska fångas upp och få hjälp. Resurser till fortbildning i detta ska anslås*

VERKSAMHET FÖR BARN, KULTUR OCH FRITID

Barn och unga i Stockholm ska ha medbestämmande i frågor som rör deras vardag i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter. Arbetet med Barnkonventionen ska stärkas i staden. Kulturen är en förutsättning för en långsiktigt hållbart växande storstad som Stockholm. Kultur är utmanande, ifrågasättande och enande. Kultur, som teater, sång, musik, dans, litteratur, film, samt olika mötesplatser för eget kulturskapande, främjar utbyte av idéer och får människor att växa. Stockholms kulturliv

ska var tillgängligt för alla i staden, oberoende av vilken stadsdel vi bor i eller vilken bakgrund vi har. Stadens kultursatsningar ska lyfta fram stadens mångfald och öppna för möten mellan dem som sällan möts. Ett brett och varierat kulturliv söker nya uttryck och former, ger jobb och stärker demokratin.

Uppgift

Stadsdelsnämnderna ansvarar för lokal kulturverksamhet samt för bidragsgivning till föreningar med utpräglat lokal verksamhet. Verksamhetsområdet innefattar fritidsaktiviteter för barn och unga, som ungdoms- och fritidsgårdar, sommarkollo och aktiviteter i parklekar.

Fler mötesplatser på ungdomars egna villkor

Barns fritid är viktig och staden ska därför satsa på mötesplatser för unga – fler fritidsgårdar, hemgårdar, replokaler, kaféer och andra träffpunkter- på ungdomars egna villkor och enligt deras egna önskemål. Fritidsgårdarnas öppettider ska öka och resurser tillföras så att de kan vara öppna även under sommaren. Även skollokaler ska kunna användas mer effektivt under helger och lov till olika verksamheter, som till exempel replokaler, kaféer eller idrottsaktiviteter.

Både RFSL och studier från Ungdomsstyrelsen pekar på att en av de viktigaste insatser som kan göras, för att främja den psykiska hälsan hos unga hbtq-personer, är att skapa mötesplatser där de kan vara sig själva. Behovet av mötesplatser är stort. Alla ungdomar ska vara garanterade ett kompetent bemötande och därför är det viktigt att alla stadens fritidsgårdar har en grundläggande hbtq-kompetens. Det kan åstadkommas exempelvis genom hbt-certifiering i RFSL:s regi. Dessutom bör det finnas särskilda mötesplatser som riktar sig endast till hbtq-ungdomar. Staden ska även satsa på mötesplatser och aktiviteter särskilt riktade mot transungdomar.

Alla barn och unga har rätt till en kreativ fritid som stärker självkänslan och delaktigheten i samhället och motverkar främlingskap och ohälsa. Staden ska stärka arbetet med ungdomars eget skapande och medbestämmande i samverkan med ideella organisationer i stadsdelarna. Fritidsverksamhet ska vara attraktiv för såväl flickor som pojkar samt tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. I flera stadsdelar saknas ställen där flickor kan vistas på sina egna villkor och träffa sina vänner. Fler platser behöver skapas som är vilda åt flickor.

Det är viktigt att verksamheter för barn och unga ges långsiktig finansiering och inte i första hand drivs som projekt. Aktivitetshus för människor i olika åldrar behövs för att främja delaktighet, minska utanförskap och öka trivselen och tryggheten för de boende i stadsdelarna. Sådana verksamheter ska garanteras långsiktiga förutsättningar.

Förebyggande samarbete

Familjecentraler, där barnavårdscentral, mödravårdscentral, öppen förskola och förebyggande socialtjänst finns samlade, har många positiva effekter. Familjecentralerna når alla barnfamiljer, barn som riskerar att fara illa kan fångas upp tidigt, nätverk skapas och jämställt föräldraskap uppmuntras. Idag finns endast en familjecentral kvar i Stockholm, familjecentralen i Spånga-Tensta. Staden ska ta initiativ till att fler familjecentraler ska startas, inte minst i ytterstaden där ohälsotalen ofta är större än i innerstaden.

Satsa på kollo

Att åka på sommarkollo är dokumenterat uppskattat och kan främja möten mellan barn från olika delar av staden och med olika bakgrund och erfarenheter. Det är viktigt att alla barn och ungdomar mellan 9 och 16 år ges möjlighet att åka på kollo. Inte minst är verksamheterna inom stadens stiftelse Barnens Dag viktiga. Staden ska ha ett större samarbete med frivilligorganisationer som anordnar sommarkollo för barn.

Olika politiska beslut kring taxor och inriktningar på verksamheten har påverkat vilka barn som idag åker på kollo. Det är viktigt att reglerna för kolloverksamheten underlättar för barn, flickor såväl som pojkar, med olika bakgrunder och från stadens olika stadsdelar att mötas. Sommarkolloverksamheten behöver utvecklas och säkras med hänsyn till ett växande behov under minst tio år framöver. Upphandlingar av kolloplatser ska göras för längre tid än ett år i taget. Familjer där en eller båda föräldrar är födda utanför Sverige ska ges särskild direktinformation genom sina egna nätverk om vad kolloverksamhet är för något. Dagkollo och badresor sommartid är mycket uppskattat och bör utvecklas ytterligare.

Ge barn- och ungdomskultur resurser och hög status

Barns möjligheter till eget skapande och deltagande i kulturverksamhet är nödvändigt för deras utveckling. Barn och ungdomar ska ges möjligheter att påverka och delta i kultur och det ska visas mer kultur med och av barn och ungdomar. Framför allt är det viktigt att främja tillgången på kultur i skola, förskola och inom fritidsverksamheter. Barn och ungas eget skapande är en del av läroprocessen. Barn och ungdomar ska ha möjlighet att själva utöva kultur och extra medel ska ges till områden med socioekonomiskt svåra villkor. Staden ska satsa på lokala kulturcentrum i hela staden. Det ska finnas mötesplatser för ungdomar och kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter.

Skapa förutsättningar för det lokala föreningslivet

Kultur i Stockholm ska utgå från de unika möjligheter som finns i storstaden. Ett kulturliv av hög kvalitet ska vara tillgängligt för alla stockholmare. Kulturens mötesplatser ska gälla för alla och för att främja oväntade möten ska lokaler kunna utnyttjas maximalt, kreativt och förutsättningslöst. Det främjar nya samarbeten och nya nätverk. Många kommunala samlingslokaler, medborgarhus och hemgårdar i ytterstaden är idag slitna, har så dålig teknisk utrustning att de inte kan fungera som föreläsningsslokaler eller för publika sammankomster. Tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning brister. Därför måste lokaler rustas upp. Efterfrågan på tillgängliga, offentliga och funktionella möteslokaler är stor. Alla stadsdelar ska garantera en mötesplats för lokal kulturverksamhet och för föreningsliv.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Andel personal inom verksamhetsområdet som har hbtq-kompetens	Mäts/Öka
	Antal häng exklusivt för unga hbtq-personer i staden	Två
	Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka

	Kulturstödet till under-representerade grupper	Öka
Stockholm ska vara en trygg och tillgänglig stad	Antal förebyggande insatser för barn och unga	Öka
Barn och unga ska ha möjlighet att göra sin röst hörd	Andel barn i åldrarna 6-17 år som känner till möjligheter att påverka	Öka
Kulturen ska vara en motor i den växande staden	Antal kulturella mötesplatser i ytterstaden	Öka med fem mötesplatser
	Antal kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter för barn och unga	Öka
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel av Stockholms stads kulturlokaler med serveringar som erbjuder ekologiska, kravmärkta och fairtrademärkta produkter	100 procent
	Ungdomars nöjdhet med möjligheterna till eget utövande av kulturaktiviteter	Öka
	Andel inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda	40 procent

Satsningar

- *En särskild satsning ska göras för att fler barn från hela staden ska åka på kollo*
- *En särskild satsning på utbildning och fortbildning i normkritik ska göras för personalen i förskolan*
- *De lokala, kommunala samlingslokalerna ska rustas upp*
- *En särskild satsning ska genomföras på de kulturaktiviteter som riktar sig till barn, särskilt i ytterstaden*
- *Konsumentrådgivningen ska lägga extra vikt vid information om etisk och miljömässig konsumtion.*

ÄLDREOMSORG

Äldreomsorgen i Stockholm ska vara tillgänglig för alla vid behov, garantera en trygg vardag med hög livskvalitet och vara jämlik. Maten ska vara hemlagad och ekologisk och kunna ätas i gemenskap. Alla har rätt till utevistelser i frisk luft och grönska. Anhöriga ska få aktivt stöd och avlastning via staden.

Uppgift

Äldreomsorgen finns för personer som fyllt 65 år och som har behov av stöd i sin vardag. Äldreomsorgen erbjuder hemtjänst, trygghetslarm, dagverksamhet och anhörigstöd. Äldre som vill flytta till annan bostad kan söka vård- och omsorgsboende eller

plats på servicehus (biståndsbedömt) eller söka trygghetsboende eller seniorboende (kö hos bostadsförmedlingen).

Satsa på valfrihet och trygga bostäder

Idag gäller kvarboendepincipen, det vill säga att äldre ska bo hemma så länge som möjligt. Många är nöjda med det om de får utökad hemtjänst. Men andra vill på grund av ökad ohälsa, oro, ensamhet och stigande ålder flytta till en tryggare boendeform. Då ska staden vara garant för att det ska vara möjligt. Stadens riktlinjer för biståndsbedömningar behöver göras generösare.

Trygghetsboende kan bli kostsamt för den äldre. I avvaktan på den utvärdering av trygghetsboende och servicehus som beslutats om, ska inte fler servicehus omvandlas till trygghetsboenden. Gemensamhetslokaler och bovärd ska finnas i trygghetsboenden utan att det belastar den äldres boendekostnad. Det bör även finnas en gemensam matsal, arrangeras dagverksamheter och andra sociala aktiviteter. Stockholms stad ska stödja och utveckla samarbetet med föreningslivet, så att de som bor i trygghetsboenden kan erbjudas ett rikt utbud av aktiviteter och verksamheter.

I varje stadsdelsnämnd ska det finnas både hemtjänst och äldreboende i egen regi. Det är en valfrihetsfråga - många äldre vill kunna välja kommunal äldreomsorg. Genom att driva egen äldreomsorg upprätthåller staden dessutom viktig kompetens. Kompetens att utveckla, följa upp och upphandla verksamheter. Annars riskerar äldreomsorgen att enbart bli en juridisk-ekonomisk fråga i stadsdelsnämnderna.

Kvalitet i vardagen

Mötesplatser med möjlighet till sociala kontakter och stimulerande aktiviteter för äldre behövs. Det kan innebära gemensamma måltider, naturupplevelser, träning i olika former och olika kulturella aktiviteter. Äldre ska ha rätt till gemensamhetslokaler dit även personer med tilltagande rörelsehinder kan ta sig. Fler servicelinjer behövs för att möjliggöra dessa besök.

Social gemenskap vid måltider är viktigt. Vällagad, hälsosam och god mat, anpassad för äldre, lokalt tillagad och ekologisk, ökar livskvaliteten och bidrar till god hälsa. Måltidsgemenskap i form av matlag bör erbjudas de som vill. Nattfastan (tiden mellan det sista kvällsmålet och första frukost) får inte överstiga elva timmar. Även det sena kvällsmålet ska vara näringsrikt.

Parboendegarantin är genomförd men inte för alla grupper i samhället. Parboendegarantin bör gälla även för par där den ena är dement och den andra har stora hjälpbehov av annat slag. Allt parboende ska bedömas individuellt och det finns ingen anledning till att det inte ska gälla även dementa. En mycket frisk person vill inte bo i ett demensboende men det finns många par som kan ge varandra hjälp och stöd och samtidigt har stora enskilda behov. Det är fel att utesluta dem från gemensamt boende.

Enligt stadens riktlinjer för äldreomsorgen har alla rätt till utevistelse. Men den rätten har visat sig tånjbar. Många äldre får i praktiken mycket sällan eller knappast alls komma ut. En tydlig garanti för utevistelse ska införas. Om grönområden inte finns i närområdet ska äldre erbjudas möjlighet att ta sig dit med färdtjänst och ledsagare, alternativt servicelinjer. För att rätten till utevistelse ska bli garanterad i praktiken behöver mätningar göras över hur ofta boende i vård- och omsorgsboende verkligen kommer ut. Utevistelse kan också ske i hälsoträdgårdar i direkt anslutning till äldreboenden. Föredömliga sådana finns vid Rågsveds äldreboende och i Sabbatsberg (Sinnenas trädgård), vi vill att fler anläggs i staden.

Möjligheten att ha husdjur och/eller vårdhundar i olika boendeformer för äldre ska utökas, så långt det är möjligt. Äldre ska ges friheten att själva disponera beviljad hemtjänsttid. Staden ska garantera att alla över 75 år ska kunna få sex timmars hemtjänst i månaden med förenklad biståndsbedömning. För reell valfrihet och mångfald ska det finnas såväl kommunala som enskilt drivna hemtjänstalternativ i alla stadsdelar.

Fler äldre med tilltagande hjälpbehov bor hemma allt längre vilket måste återspeglas i resursfördelning till hemtjänsten. Så kallade fixartjänster finns idag för personer över 75 år och erbjuder gratis enklare tjänster såsom att byta glödlampor, hänga upp tavlor, sätta upp gardiner och förebygga olika risker, såsom lösa sladdar, höga mattkanter med mera. Förutom att tjänsten erbjuder äldre trygghet visar exempel från andra kommuner att antalet fallolyckor minskat dramatiskt. Åldersgränsen för fixartjänster ska sänkas till 67 år.

Garantera en jämställd omsorg

Studier inom vård- och omsorgsfältet visar att män generellt får bättre och dyrare behandlingar än kvinnor och att kvinnor får vänta längre än män på vård. Kvinnor och män ska ges likvärdig äldreomsorg utifrån sina individuella behov. Könsuppdelad statistik är ett redskap att se hur resurser fördelas, och ett genusperspektiv ska genomgå biståndsbedömningen. Södermalms hemtjänst arbetar med jämställdhetsintegrering, ett exempel som bör spridas i hela staden.

Alla stadens äldreboenden ska ha hbtq-kompetens så att alla äldre kan känna sig trygga och respekterade. Därutöver ska det vara möjligt att välja ett äldreboende särskilt för hbtq-personer som en garanti för att alla ska kunna leva öppet livet ut.

Demensvården ska förbättras

Det ska finnas plats i vård- och omsorgsboende för alla med demens samt ett stöd till anhöriga. Brister när det gäller kvalitet och säkerhet inom demensvården ska åtgärdas bland annat genom att bemanning nattetid förstärks samt att stora demensenheter undviks. Äldre med demens får ibland medicin mot oro när det egentligen är god omvårdnad som behövs. Läkemedel ska sättas in först när allt annat är prövat. Alla stadens demensboenden bör ha tillgång till daglig utomhusvistelse.

Utveckla det medicinska ansvaret

Det är viktigt att funktionen med en medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) förstärks och att stadsdelsnämnderna kan ha direkt kontakt till MAS. Den organisatoriska placeringen av MAS ska vara kvar hos stadsdelsförvaltningarna. MAS ska ha tillsynsansvar för alla utförare, även de privata. I de fall utförarna har "egen" MAS ska denna underordnas den kommunala medicinskt ansvariga sjuksköterskan som ska ha det yttersta tillsynsansvaret för alla utförare samt ha rapporteringsskyldighet till nämnden.

Erbjud kortare arbetstid och kompetensutveckling

Arbetsvillkor för kvinnor och män inom olika yrkeskategorier är ytterst en rättvis- och jämställdhetsfråga. 90 procent av dem som arbetar inom stadens äldreomsorg är kvinnor. Förutsättningar för en riktad arbetstidsförkortning för kategorier med tung arbetsbelastning och oregelbundna arbetstider ska utredas. I första hand inom äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättning. "3-3-modellen", "tvättstugemodellen" eller "egna lagda scheman" leder till ökad kvalitet i omsorgen, minskad sjukfrånvaro, mer kontinuitet gentemot omsorgstagarna, mer heterogena per-

sonalgrupper samt underlättad schemaläggning. Normalarbetstiden för personalen i äldreomsorgen ska sänkas (det vill säga antalet arbetstimmar per vecka som motsvarar heltid). Timanställda ska ges bättre tillgång till friskvårdssubventioner. Rätt till heltid och möjlighet till deltid ska säkerställas för all personal genom tillförandet av extra resurser för denna reform.

Staden ska satsa på utvecklingsprojekt. Det höjer kvaliteten i verksamheterna och ökar medarbetarnas kompetens. Fokus ska vara på arbetsmiljö och projekten ska utgöra ett led i jämställdhetsarbetet.

Alla enheter ska ha utbildad personal för att kvalitetssäkra verksamheterna. Personal ska kontinuerligt erbjudas kompetensutveckling. Vid personalrekrytering ska behovet av fler män i omsorgsyrken uppmuntras. Det är viktigt att behålla och utveckla den språkliga och kulturella mångfald som finns bland personalen inom äldreomsorgen. Det är viktigt att det finns flerspråkig personal i äldreomsorgen så staden ska satsa på ett språklyft för personalen. Att erbjuda praktikplatser är ett led i rekryteringsarbetet genom att det på sikt ökar intresset för vård- och omsorgsyrkena. Både kommunanställda och personal som ingår i entreprenad ska omfattas av satsningarna.

Insynen i och kvalitetssäkringen av all äldreomsorg, oavsett utförare, ska säkerställas. Meddelarfrihet ska garanteras för personal i all äldreomsorg, såväl kommunal som enskilt driven. För att komma åt brister krävs att de anställda känner att arbetsgivaren har en öppen attityd till att anmälningar görs. Det ska kännas lätt för personalen att tala med de närmaste cheferna på äldreboendena och inom hemtjänsten. Rutiner, dokumentation och avvikelserrapportering är av stor betydelse inom äldreomsorgen. Brister i hanteringen ska redovisas till närmast ansvarig chef.

Lex Sarah är en konstruktiv lag som leder till bättre förhållanden för den enskilde såväl som till bättre arbetsklimat. Lagen ska ses som en kvalitetsfaktor. Det ska alltså inte ses som ett misslyckande att anmälningar enligt Lex Sarah görs.

Anställda ska också kunna göra anonyma anmälningar, eller med sekretesskyddad identitet, direkt till ansvariga myndigheter. Plikten att anmäla ska kombineras med ett skydd mot att arbetsgivaren försöker ta reda på vem som anmält. Om anställda vågar slå larm kommer antalet skandallrapporter förhoppningsvis att bli färre i framtiden. Personalen måste få föra de äldres, de svagas och de ordlösas talan.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Andel personal i äldreomsorgen som har hbtq-kompetens	Mäts/Öka
	Andelen omsorgstagare som erbjuds äldreomsorg på sitt modersmål	Öka
	Skillnad i andel nöjda omsorgstagare (hemtjänst, dagverksamhet och vård- och omsorgsboende)-män/kvinnor	Minska
	Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på	Öka

	tillgänglighet ställs	
De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet	Andel personer med insatser från äldreomsorgen som erbjudits daglig rätt till utevistelse	100 procent
	Andel omsorgstagare som får lokalt tillagad mat minst fem dagar i veckan	100 procent
	Andel personer med hemtjänst som anser att de är fria att omdisponera beviljad hemtjänsttid	Mäts/öka
	Andel personer med äldreomsorg som anser att de kan påverka insatsernas innehåll	Mäts/öka
	Andel nöjda omsorgstagare (hemtjänst, dagverksamhet och vård- och omsorgsboende) – Kvinnor	Öka
	Andel nöjda omsorgstagare (hemtjänst, dagverksamhet och vård- och omsorgsboende) - Män	Öka
	Antal fallolyckor	Minska
Stockholm ska vara en trygg och tillgänglig stad	Uppsökande verksamhet bland äldre	Öka
Staden ska vara en god arbetsgivare med goda utvecklingsmöjligheter för alla	Normalarbetstiden för personal i äldreomsorgen (antal arbetstimmar per vecka som motsvarar heltid)	Minska
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda	40 procent

Satsningar

- *Utreda förutsättningarna för arbetstidsförkortning för personalen*
- *Särskild satsning på friskvårdssubventioner för timanställda*
- *Stötta den idéburna sektorn inom äldreomsorgen*
Ta fram förslag på hur biståndsbedömningen i äldreomsorgen kan göras generösare

STÖD TILL PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Alla stockholmare, oavsett funktionalitet, ska ha lika möjlighet till full delaktighet. Fler personer med funktionsnedsättning ska erbjudas arbete och arbetsförhållandena ska anpassas efter behov och förutsättningar. Otillgänglighet ska klassas som diskriminering. Arbetet med att tillgänglighetsanpassa Stockholm ska prioriteras.

Uppgift

Biståndshandläggare hjälper personer med funktionsnedsättning och föräldrar till barn med funktionsnedsättning att hitta rätt form av stöd och omsorg för att kunna bo, arbeta, studera eller delta i fritidsaktiviteter. Det kan handla om boendestöd, anpassad bostad, personlig assistans, korttidsvård, daglig verksamhet eller hjälpmedel.

Öka tillgängligheten

Staden ska kartlägga förekomst av hörselteknisk utrustning i stadsdelsnämndernas offentliga lokaler och införa utrustning där sådan saknas. I ansvaret ligger även att säkerställa att utrustningen fungerar och att informera besökare om att hörselteknisk utrustning finns.

Det ska finnas en mångfald av boendeformer för olika behov och psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar, till exempel möjlighet till kollektivboende. Arbetet för att få fram fler bostäder för personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning ska intensifieras. Bostadsexploateringsprojekt med minst 100 bostäder ska innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende för personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning.

Samarbetet med handikapp- och brukarorganisationerna ska fortsätta utvecklas. Handikapprådets roll ska stärkas, de ska engageras tidigt i planprocessen och kunna påverka beslut från början.

Enkelt avhjälpna hinder i skollokaler och mötesplatser för ungdomar ska byggas bort under 2014.

Insatser efter behov och önskemål

Staden ska garantera personer med funktionsnedsättning en god omsorg, vård och service, och göra likvärdiga bedömningar oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, könsidentitet, könsuttryck, sexualitet eller bostadsadress. Alla som inte själva kan tillgoda sina behov i det dagliga livet har rätt till bistånd från samhället. Insatser ska utformas med respekt för den enskildes önskemål och val. Resurser ska säkerställas så att det finns tillräckligt med heminstruktörer för alla synskadade och hörselskadade i alla stadsdelar.

För att undvika jävsituationer ska en regel införas som innebär att den som är anställd som personlig assistent inte ska kunna förordas av överförmyndarnämnden att ställföreträda samma person som god man eller förvaltare.

Det behövs gemensamma regler för hela staden för syn- och hörselskadades rätt till hjälp av heminstruktörer, så att även de som bor på vård- och omsorgsboende och personer med behov under 65 år kan erhålla hjälpen. Den viktigaste uppgiften för heminstruktörerna är att utveckla förmågan hos personer med syn- eller hörselskadador att leva som alla andra, så aktivt och självständigt som möjligt.

Stöd vid neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar

Barn, unga och vuxna med neuropsykiatriska funktionshinder, (NPF), behöver mer stöd. För barn och unga gäller det i skolan och under fritiden. Det är viktigt att personalen på olika nivåer inom kommunen är införstådd med vad dessa funktionsnedsättningar medför för personen. På liknande sätt behövs mer stöd för personer med psykiska funktionsnedsättningar.

Rätt till arbete

För att underlätta för personer med funktionsnedsättning att ta ledande positioner kan det vara ett stort stöd att erbjudas möjlighet till delat ledarskap. En generell arbetstidsförkortning kan leda till att fler personer med funktionsnedsättningar klarar ett heltidsarbete. Sociala kooperativ och andra sociala företagsformer är viktiga verksamheter och är för en del enda möjligheten för att de ska kunna komma ut i arbetslivet. Staden behöver stötta och bidra i utvecklingen av sådana verksamheter.

Arbetsmiljön ska vara utformad så att personer med funktionsnedsättning kan utföra sitt arbete på ett säkert och tryggt sätt. Arbetsförhållandena ska anpassas efter personens behov och förutsättningar. Arbetsmiljö omfattar både de fysiska delarna av jobbet och de psykiska.

Staden ska vara en föregångare som arbetsgivare och anställa personer med funktionshinder på alla nivåer, inklusive ledningsnivå, samt medverka i och utveckla arbetsmarknaden för personer med funktionshinder.

Kortare arbetstid och kompetensutveckling

Staden ska upprätthålla hög kompetens hos dem som arbetar inom omsorg om personer med funktionshinder. Det gäller särskilt barn och vuxna med speciella behov som adhd, Aspergers syndrom, autism och liknande neuropsykiatriska funktionshinder.

Staden ska utreda förutsättningarna för en riktad arbetstidsförkortning. I första hand till dem som arbetar inom äldreomsorgen och omsorgen om personer med funktionsnedsättningar. Arbetstidsförkortning och arbetsplanering genom ”3-3-modellen”, ”tvättstugemodellen” eller ”egna scheman” leder till ökad kvalitet i omsorgen, minskad sjukfrånvaro hos de anställda och kontinuitet gentemot omsorgstagarna samt en smidigare schemaläggning. Rätt till heltid och möjlighet till deltid ska säkerställas för all personal genom tillförandet av extra resurser för denna reform. Normalarbetstiden för personalen i omsorgen om personer med funktionsnedsättning ska sänkas (det vill säga antalet arbetstimmar per vecka som motsvarar heltid).

Det är viktigt att personalen får möjlighet till fortbildning i intersektionalitet som bland annat kan öka förståelsen för hur, inte bara funktionalitet utan också andra faktorer såsom kön och etnicitet, inverkar på hur personer blir bemötta.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Andel personer med funktionsnedsättning som anser att de blir väl bemötta av stadens personal	Öka
	Andel personal i funktionshinderomsorgen som har hbtq-kompetens	Mäts/Öka
	Sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning	Öka
	Antal personer med funktionsnedsättning som anställs på ledande befattningar i staden	Öka

	Andel personer med funktionsnedsättning som anser att staden är tillgänglig för alla	Öka
	Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda	40 procent
Staden ska vara en god arbetsgivare med goda utvecklingsmöjligheter för alla	Normalarbetstiden för personal i omsorgen (antal arbetstimmar per vecka som motsvarar heltid)	Minska

Satsningar

- *Särskild satsning på friskvårdssubventioner för timanställda*
- *Utreda förutsättningarna för arbetstidsförkortning för personalen*
- *Alla enkelt avhjälpta hinder i skollokaler och på mötesplatser för ungdomar ska byggas bort under 2014.*

INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG

I Stockholm ska alla generationer garanteras trygghet, tillgänglighet och livskvalitet. Antalet barn och unga i utsatta situationer ska minska. Våld i nära relationer ska minska, liksom annat våld. Människor med missbruksproblem ska få den hjälp de behöver och alla människor ska ha rätt till en fast bostad. Mer av tidiga och förebyggande insatser leder till stora mänskliga vinster. Barnperspektivet ska vara vägledande.

Uppgift

Individ- och familjeomsorgen ansvarar för myndighetsutövning liksom för öppenvård för barn, unga och vuxna, för socialpsykiatri och stöd till personer i hemlöshet och personer med missbruksproblem. Den har ansvar för arbete mot våld i nära relationer, vräkningsförebyggande arbete samt budget- och skuldrådgivning. Den har även ansvar för ensamkommande flyktingbarn. Under den tid barnen söker asyl delas ansvaret med Migrationsverket, efter att barnen fått uppehållstillstånd innehas hela ansvaret av stadens individ- och familjeomsorgsenheter.

Barn och unga

Barn och unga i Stockholm ska ha medbestämmande i frågor som rör deras vardag i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter. Arbetet enligt Barnkonventionen ska stärkas i staden.

I arbetet med barn och unga ska förebyggande insatser prioriteras. Det kan röra sig om barn till missbrukande föräldrar, barn till psykiskt funktionsnedsatta, barn som far illa på grund av föräldrarnas olika problem eller på grund av egna problem. Staden ska aktivt stödja föräldrar och vräkning av barnfamiljer måste förhindras.

Den sociala barn- och ungdomsvården är sedan flera år kraftigt underfinansierad. Familjehemsvården i Stockholm är i stort behov av utveckling. Barn placerade i famil-

jehem behöver få tätare besök av socialsekreterare, och formerna ska vara sådana att de underlättar för barnet att beskriva sin situation. Barnet ska ha rätt till minst fyra besök per år av socialsekreterare. Barnen ska ha en "egen" socialsekreterare frikopplad från stöd och handledning samt ekonomisk ersättning till familjehemmet, för att undvika risk för lojalitetskonflikter.

Det finns ett definierat behov av att socialtjänsten ska bli mer inriktad på att hjälpa barn tidigt och inte endast vara en utredande instans. Det behöver utvecklas nya system och tillföras medel som kan leda till förbättringar av den förebyggande verksamheten. Samverkan ska ske mellan hem, skola, individ- och familjeomsorg och med landsting, frivilligorganisationer och närpolis. En social investeringsfond ska inrättas för att möjliggöra förebyggande insatser som leder till att mänskliga vinster görs och att staden på längre sikt kan frigöra resurser till ytterligare satsningar på välfärden.

Familjecentraler där barnavårdscentral, mödravårdscentral, öppen förskola och förebyggande socialtjänst finns samlade, har många positiva effekter. Familjecentralerna når alla barnfamiljer, barn som riskerar att fara illa kan fångas upp tidigt, nätverk skapas och jämställt föräldraskap uppmuntras. Idag finns endast en familjecentral kvar i Stockholm, familjecentralen i Spånga-Tensta. Staden ska ta initiativ till att fler familjecentraler ska startas, inte minst i ytterstaden där ohälsotalen ofta är större än i innerstaden.

Fältassistenter har en mycket viktig roll i att få kontakt med barn och unga i riskzonen och bidrar genom det till att göra det sociala skyddsnetet finmaskigare. I Stockholm finns det i dag 50 fältassistenter. Fler fältassistenter ska anställas runt om i staden för att fler barn och unga i riskzonen ska nås.

Stadsdelsnämnderna ska tillhandahålla rådgivning vid ungdomsmottagningar och genomföra socialt förebyggande insatser bland ungdomar på tider som är anpassade efter ungdomarna. Ungdomsmottagarna ska ha sådan kapacitet att ungdomar inte behöver avvisas. Det är viktigt med kompletterande central ungdomsmottagning som kan ha jouröppet. Stadsdelsnämnderna ska samarbeta med gymnasieskolorna i området så att också de innefattas i det förebyggande arbetet i enlighet med STAN-programmet, Stockholms tobaks-, alkohol- och narkotikapolitiska program. Alla ungdomsmottagningar som drivs i stadens regi ska ha kompetens om frågor som rör hbtq-personer och deras hälsa.

Kostnaden för familjerådgivning ska ligga på en nivå som gör det möjligt för alla familjer, oavsett inkomst, att anlita denna tjänst. Mötesplatser och gruppverksamhet för barn till föräldrar med olika typer av problem ska utökas. Familjestöd i hemmet ska utvecklas, även nattetid om så behövs.

Enligt Socialtjänstlagen ansvarar nämnden för att bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och ungdomar far illa. Likaså ska den aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdomar av alkohol och droger. Det är viktigt att sådana verksamheter ges långsiktig ekonomisk finansiering och inte är hänvisade till att drivas i projektform

Bättre hjälp åt människor som är hemlösa

Hemlöshet är i första hand ett bostadspolitiskt problem. Stockholms stad ska ha en nollvision för hemlöshet i Stockholm, alla människor har rätt till en fast bostad. För att fler små och billiga hyresrätter ska kunna byggas ska de allmännyttiga bostadsbo-

lagen (Svenska Bostäder, Familjebostäder och Stockholmshem) erbjudas fler markanvisningar. Kraven för att få en lägenhet hos de allmännyttiga bostadsbolagen ska sänkas. I dag är det allt för höga trösklar då hyrorna är höga och det krävs en månadsinkomst som motsvarar tredubbla hyran.

Fler unga har blivit hemlösa de senaste åren, därför ska det uppsökande, förebyggande arbetet gentemot barn och ungdomar stärkas. Insatserna för att förhindra vräkningar ska utvecklas, genom ett tidigt och förebyggande arbete. Alla hyresvärdar ska meddela socialtjänsten om det föreligger risk för vräkning.

Ett barnperspektiv innebär att utredare som handlägger ärenden där barnfamiljer hotas av vräkning ska tala även direkt med barnen. Det är viktigt att socialtjänsten har möjlighet att arbeta uppsökande i det vräkningsförebyggande arbetet. Alla stadsdelsområden ska ha vräkningsförebyggande team. Budget- och skuldrådgivning, missbruksvård och boendestöd är insatser som har vräkningsförebyggande effekter och som ska förstärkas i staden.

Tidsbegränsade extra insatser ska sättas in för att undvika vräkningar. Hyresgäster som riskerar vräkning på grund av en övergående problematik ska ges möjlighet att tillfälligt flytta till särskilda boendemiljöer.

Många människor i hemlöshet har svårt att hitta rätt bland myndigheter och i vissa fall kan det finnas en rädsla att ta kontakt med en myndighet. Därför ska människor i hemlöshet kunna få ett personligt ombud som hjälper till med myndighetskontakterna.

Tiggeri som försörjning

Ingen människa ska känna sig tvungen att försörja sig genom att tigga. Staden ska kartlägga situationen kring personer som tigger i Stockholm samt fördjupa samarbetet med frivilliga krafter. Staden har det yttersta ansvaret för att enskilda får den hjälp de behöver och stödet till människor som tigger ska stärkas.

Kvinnofrid, partnerfrid och barnfrid

Arbetet mot våld i nära relationer ska vidareutvecklas. I de flesta fall är det våld som utövas av en man mot en kvinna och våldet är systematiskt till sin natur. Vi ser detta våld som en del av könsmaktsordningen. Stadens förvaltningar, bolag och stadsdelsnämnder ska upprätta handlings- och åtgärdsprogram för kvinno- och barnfrid. Rinkeby-Kistas kvinnofridsteam använder ett framgångsrikt arbetssätt som bör spridas i staden. Samverkan mellan myndigheter och frivilligorganisationer, till exempel kvinnojourer, bör utökas. I familjer med hemmavarande barn där den ena parten utsätts för våld drabbas även barnen. Barn i våldsutsatta familjer ska ses som brottsoffer och myndigheternas insatser ska anpassas därefter.

Våld i nära relationer kan även drabba män som lever med kvinnor och personer i samkönade relationer. Transpersoners situation är också viktig att beakta i sammanhanget. Dessa grupper måste på ett naturligt sätt uppmärksammas i det stödande och våldsförebyggande arbetet.

Personer som slår, eller som känner att de kan använda våld mot sin partner, ska erbjudas behandling. Det ska finnas tid för samarbete mellan polis och socialsekreterare. Kunskap om hur hedersrelaterat våld kan upptäckas och förebyggas ska spridas. Nolltolerans mot våld ska gälla.

Utvecklad missbruksvård

Resurserna till missbruksvården ska öka så att de som söker behandling ska kunna beviljas detta. Vård och behandling för personer med missbruk ska alltid utgå från den enskilde, och huvudman ska inte vara avgörande för vilken typ av vård och behandling som ges. Vuxna missbrukares barn är extra drabbade. En förstärkning av anslagen till stadsdelsnämndernas individ- och familjeomsorg är därför nödvändigt. Vi vill både stärka missbruksvården och säkra insatser för barn till missbrukande föräldrar.

Resurser till det förebyggande arbetet ska utökas. Staden ska satsa på föräldrautbildning för att öka kunskaperna om hur stor betydelse föräldrars inställning till sitt eget och sina barns alkoholkonsumtion har. Tillgängligheten till alkohol och droger är hög och det är viktigt att dimensionera förebyggande och stödjande insatser i förhållande till detta.

Det uppsökande arbetet, som i dag främst sker i riskmiljöer, ska utvecklas. Endast en av fem personer som är i ett missbruk har sökt kontakt med kommun eller landsting för detta. Missbruk av läkemedel och/eller dopningspreparat behöver uppmärksammas och stävjas.

Fler skuldrådgivare

Många, inte minst unga som tar sms-lån, försätter sig i skuldfällor och i flera av stadsdelarna är kötiderna långa för rådgivande hjälp. Ju snabbare hjälp kan ges, desto större är möjligheten att ta sig ur den uppkomna situationen. Utvidgad skuldrådgivning med utökade öppettider kan också förebygga vräkningar på grund av hyresskuld. Organisationer som hjälper överskuldssatta ska kunna få ekonomiskt stöd.

Fler personliga ombud

Personliga ombud är en stödinsats för personer med funktionsnedsättning. Det personliga ombudet kan hjälpa till med myndighetskontakter, överklaganden eller att formulera behov av vård, stöd och service. Tjänsten personliga ombud är under hårt tryck och behovet behöver följas noga. Det behövs en satsning på personliga ombud för psykiskt funktionsnedsatta.

Flyktingmottagande

Staden bör ha ett mycket nära samarbete med Arbetsförmedlingen för att tillgodose att flyktingar på ett effektivt och värdigt sätt ges tillgång till sociala insatser och får förutsättningar att fullt ut delta i samhällslivet. Staden ska teckna avtal med Migrationsverket om att staden kan ta emot kvotflyktingar.

Ensamkommande flyktingbarn

Antalet ensamkommande flyktingbarn ökar och det är viktigt att staden möter de behov som finns, både i att ta emot många barn och att se det individuella barnets behov. Staden ska leva upp till FN:s Barnkonvention och säkerställa att varje barn får sina rättigheter tillgodosedda. Att barn får insyn och inflytande i de beslut som berör dem är en av Barnkonventionens grundläggande principer. Att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut är en annan grundprincip. Staden ska i samarbete med frivilligorganisationer säkerställa ett aktivt och medmänskligt ansvar utifrån barnens behov. Stadsdelarna ska ges resurser för att kunna följa de ensamkommande flyktingbarnen en längre tid och ge dem hjälp och stöd att etablera sig.

Papperslösa har mänskliga rättigheter

Alla papperslösa har rätt att få hjälp att tillgodose sina grundläggande mänskliga rättigheter. Papperslösa kvinnor ska ha rätt till plats på till exempel kvinnojourer och skyddade boenden och papperslösa män ska kunna besöka mansmottagningar. Barn ska inte bara juridiskt utan även i praktiken tillförsäkras rätten att få gå i skola.

Förbättra socialsekreterarnas arbetsvillkor

De anställdas förutsättningar att utföra sitt arbete är avgörande för kvaliteten på socialtjänsten. Socialsekreterarnas arbetssituation har blivit allt tuffare, och i dag hörs återkommande rapporter om att det inte längre är möjligt att leva upp till intentionerna i Socialtjänstlagen med de ständigt krympande resurserna. Den faktiska nedskärningen i socialtjänsten motsvarar 10-15 procent sen 2006 eftersom pris- och löneökningar inte har kompensrats. Det krävs en upprustning av socialtjänsten, en rimlighet i antal ärenden per handläggare samt arbetsvillkor som gör att de som arbetar inom socialtjänsten kan leva upp till de lagar de är satta att följa.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Andel invånare som upplevt våld i nära relation	Minska
	Antal personer i osäkra boendeförhållanden	Minska
	Andel psykiskt funktionsnedsatta som erbjudits personligt ombud	100 procent
	Andel stadsdelar med lokalt handlingsprogram för kvinnofrid	100 procent
	Andel personal inom verksamhetsområdet som har kompetens inom de vanligaste minoritetsspråken	Öka
	Brukarmedverkan i verksamheter för personer i hemlöshet	100 procent
	Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav ställs	Öka
	Budget- och skuldrådgivning	Öka med 10 procent
	Antal generella och förebyggande insatser	Öka
	Andel personer i hemlöshet som erbjudits daglig verksamhet	100 procent
	Stockholm ska vara en trygg och tillgänglig stad	Andel anmälningar om barn som far illa där en utredning inleds
Stockholmarnas folkhälsa ska främjas och stärkas	Total konsumtion av alkohol och narkotika	Minska

Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda	40 procent
Barn och unga ska ha möjlighet att göra sin röst hörd	Barnperspektivet ska vara vägledande i alla beslut som rör barn	Öka
	Förebyggande insatser för att motverka våld (allmänt och i nära relationer)	Öka
	Andel barn med insats från socialtjänsten som har tillgång till ett eget ombud	Öka

Satsningar

- *Kraftiga förstärkningar av den sociala barn- och ungdomsvården*
- *Särskild satsning för att alla föräldrar som anmält intresse för föräldrautbildning ska erbjudas detta.*
- *Fler fältassistenter ska anställas och det uppsökande arbetet ska stärkas*
- *Alla stadsdelar ska ha en ungdomsmottagning*
- *Staden och stadsdelarna ska ha resurser och strategier för att säkerställa barns etablering och rättigheter*
- *Stockholms stad ska värna social hänsyn och mänsklighet i flyktingmottagandet*

STADSMILJÖ OCH LOKALT MILJÖARBETE

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm tas stadens natur tillvara och utvecklas. Parkerna sköts och vidareutvecklas så att de är attraktiva för stadens invånare. Demokratien stärks och fler människor involveras i utvecklingen av Stockholm när beslut fattas nära medborgarna. Det lokala engagemanget hos medborgare, politiker och företagare stärker områdenas kvaliteter.

Uppgift

Stadsdelsnämnderna har ansvar för renhållning i och skötsel av parker, promenadstråk, grönområden och naturreservat. Nämnderna ska bedriva ett aktivt klimat- och miljöarbete och medborgarnas inflytande i ett växande Stockholm ska öka.

Förbättra skötseln av parker och naturreservat

Stockholms unika naturvärden är mycket viktiga för livsmiljön i Stockholm. De bidrar till en attraktiv stad, rikt friluftsliv, god folkhälsa och till barns möjlighet till utvecklande lek. Stockholms skyddade grönområden och tillgång till vatten är nödvändiga komplement till stadens där bostadsbyggandet sker i snabb takt. Väl skötta parker och promenadstråk är vitala delar av Stockholms stadsmiljö.

Stadsdelsnämnderna ska ges utökade resurser för renhållning i och skötsel av närnatur, parker, grönområden, stränder och naturreservat så att natur- och rekreationsvärdena består och ökar. Staden ska tillvarata och utveckla de möjligheter som finns till samarbete med lokala användare och kommuninvånare kring skötseln av grönområden. Brukarmedverkansavtal och urbana samfälligheter ska uppmuntras.

Stadsodling

Det ska finnas goda möjligheter till stadsodling i Stockholm: i parker, på kvartersgårdar och på kolonilotter. I takt med att Stockholm växer blir det allt fler som vill ha egna odlingar. Urban odling skapar samhörighet i bostadsområden, fler mötesplatser och möjlighet för barn att odla och är dessutom viktig för folkhälsan. Stadsodling har betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald och bidrar med ekosystemtjänster som till exempel pollinering. Stadsodlingar kan också få en ökad betydelse för livsmedelssäkerheten.

Bjud in till dialog

När det gäller byggplaner ska staden arbeta för ett medborgarinflytande som sträcker sig längre än de krav som ställs inom Plan- och bygglagens ramar. Att inkludera fler medborgare i framtidens Stockholm är resurskrävande men resulterar i att fler lokala aspekter uppmärksammas och tas med i planarbetet. En planprocess ska alltid föregås av en medborgardialog. På så sätt ges invånare möjlighet att redan i ett tidigt skede få delta i planprocessen. Synpunkter från stadsdelsnämnder och organisationer ska beaktas. I områden och stadsdelar med många människor med annan etnisk bakgrund än svensk måste stadsbyggnadskontoret använda sig av översättare och tolkar. Metoder för att fånga upp grupper som aldrig kommer till tals när det gäller stadsbyggnadsrelaterade frågor måste också utvecklas.

Barnperspektivet ska in i stadsplaneringen och metoder för att inkludera barn och deras tankar i stadsplaneringen ska utvecklas. Hänsyn ska tas till barns och ungdomars behov av lek och idrott och mark för idrottsändamål ska tidigt reserveras.

Lokalt miljö- och demokratiarbete

Stadsdelsnämnderna ska ha miljösamordnare som en del av sin verksamhet för att i samverkan med områdets invånare, företag och föreningar förbättra den lokala boende- och stadsmiljön samt öka medvetenheten om och engagemanget för miljö- och klimatfrågor. En viktig del av arbetet innebär att stödja och uppmuntra olika demokratiprocesser, till exempel delaktighet vid planering och byggande. Stadens förskolor och skolor ska aktivt involveras i det långsiktiga förändringsarbetet för en mer hållbar livsstil, trivsamt och tryggt närmiljö och ökad delaktighet. Förskolebarn och skolelever har ofta ett stort engagemang i miljöfrågor och etiska frågor, något som bör tas tillvara, inte minst då dagens beslut och livsstil påverkar barnens framtid.

Aktivt klimat- och miljöarbete i verksamheterna

För att Stockholms stad ska kunna uppnå högt satta klimatmål, målen i miljöprogrammet och vattenprogrammet samt bidra till att uppnå Sveriges miljö kvalitetsmål behöver miljö- och klimatkompetensen stärkas på stadsdelsförvaltningarna. Ett aktivt klimat- och miljöarbete ska bedrivas inom varje stadsdelsförvaltning.

Satsningar på inköp och servering av ekologiska och närproducerade livsmedel ska göras. Andelen ekologiska livsmedel ska vara 50 procent år 2015. Måltiderna som serveras inom stadens verksamheter ska präglas av hälsa och lärande och maten ska hålla hög kvalitet och tillagas på ett hantverksmässigt sätt med säsongens råvaror. Hotade fiskarter ska inte serveras på förskolor, skolor och äldreboenden. Utöver att vara angelägna miljöfrågor är detta även en viktig del i att öka förvaltningens, skolpersonalens och elevernas kunskap om ekologi och matens miljöpåverkan. Alla stadens verksamheter ska minska sin köttkonsumtion, exempelvis genom att införa en vegetarisk dag i veckan på sina matsedlar. De totala inköpen av kött till stadens förskolor och skolor ska minska med 20 procent för år 2014 jämfört med år 2011.

Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med trafik- och renhållningsnämnden införa insamling av matavfall i alla verksamheter som hanterar mat. Det är av stor vikt att matavfall från kommunala verksamheter samlas in och används som råvara vid biogasproduktion. Kommunens verksamheter ska vara ett föredöme.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Växthusgasutsläpp per invånare inom Stockholms stad	2,0 ton/ år 2018
	Kommuninvånarnas kännedom om global klimatpåverkan från konsumtion och resor och egna möjligheter att påverka	Information ska ges till alla invånare
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Park- och naturmarkernas biologiska mångfald	Stärkas
	Antal kvm grön- och blåområden som utsätts för intrång	Minimeras
	Mål som anges i skötselplaner för naturreservat	Uppnås
	Ekologiska samband mellan ekbestånd	Behålls och förbättras
	Barns och ungdomars möjligheter till spontan lek och rörelse i natur nära sin bostad	Förbättras
	Andel ekologiska livsmedel	40 procent
	Andel kött i de måltider som serveras	Minska med 20 procent
	Inköp av el från producenter som enbart tillhandahåller miljömärkt el	100 procent
	Andel upphandlingar av varor där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår	100 procent
	Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka
Avfall ska minimeras och tillvaratas som en resurs	Matavfallsinsamling för framställning av biogas	I samtliga verksamheter som hanterar livsmedel

Satsningar

- Förbättra skötsel av naturreservat och parker
- Utöka möjligheterna till brukarmedverkansavtal och stadsodling
- Ge invånarna möjlighet att tidigt delta i planprocesser
- Satsa på inköp av ekologiska livsmedel av hög kvalitet

EKONOMISKT BISTÅND

Alla vuxna människor vill och ska ges möjlighet att själva kunna försörja sig och sina familjer. Under perioder då människor inte klarar detta ska villkoren för ekonomiskt bistånd vara goda och underlätta vägen tillbaka till egenförsörjning. Barnperspektiv, och barnets eget perspektiv, ska väga tungt i beslut om ekonomiskt bistånd.

Uppgift

Den som inte kan få sin försörjning tillgodosedd på annat sätt kan beviljas ekonomiskt bistånd för sig och sin familj. Stadsdelsförvaltningarna ansvarar för prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd.

Barnperspektivet ska vara vägledande

Barnkonventionens ställning ska stärkas i stadens arbete. Barnperspektivet ska vara tydligt i riktlinjer, och innan beslut fattas ska konsekvenser för varje barn alltid övervägas och dokumenteras. Ett barnperspektiv innebär att det inte ska vara möjligt att vråka barnfamiljer.

Barns behov ska särskilt beaktas när vuxna söker ekonomiskt bistånd. Barn kan ha strategier som gör att föräldrar och omgivning inte helt får reda på barnens behov. Det räcker därför inte att socialtjänsten talar med föräldrarna, de måste även tala direkt med barnen. Socialtjänstlagens krav på individuella bedömningar före avslag ska gälla. Familjer ska inte behöva riskera en hel månads försörjning bara för att man har varit sjuk någon dag och inte hunnit meddela detta i tid. Småbarnsföräldrar med försörjningsstöd ska ha möjlighet att vara hemma för vård av sjukt barn samt delta vid inskolning på dagis och skola.

Generösare bedömningar

Normen för försörjningsstöd ska göras generösare. Dator och bredbandsuppkoppling i hemmet ska ingå i normen. Det är en förutsättning inte minst för alla skolbarn vars vårdnadshavare får försörjningsstöd. För att klara skolarbetet och göra sina läxor som alla andra ska barnen inte behöva vara beroende av datorer i skolan eller på bibliotek. Dator i hemmet ingår i skälig levnadsstandard i dag. Det är heller inte rimligt att månadsförsörjningen för hela familjer ska kunna dras in om en förälder missar en enda dag på Jobbtorget.

Staden ska prioritera förebyggande och tidiga insatser som minskar barnfattigdomen och förbättrar barns fysiska och psykiska hälsa. Alla nämnder och styrelser har ett ansvar för detta inom sina områden. Generella insatser ska utökas, till exempel gratis SL-kort till alla gymnasieungdomar, fler mötesplatser för ungdomar och fler kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter.

Människor isoleras om de inte har råd att förflytta sig inom staden. Därför ska SL-kort ingå i normen för ekonomiskt bistånd.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera	Andel personal inom verksamhetsområdet som har hbtq-kompetens	Öka

allas lika rättigheter och möjligheter	Andel personal inom verksamhetsområdet som har språkkunskaper utöver svenska	Öka
	Andel barn som växer upp i fattigdom	Minska
De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet	Barnperspektivet ska vara vägledande i alla beslut som rör barn	100 procent
	Antal generella och förebyggande insatser	Öka

Satsningar

- *SL-kort ska ingå i normen för ekonomiskt bistånd*
- *Tillgång till dator och internet i hemmet ska ingå i normen för försörjningsstöd*

ARBETSMARKNADSÅTGÄRDER

I ett grönt Stockholm har alla en väg in och en plats på arbetsmarknaden. Stockholms stad ska skapa förutsättningar för människor att hamna i rätt jobb – arbeten där individen och därmed samhället nyttjar sin potential. Stockholm ska ha en inkluderande arbetsmarknad där det finns möjligheter till omställning under arbetslivet. Fler jobb ska skapas genom satsningar på företagande, socialt entreprenörskap, miljö- och energiteknik samt vår gemensamma välfärd.

Uppgift

Stadsdelsnämnderna genomför insatser för att underlätta för personer att bli självförsörjande. Stadsdelsnämnderna tillhandahåller även offentligt skyddade arbeten samt ansvarar för viss arbetsträningsverksamhet.

En dörr in

Stadens arbetsmarknadsåtgärder ska vara målmedvetna och effektiva. Oavsett om en person står nära eller långt ifrån egen försörjning ska insatserna vara utformade så att den enskilde individen hittar sin kortaste väg till självförsörjning via arbete, studier eller annan meningsfull sysselsättning.

Det ska vara lätt som arbetssökande att nå de insatser som staden tillhandahåller. För att öka tillgängligheten och den demokratiska förankringen samt möta de skilda behov som finns i olika områden ska så kallade ”en dörr in”-verksamheter införas i varje stadsdel. Syftet är att skapa en gemensam ingång för arbetssökande och underlätta för dem att snabbt få rätt stöd. Jobbtorgen ska bli en del av ”en-dörr-in”-verksamheterna och organisatoriskt och demokratiskt tillhöra stadsdelsnämnderna, samtidigt som stadsdelarna ska kunna gå samman och gemensamt driva jobbtorg och andra verksamheter. Arbetsmarknadsnämnden ska ha samordnings- och uppföljningsansvar för att säkerställa kvalitet och likvärdighet i hela staden. I de fall det finns stora fördelar med en gemensam koordinering i staden ska insatserna ifråga drivas och koordineras av arbetsmarknadsnämnden.

”En-dörr-in”-verksamheterna ska omfatta alla arbetslösa, även dem som står allra längst från arbetsmarknaden och dem som är i behov av rehabilitering. Detta ställer krav på metodutveckling och ökat kvalitetsarbete inom stadens arbetsmarknadsverksamheter. Huvudfokus är inte att minska kostnader för försörjningsstödet utan att ge människor förutsättningar att få en sysselsättning och egen försörjning. De insatser och utbildningar som anordnas ska ha ett långsiktigt perspektiv och det ska vara möjligt för verksamheterna att tillhandahålla längre utbildningsinsatser än vad som är möjligt idag.

Matcha och metodutveckla

Stockholms arbetsmarknadsåtgärder ska möta alla utifrån deras förutsättningar oberoende av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Det är viktigt att verksamheten präglas av normkritiska perspektiv så att alla personer får likvärdiga möjligheter och ett bra bemötande. Arbetsmarknadsåtgärderna ska aktivt utvecklas för att kunna möta varje person likvärdigt och på bästa sätt.

Vid behov ska verksamheterna anlita professionell hjälp av auktoriserade tolkar och personalen ska ha goda kunskaper i hur en tolk används. Stadens verksamheter ska ha ett ökat och gott samarbete med olika aktörer såsom arbetsförmedling, landsting (psykiatri), näringsliv och antidiskrimineringsbyråer.

För att skapa fler ingångar och arbetstillfällen hos en bredd av arbetsgivare krävs ett aktivt arbete mot lokala arbetsgivare för att marknadsföra kompetensen och möjligheterna hos de arbetssökande. Arbetsgivare ska motiveras att anställa personer som ännu inte fått en chans på arbetsmarknaden och arbetssökande ska i ökad utsträckning få kunskap om var jobben finns och vad som krävs för att få dem. Arbetet med framgångsrika och särskilt anpassade insatser ska utvecklas, till exempel hälsofrämjande åtgärder. Individerna ska genom arbetsmarknadsåtgärder och utbildningar kunna ta de steg som krävs för att hamna i rätt jobb – jobb som motsvarar den egna kompetensen och som är hållbara.

Ge unga en bra start i arbetslivet

Staden ska genomföra satsningar som ger fler jobb åt unga eller rustar dem för arbete. Satsningen ska innehålla en bredd av arbetsmarknadsåtgärder, exempelvis praktikplatser och sociala kooperativ för unga utan fullgjord skolgång samt en satsning på företagande i socialt utsatta områden. Alla ungdomar ska erbjudas möjligheten att få en praktisk erfarenhet av arbetslivet.

Antalet sommarjobb för ungdomar ska öka, både inom stadens verksamheter och i privata företag. Satsningen ska samordnas av en sommarjobblots. Staden ska ta ett större ansvar och arbeta aktivt med att hitta arbete åt, och i vissa fall visstidsanställa, långtidsarbetslösa ungdomar som är bosatta inom Stockholms stad. I samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen ska stadsdelarna även ge gymnasieungdomar möjligheten att bli sommarjobsentreprenörer, det vill säga att under sommarmånaderna starta ett sommarföretag.

Arbetet med uppföljning av unga i åldern 16-19 år ska prioriteras, alla ska ges stöd att få gymnasiekompetens och arbetslivserfarenhet i form av sommarjobb eller praktik.

Satsa på långtidsarbetslösa

Långvarig arbetslöshet kan vara svår att ta sig ur på egen hand. Arbetsmarknaden har dessvärre även inslag av strukturell diskriminering som utestänger människor. Staden ska därför genomföra extra satsningar inom detta område.

Det behövs individuella insatser där arbetsintegrerande sociala företag kan vara en viktig del i att skapa arbeten och vägar in på arbetsmarknaden. Arbetsintegrerande sociala företag anställer personer som får anställningsstöd, ordnar praktikplatser, arbetsträning och rehabilitering eller medverkar på andra sätt till integration på arbetsmarknaden. Det behövs fler sådana företag för att skapa bättre möjligheter för de personer som behöver nya vägar in på arbetsmarknaden.

Ett viktigt verktyg för att underlätta för sociala företag att hjälpa personer som står långt från arbetsmarknaden till egen försörjning är att ställa sociala krav i offentlig upphandling. Den ideella sektorns aktörer är också viktiga komplement till arbetsmarknaden i övrigt.

Lika rättigheter på arbetsmarknaden

Stockholms stad ska ha en inkluderande arbetsmarknad fri från diskriminering. Personer med svensk bakgrund, särskilt män, har i förhållande till andra många fördelar i arbetslivet. Vidare kan personer med funktionsnedsättning möta onödiga hinder, vilket visar sig i en lägre sysselsättningsfrekvens än för övriga befolkningen.

Stockholm stad ska verka för att alla ska ha goda möjligheter att utifrån sina förutsättningar få ett gott arbetsliv. Detta kan kräva positiv särbehandling med hänsyn till exempelvis kön, etnicitet och funktionsnedsättning. Staden ska anställa fler personer med funktionsnedsättning på alla nivåer och bli bättre på att samarbeta med aktörer som Almi Företagspartner/Internationella Företagarföreningen i Sverige (IFS) för att underlätta för låntagare vars affärsidé har svårt att få gehör på den ordinarie bankmarknaden. Staden ska även ta fram och implementera strategier för att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Antal ungdomar mellan 16 och 19 år som får sommarjobb i stadens regi	Öka
	Antal personer med funktionsnedsättning som får anställning i stadens regi	Öka
Stockholms stad ska ha en inkluderande och hållbar arbetsmarknad utan diskriminering	Antal personer med funktionsnedsättning som får anställning	Öka
	Antal upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav ställs	Öka
	Antal anställda i stadsdelarnas arbetsmarknadsverksamheter som utbildats i normkritiskt förhållningssätt	50 procent
	Antal praktikanter i stadens egna verksamheter	Öka
Möjligheterna till arbete	Ungdomar mellan 16 och 19	100 procent

ska vara goda och alla ska känna att de kan bidra till samhällets utveckling	år som önskar och får sommarjobb (inom staden eller hos annan aktör)	
De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet	Antal kvalitativa praktikplatser som förmedlas genom staden och stadens samarbetspartners	Öka
Stockholm ska ha en dynamisk arbetsmarknad där det är lätt att starta företag och vi tillsammans investerar för framtiden	Antal sociala företag i staden	Öka

Satsningar

- *I samarbete med arbetsmarknadsnämnden ska stadsdelarna utveckla arbets-sättet "En dörr in"*
- *Sommarjobbslotsar ska inrättas och möjligheten att bli sommarjobbsentreprenör ska erbjudas*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

4. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Stadsdelsnämnderna** godkänns.

ARBETSMARKNADSNÄMNDEN

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm har alla en väg in och plats på arbetsmarknaden. Staden ska skapa förutsättningar för människor att hamna i rätt jobb – arbeten där den enskilda personen och därmed samhället nyttjar sin potential. Stockholm ska ha en inkluderande arbetsmarknad där det finns möjligheter till omställning under arbetslivet. På en grön arbetsmarknad finns det möjlighet till att starta och tänka nytt – samtidigt som individens och miljöns hållbarhet alltid är en ledstjärna. Fler arbetstillfällen ska skapas genom satsningar på företagande, socialt entreprenörskap samt miljö- och energiteknik.

Nämndens uppgift

Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för arbetsmarknadsinsatser, integrations- och flyktingfrågor, svenska för invandrare (sfi), vuxenutbildning och samhällsinformation för nyanlända. Nämnden innehar även uppföljningsansvaret för 16-19 åringar.

Prioriterade områden

- Staden ska satsa på jobb och arbetsmarknadsinsatser för dem som står långt från arbetsmarknaden
- Staden ska satsa på ökad kvalitet i sfi och erbjuda sfi för föräldralediga
- Staden ska ta initiativ till att i samarbete med Arbetsförmedlingen skapa lokala arbetsförmedlingar för unga, så kallade Startcentraler
- Staden ska genomföra ett kunskapslyft för unga som saknar gymnasiekompetens

Lika rättigheter på arbetsmarknaden

Stockholms stad ska ha en inkluderande arbetsmarknad fri från diskriminering. Ett samhälle som tar tillvara allas kompetens är ett modernt och hållbart samhälle. Likaså är en arbetsgivare som ser fördelarna i heterogena grupper ofta en attraktiv och framgångsrik arbetsgivare eftersom heterogena grupper har en tendens att prestera bättre och vara mer kreativa.

Stockholms arbetsmarknadsåtgärder ska möta alla utifrån deras förutsättningar oberoende av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Det är viktigt att verksamheten präglas av normkritiska perspektiv så att alla personer får likvärdiga möjligheter och ett bra bemötande. Verksamheten ska aktivt utvecklas för att kunna möta varje person likvärdigt och på bästa sätt. Vid behov ska verksamheterna anlita professionell hjälp av auktoriserade tolkar och personalen ska ha goda kunskaper i hur tolk används.

Kompetensbaserad rekrytering och normkritiska förhållningssätt är viktiga vägar till en arbetsmarknad fri från diskriminering. Personer med svensk bakgrund, särskilt män, har i förhållande till andra många fördelar i arbetslivet. Arbetslöshetsstatistiken visar tydligt att det finns en strukturell arbetslöshet där människor missgynnas utifrån faktorer såsom kön eller etnicitet. Utomeuropeiskt födda kvinnor är de som missgynnas mest. Staden ska ta fram och implementera strategier för att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. I Stockholms stad ska alla ha goda möjligheter att utifrån sina förutsättningar få ett gott arbetsliv, vilket kan kräva positiv särbehandling med hänsyn till faktorer som till exempel etnicitet.

Personer med funktionsnedsättning kan möta onödiga hinder, vilket visar sig i en lägre sysselsättningsfrekvens än bland övriga befolkningen. Staden ska verka för att fler personer med funktionsnedsättning får en egen anställning, bland annat genom att ställa sociala krav i offentlig upphandling.

En dörr in

Stadens arbetsmarknadsåtgärder ska vara målmedvetna och effektiva. Oavsett om en person står nära eller långt ifrån egen försörjning ska insatserna vara utformade på så sätt att den enskilde individen hittar sin kortaste väg till självförsörjning via arbete, studier eller annan meningsfull sysselsättning.

Det ska vara lätt som arbetssökande att nå de insatser som staden tillhandahåller. För att öka tillgängligheten och den demokratiska förankringen samt möta de skilda behov som finns inom olika områden ska så kallade ”en dörr in”-verksamheter införas i varje stadsdel. Syftet är att skapa en, för alla behov, gemensam ingång för arbetssökande och underlätta för dem att snabbt få rätt stöd. Jobbtorgen ska bli en del av ”en-dörr-in”-verksamheterna och organisatoriskt och demokratiskt tillhöra stadsdelsnämnderna, samtidigt som stadsdelarna ska kunna gå samman och gemensamt driva jobbtorg och andra verksamheter. Arbetsmarknadsnämnden ska ha samordnings- och uppföljningsansvar för att säkerställa kvalitet och likvärdighet i hela staden. I de fall det finns stora fördelar med en gemensam koordinering i staden ska insatserna ifråga drivas och koordineras av Arbetsmarknadsnämnden.

”En-dörr-in”-verksamheterna ska omfatta alla arbetslösa, även de som står allra längst från arbetsmarknaden och de som är i behov av rehabilitering. Detta ställer krav på metodutveckling, samordning och ökat kvalitetsarbete inom stadens arbetsmarknadsverksamheter. Huvudfokus är inte att minska kostnader för försörjningsstödet utan att

ge människor förutsättningar att få en sysselsättning och egen försörjning. De insatser och utbildningar som anordnas ska ha ett långsiktigt perspektiv och det ska vara möjligt för verksamheterna att tillhandahålla längre utbildningsinsatser än vad som är möjligt idag.

Stadens verksamheter ska ha ett ökat och gott samarbete med olika aktörer, såsom Arbetsförmedling, landsting, näringsliv och antidiskrimineringsbyråer. Den ideella sektorn är en viktig aktör och ett komplement till arbetsmarknaden i övrigt.

För att öka individfokus i arbetsmarknadsinsatserna och göra det lättare för myndigheterna att samarbeta och samordna sina insatser ska Stockholms stad i samarbete med Arbetsförmedlingen göra en satsning på Startcentraler för unga. På Startcentralerna ska flera olika aktörer och verksamheter inrymmas, såsom arbetsförberedande insatser, coaching och matchning, hälsoaktiviteter, individuellt stöd, studie- och yrkesvägledning samt uppsökande verksamhet. Genom att samla kommunens och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsinsatser under ett och samma tak kan insatserna samordnas och bättre nå ut till alla ungdomar i Stockholms stad.

Fler vägar till jobb

Alla ska få chansen till en praktisk erfarenhet av arbetslivet, därför behövs fler praktik- och lärlingsplatser. Likaså ska det tidigt finnas stöd, inspiration och information kring hur man kan starta eget företag och sociala företag. Arbetsmarknadsförvaltningen ska genomföra insatser som höjer kunskapen om socialt företagande och staden ska ge stöd till dem som vill starta sociala företag. När det krävs ska personer med funktionsnedsättning få anpassat stöd och Stockholms stad ska som stor arbetsgivare vara en föregångare och skapa möjligheter för fler att få ett eget arbete.

Stadens arbete med anställningar av typen ungdomsanställningar och Stockholmsvärdar (praktik- och visstidsanställning i stadens verksamheter) i sina egna verksamheter ska utvecklas. Fler ska ges denna möjlighet och det ska också utredas om anställningarna bör förlängas upp till ett år. Staden ska i sina egna bolag och i upphandlingar stimulera till att fler arbetslösa ges möjlighet till arbete. Arbetsmarknadsnämnden ska ta ett samordnande ansvar i detta arbete. Utifrån de kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden ska Arbetsmarknadsnämnden säkerställa att arbetslösa erbjuds utbildningar som matchar efterfrågan.

Individen ska genom arbetsmarknadsåtgärder och utbildningar kunna ta de steg som krävs för att hamna i rätt jobb – jobb som motsvarar den egna kompetensen och som är hållbara. Långvarig arbetslöshet kan vara svår att ta sig ur på egen hand. Staden ska därför genomföra extra satsningar inom detta område. Det behövs individuella insatser där arbetsintegrerande sociala företag kan vara en del av lösningen. I de arbetsintegrerande sociala företagen skapas arbete, sysselsättning, varor, tjänster och nytta av och för människor som samhället i övrigt ofta dömt ut. Förutom långtidsarbetslösa kan det handla om långtidssjuka och personer med funktionsnedsättning som påverkar arbetsförmågan.

Hälsa är en av flera viktiga faktorer för att människor ska kunna få och ta ett jobb, därför bör hälsa vara en del i det helhetsperspektiv som ska finnas inom stadens arbetsmarknadsåtgärder. Hälsofrämjande åtgärder ska ingå som en del i arbetsmarknadsverksamheterna.

Satsningar på unga

Staden ska aktivt söka strategiska samarbeten med näringslivet och på så sätt kunna ge unga vägar in på arbetsmarknaden. I dialog med näringslivet ska ett adeptprogram utformas så att unga kan erbjudas praktik och få mentorer ute på arbetsplatser. Antal sommarjobb som staden erbjuder ska öka och ett samarbete ska ske med näringslivet i syfte att stimulera sommarjobb i den privata sektorn. Ungas kontakter med näringslivet ska underlättas. Målsättningen ska vara att alla ungdomar som vill ha sommarjobb ska kunna få det, inom den privata sektorn eller i kommunens egna verksamheter.

Idag finns en stor grupp unga i Stockholm som varken arbetar, studerar eller befinner sig i någon typ av insats. Arbetet med uppföljning av unga i åldern 16-19 år ska prioriteras med kraftfulla satsningar på uppsökande verksamhet och med insatser väl anpassade för målgruppen. Unga ska ges stöd i att nå gymnasiekompetens samt få tillgång till lärlingsprogram och arbetslivserfarenhet genom praktik eller sommarjobb.

I staden finns också ett antal ungdomar mellan 20 och 25 år som saknar sysselsättning i form av arbete eller studier. Staden behöver satsa mer på unga mellan 16-25 år för att få en god social utveckling och förebygga social oro.

I samarbete med stadsdelarna ska Arbetsmarknadsförvaltningen ge gymnasieungdomar möjligheten att bli sommarlovsentreprenörer, det vill säga att under sommarmånaderna starta ett sommarföretag. Ungdomarna får stöd och hjälp att under sommaren driva ett företag. Att starta och driva företag ger både egenmakt, utlopp för kreativitet och skapar nya jobb.

Alla ungdomar utan fullgjord gymnasiekompetens ska kunna få fler chanser till att uppnå den. Vi vill införa ett kunskapslyft för unga där de får möjlighet att dels läsa in gymnasiekompetens på halvtid, dels jobba inom staden på halvtid. På så sätt stimuleras unga utan gymnasieutbildning att börja studera.

Stadens traineeprogram för unga akademiker är en viktig satsning för att möta de stora pensionsavgångarna som väntar. Programmet bör utökas, med särskilt fokus på att öka mångfalden bland stadens personal.

Svenskundervisning för liv och arbetsliv

Språket är avgörande för människors väg in i samhälle och arbete. Svenska för invandrare (sfi) är därmed en av de viktigaste arbetsmarknadsåtgärderna. Stockholms stad ska ha en undervisning av god kvalitet och det ska främst vara den enskilda personens förutsättningar och behov som ska avgöra omfattningen av sfi-undervisningen. Staden ska vidareutveckla undervisning som är specialanpassad utifrån ett tydligt mål om att deltagarna ska få den kunskap som behövs för att hamna i rätt jobb.

Möjlighet till språkträning ska erbjudas även under föräldraledighet. Föräldragrupper med till exempel barnpassning är en viktig åtgärd för att stimulera språkinläring även under föräldraledigheten. I samband med sfi för föräldralediga ska även arbetslivsrådgivning erbjudas till deltagarna.

Insatser av typen ”yrkeskompis”, där nyanlända får stöd i att bygga yrkesrelaterade nätverk är bra och ska användas. Särskilda metoder för att möta behoven hos illitterata och korttidsutbildade ska prioriteras, det arbete som tidigare utvecklats inom projektet

Rätt steg bör utökas. Språkundervisningen ska kunna genomföras parallellt med arbete, praktik, studier eller validering av kompetens.

Alla ska ha möjlighet att läsa tills de klarat det nationella provet, det vill säga den nivå i svenska som motsvarar nio års grundskola. Staden ska genomföra en särskild satsning på modersmålsstöd i sfi-undervisningen genom att erbjuda de största språkgrupperna denna möjlighet.

De pengar och den energi och tid som sfi-centrum har lagt ned på sfi-bonusen behövs bättre i den ordinarie verksamheten eller riktat till dem som har behov av särskilt stöd. Sfi-bonusen ska avskaffas men resurserna ska finnas kvar i verksamheten.

Lätt att ställa om och lära nytt

Komvux är en möjlighet till nya livschanser. Det ska aldrig vara för sent att utbilda eller vidareutbilda sig. Komvux ska också fungera som ett komplement till lärlingsutbildning, där det är möjligt att läsa in teoretiska ämnen. Alla som vill ska få läsa på Komvux och ingen ska nekas inträde, en fullgjord grundskole- och gymnasiekompetens är för de allra flesta en absolut nödvändig förutsättning för att få ett jobb.

De personer som av en eller annan anledning hamnat utanför arbetsmarknaden på grund av bristandutbildning ska ges möjlighet att delta i vuxenutbildning för att kunna öka sina chanser till anställning. Stadens arbetsmarknadsåtgärder ska i högre grad än i dag samverka med vuxenutbildningen i staden för att erbjuda deltagare utbildningsinsatser. Vuxenutbildningen ska också utformas och tillhandahållas på ett sådant sätt att fler har möjlighet att delta oavsett var man bor och vilken livssituation personen har, exempelvis genom större geografisk spridning i staden.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Antal ungdomar mellan 16 och 19 år som får sommarjobb i stadens regi	Öka
	Antal personer med funktionsnedsättning som får anställning i stadens regi	Öka
Stockholms stad ska ha en inkluderande och hållbar arbetsmarknad utan diskriminering	Personer med funktionsnedsättning som får anställning	Öka
	Andelen anställda i arbetsmarknadsförvaltningens verksamheter som utbildats i normkritiskt förhållningssätt	50 procent
	Antal praktikanter i stadens egna verksamheter	Öka
	Antal upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav ställs	Öka
Möjligheterna till eget arbete ska vara goda och alla ska känna att de kan bidra till samhällets utveckling	Ungdomar mellan 16 och 19 år som önskar och får sommarjobb (inom staden eller hos annan aktör)	100 procent

	Antalet kvalitativa praktikplatser som förmedlas genom staden och stadens samarbetspartners	Öka
De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet	Andel deltagare/aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	Öka
	Andel ungdomar som får delta i en insats eller kommer i kontakt med annan uppsökande verksamhet (av samtliga ungdomar 16-19 år som kommer till arbetsmarknadsnämnden via utbildningsnämnden alternativt stadsdelsnämnd)	Öka
Stockholm ska ha en dynamisk arbetsmarknad där det är lätt att starta företag och vi tillsammans investerar för framtiden	Antal sociala företag i staden	Öka
Stockholms gymnasieskolor och vuxenutbildning ska erbjuda alla elever en meningsfull utveckling som förbereder för livet, arbetsliv och vidare studier	Antal elever på Komvux	Öka
	Antal personer som läser i specialanpassade sfi-former	Öka
	Antal sfi-elever som har tillgång till modersmålsstöd	Öka
	Sfi-studerande som klarar det nationella provet i svenska	Öka
	Andelen behöriga lärare inom vuxenutbildningen och sfi	Öka
	Andel elever inom vuxenutbildning och sfi som upplever att de har goda möjligheter till inflytande	Öka

Satsningar

- *Kvalitetshöjande insatser inom sfi ska genomföras*
- *Kvalitetshöjande insatser inom Komvux ska genomföras*
- *Staden ska ta fram och implementera strategier för att bryta den köns-segregerade arbetsmarknaden*
- *Ett kunskapslyft för unga utan gymnasiekompetens ska genomföras där ungdomsansättningar på halvtid i stadens verksamheter kan kombineras med studier på halvtid*
- *Kunskapen om socialt företagande ska öka och arbetsmarknadsförvaltningen ska kunna ge stöd till den som vill starta ett socialt företag*
- *Staden ska i sina egna bolag och i upphandlingar stimulera till att fler arbetslösa ges möjlighet till arbete*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

5. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Arbetsmarknadsnämnden** godkänns.

EXPLOATERINGSNÄMNDEN

I det moderna, mänskliga och miljövänliga Stockholm ska det vara lätt att leva klimatsmart och miljövänligt. Stadens fysiska strukturer ska underlätta för stadens invånare att göra klimatsmarta val och människor ska med lätthet kunna röra sig till fots och cykel. Stadsplaneringen ska vara inriktad på att minska stadens klimatpåverkan och de ekologiska fotavtrycken ska minska genom att stadens karaktär och gröna kvaliteter värnas, utvecklas och tillgängliggörs.

Nämndens uppgift

Exploateringsnämnden ansvarar för stadens markförvaltning och markexploatering samt för att stadens mark utvecklas på ett långsiktigt, yt- och resurseffektivt, ekologiskt, socialt, ekonomiskt och estetiskt sätt. I nära samarbete med stadsbyggnadsnämnden ska exploateringsnämnden skapa förutsättningar för att det byggs minst 20 000 nya yt- och klimatsmarta bostäder under de kommande fyra åren. Minst 7000 lägenheter per år ska markanvisas under den kommande perioden.

Exploateringsnämnden upprättar markanvisnings- och exploateringsavtal med bostadsföretag som har högt ställda sociala, etiska och estetiska krav och som bygger klimatsmart och yteffektivt. I det moderna, miljövänliga och mänskliga Stockholm är det exploateringsnämnden genom markanvisningar som säkerställer att det i nya bostadsområden finns både hyres- och bostadsrätter samt bostäder för unga – och studenter och att det som byggs håller en hög arkitektonisk kvalitet.

Prioriterade områden

- Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans skapa förutsättningar för att det byggs minst 20 000 högkvalitativa, yteffektiva och klimatsmarta bostäder under de kommande fyra åren.
- Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans under 2014 utreda platser lämpliga för att uppföra 2500-5000 mobila studentbostäder samt ansvara för att det byggs 1000 permanenta studentbostäder.
- Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden verka för att stärka arkitekturens roll i ett växande Stockholm.

Moderna, mänskliga och miljövänliga bostadsområden

För att skapa välfungerande bostadsområden och sammanhängande gröna och fysiska strukturer ska stadens stadsplanering utgå från ett övergripandeplaneringsperspektiv. Byggnation ska ske på ett yteffektivt och klimatsmart sätt och värdefulla grönområden ska bevaras, utvecklas och tillgängliggöras.

Staden ska hålla en jämn och hög byggtakt som ger en långsiktigt hållbar boendemiljö för alla. Utbyggnaden av staden ska i möjligaste mån ske utifrån de strategier för stadsutveckling som fastställts i översiktsplanen. Dock med ett viktigt undantag. Förtätning ska inte ske i viktiga gröna regionala samband och får inte leda till att viktiga gröna samband och spridningskorridorer förstörs och försvinner. Nybyggnation ska ske på redan exploaterad mark. Nya bostadsområden ska alltid vara lokaliserade i närhet av kollektivtrafik och i anslutning till utbyggda gång- och cykelvägar. Genom att minska stadens ekologiska fotavtryck kan Stockholm bli en långsiktigt hållbar storstad. Målet är att bygga minst 20 000 högkvalitativa, yteffektiva och klimatsmarta bostäder under de kommande fyra åren. Från och med 2017 kan bostadsbyggandet tillta i och med att Bromma flygplats läggs ner och omvandlas till ett stadsutvecklingsområde.

Nya stadsutvecklingsområden ska alltid föregås av en övergripande områdesplanering. Det är viktigt att i ett så tidigt planeringsskede som möjligt inkludera boende och berörda. Hur och vad marken ska användas till måste stämmas av i dialog med stadens invånare. Stadsplaneringen ska genomsyras av en helhetssyn som inte bara beaktar ett klimatperspektiv utan även alla människors lika rätt att ges en ärlig möjlighet att påverka Stockholms framtida utveckling. Barnperspektivet ska uppmärksammas i planprocessen och staden ska utveckla metoder för att inkludera barn och deras tankar gällande vilket innehåll framtidens Stockholm ska ha. Det ska vara transparent och tydligt hur medborgarsynpunkter tas tillvara. Ett förvaltningsövergripande dialogcentrum bör skapas för att utveckla stadens medborgardialog.

Staden ska styra markanvändningen

Det är viktigt att staden styr hur och vad marken ska användas till. Staden ska driva en aktiv markplanering och göra långsiktiga och sunda avvägningar om hur stadens mark ska upplåtas, endast ekonomiska faktorer ska inte vara vägledande.

I större stadsutvecklingsområden måste exploateringskontoret se till att förskolor och skolor ges utrymmen i lägen med minimal trafikstörning, god luftkvalitet och med god utemiljö anpassat efter barns behov av lek.

Via tydliga markanvisningar och spelregler ska nämnden se till att ny bebyggelse är energisnål, klimatsmart och att en jämn fördelning mellan hyresrätter och bostadsrätter byggs. Alla krav som ställs i markanvisningarna ska följas upp. Mark som upplåts till verksamheter och hyresrätter ska i första hand behållas i stadens ägo genom tomt-rätter, för bostadsrätter ska försäljning vara möjligt. Exploateringskontoret ska redan vid start av planprocesser samarbeta med miljöförvaltningen för att säkerställa att byggplaner och markanvisningar får bästa möjliga ekologiska och miljömässiga kvaliteter och att viktiga ekologiska spridningsvägar bevaras och utvecklas.

I större stadsutvecklingsområden ska exploateringskontoret invänta stadsbyggnadskontoret och dess planprocesser. I mindre byggprojekt kan exploateringskontoret skriva markanvisning med byggherrar och bostadsföretag i nära dialog med stadsbyggnadskontoret. All exploatering ska föregås av en klimatkonsekvensanalys. Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden arbeta fram metoder för klimatkonsekvensanalyser. Gamla miljöskulder i form av markföroreningar ska åtgärdas.

Arkitektur

För att främja en bostadsbebyggelse och en stadsutveckling som är tilltalande och som ger mervärden för Stockholms invånare är det viktigt att staden uppmuntrar de bostadsbolag som garanterar ny spännande arkitektur av hög kvalitet. För att främja en utvecklad, kvalitativ och varierad bebyggelse är det viktigt att staden inte markanvisar för stora områden till enskilda byggaktörer. Staden bör även skapa förutsättningar för byggemenskaper.

För att främja en bostadsbebyggelse och en stadsutveckling som är tilltalande och som ger mervärden för Stockholms invånare bör staden utlysa fler arkitekt och markanvisningstävlingar samt använda fler markanvisningsmetoder än de som är rådande idag.

Markanvisningspolicyn ska ändras så att arkitektoniska kvaliteter och innovativa lösningar vägs mot ekonomiska, ekologiska och sociala faktorer. Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden under 2014 identifiera vad arkitektonisk

kvalitet kan vara och hur denna faktor ska inkluderas i stadsbyggandet. Parametrar att beakta utöver sociala, ekologiska och ekonomiska är gestaltning, byggnadens livslängd, materialval med mera.

Miljöanpassat byggande och högt ställda energikrav

Utgångspunkten för ny bebyggelse ska vara att begränsa klimatpåverkan, bland annat genom låg energianvändning, klimatsmarta transporter och byggmetoder.

Alla bostäder som markanvisas i Stockholm ska förbruka högst 45 - 50kWh/kvm/år exklusive hushållsel. Energitkraven ska skärpas med inriktning mot nollenergihus där den tillförda energin bör komma från egna solceller eller solfångare. För kontorslokaler och skolor/förskolor ska energikraven vara strängare än för nybyggda bostäder.

Parkeringsstalet ska vara inom intervallet 0,1-0,3 och bero på lokalisering och bebyggelsestyp. För många typer av bostäder, till exempel student- och ungdomsbostäder, behövs endast de parkeringsplatser som krävs ur tillgänglighetssynpunkt. Ett lågt parkeringstal går att stimulera fram om byggföretag, istället för att bygga dyra parkeringsplatser, anordnar platser för bilpool och betalar månadsavgiften under de första åren. På så vis sänks kostnaderna för både byggföretaget och de boende.

För att parkering vid bostadsbyggande inte ska belasta boendekostnaderna kan staden även genom Stockholms stads parkerings AB erbjuda byggföretagen så kallade parkeringsköp. Cykelparkeringstalet för flerbostadshus ska vara 2,5 cpl/lägenhet.

Alla produkter, och allt byggmaterial som används i byggprocessen ska vara dokumenterat bra miljö- och hälsoval ur ett livscykelperspektiv. Trä som byggmaterial ska uppmuntras i nya bostadsprojekt.

Ett nytt program för miljö- och klimatanpassat byggande ska tas fram. De goda erfarenheterna från till exempel Hammarby Sjöstad och Norra Djurgårdsstaden ska tas till vara. I programmet ska det bland annat ingå krav på följande: låg energianvändning, energi- och miljöansvarig i varje byggprojekt, individuell mätning och debitering av varmvatten, förnybar energiproduktion, miljödeklarerade och etiskt producerade byggmaterial. Staden ska erbjuda rådgivning, stöd och erfarenhetsutbyte till bostadsföretagen för att de ska klara de miljökrav som staden ställer.

Att miljökrav efterlevs ska alltid kontrolleras. Bostadsföretagen väljer själva hur energikraven ska klaras men el som uppvärmningskälla ska dock undvikas. Om kraven inte uppfylls när byggnaden är i bruk ska Stockholms stad kunna kräva företaget på viten för att de brutit mot avtalet. Företag som inte uppfyller miljökraven ska inte ges nya markanvisningar i Stockholm, förslagsvis inom en femårsperiod. Bostadsföretagens åtaganden vad gäller tillgänglighet ska följas upp på samma sätt som miljökraven.

Klimatneutrala stadsdelar

Staden ska uppvakta regeringen om att Bromma flygplats ska läggas ner. Marken ska istället användas till ett nytt stadsutvecklingsområde och bebyggas med bostäder.. Bromma flygplats ska precis som Norra Djurgårdsstaden och Hagastaden, bli en klimatneutral stadsdel. All energi som används ska vara förnybar och energianvändningen ska vara effektiv. Stadsdelarna ska producera egen energi med solfångare och solceller. Grönska ska finnas på tak och fasader. Ekologisk spjutspetsteknik ska tillämpas vid återvinning av avfall och rening av avlopp och de allra flesta boende ska, genom

att kollektivtrafiken byggs ut, klara sig bra utan bil. Cykelparkeringstalen ska vara höga.

Hammarby Sjöstad, Kista, Husarviken-Värtan, Nordvästra Kungsholmen, Liljeholmen, Hagastaden och Ulvsunda -Bromma är fortsatt aktuella för nybyggnation. Små projekt i grönområden som tillför enstaka hus ska undvikas. Planerna på att bebygga Årstälänken ska genomföras. Exploateringskontoret ska tillsammans med stadsbyggnadskontoret se över möjligheterna att på sikt omvandla Västberga industriområde till ett nytt stadsutvecklingsområde.

Planera för mångfald

För att motverka segregation ska en jämn fördelning mellan hyresrätter och bostadsrätter eftersträvas. Vid planering av nya bostadsområden ska särskild hänsyn tas till barns behov av lämplig mark för lek och idrott. Tillgängligheten ska också säkras. Nyproduktion av bostäder på stadens mark ska gynna integration, det görs bland annat genom bra bostäder med blandade upplåtelseformer och bra mötesplatser. Det ska framförallt byggas fler hyresrätter och bostäder för olika önskemål, till exempel kollektivhus och små studentlägenheter.

Bostadsprojekt med minst 100 bostäder ska innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende för personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning.

Fler direktanvisningar av mark för byggnation av hyresrätter ska göras till de tre allmännyttiga bostadsbolagen. Det är viktigt att fler hyresvärdar tar sitt ansvar och bidrar till att det byggs fler små hyresrätter som alla har råd att hyra i Stockholm.

Bygg för studenter och unga

Bristen på små lägenheter för studenter och unga är stor i Stockholm idag. Minst 20 procent av de nyproducerade bostäderna ska därför vara små och yteffektiva lägenheter för studenter och unga. Vid nybyggnation ska upplåtelseformerna tydligt regleras i exploateringsavtal eller i stadens markanvisningar. Det är viktigt att staden tar ansvar och anvisar mark till bostadsföretag som önskar bygga bostäder åt studenter och unga.

Vid större markanvisningar ska minst 20 procent av bostäderna öronmärkas för studenter. I de markanvisningar som upprättas på stadens mark ska bostadsbolagen uppmuntras att öka antalet ett rum och kök.

Byggkostnader för student- och ungdomsbostäder kan pressas ner genom att nybyggnation av lägenheter med parkeringskrav som endast uppfyller tillgänglighetskravet möjliggörs. Staden kan även pressa byggkostnaderna genom markanvisningar av bostäder utanför stadens centrala lägen där markpriserna är lägre. För boendekategorin studenter kan minikorridorer innebära lägre byggkostnader. För att lösa den akuta bostadsbristen för studenter i Stockholm ska möjligheterna att uppföra tillfälliga boenden i paviljonger och tillfälliga studentmoduler undersökas. Detta kan till exempel ske på mark där nybyggnation planeras, innan projektet kommit igång.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden under 2014 utreda inom vilka större planerade stadsutvecklingsområden som 2 500- 5 000 mobila studentbostäder kan uppföras.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Grönytor och parkmark har ett stort rekreativvärde för stockholmarna och är nödvändiga för den biologiska mångfalden. Stadsplaneringen ska vidgas till att inte bara handla om att bevara natur- och grönområden och grönytor utan även om att utveckla ekosystemen och deras kapacitet att utföra ekosystemtjänster i stadslandskapet. Detta låter sig göras i samband med exploatering och i samband med att nya bostäder byggs. Delegationsordningen för nämnden ska ändras så att markanvisningar som berör ekologiska spridningsområden eller kärnområden alltid beslutas av nämnden.

I de fall där naturmark tas i anspråk för ny stadsutveckling ska marken ersättas med ytor som har likvärdiga ekologiska kvaliteter. Enbart underhåll och upprustning kan inte ses som grönkompensationsåtgärder. Metod och riktlinjer för grönkompensation ska utvecklas och ekosystemtjänster från urbana grönytor ska identifieras. Att synliggöra kopplingen mellan naturen och människors välbefinnande är grunden för utvecklingen av konceptet ekosystemtjänster. Kunskapen om ekosystemens betydelse för fungerande livsmiljöer ska integreras i alla byggprocesser.

Vid markanvisningar bör staden använda och utveckla det verktyg för grönytefaktorer som Exploateringskontoret tagit fram. Genom planering stärks ekosystemens kapacitet att utföra ekosystemtjänster och stå emot framtida störningar. Exploateringskontoret ska i detta arbete samarbeta med miljöförvaltningen.

Staden ska inrätta naturreservaten Årstaskogen-Årsta holmar, Älvsjöskogen, Lillsjön, Kyrkhamn-Lövstaområdet, Fagersjö-Rågsved, Högdalstopparna och Södra och Norra Djurgården. Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och berörd stadsdelsnämnd ansvarar gemensamt för detta arbete.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska växa med förnuft genom att hushålla med stadens mark – och vattenresurser och värna stadens karaktär och gröna kvaliteter	Antal markanvisningar som upprättas på exploaterad mark	Öka
	Antal markanvisningar upprättade i enlighet med stadens översiktsplan	Öka
	Antal markanvisningar för bostadsändamål som upprättas kollektivtrafiknära	Öka
	Antal markanvisningar med parkeringstal inom intervallet 0,1-0,3	Alla
	Antal markanvisningar avseende studentbostäder och bostäder för unga där parkeringstalet endast möter krav ur tillgänglighetssynpunkt	Öka
	Antal markanvisningar där Cykelparkeringstalet är 2,5 cpl/lgh	Öka
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Erbjuda bostadsbolag rådgivning i klimatsmart byggande	Öka

	Andel bostäder som markanvisas i Stockholm som inte förbrukar mer än 50kWh/kvm/år exklusive hushållsel. Energi-kraven ska skärpas med inriktning mot nollenergihus där den tillförda energin bör komma från egna solceller eller solfångare.	Öka
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rätt och möjligheter	Antal upphandlingar där sociala, etiska, och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka
Stockholm ska ha god tillgång till yt- och klimatsmarta bostäder anpassade efter människors behov och förutsättningar	Antal färdigställda bostäder	(Minst) 5000stycken
	Antal markanvisade bostäder	(Minst) 7000 stycken (HR/BR)
	Antal påbörjade bostäder	(Minst) 5000 stycken
	Nettotillskottet av bostäder för unga och studenter	(Minst) 1000 stycken

Satsningar

- *Exploateringsnämnden ska verka för att inrätta naturreservaten Årstaskogen-Årsta holmar, Ålvsjöskogen, Lillsjön, Kyrkhamn-Lövstaområdet, Fagersjö-Rågsved, Högdalstopparna, Södra och Norra Djurgården. Projektet med nationalstadsparken Ekopark Syd ska förverkligas*
- *Exploateringsnämnden ska verka för att ett nytt program för miljö- och klimatanpassat byggande ska tas fram. De goda erfarenheterna från till exempel Hammarby Sjöstad och Norra Djurgårdsstaden ska tas till vara. I programmet ska det bland annat ingå krav på följande: låg energianvändning, energi- och miljösvarig i varje byggprojekt, individuell mätning och debitering av varmvatten, förnybar energiproduktion, miljödeklarerade och etiskt producerade byggmaterial.*
- *Exploateringskontoret, tillsammans med stadsbyggnadskontoret och stadsledningskontoret ska ingå i en arbetsgrupp för att se över hur Bromma flygplats kan omvandlas till ett nytt stadsutvecklingsområde.*
- *Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden under 2014 utreda inom vilka större planerade stadsutvecklingsområden som mobila studentbostäder kan uppföras.*
- *Exploateringskontoret ska tillsammans med stadsbyggnadskontoret verka för att stärka arkitektens roll i ett växande Stockholm.*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

6. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Exploateringsnämnden** godkänns.

FASTIGHETSNÄMNDEN

I det moderna, mänskliga och miljövänliga Stockholm är stadens förvaltnings- och kulturbyggnader, torg, saluhallar samt idrottsanläggningar tillgängliga för Stockholms alla invånare. Stadens fastighetsbestånd ska ligga i framkant vad gäller användandet av förnybar energi och källsortering bedrivs i nämndens samtliga fastigheter och idrottsanläggningar.

Nämndens uppgift

Fastighetsnämnden ska vara en aktiv fastighetsförvaltare och verka för god kvalitet i de lokaler, byggnader och anläggningar som staden behöver. Fastighetsnämnden ska förvalta och utveckla förvaltnings- och kulturbyggnader, torg, saluhallar samt idrottsanläggningar genom att beakta långsiktiga, ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter.

Prioriterade områden

- Staden ska kraftigt minska energianvändningen i sina fastigheter och idrottsanläggningar till år 2017.
- Staden ska fortsätta arbetet med att inventera möjligheterna till att upprätta studentbostäder inom det befintliga beståndet.

Långsiktigt underhåll

Stadens roll som fastighetsägare är viktig. Genom energieffektiviseringar av stadens fastigheter och genom att ha höga miljökrav vid nybyggnation kan staden gå före i utvecklandet av Stockholm till en grön och hållbar stad. Underhållsarbetet måste intensifieras och ses som en långsiktig investering. Att inte ha en hög nivå på underhållet av stadens fastigheter blir dyrare på sikt och kännetecknar en förvaltning som sätter kortsiktiga ekonomiska vinster framför långsiktig hållbarhet.

Energieffektivisera stadens fastigheter och idrottsanläggningar

Staden ska kraftigt minska energianvändningen i sina fastigheter och idrottsanläggningar till år 2017.

I de kontorsfastigheter som staden äger ska energianvändningen minska genom bland annat driftoptimeringar, ökad användning av fjärrkyla istället för fläktar och genom energieffektiv belysning. Energin till fastigheterna ska vara förnybar och 20 procent av energin ska produceras med solfångare eller solceller. Fastighetsnämnden ska tillsammans med bostadsbolagen, privata fastighetsägare och bostadsrättsföreningar inventera stadens samtliga tak, för att utreda vilka tak som är lämpliga för solenergi och till gröna tak.

Stadens idrottsanläggningar har en stor potential vad gäller energieffektiviseringar. Arbetet med energieffektivisering och övergången till förnybara energikällor ska ske i nära samarbete med Energicentrum samt idrottsnämnden. Idrottsanläggningar ska byggas kollektivtrafiknära så att de kan nyttjas av personer från flera delar av staden.

Arbetet med energieffektiviseringen av stadens fastigheter ska intensifieras genom nya energieffektiviseringsprojekt. Staden ska identifiera och arbeta med de fastigheter som är mest energislukande med målet att kraftigt sänka energiförbrukningen. För detta ska staden öronmärka 100 miljoner kronor årligen. Projektet ska genomdrivas mellan åren 2013- 2017. För projektpengarna ska handläggare med kompetens inom energiområdet anställas.

Studentbostäder

Staden ska fortsätta arbetet med att inventera stadens fastigheter, i syfte att hitta varje möjlighet att omvandla fastigheter till studentbostäder. Fastighetskontoret ska för fastighetsnämnden redovisa både tillfälliga och permanenta studentbostadslösningar samt tillsammans med stadens fastighetsägande bolag se över möjligheterna att omvandla outnyttjade fastigheter till studentbostäder.

Förbättra arbetsmiljön och öka tillgängligheten

Plantering av träd som miljöförbättrande åtgärd skär att föredra framför dyrbara system för solavskärmning på kontorsfasader och för att minska behovet av luftkonditionering. Fjärrvärme och fjärrkyla är bra, under förutsättning att energin som används är förnybar. Arbetsmiljön i kontorsfastigheterna ska också ses över med syfte att minska buller och förbättra ljus- och luftkvaliteten. Nämnden ska arbeta för att stadens fastigheter ska vara tillgängliga för alla.

Socialt företagande, småföretagande

Stockholm ska vara en företagarevänlig stad, både för att minska arbetslösheten men också för att öka etableringen av nya och bärkraftiga företag. Blivande företagare ska inte behöva söka sig bort från staden för att skaffa lämpliga lokaler. Staden bör skapa fler mark- och lokalmöjligheter för nystartade företag, såväl privata som sociala företag.

Utveckla avfallsinsamlingen

Stadens saluhallar och torgplatser ska förses med kompletta, moderna och effektiva system för källsortering och insamling av alla fraktioner, inklusive organiskt avfall, för tillverkning av biogas. Så långt som möjligt ska fastighetsnära källsortering införas i nämndens fastigheter. I stadens fortsatta planering för nya återvinningscentraler bör det utredas vilka av stadens bergum som är lämpliga utrymmen för detta ändamål.

För att finna lämpliga platser att etablera återvinningscentraler på bör ett närmare samarbete med stadsbyggnadsnämnden inledas.

Förvalta stadens kulturfastigheter

Nämnden ska fortsätta att förvalta stadens kulturfastigheter och sommargårdar så för att bra och billiga lokaler kan erbjudas för kulturella verksamheter, liksom att barn och ungdomar kan erbjudas vistelser och fritid i vacker och trygg miljö.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rätt och möjligheter	Andel upphandlingar för byggande och energieffektivisering samt upphandlingar med sociala och etiska krav samt krav på tillgänglighet	Öka
	Fastighetsnämnden ska verka för att kunna erbjuda barn och ungdomar billiga, tillgänglighetsanpassade samt energieffektiva fastigheter	Öka
	Fastighetsnämnden ska verka för att kunna erbjuda barn och	Öka

	ungdomar vistelser och fritid i vacker och trygg miljö	
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Andel kvm area av stadens fastigheter som energieffektiviseras	Öka
	Elanvändning per kvadratmeter	Minska
	Energianvändning per kvadratmeter	Minska
	Andel användning av fjärrkyla, energieffektiv belysning	Öka
	Andel av energi till fastigheter som kommer från solfångare och solceller	20 procent
Stockholmarnas hälsa ska främjas och stärkas	Andel av gröna fasader och tak på stadens fastigheter	Öka
Avfall ska minimeras och tillvaratas som en resurs	Fastighetsnära källsortering som införs i nämndens fastigheter	Öka

Satsningar

- *Fastighetsnämnden intensifierar arbetet med att energieffektivisera stadens fastigheter genom att årligen avsätta 100 miljoner kronor.*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

7. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Fastighetsnämnden** godkänns.

IDROTTSNÄMNDEN

I ett grönt och hållbart Stockholm har ytor för spontan och organiserad idrott en central plats och planeras på ett hållbart och kollektivtrafiknära sätt. Stockholms stad uppmuntrar alla invånare till en aktiv livsstil och goda möjligheter till vardagsmotion finns i hela staden, i parker och grönområden eller i välskötta och tillgänglighetsanpassade idrottsanläggningar. Både den organiserade och spontana idrotten är jämställd och öppen för alla.

Nämndens uppgift

Idrottsnämnden ansvarar för bidragsstöd till föreningar och anordnande av fritidsverksamhet för barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning. Nämnden ansvarar också för förvaltning av stadens bad-, idrotts- och motionsanläggningar samt markområden och upplåtelse av skolidrotts- och gymanläggningar utanför skoltid. Under nämnden ligger upplåtelse av allmänna samlingslokaler samt frågor rörande nolltaxa, lokal lotteriverksamhet, fiskevård samt camping- och friluftsverksamhet.

Prioriterade områden

- Staden ska satsa på ökad folkhälsa för de grupper som idag rör på sig minst
- Stadens ska bygga fler och bättre idrottsanläggningar i hela staden
- Stadens ska arbeta för ett mer öppet och jämställt föreningsliv

Goda möjligheter till motion och friluftsliv

Idrottsnämndens arbete ska utgå från ett folkhälsoperspektiv. Idrott och motion i unga år lägger grunden för en god hälsa hela livet och regelbunden fysisk aktivitet förebygger sjukdomar samt ökar välbefinnandet oavsett ålder. Stockholms stad ska uppmuntra till en aktiv livsstil och ordna goda möjligheter till vardagsmotion i välskötta anläggningar med generösa öppettider och rimliga priser.

Idrottsnämnden ska stimulera fler stockholmare till att bli fysiskt aktiva och ska särskilt satsa på dem som idag rör på sig minst. Studier visar att många barn- och ungdomar idag rör på sig för lite. Flickor är mer fysiskt inaktiva än pojkar- detta gäller särskilt flickor med utländsk härkomst. Vi ser också att barn i familjer med lägre inkomst rör sig mindre än barn i familjer med högre inkomst.

I samverkan med stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, SISAB och andra relevanta nämnder och bolag ska idrottsnämnden verka för att skapa goda förutsättningar för motion, idrott, friluftsliv och rekreation i alla delar av staden – nära bostäder, skolor och arbetsplatser samt i anslutning till kollektivtrafik. Nämnden ska öka möjligheterna till spontanidrott genom att satsa på smarta lösningar för omklädningsrum, duschar och toaletter. Staden ska också satsa på fler kostnadsfria och tillgänglighetsanpassade utegym.

Naturen är en plats för rekreation och skönhetsupplevelser, en plats där man kan hämta kraft. Staden ska driva en politik för ett aktivt friluftsliv så att fler människor får möjlighet att komma ut i naturen. Stockholmarna ska ha tillgång till uppdaterad information om parker och naturområden genom stadens friluftsguide och genom att staden tar fram en friluftskarta i samverkan med omgivande kommuner.

Satsa på ytterstaden

Stockholmarna mår allt bättre men ojämlikheten i hälsa består, vilket exempelvis syns i skillnaderna i livslängd mellan stadsdelarna. En viktig satsning för att utjämna skillnader i hälsa är att uppmuntra fler att bli fysiskt aktiva. Idag vet vi att flickor rör sig mindre än pojkar. Detta gäller i synnerhet flickor med utländsk bakgrund. Barn i familjer med lägre inkomst rör sig mindre än barn i familjer med högre inkomst.

Vi vet att sambanden är starka mellan en stillasittande livsstil och sjukdomar liksom lägre skolresultat, riskbruk av tobak och låg självs kattad hälsa. Studier visar att det finns en tydlig koppling mellan fysisk aktivitet och upplevd livskvalitet hos unga.

En satsning på ökad fysisk aktivitet i ytterstaden är en satsning på en jämlik hälsa. Satsningen ska rikta sig till alla men bör prioritera unga, framförallt flickor, och bör ske i samverkan med lokala aktörer såsom föreningslivet i området. Satsningen ska vara bred och innefatta investeringar i idrottsanläggningar, stöd till föreningslivet samt satsningar på skolidrott, simkunnighet och organiserad spontanidrott.

Ökad simkunnighet

Att kunna simma är livsviktigt och ger ökad livskvalitet och trygghet i och vid vatten. Det är också en del av grundskolans mål i kursplanen för idrott och hälsa. Idag är upp till vart fjärde barn mellan 4 och 17 år i Stockholm inte simkunnigt. Samtidigt är sim-

hallarna de anläggningar som bäst stimulerar till spontanidrott, framförallt bland flickor. För att öka simkunnigheten i Stockholm ska satsningar göras på sommarsimkola och simskola på loven.

Idrottsrörelse och föreningsliv

Föreningslivet är en fantastisk tillgång för stockholmarna och ska stödjas. Idag är hälften av alla barn och unga i Stockholm med i en idrottsförening. Idrottsnämnden har en viktig uppgift i att stötta föreningslivet i sitt arbete att nå ut till fler barn- och unga, särskilt i stadsdelar med många fysiskt inaktiva. Idrottsnämnden ska även stötta föreningar i syfte att få mer jämställda medlemsantal, både genom att locka fler till befintliga idrotter men också genom att bredda utbudet av idrotter. Ett gediget jämställdhetsarbete ger resultat; det har inte minst föreningar inom basket och handboll visat.

Stockholms stad är den huvudsakliga bidragsgivaren till idrottsrörelsen i Stockholm och har ett stort inflytande på idrotts- och friluftsföreningar, dels ekonomiskt men också genom tilldelning av tider i stadens anläggningar. Dagens brist på idrottsytor sätter stor press på stadens bokningssystem och det är viktigt att systemet ses över ur ett jämställdhetsperspektiv, inte minst vad gäller tider i stadens ishallar. Systemet bör också ses över för att säkerställa att även nya föreningar och idrotter får goda möjligheter till träning och matcher.

Idrottsförvaltningen ska ge idrottsföreningarna stöd i arbetet mot mobbning och diskriminering och ledare ska erbjudas fortbildning med fokus på lika rättigheter, normkritik och likabehandling. Stadens bidrag ska gå till de föreningar som verkar för människors lika värde och jämlikhet. Bidrag ska inte gå till att uppmuntra tidiga elit-satsningar.

En öppen och jämställd idrott

Idrottsnämnden ska aktivt arbeta för en öppen och jämställd idrott. Förutsättningarna att utöva idrott ska vara lika för alla oavsett ålder, religion eller annan trosuppfattning, etnisk tillhörighet, socioekonomisk bakgrund, funktionalitet, sexuell läggning, kön, könsuttryck eller könsidentitet.

Staden ska i större utsträckning än hittills ta hänsyn till flickors och kvinnors idrottande och tillämpa lika villkor för flickor och pojkar, män och kvinnor, när det gäller investeringar, föreningsbidrag, sponsring och tillgång till träningstider. Staden ska också genom idrottsbonusen uppmuntra stadens föreningar att erbjuda mixade lag och att i högre utsträckning satsa på breddidrott och idrott för nybörjare i alla åldrar.

Alla idrottslokaler som byggs och renoveras ska vara tillgänglighetsanpassade, öppna och inkluderande. Idrottshallarnas utformning, speciellt vad gäller omklädningsrum, påverkar hur trygga vi känner oss och bör därför ses över ur ett hbtq-perspektiv. Stadens simhallar ska vara tillgänglighetsanpassade och separata tider för kvinnor ska erbjudas.

Idrottsnämnden ska ta fram metoder för att involvera barn och unga i beslutsprocesser och säkerställa att barn och unga har möjlighet att göra sin röst hörd. Att ta del av barns och ungas egna åsikter höjer kvaliteten i de beslut som fattas och är också ett ansvar som åläggs staden i och med Sveriges ratificering av Barnkonventionen.

Fler och bättre idrottsanläggningar

Stockholm är en växande stad och efterfrågan på idrottslokaler, framförallt idrottshallar är mycket stor. För att möta bristen på fullstora² idrottshallar ska idrottsnämnden ha ambitionen att färdigställa en fullstor idrottshall om året under de kommande tio åren. Det är viktigt att behovet av idrottsanläggningar kommer in tidigt i planprocessen när nya bostäder byggs och att de idrottshallar som finns i anslutning till skolor utnyttjas till fullo även efter skoltid.

Investeringar i nya idrottsanläggningar ska botten i en avvägning av stockholmarnas önskemål och idrottsrörelsens behov. Staden ska i dialog med idrottsförbunden komma fram till gemensamma riktlinjer för anläggningsinvesteringar. Utgångspunkten är att bredd- och ungdomsidrott generellt prioriteras framför elitidrotten när Stockholms stad investerar i nya anläggningar samt att investeringarna ska vara jämställda och främja en god folkhälsa i alla stadsdelar. Bra och ändamålsriktiga anläggningar främjar både idrottande på högre nivå och ungdoms- och breddidrott.

Idag råder stor brist på multifunktionshallar. Hallar som är anpassade för flera idrotter och med utrymmen avsedda för dans, aerobics och gymnastik samt budo, karate och taekwondo gynnar ungdoms- och flickidrotten och bör prioriteras. Om möjligt bör hallarna byggas i anslutning till en skola.

Satsningar på idrottsytor i och kring skolor gör att anläggningarna kan nyttjas både under och utanför skoltid. Idrottsnämnden ska tillsammans med Utbildningsnämnden och SISAB utveckla samarbetsformerna kring investeringar i idrottsanläggningar i anslutning till skolor samt öka och förbättra idrottsmöjligheterna på stadens skolgårdar.

Idrottsmark bör endast i undantagsfall exploateras. Om exploatering ändå sker ska den exploaterade idrottsmarken ersättas med likvärdig ny yta.

Större genomförandeprojekt

Utifrån inriktningen att Stockholm ska bli en jämställd och jämlik idrottsstad som främjar bredd- och ungdomsidrott och en mångfald av idrotter, har ett antal investeringsprojekt identifierats. Det är angeläget att idrottsnämnden prioriterar dessa vid investeringar i nya idrottsanläggningar.

Planer på ett utomhusbad i Järvaområdet har funnits länge och det finns bred enighet bland Järvaborna och inom staden om att ett utomhusbad behövs i området. Planer fanns på ett utomhusbad sydöst om Eggeby Gård, norr om Spångadalen. Ett annat alternativ är grönområdet mellan Rinkeby och Tensta. Genom att förlägga badet här undviks ökad exploatering av Järvafältet. Rinkeby är Stockholms mest tätbefolkade område och fler bostadshus planeras. Med en ökning av befolkningen ökar också behovet av rekreativ möjligheter, behov som bland annat skulle kunna fyllas med ett utomhusbad.

Kommunfullmäktige har sedan tidigare tagit beslut om upprustning av de fyra simhallarna i Farsta, Åkeshov, Vällingby och Västertorp. Byggstart för Åkeshov, Vällingby och Västertorp simhallar planeras till 2014, 2016 respektive 2017. Under byggtiden är det viktigt att simklubbar och den badande allmänheten har någonstans att ta vägen.

² En fullstor idrottshall har spelmått på minst 20x40 meter och är därmed anpassad för handboll, innebandy och basket. Den kan också användas till exempelvis gymnastik, dans eller inomhusfotboll.

Simklubbarna gör en mycket viktig insats både för folkhälsan och för att främja simkunnigheten i staden och det råder redan nu brist på tider i stadens simhallar. För att möta efterfrågan ska en permanent inbyggnad av Nälsta friluftsbad göras. Det inbyggda Nälstabadet ska fungera som en evakueringsanläggning under ombyggnaden av stadens simhallar och blir därefter en ytterligare resurs för simklubbar och för allmänheten i området.

Investeringar och reinvesteringar i konstgräsplaner är en viktig prioritering då fotboll är stadens största barn- och ungdomsidrott. Fotboll är också Stockholms största flickidrott. När staden nyinvesterar ska om möjligt planer i nära anslutning till skolor prioriteras. Staden bör även prioritera en investering i konstgräs på Sättra BP. Det råder stor brist på konstgräsplaner i Skärholmens stadsdelsområde och en investering i Sättra BP skulle särskilt gynna flickors idrottsutövande då planen i huvudsak används av Sättra SK som är en renodlad dam- och flickfotbollsklubb.

År 2014 träder Svenska fotbollsförbundets nya arenaregler för dam- och herrfotboll i kraft. För Stockholm blir konsekvensen att staden då inte längre har någon arena som passar för spel i Damallsvenskan. Stockholms Stadion bör bli en arena som uppfyller kraven för Damallsvenskan. Att ha en funktionell arena skulle bli ett lyft för damfotbollen i Stockholm, inte bara för eliten utan också för bredden.

Bandy är den enda av de större lagsporterna som inte har tillgång till en inomhusarena och en ny bandyhall kommer få stor betydelse för utvecklingen av bandyn som ungdomsidrott. Idrottsnämnden ska i samverkan med fastighetsnämnden under året fortsätta planeringen för byggandet av en bandyhall utifrån beslut tagna i nämnden 2013. Hallen ska även anpassas för konståkning och skridsko.

Konståkning är en av de populäraste idrotterna för flickor. Det är därför viktigt ur jämställdhetssynpunkt att det ges goda förutsättningar att utöva konståkning. Konståkningssporten ska få tider i den nya anläggningen eller ges utökade tider i stadens befintliga anläggningar. Möjligheten att skapa en konståkningshall genom att vika en av stadens nuvarande ishallar till enbart konståkning ska utredas.

Skateboard är en av Sveriges snabbast växande sporter. Staden ska avsätta medel så att skateboardanläggningen i Högdalen anpassas för åkare inom alla fyra discipliner av skateboard, och inte som i nuläget bara för två. Insatser ska även göras för att locka fler flickor till anläggningen.

Rusta upp, miljöanpassa och energieffektivisera

Underhållsbehovet inom Stockholms idrottsfastigheter är fortsatt mycket stort och det är viktigt att medel avsätts för underhåll av stadens idrottsanläggningar. Framskjutningarna av underhåll riskerar att medföra ökade kostnader för att anläggningarna ska kunna fortsätta hållas i drift fram till dess att mer omfattande åtgärder kan genomföras. Kostnaderna för de upprustningar som så småningom måste göras riskerar dessutom att öka med tiden. Idag är flera av stadens simhallar i stort behov av renovering. Renoveringarna av simhallarna måste prioriteras då simhallarna är en stor resurs som inte får förfalla.

Staden ska kartlägga, genomföra och följa upp energieffektiviseringen av stadens idrottsanläggningar. Idrottsnämnden ansvarar för inre underhåll medan fastighetsnämnden ansvarar för yttre underhåll och för investeringar i nya anläggningar. Idrottsnämnden ska verka för att stadens idrottsanläggningar miljöanpassas och kraftigt minskar sin energianvändning. Nya idrottsanläggningar ska planeras i kollektivtrafik-

nära läge och byggas på ett hållbart sätt. Idrottsnämnden ska även vara involverad i miljöanpassning av de båtklubbar som arrenderar stadens mark. Nämnden ska, med vissa motkrav på båtclubbarna, genomföra miljöskyddande åtgärder i de fall där klubbarna uppvisar brister.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva, ändamålsenliga och hållbara	Elanvändning per kvadratmeter	Minska
	Andel av inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda	40 procent
Stockholmarnas hälsa ska främjas och stärkas	Andelen fysiskt aktiva flickor, högstadiet	65 procent
	Andel fysiskt aktiva pojkar, högstadiet	85 procent
	Andel fysiskt aktiva flickor med utländsk bakgrund	Mäts/Öka
	Andelen fysiskt aktiva flickor i särskolan, högstadiet	35 procent
	Andelen fysiskt aktiva pojkar i särskolan, högstadiet	45 procent
	Andel fysiskt aktiva män	Mäts/Öka
	Andel fysiskt aktiva kvinnor	Mäts/Öka
Barn och unga ska ha möjlighet att göra sin röst hörd	Andel idrottsföreningar som har en strategi för ökat ungdomsinflytande	Mäts/Öka
Alla barn ska ha rätt att delta i stadens kultur och idrott	Andel simkunniga elever i årskurs 5	Mäts/Öka
	Ungdomars nöjdhet med tillgången till spontanidrott	60 procent
	Ungdomars nöjdhet med tillgången till organiserad idrott	60 procent
	Antal barn och unga som tagit del av organiserad spontanidrott	Mäts/öka
	Andel skolor som erbjuder elever minst 30 minuters fysisk aktivitet under skoldagen	Mäts/öka
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Antal upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	100 procent
	Andel föreningsanslutna flickor	45 procent
	Andel föreningsanslutna pojkar	65 procent
	Andel föreningsanslutna ungdomar i särskolan	25 procent
	Antal medlemskap i förening, flickor	37 000

	Antal medlemskap i förening, pojkar	55 000
	Andel barn och ungdomar med funktionsnedsättning som deltar i fritidsverksamhet	Mäts/ öka
	Fördelning av ny- och reinvesteringarbudget som går till flickor/kvinnors idrottande redovisat per antal utövare	Mäts
	Fördelning av ny- och reinvesteringarbudget som går till flickor/kvinnors idrottande redovisat i kronor	Mäts

Satsningar

- *En satsning på ökad simkunnighet ska genomföras*
- *En jämställdhetskartläggning ska göras för att se hur stor andel av stadens satsade resurser (investeringar, halltider och föreningsstöd) som går till flickors och kvinnors idrottande*
- *En utbildningsatsning med fokus på barns delaktighet och allas lika rättigheter ska göras riktad mot Stockholms föreningsliv*
- *Idrottshallarnas utformning ska ses över ur ett hbtq-perspektiv och möjliga åtgärder identifieras som innebär att hallarna blir mer öppna och inkluderande*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

8. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Idrottsnämnden** godkänns.

KULTURNÄMNDEN: KULTURFÖRVALTNINGEN

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm finns ett rikt kulturliv som kommer alla i staden till del. Kulturen är en förutsättning för en långsiktigt hållbart växande storstad som Stockholm. Kultur får människor att växa och är på samma gång utmanande, ifrågasättande och enande. Det behövs fler kulturella mötesplatser i ytterstaden och det behövs särskilda satsningar på barn- och ungdomskultur. Staden ska aktivt verka för att garantera mångfald, nytänkande och konstnärlig frihet i Stockholms kulturliv. Stadens kultursatsningar ska lyfta fram den mångfald staden har och skapa möten mellan dem som sällan möts. Ett brett och varierat kulturliv som ständigt söker efter nya uttryck och former skapar sysselsättning och stärker demokratin. En mångfald av lärosäten, starka kulturinstitutioner och kreativa entreprenörer kan tillsammans skapa stora mervärden och locka till sig kreativa människor, vilket bidrar till att forma Stockholm till en ständigt framåtblickande och modern grön huvudstad.

Nämndens uppgift

Kulturnämnden ansvarar för huvuddelen av stadens kulturverksamhet. Kulturskolan, Stadsmuseet, stadsbiblioteken, Stockholm konst, konstnärlig utsmyckning av all-

männa platser samt att skapa goda förutsättningar för det fria kulturlivet och stadens institutioner ligger inom nämndens verksamhetsområde. Dessutom inryms bidragsgivning till kulturell verksamhet samt Stockholms stadsarkiv i nämndens ansvarsområde. Kulturnämnden har även till uppgift att bevara, levandegöra och förmedla stadens kulturhistoriska värden. Nämnden är därtill stadens kompetens i arkeologiska och bygghistoriska frågor. Nämnden har även ett visst ansvar för de kreativa näringarna i Stockholm.

Prioriterade områden

- Staden ska bredda utbudet och sänka avgifterna i Kulturskolan för att locka fler barn
- Staden ska satsa på infrastruktur för det fria kulturlivet
- Staden ska satsa på att utveckla kvarterskultur i varje stadsdel.
- Staden ska erbjuda fri entré på stadens muséer

Satsa på barn- och ungdomskultur

Alla barn och ungdomar ska ha möjlighet att ägna sig åt någon kulturell aktivitet på fritiden, oberoende av familjens ekonomi. Alla barn och ungdomar ska också ges möjlighet att möta olika kulturyttringar. Barn- och ungdomskulturen ska därför prioriteras och subventioneras. För att barn och ungdomar i miljonprogramsområdena ska få utökade möjligheter att själva utöva kultur behövs en extra satsning i dessa områden.

Ungdomar ska ha större möjligheter att påverka kulturutbudet i den egna stadsdelen där det ska finnas träffpunkter för musik, dans, film och tillfälliga kulturevenemang. Nya former av kultur ska ges samma möjlighet som de mer etablerade musik- och konstformerna.

Staden ska satsa på ungdomars eget skapande och medbestämmande i samverkan med ideella organisationer i stadsdelarna. Fördelningen av resurser mellan stadsdelarna ska vara jämställd. Fritidsverksamheten ska vara lika attraktiv för flickor som för pojkar samt vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Det ska finnas fler mötesplatser för ungdomar och fler kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter.

Satsa på kulturskolan

Barn och unga ska ha möjlighet att vara både kulturskapare och uppleva professionell kultur oavsett familjens ekonomiska ställning. Kulturskolans uppsökande prova-på-verksamhet ska återupptas och förstärkas för att nå nya grupper av barn och unga. Avgifterna ska sänkas för att göra aktiviteterna tillgängliga för fler.

I kulturskolan har barn och ungdomar möjlighet att uttrycka sig konstnärligt och utvecklas socialt och personlighetsmässigt. Kulturskolan ska satsa på såväl bredd som topp. Ämnesutbudet ska utökas så att alla barn oavsett bakgrund känner sig berörda och vill ta del av aktiviteterna. Kulturskolan ska samverka med stadens fritidsverksamhet och skolor.

Kontakterna mellan skola och kulturliv behöver förbättras och underlättas, en möjlighet är att stadsdelarna inrättar tjänster som kulturekreterare.

Kulturinstitutioner i hela staden

Staden ska stärka sin kulturpolitik där den är som svagast och det är framförallt i ytterstaden. Idag finns flertalet kulturinstitutioner i innerstaden vilket kraftigt begränsar

människors möjlighet till kulturupplevelser. En scen på Järvaområdet skulle vara en betydelsefull satsning för att alla delar av staden ska bli lika bra att bo och växa upp i.

Rusta det offentliga rummet och utveckla kvarterskulturen

Det offentliga rummet är till för alla. Möjligheter till kulturupplevelser måste finnas i alla stadsdelar. Därför föreslår vi att det ska finnas kulturinstitutioner i många olika delar av staden, vilket också bidrar till att göra människor stolta över sin närmiljö. Det kan vara en biograf eller en teater, en levande samlingslokal eller ett kulturhus. Vi kallar det kvarterskultur. Stadens parker och platser bör rustas upp och förses med konst. ”Enprocentsregeln”, det vill säga att en procent av byggkostnaderna ska användas till konstnärlig utsmyckning, ska säkras när kommunen bygger nytt eller renoverar.

Gallerier, småbutiker, kaféer, lokaler för hantverk, ateljéer, teatrar, biografier och samlingslokaler ska värnas mot den ökande kommersialiseringen. Hyrorna för dessa verksamheter ska hållas nere. Staden ska underlätta för konstnärer som vill nå ut till fler med sina verk genom att erbjuda kostnadsfria utställningsytor i det offentliga rummet. Mer resurser ska avsättas för upprustning av de kommunala samlingslokalerna, medborgarhusen och hemgårdarna.

Gatan och kvarteret är viktiga gränsöverskridande mötesplatser för kultur, såväl i ytterstaden som i innerstaden. Staden ska underlätta för gatukulturen. Det ska gå enklare och snabbare för artister att få tillstånd. Speciella stråk på gator och torg ska avdelas där de kan uppträda utan att störa framkomligheten. Staden ska ha en positiv attityd till graffiti som konstform och nolltoleransen mot graffiti ska avskaffas. Staden ska främja ung kultur och som ett led i detta bland annat uppföra lagliga graffitiväggar.

Gör nya slussenområdet till ett kulturcentrum

Slussenområdet ska utvecklas till ett kulturcentrum där Stadsmuseet blir en naturlig del. De många små gallerierna, konsthantverks- och designbutikerna i de omkringliggande kvarteren är en resurs och ska värnas. Stadsmuseet ska förses med en nyinrättad utställningslokal, där byggprojekt ska presenteras och stadsbyggnads- och stadsplaneringsprojekt diskuteras. På så sätt ska stockholmarna stimuleras att bli delaktiga i debatten om det offentliga rummet och om stadens framtid.

Skapa livsrum för det kreativa Stockholm

Kreativa människor och företag skapar ett respektfullt och öppet klimat och har en stark dragningskraft på andra yrkesgrupper och branscher. Men småföretagare, kulturarbetare, konsthantverkare och formgivare har idag svårt att till exempel hitta lokaler till rimliga priser, nya som gamla. Staden måste dels planera in lämpliga lokaler när vi bygger nytt, dels bevara verkstadslokaler; Färgfabriken och Gustavsbergs fabriker är lyckade exempel på hur kreativa miljöer skapas med minimal upprustning.

Det fria kulturlivet är nödvändigt för att Stockholm ska vara en vital kulturstad och det främjar den kulturella mångfalden. Att skapa förutsättningar för ett starkt kulturliv vid sidan av institutionerna är ytterst en fråga om yttrandefrihet och demokrati. Det är därför viktigt att staden ger kulturstöd till fria kulturorganisationer. Fler kulturutövare, till exempel konsthantverkare och formgivare, ska ha möjlighet att ta del av systemet. Vi vill ha en stark tillväxt i stadens fria kulturliv, och det ska ske på kulturens egna villkor. Därför ska det nuvarande så kallade bonussystemet utgå och ersättas av ett infrastrukturellt stöd. Behovet ska inventeras och tillgodoses genom till exempel träningslokaler och scener, gemensam biljettförsäljning eller stöd i marknadsföring. De

oetablerade grupperna och unga kulturskaparna ska få hjälp med att synas och med att skapa plattformar för sitt skapande.

Ökad mångfald

Stadens kulturliv ska präglas av en mångfald av kulturella uttryck och genrer. Kulturen kan vara drivande i arbetet med att forma en spännande och rättvis stad. Dagens segregering måste minska, stockholmare från hela världen är en tillgång och det ska märkas i kulturutbud såväl som i hela staden. Repertoarerna på stadens livescener och biografier ska spegla den mångfald som finns i samhället. Det behövs nya grepp för att locka en ny publik. Kulturnämnden ska verka för att det finns en mångfald bland förvaltningens anställda. Stödet till det offentliga kulturlivet ska öka till underrepresenterade grupper såsom kvinnliga upphovsmän, kulturutövare med utomeuropeisk bakgrund, unga, personer med funktionsnedsättning och nationella minoriteter.

Satsa på film

Miljöpartiet har varit drivande bakom ett nytt produktions- och resurscentrum för att bland annat skapa förutsättningar för långfilmsproduktion. Filmskapandet i staden bör stärkas och ”nytänk” kring film ska stimuleras. Stockholms stad ska vara drivande och aktiv i ett regionalt samarbete kring film. Det behövs fler kvalitetsbiografier, mångfalden ska stärkas. Film ska även etableras som ett eget ämne i kulturskolan.

Världskulturfestival

Stockholms kulturfestival och ungdomsfestivalen We are Sthlm är viktiga delar av stadens kulturliv som uppskattas av såväl stockholmarna som många besökare. Nu är det dags att utöka med ytterligare en festival; en världskulturfestival som årligen ambulerar mellan stadens yttre stadsdelar.

Biblioteken

Demokrati är tanken bakom folkbiblioteken. Dessa icke-kommersiella, offentliga miljöer ger alla individer möjlighet att lära, vidareutbilda sig och uppleva utifrån sina egna förutsättningar. De lokala biblioteken är dessutom värdefulla knutpunkter i stadsdelarnas kulturliv. Genom biblioteken stimuleras människors kreativitet och personliga utveckling. Olika bibliotek kan forma egna profiler utifrån lokala förutsättningar och önskemål. Biblioteken bör göras tillgängliga för fler och finnas där människor rör sig, till exempel vid tunnelbanestationer.

Barn- och ungdomsavdelningarna är speciellt viktiga. Stadsdelsbiblioteken ska samarbeta med skolor och skolbibliotek för att främja elevernas språkutveckling. Skolbiblioteken ska ges resurser för inköp av nyskriven utomeuropeisk barnlitteratur så att barn med ett annat modersmål än svenska kan utveckla sin litterära skattkammare.

Staden ska verka för att fler bibliotekarier har rätt behörighet och kompetens. Inte minst gäller detta för skolbiblioteken, där det idag saknas tydliga uppgifter om kompetensen hos personalen. Därför ska kulturförvaltningen göra en kartläggning av både kompetens och kompetensutvecklingsbehov hos personalen på stadens bibliotek och skolbibliotek.

Fri entré, fler utställningar och nya uppdrag

Staden ska erbjuda medborgarna fri entré och kvällsöppet fler kvällar än idag på Stockholms stadsmuseum och Medeltidsmuseet. Museerna och Liljevalchs konsthall ska ges möjlighet att utveckla sin utställningsverksamhet.

Stockholms stadsmuseum ska också stärka sin position som ”urbant centrum” genom att bevara, levandegöra och förmedla stadens kulturhistoriska värden till både stockholmare och besökare. De publika seminarierna och debatterna ska bli fler, liksom föreläsningarna. En del av de utställningar som genomförs ska kunna visas såväl i själva museet som i offentliga lokaler i ytterstaden.

Stadsmuseets kulturmiljöenhet utgör stadens kompetens i arkeologiska och bygghistoriska frågor. Genom att tidigt kopplas in som remissinstans i bygglovs- och detaljplanelärenden kan museet bli en ännu mer aktiv och delaktig resurs i det pågående bostadsbyggandet och i stadsomvandlingen. Kulturmiljöenheten bör få ett vidgat uppdrag att bidra med kunskap och kommunikation vid nybyggnation och stadsomvandling. Stadsmuseet har även kompetens att inventera interiörer och inventarier i de byggnader i Stockholm som har skyddsvärde. Museet bör ges ett sådant utökat uppdrag. I byggnader som Stockholms stadsbibliotek, huvudbiblioteket och Stadshuset utgör inredning och möbler en viktig del av helhetsupplevelsen. Byggnadernas kulturella värde hänger intimt samman med denna helhet. Därför måste de ursprungliga interiörerna och möblerna vårdas och bevaras så att också framtida generationer kan få uppleva dem.

Stockholms Medeltidsmuseum är unikt i Norden och ska ges förutsättningar att vidareutvecklas.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Kulturen ska vara en motor i den växande staden	Antal kulturella mötesplatser i ytterstaden	Öka med fem mötesplatser
	Stödfunktioner till det fria kulturlivet	Tre nya stödfunktioner
Alla barn ska ha rätt att delta i stadens kultur och idrott	Antal barn som deltar i Kulturskolans aktiviteter	Öka
	Andel barn som har möjlighet att delta i Kulturskolans aktiviteter	100 procent
	Antal kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter för barn och unga	Öka
	Avgifterna till Kulturskolans aktiviteter	Minska
	Entréavgifterna på stadens museum	Tas bort
	Andelen behöriga bibliotekarier i stadens bibliotek och skolbibliotek	Öka
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel av Stockholms stads kulturlokaler med serveringar som erbjuder ekologiska, kravmärkta och fairtrademärkta produkter	100 procent
	Antal upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka

	Andel av inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda	40 procent
	Andel av byggnadskostnader som används till konstnärlig utsmyckning	Minst en procent
	Ungdomars nöjdhet med möjligheterna till eget utövande av kulturaktiviteter	Öka
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Kulturstödet till underrepresenterade grupper	Öka

Satsningar

- *Utställningsverksamheten på Stockholms medeltidsmuseum och Stockholms stadsmuseum ska öka*
- *Insatser för att främja att det mellan de olika stadsdelarna är en jämn fördelning av antal barn som deltar i Kulturskolans aktiviteter ska genomföras*
- *En särskild satsning på filmskapande ska genomföras*
- *Nya kulturcentrum ska etableras i ytterstaden*
- *En kartläggning av kompetens och kompetensbehovsutveckling hos personalen på stadens bibliotek och skolbibliotek ska genomföras*
- *Kulturnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ta fram förslag på lämpliga utställningsplatser för konstnärer*
- *Ett nytt särskilt stöd för kulturens infrastruktur inrättas*
- *En årlig världskulturfestival genomförs i ytterstaden*
- *Utställningsplatser för konstnärer, inklusive graffitimålare*

KULTURNÄMNDEN: STADSARKIVET

Det är ytterst angeläget att göra arkivet tillgängligt för fler och därför bör digitaliseringsarbetet återupptas i stor skala. Det är också viktigt att hänsyn tas till arkivets skrymmande karaktär och att lokalbehovet tillfredsställs och finansieras. Arkivets service gentemot allmänheten får inte inskränkas. Forskarexpeditionen i Frihamnen bör åter öppnas.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

9. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Kulturnämnden** godkänns.

KYRKOGÅRDSNÄMNDEN

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm är begravningsplatserna väl skötta och rofyllda miljöer, med plats för eftertanke. Såväl begravningsplatser som kulturhistoriskt värdefulla byggnader för begravningsändamål är väl underhållna.

Prioriterade områden

- Staden ska genomföra en stor satsning på underhåll av begravningsplatser och kulturhistoriskt intressanta byggnader för begravningsändamål .
- Staden ska verka för att den konfessionslösa inriktningen ska upprätthållas så att alla oavsett livsåskådning kan få de begravningsceremonier de önskar.
- Staden ska verka för att park- och naturmiljöer på begravningsplatser ska bevaras och utvecklas som grönyteresurs i stadsmiljö.

Nämndens uppgift

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för begravningsverksamheten i Stockholms stad. I uppdraget ingår att sköta stadens kyrkogårdar och begravningsplatser, tillhandahålla kapell för begravningsceremonier samt ansvara för frågor som rör begravningsverksamheten, enligt begravningslagen. Kyrkogårdsförvaltningen förvaltar elva begravningsplatser på tvåhundrafemtio hektar mark och tretton begravningskapell. Verksamheten finansieras via begravningsavgiften.

Nämnden ska erbjuda de besökande rofyllda och vackra begravningsplatser. Energieffektivisering av byggnader för begravningsändamål och belysning på begravningsplatserna ska minska energiförbrukningen, samtidigt som de stämningsfullt ljussatta inom- och utomhusmiljöerna behålls.

Det stora underhållsbehovet för många kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar och byggnader för begravningsändamål måste uppmärksammas och åtgärdas. Begravningsavgiften ska höjas till 8 öre. En stor satsning ska genomföras för att åtgärda eftersatt underhåll av kapell, kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar, murar, trappor med mera.

Flera begravningsplatser, främst Skogskyrkogården, är en del av kulturarvet som ska vårdas och värnas. Många begravningsplatser fyller också en funktion som park- och naturmiljö. Dessa värden ska bevaras och utvecklas som grönyteresurs i stadsmiljö. Trädens artrikedom ska säkras och stärkas och trädbestånden förnygras. Stockholm ska vara ledande i utvecklingsarbetet för miljöhänsyn vid drift av krematorier. Begravningsplatser ska anläggas utifrån ekologiska principer och avfallet från begravningsplatserna ska sorteras och återvinnas i egna lokala återvinningsstationer.

Begravningsplatserna ska vara lätta att ta sig till med kollektivtrafik och cykel. Ett aktivt arbete för att minska biltrafiken till och på begravningsplatserna ska genomföras i samarbete med trafik- och renhållningsnämnden och SL. Flera begravningsplatser kantas idag av motorvägar och är därmed bullerstörda. En av dem är världsarvet Skogskyrkogården som störs av trafikbuller från Nynäsvägen. Bullermätningar ska göras och möjligheter att minska bullret ska utredas.

Behovet av mark för begravningsändamål ska säkras och det ska finnas ett utbud av olika möjligheter till gravsättning. Den konfessionslösa inriktningen ska upprätthållas så att alla oavsett livsåskådning kan få de begravningsceremonier de önskar.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva, ändamålsenliga och hållbara	Underhållet av kulturhistoriskt intressanta gravvårdar och byggnader för begravningsändamål	Öka

Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Andel kvm area av stadens fastigheter som energieffektiviseras	Öka
	Andel användning av energieffektiv belysning	Öka
	Andel energi som kommer från solfångare och solceller	Öka
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel besökare vid begravningsplatser som upplever dessa som rofyllda miljöer	Öka
	Den biologiska mångfalden	Stärkas
	Antal upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka

Satsningar

- *En stor satsning ska genomföras för att åtgärda eftersatt underhåll av kapell, kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar och murar.*
- *Arbetet med att energieffektivisera byggnader och belysning av begravningsplatser ska intensifieras.*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

10. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Kyrkogårdsnämnden** godkänns.

MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

Ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm kännetecknas av rent vatten, ren luft och skyddade naturområden. Målet ska vara att ständigt minska stadens klimatutsläpp och kommuninvånarnas ekologiska fotavtryck i världen. Stockholm ska vara en hälsosam stad att bo och vistas i. Stadens natur ska tas tillvara och utvecklas, för dagens och morgondagens kommuninvånare. Ekosystemen i stadens natur ger mer värden som ska uppmärksammas och värderas i stadsplaneringen.

Prioriterade områden

- Miljöförvaltningen ska ha en stark roll och tidigt involveras vid stadsutveckling för minskade klimatutsläpp, ökad klimatberedskap och för att stadens natur ska tas tillvara och utvecklas.
- Luftkvalitetsnormerna ska uppnås och tillsynen av vägtrafik intensifieras.
- Staden ska fasa ut användningen av skadliga kemikalier. Ett kemikaliecentrum ska inrättas och tillföras resurser för att leda och styra kemikaliearbetet.

Nämndens uppgift

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för aktiv och förebyggande tillsyn enligt miljöbalken och livsmedels- och skyddslagstiftningen. Tillsynen omfattar bland annat miljöfarlig verksamhet, livsmedelshandling, inomhusmiljö och offentliga lokaler. Ett aktivt, förebyggande och kunskapsinriktat miljöarbete ska bedrivas och kommuninvån-

narna och miljön ska skyddas från skadliga ämnen. Miljöförvaltningen ska ha en stark roll och involveras tidigt i de planer och program som staden utarbetar. Då miljöarbetet ska löpa som en röd tråd genom alla stadens verksamheter ska miljöförvaltningen involveras i stadens strategiska styrgrupper.

Förvaltningens expertkunskaper ska användas aktivt i arbetet med att uppfylla stadens klimatmål och målen i miljö- och vattenprogrammen. Insatserna ska medverka till att luft- och vattenkvalitet förbättras, att biologisk mångfald behålls och förstärks samt till energieffektivisering och övergång till förnybara energikällor. Nämnden har en nyckelroll när det gäller stadens fysiska utveckling tillsammans med bland andra stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden. Förutom arbete med stadens egna verksamheter ska kommunikation med privatpersoner och företag för att öka kunskapen om klimat- och miljöpåverkan vara prioriterad.

Aktivt miljömålsarbete

En stor andel av Sveriges invånare bor i Stockholm. Hur väl kommuninvånarna lyckas minska sin miljöpåverkan har därför stor betydelse för huruvida de nationella miljömålen kan uppfyllas. De åtgärder som nu är planerade och beslutade räcker inte till för att nå de flesta regionala miljömålen i Stockholms län till år 2020. Stadens miljöprogram är inte tillräckligt för att uppnå en långsiktigt god miljö i Stockholm och programmet måste därför revideras. Det krävs kraftfulla satsningar för att Stockholm ska uppnå önskad samhällsomställning. Det övergripande målet är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

En klimatplan för Stockholm

Stockholms stad har mycket goda möjligheter att minska utsläppen av växthusgaser. Det handlar bland annat om ökade insatser för energieffektivisering, ökad satsning på förnybara bränslen, egen elproduktion, kraftigt utbyggd infrastruktur för cykel- och kollektivtrafik samt en aktiv parkeringspolitik.

Det har inte vidtagits tillräckliga åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser i Stockholm. Staden ska anta klimatmålet 2,0 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år till år 2018 och Stockholm ska vara fossilbränslefritt år 2030. En klimatplan för att nå klimatmålet 2,0 ton koldioxidekvivalenter per stockholmare per år till år 2018 ska utarbetas. Stockholmare ger upphov till omfattande utsläpp av växthusgaser även utanför Sveriges gränser. Därför ska stockholmarnas koldioxidutsläpp från konsumtion och resor utanför staden mätas och minska. En beräkningsmodell som tydliggör stockholmarnas faktiska klimatpåverkan inklusive flygresor och konsumtion ska arbetas fram och implementeras.

Stärkt klimatarbete

Miljö- och hälsoskydds-nämnden är central i stadens arbete för minskad klimatpåverkan. Nämnden ska, i samverkan med den centrala funktion för klimat som ska inrättas under kommunstyrelsen, vidareutveckla de centrala styrdokumenterna för klimatarbetet i staden. Ett proaktivt arbete med att anpassa samhället till klimatförändringarna ska bedrivas i samverkan med den centrala funktionen för klimat samt med stadens övriga nämnder och styrelser.

Energicentrum

Energicentrum ska utvecklas för att effektivt samordna och påskynda energieffektivisering och klimatåtgärder. Energikrav vid byggprojekt ska följas upp och skärpas.

Energicentrumts tjänster ska erbjudas stadens nämnder och styrelser och det utåtriktade arbetet gentemot till exempel bostadsrättsföreningar och företag ska öka. Energi-centrum ska kartlägga lämpliga platser för produktion av förnybar el i staden, utreda vilka energieffektiviseringar som ger störst effekt och följa utvecklingen av nya sätt att producera förnybar energi.

Uppmärksamma konsumtionens klimat- och miljöpåverkan

Konsumtionens miljöpåverkan är högaktuell och det finns en stor efterfrågan på kunskap om en hållbar livsstil, både avseende klimat- och ekosystempåverkan och för att undvika exponering för skadliga kemikalier. Det är därför viktigt att ge invånarna möjlighet att göra klimat- och miljösmarta val och att konsumenter får större inflytande på marknaden. Det förutsätter bland annat aktiva och förebyggande informationskampanjer, vilket ska genomföras.

Konsumentvägledningen är mycket viktig för att personer ska kunna hävda sin rätt som konsument. Det behövs en enhet för konsumentvägledning, placerad under miljö- och hälsoskyddsnämnden. Därutöver ska det finnas en konsumentvägledare i varje stadsdel. På så sätt kan Stockholms stad ha kapacitet att både vägleda enskilda och arbeta förebyggande, till exempel via skolor och bibliotek.

Inrätta ett kemikaliecentrum

Stockholms stad ska förhindra att miljö- och hälsovådliga kemikalier kommer ut i samhället. Arbetet med kemikalietyllsynen ska intensifieras.

Ett kemikaliecentrum ska inrättas för att leda stadens kemikaliearbete, specialiserade på rådgivning och informationskampanjer riktade till boende i Stockholm. Staden ska ha en operativ kemikalieplan som omfattar all kemikaliehantering i staden och som uppdateras kontinuerligt. Aktiva informationsinsatser ger kommuninvånarna mer kunskap om kemikalier och hur de kan minska användningen av skadliga kemikalier.

Nämnden ska både i förebyggande tillsyn och som samtalspartner med näringslivet öka privata aktörers arbete för minskad kemikaliepåverkan. Nämnden ska bidra med sin fackkunskap när staden uppvaktar staten och EU om behoven av minskad användning av miljö- och hälsoskadliga kemikalier. Miljöförvaltningen ska ha möjlighet att analysera kemikalieinnehållet i varor vid inspektioner. Det är viktigt att skadliga ämnen inte byggs in i byggnader där människor vistas. Substitutionsprincipen och försiktighetsprincipen ska tillämpas i alla stadens verksamheter.

Nämnden ska se till att giftiga båtbottnfärger eller andra miljöskadliga ämnen inte sprids från Stockholms båtklubbar till mark, sediment eller vatten. Tillgången till spolplattor och båtbottevättar ska öka. Nämndens tillsyn ska leda till att brister hos båtklubbar åtgärdas snarast, dock senast inom två till tre år. Skadliga båtbottnfärger ska på sikt helt fasas ut.

Giftfri förskola

Barn är särskilt utsatta och känsliga för farliga kemikalier. För att kunna uppnå en giftfri vardag för barn måste kemiska risker även beaktas när förskolor, lekplatser och idrottsanläggningar byggs och renoveras. Endast produkter som är säkra ska användas – barnperspektivet och försiktighetsprincipen måste gälla. Inom ramen för den nya kemikalieplanen ska kriterier för att undvika exponering för skadliga kemikalier på förskolor tas fram. Åtgärder ska vidtas så att riktvärden för radonhalt inte överskrids i förskolor och skolor och alla förskolor och skolor ska ha godkänd ventilation, anpas-

sade efter den verksamhet som bedrivs i lokalerna. Inköp av varor med potentiellt skadliga ämnen ska helt undvikas.

Samtliga stadens förskolor ska vara miljödiplomerade och fria från gifter senast 2021. Markområden som används i förskolors dagliga verksamhet ska systematiskt kartläggas och undersökas eftersom det finns misstankar om att en del av dessa områden innehåller gifter från gamla industrianläggningar.

Åtgärder för bättre luftkvalitet

Nämndens insatser för tillsynen av vägtrafik ska ökas i syfte att uppnå luftkvalitetsnormerna. Det är oacceptabelt att halterna av luftföroreningar från trafiken är så höga att miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid och partiklar i utomhusluft överskrids år efter år. Detta innebär stora hälsorisker, särskilt för barn, unga och äldre. Staden har lagstadgad skyldighet att vidta de åtgärder som behövs för att uppnå miljökvalitetsnormerna för luft.

Minskad dubbdäcksanvändning är den enskilt viktigaste åtgärden för att komma till rätta med överskridandena av miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10). Ett dubbdäcksförbud inom hela den zon som omfattas av trängselskatt ska införas 2014. Ett dubbdäcksförbud kan ersättas av en dubbdäcksavgift om denna åtgärd blir lagtekniskt möjlig. Därutöver krävs ytterligare åtgärder för att klara miljökvalitetsnormerna. Staden ska arbeta för att bilar med höga utsläpp av kvävedioxid minskar på stadens gator och även inrätta miljözoner avseende kväveoxidutsläpp från lätta fordon, enligt Transportstyrelsens förslag. Målet ska vara att uppnå miljökvalitetsnormerna för partiklar (PM10) och kväveoxider under 2014.

Riksdagens miljökvalitetsmål *Frisk luft* ska uppnås skyndsamt, men senast till år 2020. I samarbete med trafik- och renhållningsnämnden ska en plan för detta tas fram. Som grund för åtgärder mot de hälsofarliga luftföroreningarna i Stockholm ska trafikmätningar och trafikanalyser genomföras kontinuerligt. Dessa ska omfatta start- och målpunkter för trafiken, förändring av fordonsflöden och fordonsammansättning, samåkning och fördelning mellan kollektivtrafik och biltrafik. Data från trängselskatteportalerna måste särskilt analyseras med avseende på fordonsparkens ålder och andel dieslbilar.

Åtgärder för bättre vattenkvalitet

Nämnden ska aktivt medverka till att kvaliteten i stadens sjöar och vattendrag förbättras. Miljökvalitetsnormen för vatten innebär att Stockholms vatten måste uppnå god ekologisk och kemisk status senast år 2021. För att detta ska kunna ske krävs att staden vidtar en rad olika åtgärder. Speciellt viktigt är att tillförsel av miljöskadliga ämnen till sjöar och vattendrag förhindras. Nämnden ska tillse att giftiga båtbottnfärger eller andra miljöskadliga ämnen inte sprids till mark, sediment och vatten. Alla utsläppskällor ska identifieras och kartläggas och utsläpp till vatten och mark ska minimeras. Prioriterade ämnen enligt vattendirektivet ska minska långsiktigt och antalet vattenlokaler som analyseras med avseende på kemisk status ska öka. Nya kemiska ämnen som ska analyseras i vattenprover och sediment ska fastställas och åtgärder ska vidtas så att antalet vattenlevande arter kan upprätthållas.

Utveckla miljöövervakningen

Nämndens miljöövervakning är avgörande för att följa och beskriva miljötillstånd, informera om situationen i förhållande till normer och mål och föreslå effektiva åtgärder om miljökvaliteten inte är godtagbar i förhållande till lagstiftning och mål för

miljö och hälsa. För att detta ska kunna genomföras krävs bland annat investeringar i mätinstrument och utveckling av databas för mätdata och geografisk information. För detta avsätts medel i nämndens budget för miljöövervakning.

Öka miljöhänsynen vid byggnation

Stadens fysiska planering ska ske på ett hållbart sätt genom god hushållning med stadens mark- och vattenresurser och genom att värna stadens karaktär och dess blå och gröna kvaliteter. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska aktivt bistå stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden med kompetens inom områdena miljö- och naturvård. Nämndens kompetens behövs då byggplanerna blir alltmer komplicerade med byggande på förorenade områden, i grönområden och i områden med höga partikelhalter och i bullerutsatta lägen. Nämnden bör involveras i byggplaner i ett tidigt skede och ha en stark rådgivande funktion både vad gäller exploatering av grönområden, trafikplanering och resurssnålt byggande.

Under den senaste mandatperioden har exploatering av grönytor i staden ökat kraftigt. Nämnden har en viktig roll i arbetet med att värna stadens gröna kvaliteter. Nämnden ska genom sin expertkompetens om de biologiska spridningsvägarna, arttillgången och stadens ekosystemtjänster bidra till att stadens biologiska mångfald bevaras. Grönytor och parkmark har ett stort rekreativt värde för stockholmarna och är nödvändiga för den biologiska mångfalden. Byggnation ska i huvudsak ske på redan exploaterad mark. I de fall där naturmark av någon anledning tas i anspråk ska detta kompenseras med andra grönområden med likvärdiga ekologiska kvaliteter.

Enbart underhåll och upprustning kan inte ses som grönkompensationsåtgärder. Metod och riktlinjer för grönkompensation ska utvecklas och ekosystemtjänster från urbana grönytor ska identifieras och värderas. Att synliggöra kopplingen mellan naturen och människors välbefinnande är grunden för utvecklingen av konceptet ekosystemtjänster. Kunskapen om ekosystemens betydelse för fungerande livsmiljöer ska integreras i alla byggprocesser. Vid markanvisningar bör staden använda och utveckla det verktyg för grönytefaktorer som Exploateringskontoret tagit fram. Genom god planering stärks ekosystemens kapacitet att utföra ekosystemtjänster och stå emot framtida störningar. Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och berörd stadsdelsnämnd ansvarar gemensamt för detta arbete.

Natur- och grönområden ska bevaras och ekosystemen och deras biologiska värden i staden ska utvecklas. Urban grönska och tätortsnära natur bidrar till en god livsmiljö för stadens invånare.

Staden ska inrätta naturreservaten Årstaskogen-Årsta holmar, Älvsjöskogen, Lillsjön, Kyrkhamn-Lövstaområdet, Fagersjö-Rågsved, Högdalstopparna, Södra och Norra Djurgården.

Skyddet för värdefulla trädområden, såsom skyddet för stadens unika ekmiljöer, ska förbättras och viktiga ekologiska spridningsvägar ska skyddas och stärkas. Ekdatabasen ska vara tillgänglig för intressenter inom planerings- och exploateringsprocessen. Kartunderlag tas fram som visar förslag till platser där det är lämpligt att skydda och förstärka eksambanden i staden. Staden ska i större utsträckning reglera vegetation i detaljplaneringen och besluta om tilläggsbestämmelser om skydd av vegetation, nyplantering och skötsel inom områden som utgör värdefulla spridningssamband.

Nämnden ska i samverkan med trafik- och renhållningsnämnden och stadsbyggnadsnämnden föreslå hur buller kan förhindras uppkomma och systematiskt minskas. Kartläggning och bevarande av tysta områden i naturreservat och andra naturområden i

staden för invånarnas rekreation är en viktig del av nämndens buller- och folkhälsoarbete.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Växthusgasutsläpp per stockholmare inom Stockholms stad	2,0 ton koldioxid-ekvivalenter per invånare per år till år 2018
	Växthusgasutsläpp per stockholmare inklusive konsumtion och utrikes resor	Minska
	Inköp av el från producenter som enbart tillhandahåller miljömärkt el	100 procent
	Andel miljöbilar i stadens fordonsflotta	100 procent
	Antal elbilar i stadens fordonsflotta	Öka
Stockholm ska ha hälsosam luft	Miljökvalitetsnormerna för partiklar (PM 10)	Uppnås
	Miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid	Uppnås
Stockholms sjöar och vattendrag ska ha god vattenkvalitet	Totalhalt fosfor i sjöar och vattendrag	Minska långsiktigt
	Totalhalt kväve i sjöar och vattendrag	Minska långsiktigt
	Prioriterade ämnen enligt vattendirektivet i vatten och sediment	Minska långsiktigt
	Antal kemiska ämnen som analyseras i vattenprover	Öka
	Antal vattenlokaler som analyseras med avseende på kemisk status	Öka (från dagens fyra)
	Antalet vattenlevande arter	Upprätthålls
Stockholmarnas hälsa ska främjas och stärkas	Andel upphandlingar av varor och produkter där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår	100 procent
	Producenters och konsumenters kunskap om miljö- och hälsofarliga ämnen	Öka
	Andel förskolor som är miljödiplomerade och fria från skadliga kemikalier	Mäts/öka
	Andel förskolor som är Grön Flagg-certifierade	15 procent

	Andel förskolor och skolor med funktionell ventilation anpassad för verksamheten	95 procent
	Andel förskolor och skolor som har radonhalt under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft	90 procent
	Andel flerbostadsfastigheter som har radonhalt under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft	Öka
	Andel livsmedelsverksamheter med anmärkning	Minska
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andelen bullerstörda hushåll	Minska
	Park- och naturmarkernas biologiska mångfald	Stärkas
	Antal kvm gröns- och blåområden som exploateras	Minimeras

Satsningar

- *Ta fram en klimatplan för att nå klimatmålet 2,0 ton koldioxidekvivalenter per stockholmare per år till år 2018*
- *Initiera genomförande av solcellsinstallationer i stadens och bolagens fastigheter (till år 2020 ska 20 procent av stadens och bolagens el komma från solceller)*
- *Utreda satsningar på omlastningscentraler för citylogistik*
- *Genomföra aktiv rådgivning och marknadsföring av alternativ till att äga egen bil*
- *Utreda säsonganpassad energianvändning för fjärrvärmenätet utifrån ett resurshushållningsperspektiv*
- *Utöka energirådgivningen riktad till bostadsrättsföreningar*
- *Ge energirådgivning till ägare av affärscentrum och gallerior och utveckla incitament för energibesparingar*
- *Förbättra kunskapsspridningen och stödet till upphandlande enheter så att upphandlingen av miljöpåverkande tjänster och produkter blir mer hållbar*
- *Inrätta ett kemikaliecentrum*
- *Genomföra informationsprojekt om skadliga kemikalier riktade till allmänheten och riktade till försäljare av kemikalier*
- *Påbörja tillsynsprojekt för båtklubbar som ska leda till att brister åtgärdas inom två-tre år*
- *Utveckla kriterier för miljödiplomering av förskolor och skolor*
- *Skärpa tillsynen av inomhusmiljön i förskolor och skolor*
- *Genomföra analyser av parkmark som används av förskolor med avseende på hälsofarliga ämnen*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

11. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Miljö- och hälsoskyddsnämnden** godkänns.

SERVICENÄMNDEN

Serviceämnden ska samordna stadens verksamheter där både kvalitet- och stordriftsfördelar kan erhållas. De gemensamma tjänsterna ska vara av hög kvalitet, präglade av professionalitet, till ett konkurrenskraftigt pris.

Nämnden ska ha stor lyhördhet inför förvaltningarnas specifika önskemål och behov och anpassa sitt utbud av tjänster. Nämnden ska ta ett stort ansvar för upphandlingarna och vara ett stöd för de upphandlande enheterna. Den specifika kompetens som behövs för att göra upphandlingar och för att följa upp dem ska koncentreras till serviceämnden. Verksamhetskompetensen har de enskilda nämnderna, specialistkompetensen för upphandling ska serviceförvaltningen vara behjälplig med.

Vidare bör resurser satsas på fortlöpande utbildning kring upphandlingsreglerna liksom på att följa prejudicerande fall i vilka ställda sociala-, etiska- och miljömässiga krav prövats.

Arbetet med att fortsätta utveckla kontaktcenter Stockholm för stadens bolag och nämnder ska fortsätta. I det arbetet ska en särskild satsning göras på att ytterligare underlätta för familjer att ansöka till kollo. Informationen om att ansöka till kollo ska tillgängliggöras och förstärkas.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva, ändamålsenliga och hållbara	Administrationns andel av de totala kostnaderna	Minska
	Antal upphandlingar som ställt sociala, etiska och miljömässiga krav.	Öka
	Andel nöjda kunder avseende avtal (centrala ramavtal)	90 procent
	Andel nöjda kunder avseende tillgänglighet, information och service inom den koncerngemensamma upphandlingsverksamheten	90 procent
	Antal kundmöten för leveransuppföljning av koncernens gemensamma IT-service; per förvaltning eller bolag	Fem
	Andel kunder som är nöjda med IT-servicen, enligt kundundersökningen	90 procent
	Andel nöjda kunder avseende ekonomiadministrationens tjänster	90 procent
	Andel inkommande frågor till Kontaktcenter som löses vid första kontakten	80 procent
	Andel inkommande samtal till Kontaktcenter som besva-	85 procent

	ras inom en minut	
--	-------------------	--

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

12. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Servicenämnden** godkänns.

SOCIALNÄMNDEN

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm ska ingen människa behöva leva i hemlöshet - en fast bostad är en rättighet. Alla barn ska ges lika förutsättningar för en trygg och bra uppväxt. Ingen ska utsättas för våld, och socialtjänsten ska kunna erbjuda stöd och insatser utifrån behov. Stockholms stad ska påbörja en övergång till Bostad Först i större skala, förstärka tidigt stöd för utsatta barn, erbjuda bättre stöd till papperslösa och öka insatserna för att minska våldet i nära relationer.

Nämndens uppgift

Socialnämnden ansvarar för kommunövergripande verksamheter inom socialtjänstens barn- och ungdomsverksamhet, hemlöshetsfrågor, missbruksfrågor, ekonomiskt bistånd, omsorg om psykiskt och fysiskt funktionsnedsatta, drog- och brottsprevention, tillståndsgivning för servering av alkohol och samverkan med frivilligorganisationer på det sociala området.

Prioriterade områden

- Socialnämnden ska fånga upp de barn som riskerar att fara illa, genom tidiga och förebyggande insatser och ett stärkt uppsökande arbete.
- Alla har rätt till en fast bostad.

Goda uppväxtvillkor för barn i alla delar av staden

Barn och unga i Stockholm ska ha ett verkligt medbestämmande i frågor som rör deras vardag i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter. Arbetet ska stärkas i staden enligt Barnkonventionen.

Förebyggande och tidiga insatser som minskar barnfattigdomen och ökar barns fysiska och psykiska hälsa ska prioriteras. Alla nämnder och styrelser har ett ansvar inom sina områden för detta. Vi ökar de generella insatserna, såsom fler mötesplatser för ungdomar samt fler kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter. En av de viktigaste insatser som kan göras för att främja den psykiska hälsan hos unga hbtq-personer är att skapa mötesplatser där de kan vara sig själva.

Det behövs riktlinjer kring faderskapet för barn som fötts genom ett surrogatmödraskap utomlands och som kommit med sin biologiska far till Sverige.

Insatser för utsatta barn och ungdomar

Staden ska hjälpa och stödja barn till föräldrar med bland annat missbruks eller psykiska problem. Det handlar om att fånga upp familjer med problem tidigt och satsa på tidiga, samordnade och förebyggande insatser, erbjuda gruppstöd under längre tider och se till att socialsekreterarna erbjuds fortbildning om hur barn påverkas av svåra situationer och bäst blir bemötta. Samverkan behöver förbättras mellan socialtjänst, skola, förskola, barn- och ungdomspsykiatri, frivilligorganisationer och närpolis.

Barnperspektivet ska vara vägledande. Inför alla beslut ska frågan ställas om hänsyn har tagits till barnets bästa och på vilka sätt barn har getts möjlighet att uttrycka sina åsikter inför beslutet. Utbildning ska finnas för alla medarbetare, bland annat om normkritik, barnperspektiv, demokrati och brukarinflytande.Handledning och fortbildning för kontaktpersoner och kontaktfamiljer ska utökas och resultaten ska följas upp. Rutiner ska tas fram för hur barn i familjer med långvarigt försörjningsstöd följs upp eftersom det är känt att dessa barn utgör en riskgrupp.

Förebyggande stöd till familjer

Barn och ungdomar i familjer där våld förekommer, där föräldrar missbrukar eller är psykiskt funktionsnedsatta är ofta mycket utsatta och behöver socialtjänstens stöd. Barnens behov måste tillgodoses och insatser göras utifrån barnets perspektiv. Det förebyggande stödet till familjer ska utvecklas. Utöver gruppverksamhet ska vid behov enskilt stöd erbjudas barn till missbrukande eller psykiskt funktionsnedsatta föräldrar. Familjerådgivningen har stor betydelse för att förebygga konflikter och vårdnadstvister. Avgifterna till familjerådgivningen ska sänkas.

Stoppa våldet bland unga

Våld på offentlig plats är ett allvarligt problem för samhället. Merparten av förövarna är unga män. Det krävs systematiska insatser i skolor, föreningar, av socialtjänst och av polis för att förebygga denna typ av brottslighet. Även samverkan mellan lokala och nationella myndigheter ska utvecklas. Dessa aktörer ska samverka för att förebygga aggressions- och våldstendenser. Killgrupper med särskilt utbildad personal ska finnas på skolor. Det är viktigt att mansmottagningar har särskild beredskap för unga gärningsmän, och att det förebyggande och attitydutvecklande arbetet stärks.

Staden ska fortsätta att utveckla sitt förebyggande arbete gentemot ungdomar som deltar i störande av ordning i samband med idrottsevenemang. Genom samverkan mellan idrottsklubbarna, polisen och Stockholms stad kan kunskapen om ungdomarna öka och därmed kan ett bättre kartlagt helhetsarbete bedrivas när det gäller restriktiva åtgärder och påföljder men också med att stärka ungdomarna och hjälpa dem till en bättre social tillvaro.

Våld i nära relationer

Våld i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem. I de flesta fall är det våld som utövas av en man mot en kvinna och våldet är systematiskt till sin natur. Vi ser detta våld som en del av könsmaktsordningen. Det är dock viktigt att komma ihåg att våld i nära relationer förekommer i alla typer av relationer; det drabbar alltså även kvinnor och män som lever i samkönade relationer och män som lever i olikkönade relationer.

Arbetet mot våld i nära relationer ska vidareutvecklas. Socialtjänsten ska upprätta åtgärdsprogram och genom förbättrade utbildningsinsatser ska utsatta för våld kunna fångas upp och ett professionellt bemötande ges till alla. I de fall det behövs ska staden kunna erbjuda skyddat boende till dem som är utsatta för våld eller hot om våld, oavsett kön.

Alla som döms för våld mot sin partner ska erbjudas behandling. Män som har aggressionsproblem, som känner att de kan riskera att använda våld mot sin partner eller har använt våld ska kunna få hjälp på ett kriscentrum för män. Även kvinnor med aggressionsproblem ska erbjudas hjälp. Stockholms stads stöd till kvinnojourer och andra organisationer som arbetar för kvinnofrid ska öka. En målsättning är att starta

en verksamhet som angriper våldsproblematiken med en helhetslösning liknande Projektet Karin, som Malmö kommun har tagit fram.

Våldsutsatta hemlösa kvinnor befinner sig i en särskilt svår situation. Detsamma gäller för papperslösa eller gömda kvinnor som utsätts för våld som nästan helt saknar rättigheter idag. Metoder och arbetssätt behöver tas fram som synliggör dessa kvinnor och deras behov av skydd och stödinsatser.

Ökat stöd till kvinnojourer och mansmottagningar

Kvinnjourernas arbete är en viktig del av stadens arbete för kvinnor som har utsatts för mäns våld. Det är viktigt att den samhällsfunktionen får ökat stöd av staden. Kvinnor som utsätts för mäns våld eller hot om våld ska ha rätt till ett skyddat boende. Staden ska öka stödet till kvinnojourer och skyddat boende samt till professionella mansmottagningar. Det behöver finnas en beredskap hos Stockholms stads jourer och skyddade boenden att även kunna ta emot transpersoner.

Erbjud stöd till papperslösa

I Stockholm lever ett antal papperslösa eller gömda människor, varav många har jobb och familj. De har mycket svårt att hävda sina rättigheter, de kan till exempel inte anmäla brott som begås mot dem av rädsla att själva bli anmälda och tvingas lämna landet. Sverige har kritiserats av bland annat FN för att inte följa de konventioner vi undertecknat om mänskliga rättigheter, såsom Barnkonventionen. Kvinnojourer och skyddade boenden ska kunna ta emot även papperslösa våldsutsatta kvinnor och få ersättning av staden för detta. Organisationer som arbetar för papperslösa ska kunna få ekonomiskt stöd från staden. En informationsinsats behövs, både för stadens anställda och till de papperslösa om deras rättigheter.

Heders-/skamrelaterat våld

Våld eller hot om våld relaterat till heder eller skam drabbar både flickor och pojkar men även vuxna. Socialtjänsten ska ges ökade kunskaper att bemöta och hjälpa personer som är utsatta för denna typ av våld eller hot. För att upptäcka unga som är utsatta krävs ett gott samarbete med stadens skolor.

Arbete mot prostitution och människohandel

Staden behöver öka sina ansträngningar för att synliggöra, motarbeta och hantera handeln med kvinnor och barn, främst flickor, samt prostitution. Det krävs en samverkan mellan kommuner, landsting, rättsväsende, Migrationsverket, frivilligorganisationer och övriga instanser i samhället som möter offer för prostitution och människohandel. Utan myndighetssamverkan kommer dessa personer att sättas på undantag och ytterst få lida på grund av samhällets brist på organisering. Prostitutionsenheten är ett viktigt verktyg i stadens kamp mot prostitution och människohandel.

Öka hbtq-kompetensen

Det är en mänsklig rättighet att kunna vara öppen med sin sexualitet, sitt könsuttryck och sin könsidentitet och ingen ska behöva bli diskriminerad på grund av den. Det behövs en kartläggning av hur stadens verksamheter bemöter hbtq-personer. En handlingsplan för en hbtq-vänlig socialtjänst ska tas fram.

En fast bostad är en mänsklig rättighet

Hemlöshet är i grunden en bostadspolitisk fråga. De hinder som många möter idag för att få en fast bostad ska undanröjas. Fler direktanvisningar av mark ska göras till de

tre allmännyttiga bostadsbolagen för att bygga fler hyresrätter. Det är viktigt att alla typer av bostadsbolag bygger fler små hyresrätter som alla har råd att hyra i Stockholm.

Arbetet med att motverka hemlöshet ska bygga på samarbete med frivilligorganisationer, aktuell forskning, beprövade erfarenheter och kunskap från personer med egen erfarenhet av hemlöshet.

En ny verksamhet ska inrättas vid SHIS Bostäder med fasta kontrakt. De tre allmännyttiga bostadsbolagen ska överlåta, för förvaltning, ett fast antal lägenheter årligen. Endast socialtjänsten ska hänvisa till genomgångsbostäder hos SHIS Bostäder. Skräddarsydda stödinsatser ska byggas upp utifrån ett nätverk runt hyresgästen.

Ett barnperspektiv innebär att utredare som handlägger ärenden där barnfamiljer hotas av vräkning ska tala även direkt med barnen. Det är viktigt att socialtjänsten har möjligheter att arbeta uppsökande i det vräkningsförebyggande arbetet. Alla stadsdelsområden ska ha vräkningsförebyggande team. Budget- och skuldrådgivning, missbruksvård och boendestöd är insatser som har vräkningsförebyggande effekter och som ska förstärkas i staden.

Satsa på förebyggande insatser mot missbruk

Staden behöver stärka de förebyggande insatserna för att minska alkohol- och drogkonsumtionen. Ett allvarligt och ökande problem är också spelmissbruket bland ungdomar. Resurser ska styras över till förebyggande arbete, och fler drogfria mötesplatser ska skapas. Det är viktigt att diskussionen förs med och inte över de ungas huvuden. Samarbetet ska utvecklas med skolorna och med de frivilligorganisationer som arbetar med barn och unga.

Uppsökande verksamheter inom missbruk ska öka. Idag bedrivs uppsökande arbete i riskmiljöer, men färsk kartläggningar visar att de allra flesta med missbruksproblem lever ordnat och behöver nås på nya icke-traditionella sätt.

Satsa på att förebygga självmord

För anhöriga till personer som har begått självmord finns en kraftigt förhöjd självmordsrisk. De närmast anhöriga (föräldrar, barn och syskon) bör alltid erbjudas samtalsstöd, exempelvis av psykolog eller kurator under en period, för att få hjälp att bearbeta det som hänt, minska risken för psykisk ohälsa och för att minska risken för självmord och självmordsförsök. Förslag ska även tas fram på hur berörda myndigheters arbete kan förbättras, för att minska antalet självmord och självmordsförsök.

Öka tillgängligheten i staden

Staden ska införa tydliga sanktioner, som är kopplade till stadens riktlinjer om tillgänglighet. Det ska vara kännbart för alla aktörer som bygger, äger eller driver verksamhet i lokaler om de inte tar bort enkelt avhjälpta hinder. Riktlinjerna behöver dessutom skärpas.

Personer med psykiska funktionsnedsättningar behöver en meningsfull och daglig sysselsättning. Det är viktigt att den enskilde har möjlighet till egna val. Staden har det huvudsakliga ansvaret för att ordna boende och sysselsättning för personer med psykiska funktionsnedsättningar.

En behovsinventering har visat att det byggs alldeles för få lägenheter för personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning. Detta arbete måste intensifieras. Tidigt

i planeringen av nya bostäder ska det skrivas in villkor om att en viss andel ska avsättas för personer med funktionsnedsättning, så att gemenskapslokaler planeras in redan från början. Bostadsexploateringsprojekt med minst 100 bostäder ska innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende för personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning.

Staden ska kunna erbjuda små boendeenheter med individuellt boendestöd samt vid behov heldygnsomsorg i tillräcklig omfattning, både i egen regi och i andra driftsformer. Socialnämnden ska verka för en förmedling av arbets- och sysselsättningstjänster.

Kollo för barn med funktionsnedsättning (LSS-kollo) är viktigt och medel ska avsättas för detta i nämndens budget så att nämnden kan förbereda och planera för LSS-kollon i stadsdelsnämnderna. Inte minst är verksamheterna inom stadens stiftelse Barnens Dag viktiga.

Tester för att upptäcka krogdiskriminering

Stockholms krogar är en diskriminerande miljö, där hudfärg, kön, könsidentitet, könsuttryck, sexualitet och funktionsnedsättning kan spela en avgörande roll för vem som får komma in och vem som blir avvisad i dörren. Nämndens tillståndsutskott ska ha det övergripande ansvaret för att motverka krogdiskriminering. När en krögare söker serveringstillstånd ska det tydligt framgå att krögaren riskerar att få tillståndet indraget vid brott mot diskrimineringslagen.

Anonyma tester på krogar ska utföras för att kartlägga förekomsten av eventuell diskriminering. Krogar ska också ha en synlig räknare i dörren som visar hur många gäster som finns i lokalen samt en synlig skyltning om inträdesvillkor som klädkod och medlemskort. Krogar ska ha ett program för motverkande av diskriminering, på samma sätt som idag gäller livsmedelshantering.

Förbättra socialsekreterarnas arbetsvillkor

De anställdas förutsättningar att utföra sitt arbete är avgörande för kvaliteten på socialtjänsten. Sedan den moderatledda majoriteten tog över styrningen av Stockholm 2006 har särskilt socialtjänsten drabbats hårt av nedskärningarna. Socialsekreterarnas arbetssituation har blivit allt tuffare, och i dag hörs återkommande rapporter om att det inte längre är möjligt att leva upp till intentionerna i Socialtjänstlagen med de ständigt krympande resurserna. Nedskärningarna i socialtjänsten motsvarar 10-15 procent sedan 2006 eftersom ingen kompensation har getts för att löner och priser har ökat. Det krävs en upprustning av socialtjänsten, en rimlighet i antal ärenden per handläggare samt arbetsvillkor så att de som arbetar inom socialtjänsten kan leva upp till de lagar de är satta att följa. Medel behöver tillföras socialtjänsten så att fortbildning och metodutveckling kan säkras även på längre sikt.

Mål för verksamhetsom-rådet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och	Antal fasta hyreskontrakt som förmedlats	300
	Andel personal i socialtjänsten som har hbtq-kompetens	Mäts/Öka

möjligheter	Andel bostäder för särskilt boende för personer med funktionsnedsättning i bostadsexploateringsprojekt med minst 100 bostäder	Fem procent
	Andelen barn till missbrukande eller psykiskt funktionsnedsatta som erbjuds gruppverksamhet	100 procent
	Andel personal inom verksamhetsområdet som har kompetens inom de vanligaste språken utöver svenska	Öka
	Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka
Stockholms stad ska ha en inkluderande och hållbar arbetsmarknad utan diskriminering	Personer med funktionsnedsättning som får anställning	Öka
Möjligheterna till arbete ska vara goda och alla ska känna att de kan bidra till samhällets utveckling	Ungdomar mellan 16 och 19 år som önskar och får sommarjobb (inom staden eller hos annan aktör)	100 procent
De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet	Uppsökande verksamheter inom missbruk, hemlöshet och psykisk funktionsnedsättning	Mäts/Öka
	Antal barnfamiljer som vräks från sina hem	0
	Antal förebyggande insatser mot missbruk	Öka
	Antal förebyggande insatser mot våld i nära relationer	Öka
Stockholm ska vara en trygg och tillgänglig stad	Andelen barn som växer upp i fattigdom	Minska
	Våld i nära relationer	0
	Våld bland unga	0
	Antal hemlösa barnfamiljer inhysta på hotellhem	0
Barn och unga ska ha möjlighet att göra sin röst hörd	Andel barn med insats från socialtjänsten som har tillgång till ett eget ombud	Öka

Satsningar

- *Fler stödgrupper för barn i social utsatthet ska erbjudas och finnas över längre tid*
- *Utökad handledning och fortbildning för kontaktfamiljer och kontaktpersoner samt modell för uppföljning av resultaten tas fram*

- Tydlig information ska ges till barn om stödinsatser och möjligheter
- Uppföljning ska ske av alla barn till föräldrar med långvarigt försörjningsstöd
- Långsiktiga förutsättningar ska ges för utbildning och kompetensutveckling
- Inventera den kunskap som finns inom området människohandel och prostitution och se över rutiner och bemötande.
- Staden ska tillsammans med landstinget erbjuda stödsamtal för anhöriga till personer som har tagit sitt liv och för personer som försökt begå självmord

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

13. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Socialnämnden** godkänns.

STADSBYGGNADSNÄMNDEN

I det moderna, mänskliga och miljövänliga Stockholm ska det vara lätt att leva klimatsmart och miljövänligt. Stadens fysiska strukturer ska underlätta för stadens invånare att göra klimatsmarta val och människor ska med lätthet kunna röra sig till fots och cykel. Stadsplaneringen ska vara inriktad på att minska stadens klimatpåverkan och de ekologiska fotavtrycken ska minska genom att stadens karaktär och gröna kvaliteter värnas, utvecklas och tillgängliggörs samtidigt som staden håller en jämn och hög byggtakt som ger hållbara boendemiljöer för alla.

Nämndens uppgift

Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för att stadens fysiska utveckling och planering sker på ett långsiktigt, yt- och resurseffektivt, ekologiskt, socialt, ekonomiskt och estetiskt sätt. Stadsbyggnadsnämnden arbetar fram stadens översiktsplan och stadens detaljplaner och ska i nära samarbete med exploateringsnämnden planera för en långsiktig bostadsförsörjning med målet att bygga minst 20 000 högkvalitativa, yteffektiva och klimatsmarta bostäder under de kommande fyra åren.

Syftet med stadens översiktsplan är att långsiktigt redovisa och fastställa hur stadens mark- och vattenresurser ska användas. Promenadstaden, som är Stockholms översiktsplan, är inte juridiskt bindande, men fungerar som ett strategiskt styrdokument för stadens fysiska utveckling. Den strategiska planeringen ska föregå stadens detaljplanering för att skapa välfungerande fysiska strukturer som är robusta och långsiktigt hållbara över tid. Avgörande för långsiktig hållbarhet är att utbyggnaden av staden inte sker i viktiga gröna regionala samband och att viktiga gröna samband och spridningskorridorer inte förstörs eller försvinner.

Prioriterade områden

- Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden skapa förutsättningar för att det byggs minst 20 000 högkvalitativa, yteffektiva och klimatsmarta bostäder under de kommande fyra åren.
- Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden under 2014 utreda platser lämpliga för att uppföra 2 500-5 000 mobila studentbostäder på samt ansvara för att det byggs 1 000 permanenta studentbostäder.
- Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden verka för att stärka arkitekturens roll i ett växande Stockholm.

En modern, mänsklig och miljövänlig stadsplanering

En modern, miljövänlig och mänsklig stadsplanering är inriktad på att fastställa strukturer som underlättar för stadens invånare att göra klimatsmarta val. Människor ska med lätthet kunna röra sig till fots och cykel och ha tillgång till ett väl utbyggt kollektivtrafiknät.

För att spara på stadens begränsade markresurser ska alternativa lösningar sökas på de utmaningar vi står inför. Stadsbyggnadsnämnden ska möta en ökad befolkningstillväxt genom att bygga på redan exploaterad mark och hålla en jämn och hög byggtakt som ger en långsiktigt hållbar boendemiljö för alla och som skapar förutsättningar för att minst 20 000 högkvalitativa, yteffektiva och klimatsmarta bostäder byggs under de kommande fyra åren.

För att skapa välfungerande bostadsområden och sammanhängande gröna och fysiska strukturer ska stadens stadsplanering utgå från ett övergripande planeringsperspektiv. Byggnation ska ske på ett yteffektivt och klimatsmart sätt och värdefulla grönområden ska bevaras, utvecklas och tillgängliggöras. I större stadsutvecklingsområden måste stadsbyggnadsnämnden se till att förskolor och skolor ges utrymmen i lägen med minimal trafikstörning, god luftkvalitet och med god utemiljö anpassat efter barns behov av lek. I större stadsutvecklingsområden ska mark reserveras för idrottsändamål.

Planering av nya områden ska i första hand ske på redan exploaterad mark och inriktningen inom dessa områden ska vara att bygga tät stad. Flerbostadshus skall prioriteras då de är mer yteffektiva. I undantagsfall är småhus och radhus acceptabelt. Förtätningar i befintliga stadsdelar och i befintliga bostadsområden ska ske varsamt, leda till kvalitativa förbättringar, vara kollektivtrafiknära och genomföras i bred dialog med de boende. Hänsyn ska tas till platsernas unika värden och ursprungliga stadsbyggnadsideal.

Stadsbyggnadsnämnden ska eftersträva en blandad och tät stadsstruktur där arbetsplatser, boende och handel integreras för en levande stadsmiljö. City ska göras mer levande genom att minska andelen kontor till förmån för bostäder. Bostäder bör gå före hotellbyggen och kontor där så är möjligt ur boendemiljösynpunkt. Att exploatera och planera för stad låter sig dock inte göras överallt i Stockholm utan förtätning ska utgå från varje områdes specifika förutsättningar.

Nya bostadsområden ska alltid vara lokaliserade i närhet av kollektivtrafik och i anslutning till utbyggda gång- och cykelvägar. I större stadsbyggnadsprojekt är det viktigt att det i ett tidigt skede initieras ett samarbete med landstinget kring kollektivtrafikförsörjningen. Genom att minska stadens ekologiska fotavtryck kan Stockholm på sikt bli en långsiktigt hållbar storstad.

För stadsbyggnadsnämndens del innebär en klimatsmart planering att detaljplaner upprättas som fastställer fysiska strukturer som underlättar klimatsmarta levnadssätt. Detaljplaner ska analyseras utifrån ett klimatperspektiv och vara flexibla för att till exempel möjliggöra att solceller och gröna tak kan uppföras på byggnader och på bostädernas tak. Att planera klimatsmart innebär även att planeringen förhåller sig till framtida klimatförändringar. I strandnära områden som riskerar att översvämmas ska till exempel risk- och sårbarhetsanalyser tas fram i samband med upprättande av detaljplaner, särskilt viktigt är detta i närhet av vår vattentäkt Mälaren.

När det gäller arbetet med att förbättra Stockholms avfallshantering ska stadsbyggnadskontoret vid ny- och ombyggnation ställa krav på byggföretag och fastighetsägare att installera fastighetsnära källsortering.

Klimatneutrala stadsdelar

Utgångspunkten vid planerandet av nya bostäder och bostadsområden ska vara att minska stadens klimatpåverkan både när det gäller möjligheter till klimatsmarta transporter och klimatpåverkan som uppstår av bebyggelsen.

Alla bostäder som byggs i Stockholm ska förbruka maximalt 45 - 50kWh/kvm/år exklusive hushållsel. Energikraven ska skärpas med inriktning mot nollenergihus, där tillförd energi bör komma från egna solceller och solfångare. För kontorslokaler och skolor/förskolor ska energikraven vara strängare än för nybyggda bostäder.

Vid nyproduktion av bostäder ska projektering föregås av en klimatkalkyl i syfte att belysa miljömässiga aspekter. Alla produkter, och allt byggmaterial som används i byggprocessen ska vara dokumenterat bra miljö- och hälsoval ur ett livscykelperspektiv.

I stadens nyplanerade bostadsområden ska de gröna aspekterna ha en central roll och det ska finnas ett varierat utbud av bostäder som passar människors olika livsstilar och livsskeden. I bottenvåningarna ska ges plats för kontor, restauranger, caféer och serviceinrättningar och i den mån det är möjligt ska plats för stadsodling reserveras. Bostäderna i stadens nya stadsdelar ska förses med både vertikala och horisontella vegetationssystem för en bättre stadsmiljö, för att öka den biologiska mångfalden i stadsdelen och för att verka bullerdämpande och värmereducerande.

Parkeringsstalet ska vara inom intervallet 0,1-0,3 och bero på lokalisering och bebyggelsestyp. För många typer av bostäder, till exempel studentbostäder och ungdomsbostäder, behövs inga parkeringsplatser förutom det som krävs ur tillgänglighetssynpunkt. Ett lågt parkeringstal går att stimulera fram genom att byggföretag istället för att bygga dyra parkeringsplatser anordnar platser för bilpool och betalar månadsavgiften under de första åren. På så sätt sänks kostnaderna för både byggföretaget och de boende.

För att parkering vid bostadsbyggande inte ska belasta boendekostnaderna kan staden även genom Stockholms stads parkerings AB erbjuda byggföretagen så kallade parkeringsköp. Cykelparkeringstalet vid flerbostadshus ska vara 2,5 cpl/lägenhet. Mark för cykelparkering ska reserveras vid framtagande av nya detaljplaner.

För att öka gatuutrymmet för gående, kollektivtrafik och cyklister ska antalet parkeringsplatser på gatumark minska. Vi vill ha en nettominskning av antalet parkeringsplatser i Stockholm. Stockholms stad ska använda Stockholms stads Parkerings AB aktivt i en parkeringsstrategi som syftar till att öka gatuutrymmet för andra trafikslag än bilen, framför allt genom överföring från gatumarksparkering till garage. Byggföretagen erbjuds att köpa in sig i parkeringsgarage, genom så kallade parkeringsköp.

Staden ska uppvakta regeringen om att Bromma flygplats ska läggas ner. Marken ska istället användas till ett nytt stadsutvecklingsområde och bebyggas med bostäder. Bromma flygplats ska precis som Norra Djurgårdsstaden och Hagastaden, bli en klimatneutral stadsdel. All energi som används ska vara förnybar och energianvändningen ska vara effektiv. Stadsdelarna ska producera egen energi med solfångare och solceller. Grönska ska finnas på tak och fasader. Ekologisk spjutspetsteknik ska tillämpas

vid återvinning av avfall och rening av avlopp och de allra flesta boende ska, genom att kollektivtrafiken byggs ut, klara sig bra utan bil. Cykelparkeringstalen ska vara höga.

Hammarby Sjöstad, Kista, Husarviken-Värtan, Nordvästra Kungsholmen, Liljeholmen, Hagastaden och Ulvsunda -Bromma är fortsatt aktuella för nybyggnation. Små projekt i grönområden som tillför enstaka hus ska undvikas. Planerna på att bebygga Årstälänken ska genomföras. Exploateringskontoret ska tillsammans med stadsbyggnadskontoret se över möjligheterna att på sikt omvandla Västberga industriområde till ett nytt stadsutvecklingsområde.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Stadsplaneringen ska vidgas till att inte bara handla om att bevara natur- och grönområden och grönytor utan även om att utveckla ekosystemen och deras kapacitet att utföra ekosystemtjänster. Stockholms nya bostadsområden ska utformas så att lokala ekosystem integreras, upprätthålls och stärks. På samma sätt som staden och nya bostadsområden kan utformas för att prioritera exempelvis tillgänglighet för fotgängare och cyklisterna måste sättet vi utformar staden på leda till att den utför en rad ekosystemtjänster. Ett alternativt och resurseffektivt sätt att förhålla sig till ett växande Stockholm är att utreda möjligheterna att bygga nya bostäder på befintliga bostäder och byggnader. Taken är en outnyttjad resurs som kräver ett långsiktigt förhållningssätt för att användas på bästa sätt. Mer yta för stadens invånare kan även skapas genom att bilvägar grävs ner och lämnar plats åt exempelvis nya bostäder och parker.

I de fall där naturmark tas i anspråk för ny stadsutveckling ska marken ersättas med ytor som har likvärdiga ekologiska kvaliteter. Enbart underhåll och upprustning kan inte ses som grönkompensationsåtgärder. Metod och riktlinjer för grönkompensation ska utvecklas och ekosystemtjänster från urbana grönytor ska identifieras. Att synliggöra kopplingen mellan naturen och människors välbefinnande är grunden för utvecklingen av konceptet ekosystemtjänster. Kunskapen om ekosystemens betydelse för fungerande livsmiljöer ska integreras i alla byggprocesser.

Staden ska använda och utveckla det verktyg för grönytefaktorer som exploateringskontoret tagit fram. Genom planering stärks ekosystemens kapacitet att utföra ekosystemtjänster och stå emot framtida störningar. Stadsbyggnadskontoret ska samarbeta med Miljöförvaltningen i detta arbete.

Bjud in till dialog

I ett växande Stockholm är det oerhört viktigt att medborgarna har inflytande. Hur och vad marken ska användas till måste stämmas av i dialog med stadens invånare. All stadsplanering ska utgå från en helhetssyn som förutom ett övergripande klimatperspektiv även innebär att Stockholms framtida utveckling skapas i dialog med dess invånare.

Barnperspektivet ska uppmärksammas mer i planprocessen och staden måste utveckla metoder för att inkludera barn och deras tankar kring framtidens Stockholm. Staden ska efterfråga barns och ungdomars åsikter i många fler planärenden och det bör ske varje gång barns och ungdomars boende- eller vistelsemiljöer berörs. Det är deras framtid vi planerar. Barnkonventionen ska följas och användas i planeringsarbetet. Olika arbetsmetoder för detta ska utvecklas inom stadsbyggnadsnämnden.

Stadsbyggnadsnämnden ska verka för ett medborgarinflytande som sträcker sig längre än de krav som ställs inom plan- och bygglagens ramar. Markanvisningar och detalj-

planer ska tas fram genom medborgardialog. Det är viktigt att engagera och inkludera fler människor i utvecklandet av våra grönområden och våra offentliga platser och torg. Samtliga kommande större planprogram, vad som i stadens översiktsplan *Promenadstaden* kallas för samband, stadsutvecklingsområden och tyngdpunkter, ska inledas med någon form av dialogmöte innan förslaget till planprogram går på samråd.

Stadsbyggnadskontoret ska ges ökade resurser för att kunna bli bättre på att informera när ett planarbete inleds och för att stadsbyggnadskontoret ska kunna finna nya sätt att kommunicera med berörda sakägare och invånare. Alla invånare har rätt att få information och att bli informerade. Informationen måste därför anpassas till mottagaren. Språket får inte vara ett hinder för att kunna påverka. Det måste utvecklas metoder för att fånga upp grupper som aldrig eller sällan kommer till tals när det gäller Stadsbyggnadsrelaterade frågor. Det ska vara transparent och tydligt hur medborgarsynpunkter tas tillvara. Ett förvaltningsövergripande dialogcentrum bör skapas för att utveckla stadens medborgardialog.

En stad tillgänglig för alla

För att en stad ska vara till för alla är det viktigt att stadens tillgänglighet gäller alla stadens invånare. Stadens offentliga rum ska inte stängas av, privatiseras eller säljas ut. Dessa är viktiga som medborgarnas fria mötesplatser och för en levande stadsmiljö. Detta gäller även stadens parker, grönområden och stränder. I ett tätare Stockholm är dessa värden viktiga att beakta. Det ska vara möjligt för stockholmarna att komma ner till stränder vid sjöar och vattendrag. Strandskyddet är ett värdefullt verktyg för att värna tillgången till stadens stränder.

Stadsbyggandet ska skapa rum för social gemenskap i både ytter- och innerstaden och medverka till att öka den upplevda tryggheten i vår stad under dygnets alla timmar. Stockholm ska vara en stad som känns och upplevs som trygg och stadens grönområden ska tillgängliggöras så att samtliga invånare kan få möjlighet att nyttja dessa oavsett ekonomi, kön eller etnisk tillhörighet.

Vid planering av nya bostadsområden ska hänsyn tas till barns och ungdomars behov av lek och idrott, mark för idrottsändamål ska tidigt reserveras i stadens fysiska planering. Stadsbyggnadskontoret ska samverka med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna för att skapa förutsättningar för lek, motion, idrott och rekreation i alla stadsdelar vilket därmed även bidrar till att skapa förutsättningar för god folkhälsa.

Vid planerandet av nya bostadsområden ska stadsbyggnadsnämnden verka för att alla stockholmare ska ha nära till en park eller annat grönområde, det vill säga cirka 300 meter. Alla förskolor och skolor ska ha tillgång till lek på grönmark för vilken minimikrav på yta och kvalitet ska tas fram.

Bygg för studenter och unga

Bostadsbristen i Stockholm är särskilt svår för unga och studenter. Beredskapen för produktion av detaljplaner för bostäder ska vara fortsatt hög för att klara den framtida efterfrågan. Minst 20 procent av nyproduktionen av bostäder ska utgöras av små yteffektiva lägenheter för unga och studenter. Särskild satsning på bostäder för unga och studenter ska göras i stadens större utbyggnadsområden som till exempel Norra Djurgårdsstaden, Hagastaden, Älvsjö och Ulvsunda.

Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden under 2014 utreda inom vilka större planerade stadsutvecklingsområden som 2 500-5 000 mobila studentbostäder kan uppföras.

Blandade upplåtelseformer och bostäder åt alla

För att motverka segregation ska en jämn fördelning mellan hyresrätter och bostadsrätter eftersträvas i områdena. Det bör planeras för fler boendegemenskaper såsom kollektivhus. Nyproduktion av bostäder på stadens mark ska gynna integration genom bra bostäder med blandade upplåtelseformer och bra mötesplatser.

Det ska framförallt byggas fler hyresrätter och bostäder för olika önskemål, till exempel kollektivhus och små studentlägenheter. En kartläggning bör göras över vilka av stadens verksamheter som är lämpliga att flytta till stadens ytterområden.

Arkitektur

Stadsbyggnadsnämnden ska verka för att det byggs bostäder och byggnader som är högkvalitativa och som håller en hög arkitektonisk nivå. Rent generellt så behöver gestaltningsnivån på det som byggs höjas och detta gäller framförallt det som byggs i vår ytterstad och i våra miljonprogramsområden. Frågan om kvalitet och arkitektur bör dock hantera fler parametrar än de estetiska; byggnadsmaterial, livslängd samt ytan mellan husen är exempel på faktorer som också måste beaktas. Diskussionen om arkitektonisk kvalitet måste även vidgas till att gälla multifunktionalitet, det vill säga att en byggnad kan uppföras och utformas för att passa olika syften.

För att främja en bostadsbebyggelse och en stadsutveckling som är tilltalande och som ger mervärden för Stockholms invånare är det viktigt att staden uppmuntrar de bostadsbolag som garanterar ny spännande arkitektur av hög kvalitet. För att främja en utvecklad, kvalitativ och varierad bebyggelse är det viktigt att staden inte markanvisar för stora områden till enskilda byggaktörer.

När det görs tillägg av nya byggnader i Stockholms innerstad är det viktigt att det tas stor hänsyn till stadens befintliga byggnader så att höga kulturvärden respekteras och beaktas. Förslag på tilläggsbebyggelse måste noga analyseras och prövas för att på bästa sätt passa in i den befintliga byggnadsordningen och för att tydligt avspegla sin egen arkitektoniska samtid. I väntan på att Arkitektur Stockholm ska antas ska Stockholms byggnadsordning gälla och vara vägledande för stadsutvecklingen. Stockholm har en unik skyline vilket gör att varje tillägg måste göras med eftertanke och vara av mycket hög arkitektonisk kvalitet.

Att riva hus från en tidigare epok skapar ensidiga stadsdelar och är resursslöseri. I industriområden som omvandlas finns många verksamhets- och kontorsbyggnader att värna om. Istället för att riva dessa borde de integreras i den nya bebyggelsen.

Stadsbyggnadsnämnden ska i nära samarbete med exploateringsnämnden verka för att säkerställa en hög arkitektonisk kvalitet i stadsbyggandet. För att uppnå en mer varierad och spännande arkitektur ska stadsbyggnadsnämnden verka för att fler arkitektur-tävlingar utlyses.

Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden under 2014 identifiera vad arkitektonisk kvalitet kan vara och hur denna faktor ska inkluderas i stadsbyggandet. Parametrar att beakta utöver sociala, ekologiska och ekonomiska är gestaltning, byggnadens livslängd, materialval med mera.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska växa med förnuft genom att hushålla med stadens mark – och vattenresur-	Antal program/detaljplaner för bostadsändamål som upprättas på exploaterad mark	Öka

ser och genom att värna stadens karaktär och gröna kvaliteter	Antal detaljplaner/program inför detaljplan upprättade i enlighet med stadens översiktsplan	Öka
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Antal program/detaljplaner för bostadsändamål som upprättas kollektivnära	Öka
	Antal program/detaljplaner med höga energi- och miljökrav	Öka
	Antal program/detaljplaner som möjliggör att byggnader kan förses med solpanel och solceller	Öka
	Antal upphandlingar av planuppdrag där sociala, etiska, och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka
Stockholmarnas hälsa ska främjas och stärkas	Upprättade detaljplaner och bygglov i icke bullerutsatta lägen	Öka
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter/Stadsplaneringen ska anpassa efter barn och unga	Antal medborgardialoger som anordnas i enlighet med i stadens översiktsplan	Öka
	Antal arkitekturtävlingar	Öka
	Andel upphandlingar för byggande och energieffektivisering samt upphandlingar med sociala och etiska krav samt krav på tillgänglighet	Öka
Stockholm ska ha god tillgång till yt- och klimatsmarta bostäder anpassade efter människors behov och förutsättningar	Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	(Minst) 5000 stycken
	Antal färdigställda bostäder	(Minst) 5000 stycken
	Antal bostäder i program/detaljplaner för unga – och studenter	(Minst) 1000 stycken

Satsningar

- Stadsbyggnadskontoret ska verka för att öka medborgarnas, inklusive barns, inflytande i planprocessen. Samtliga planprogram utarbetade i vad som i stadens översiktsplan Promenadstaden kallas för samband, stadsutvecklingsområden och tyngdpunkter ska inledas med någon form av dialogmöte innan förslaget till planprogram går på samråd
- Stadsbyggnadsnämnden ska verka för en bättre planberedskap för att möta ett högre bebyggelsetryck
- Stadsbyggnadskontoret, tillsammans med exploateringskontoret och stadsledningskontoret ska ingå i en arbetsgrupp för att se över hur Bromma flygplats kan omvandlas till ett nytt stadsutvecklingsområde

- För att möta befolkningsökningen och för att bemöta ett ökat bebyggelsetryck ska planberedskapen skärpas genom att staden anställer fler handläggare
- Stadsbyggnadskontoret ska tillsammans med exploateringskontoret verka för att stärka arkitekturens roll i ett växande Stockholm.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

14. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för Stadsbyggnadsnämnden godkänns.

TRAFIK- OCH RENHÅLLNINGSNÄMNDEN

TRAFIK- OCH GATUVERKSAMHET

I det moderna, mänskliga och miljövänliga Stockholm är resandet effektivt och klimatsmart. Kollektivtrafik, cykel och gång är de självklara förstahandsvalen och leder till mindre trängsel. Ett effektivt resande är nödvändigt för ett snabbt växande Stockholm, där fler ska få plats på samma yta som idag. Genom att yteffektiva transporter prioriteras ökar kapaciteten och fler kommer fram i tid. Det leder även till en bättre framkomlighet för nyttotrafik och de som av något skäl behöver bilen just då. Mindre biltrafik minskar utsläppen av koldioxid och luftföroreningar, bidrar till ökad trafiksäkerhet och minskat buller.

Nämndens uppgift

Nämnden ansvarar för strategisk trafikplanering, utveckling av trafiksäkerhet och trafikövervakning. Nämnden ansvarar också för gatuskötsel och investeringar i gator, vägar, vissa torg och parker och ska som huvudman för allmänna platser och som väghållare samordna och utveckla stadsdelsnämndernas tekniska verksamhet. Nämnden ansvarar även för skötseln av stadens samtliga träd på gatemark och för markupplåtelse. Trafik- och renhållningsnämnden ska aktivt arbeta för omställning till ett hållbart transportsystem, med minsta möjliga klimat- och miljöpåverkan. Detta ska genomsyra den strategiska trafikplaneringen och investeringarna. Nämnden har huvudansvaret för att förbättra framkomligheten för prioriterade transporter och hålla nere biltrafiken inom hela staden. Nämnden måste samarbeta med andra väghållare och trafikhuvudmän i länet för att stärka de prioriterade transporterna och minska mängden av biltrafik till och från staden.

Prioriterade områden

- Storsatsning på cykelinvesteringar. 250 miljoner kronor avsätts årligen under en sexårsperiod för utbyggnad av nya och befintliga cykelvägar och parkering för ökad framkomlighet och trafiksäkerhet.
- Framkomlighet för stombussarna på kort sikt och medverka i utbyggnaden av kollektivtrafiken. Det ska vara trevligt, bekvämt, effektivt och grönt att åka kollektivt!
- Säker trafikmiljö vid skolorna. En satsning på säkra skolvägar omfattande 25 miljoner kronor per år ska genomföras 2014-2016.

Effektiva och klimatsmarta transporter

Eftersom markutrymmet är begränsat ska staden prioritera transporter som tar lite utrymme i anspråk. Staden ska alltid planeras utifrån ordningen gång, cykel, kollektivtrafik, nyttotrafik och bil. Stadens planering och infrastruktur påverkar människors val

av färdmedel och detta gäller i synnerhet andelen gång-, cykel- och kollektivtrafikresande. Biltrafiken och dess negativa konsekvenser måste minska. Kraftfulla åtgärder ska vidtas för att nå målet att Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2030.

Teknikutvecklingen är en avgörande faktor för att nå ett hållbart transportsystem. Bilen kommer fortfarande att ha en funktion i transportsystemet men betydelsen behöver minska, framförallt i den täta stadsmiljön. Det kvarstående behovet av biltransporter innebär en nödvändig övergång till fordon utan nettoutsläpp av klimatgaser, med lägre bullernivå och minskade partikelutsläpp. Staden ska genomföra en övergång till fler elbilar i den egna fordonsflottan. Övergången till fler elbilar i staden ska stödjas genom en utbyggnad av laddstolpar. Men enbart teknisk utveckling av bilar är inte tillräckligt. Det löser inte problemen med trängsel, energibehov och resurseffektiva transporter. Det behövs även förändrade resmönster, transportsnål planering och överflyttning till klimatsmarta transportslag.

Framkomligheten ska vara god

Insatserna ska riktas mot ökad framkomlighet för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Staden måste säkra kollektivtrafikens framkomlighet och skapa ett jämnt trafikflöde genom fler busskörvägar, bättre trafikövervakning och trafikstyrning av till exempel ljussignaler. Antalet filer prioriterade för kollektivtrafik ska öka. Framkomligheten för stombussarna ska prioriteras. Åtgärderna ska syfta till att fler resande i en växande stad kommer fram på kortare tid med en lägre miljöpåverkan än idag. Åtgärder i stadens framkomlighetsstrategi ska genomföras skyndsamt.

Lösningen på trängsel och trafikproblem är inte fler motorvägar. Trängselskatten har lyckats bra och ska vidareutvecklas. Systemet ska justeras så att målsättningar om minskad trängsel kan uppnås. Trängselskatt ska införas på Essingeleden år 2015 och på fler ställen där vägnätet behöver minskad trafik. Skatten behöver bli en lokal avgift och intäkterna ska användas för investeringar i infrastruktur för kollektivtrafik och cykel.

Minska antalet bilar och biltrafikandelen

Biltrafiken ska reduceras för att minska transporternas koldioxidutsläpp, påverkan på luftkvalitet och för minskat trafikbuller. Persontransporter med bil är ett ineffektivt sätt att transportera sig i Stockholm – det är för få i varje bil och bilarna tar för mycket markutrymme i anspråk. I rusningstrafiken på Essingeleden är omkring 75 procent av alla sittplatserna tomma. Både biltrafikens andel av resandet och antalet bilar måste minska för att öka framkomligheten och för att klara klimatmålen. Målet är att biltrafiken ska minska med 30 procent i Stockholms stad till år 2030, med basår 2010. Det skapar utrymme för ett kapacitetsstarkt resande inklusive för dem som fortsatt behöver bilen.

Bygg ut cykelbanorna i ett sammanhängande nät

En omfattande satsning på utbyggd cykelinfrastruktur genomförs med 250 miljoner kronor årligen under en sexårsperiod. Cykelbanorna ska byggas ut till ett sammanhängande nät. Prioriterade åtgärder är att bygga bort trängsel på cykelbanorna och öka trafiksäkerheten. Cykelplanen ska genomföras och det ska byggas breda snabbcykelvägar, med möjlighet för omkörning, in mot innerstaden. Längs dessa sträckor ska det finnas obemannade servicestationer. Det är även viktigt med bra tvärcykelbanor. Stora cykelparkeringar ska byggas vid Stockholm Central och andra viktiga knutpunkter. Det ska finnas säkra parkeringsplatser för cykel både i gatuplan och i garage. Utbyggnaden ska genomföras så att den stimulerar såväl cykling för pendlare som cykling på

korta sträckor mellan bostaden, affären och skolan. Systemet med lånecyklar ska kraftigt byggas ut och staden ska verka för ett regionalt system för lånecyklar. Staden ska som arbetsgivare stimulera till ökad cykling.

Underhållet av cykelbanorna ska förbättras och cykling ska ges goda förutsättningar under hela året. Olika hinder, hål och skador i cykelbanan ska åtgärdas, glas, grus och snö ska tas bort snabbt och felparkerade bilar i cykelbanorna ska bötfällas. Konflikter med annan fordonstrafik och gående ska undvikas och vid konfliktpunkter ska cykelbanan tydliggöras genom till exempel nivåskillnader och färgmarkering.

Fler viktiga åtgärder för att göra cyklingen attraktiv och säker är färre bilar, sänkta hastigheter på huvudgator och att staden uppnår en god luftkvalitet.

Gör om fler gator till gågator och gångfartsområden

Många människor rör sig på stadens gator och torg och det myllrande folklivet bidrar till en levande stad med fler mänskliga möten. Den bildominerade stadskärnan ska förnyas och förändras. Genom att staden anpassas för gående förbättras den även för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Fler gator i staden ska göras om till gångstråk och en del trottoarer ska breddas. Detta möjliggör för fler uteserveringar och andra mötesplatser.

Mellan Medborgarplatsen, Slussen, City, Odenplan och Norrtull ska Nordens längsta gågata förlängas. Gågatan kommer binda samman innerstaden och dessutom skapa ett betydelsefullt gångstråk mellan City och Odenplan. Här rör sig redan mycket människor och ännu fler kommer det att bli när Citybanan öppnar 2017. Götgatan mellan Medborgarplatsen och Skanstull ska utvecklas och anpassas för gående och det ska skapas bättre cykelmöjligheter. Sträckan ska kunna stängas av för biltrafik på till exempel helger. Även Swedenborgsgatan mellan Mariatorget och Södra station är lämplig som gågata med sin fina trädplantering och viktiga koppling mellan pendeltåg och tunnelbana. Det ska införas fler gångfartsområden; gator eller torg där all trafik sker på de gåendes villkor. Här får fordon inte köra fortare än gångfart och de har väjningsplikt gentemot gående. Staden vill även att det ska vara möjligt att ange ”cykelfartsgata”, där fordonstrafiken anpassar sig efter cyklisterna.

Under sommarmånaderna, vid helger och andra tillfällen kan gator tillfälligt stängas av för biltrafik och göras om till gågator och mötesplatser med aktiviteter och stadsliv.

Staden måste vara tillgänglig även för dem som har funktionsnedsättningar. Arbetet med ökad tillgänglighet ska intensifieras.

Trafikmiljö på människans villkor

Stockholm ska ha en trafikmiljö som är mänsklig och som utgår från människans förutsättningar och de oskyddade trafikanterna. Människan samspelar mycket effektivare vid lägre hastigheter. Hastigheten bör därför sänkas på gator där motorfordon, cyklister och gående blandas. Risken att dödas vid en olycka i 30 km/h är mycket låg, medan risken att dö eller skadas allvarligt är cirka 20 gånger högre vid 50 km/h. Med lägre hastigheter tar bilen mindre utrymme och det finns bättre förutsättningar att ge plats för cykelbanor. Körtiderna ökar endast marginellt, men trafiken blir mjukare och mindre ryckig. Idag har lokalgator 30 km/h och huvudgator generellt 50 km/h. En sänkning till 40 km/h på huvudgator ska införas under 2014 och staden ska utreda effekter av 30 km/h på samtliga gator där motorfordon, cyklister och gående blandas och se vilka effekter detta ger, till exempel om samma hastighet på huvudgator även sprider ut biltrafiken till mindre lokalgator.

Arbetet med trafiksäkerhet och de årliga handlingsplanerna som följer av stadens trafiksäkerhetsprogram ska vara prioriterat. Säkerhetsarbetet ska tydligt påverka planeringen.

Trafikmiljö vid skolor på barnens villkor

Hastighetsbegränsningen 30 km/h ska gälla utanför skolor. En satsning på säkra skolvägar omfattande 25 miljoner kronor per år ska genomföras 2014-2016. Den fysiska miljön ska förbättras runt skolor genom breddade trottoarer, gångstråk och cykelvägar. Gång- och cykeltrafik ska vara prioriterad vid alla låg- och mellanstadieskolor och bilfria zoner ska införas närmast skolor, där det är möjligt. Godstransporter till skolor ska ses över och samordnas för sammanlagt färre transporter. Bra cykelparkeringar ska byggas. Systemet med vandrande skolbussar ska stärkas. I särskilt utsatta miljöer ska vuxna finnas för att underlätta för barnen i trafiken. Sikthinder ska byggas bort och belysning ska förbättras.

Andelen barn som kan gå säkert till skolan ska öka och miljöer som är farliga för barn ska identifieras och byggas bort. Barnkonsekvensanalys ska genomföras inför beslut.

Lika rätt ska gälla i trafikplaneringen

Den trafikplanering som råder idag gynnar män mer än kvinnor, eftersom män i högre utsträckning har och kör bil. Om trafikplaneringen istället skulle ha sin utgångspunkt i kvinnors resande skulle det innebära mer kollektivtrafik och större satsningar på gång- och cykelstråk. Detta skulle leda till mindre miljöpåverkan, både för klimat och för lokalmiljö. Staden behöver göra en analys av hur snedfördelningen ser ut och vidta åtgärder så att trafikplaneringen i högre grad utgår från kvinnors resande, eftersom deras resor som grupp bättre gynnar miljön och en attraktiv stad.

Det är tydligt att det finns tendenser i dagens trafikplanering att invånare i områden där många har lägre ekonomisk standard i större omfattning drabbas av trafikens störningar än andra invånare. Detta gäller exempelvis placeringen av Förbifart Stockholms tunnelmynningar och där motorvägen är tänkt att gå i ytläge. Det är inte en rättvis och hållbar planering att andra grupper i samhället ska ärva framtidens trafikproblem. Resurser ska fördelas jämlikt och efter behov och upprustningar och andra förbättringar ska ske där behovet är som störst. Målet om att minska trafikens lokala miljöproblem ska gälla för hela staden och inte främst för innerstaden och andra mer välbärgade områden.

Parkeringspolitiken som styrmedel

Parkeringar tar idag upp stora ytor i Stockholm. Syftet med parkeringspolitiken ska vara att stadens gator ska användas mer effektivt och att ytor ska frigöras för god gatumiljö och förbättrad framkomlighet för gående, cyklister, kollektivtrafik och nyttrafik. Det underlättar även för varutransporter, övrig nyttotrafik, städning av gator och snöröjning. Det är en utveckling som skapar attraktiva stadsmiljöer och främjar hållbar stadsutveckling. En styrande parkeringsstrategi ska utarbetas, gemensam för bil och cykel med målet att öka andelen resande med cykel och kollektivtrafik.

Parkeringsavgifterna ska uppmuntra till att parkeringar i befintliga parkeringshus och garage används i första hand. Rätt använd kan avgifter för parkering utgöra ett effektivt styrmedel för minskad biltrafik och för en bättre framkomlighet i staden. Avgifterna för besöksparkering ska höjas för att bättre svara mot marknadsvärdet för gatu-

marken, vilket leder till en minskning av bilarna på gatuparkeringarna och minskad biltrafik. Avgifter ska gälla dygnet runt i innerstaden. Låga parkeringsavgifter införs i ytterstaden. Avgiften för boendeparkering höjs för periodbetalning och dygnsparkeering. Felparkeringsavgifterna ska höjas. Staden ska uppvakta regeringen om en höjning av beloppen i förordningen om felparkeringsavgift.

Åtgärder för bättre luftkvalité

Stockholms luftkvalitet måste förbättras. Luften är i vissa områden så dålig att den är hälsovådlig. Barn, äldre och människor med astma, hjärt- och kärlproblem drabbas hårdast. Staden lever fortfarande inte upp till EU:s miljökvalitetsnormer från 2005 för partiklar och kvävedioxid. Sverige har dömts av Europadomstolen för överskridande av luftkvalitetsnormerna, bland annat i Stockholms stad. Staden har laglig skyldighet att vidta de åtgärder som behövs för att uppnå miljökvalitetsnormerna för luft.

Det är nödvändigt att införa ett mer omfattande dubbdäcksförbud eftersom det nuvarande förbudet inte är tillräckligt. Ett dubbdäcksförbud inom hela den zon som omfattas av trängselskatt ska införas 2014. Detta kan införas utan omfattande utredningar eller ny lagstiftning. Ett dubbdäcksförbud kan ersättas av en dubbdäcksavgift om denna åtgärd blir lagtekniskt möjlig. Dessutom behövs ytterligare åtgärder för att klara miljökvalitetsnormerna, till exempel utvecklade och justerade trängselskatter. Staden bör även inrätta miljözoner avseende kvävedioxidutsläpp för lätta fordon enligt Transportstyrelsens förslag. Det är också väsentligt att minska partikelhalterna från de stora infartslederna. De viktigaste åtgärderna är en utvecklad trängselskatt för att uppnå trafikminskningar, samt fortsatt städning och sänkta hastigheter på de vägar där miljökvalitetsnormerna idag överskrids. Målet ska vara att uppnå miljökvalitetsnormerna för partiklar (PM10) och kvävedioxid under 2014 – oavsett väderlek. Andelen dieslbilar och tunga transporter behöver minska för att nå målet om kvävedioxid. Miljöbilsdefinitionen som idag omfattar dieslbilar behöver ändras och citylogistiken för varuleveranser ska optimeras. Trafikmätningar och trafikanalyser ska genomföras kontinuerligt. Dessa ska omfatta start- och målpunkter för trafiken, förändring av fordonsflöden och fordonssammansättning, restider och fördelning mellan kollektivtrafik och biltrafik.

Riksdagens miljö kvalitetsmål Frisk luft ska uppnås skyndsamt, men senast till år 2020. I samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden ska en plan för detta tas fram.

Kollektivtrafik istället för motorvägar

Kollektivtrafiksatsningar och ekonomiska styrmedel är den framkomliga vägen för att säkra framkomligheten. Spårinvesteringar i den nationella planen och länsplanen för transportinfrastruktur ska finansieras och igångsättas. Omprioritering ska ske från väg till kollektivtrafiksatsningar. Förbifart Stockholm kommer enligt nya beräkningar att kosta cirka 50 miljarder kronor och ska stoppas. Underhållet måste stärkas på den befintliga infrastrukturen, både för väg och för spår.

Utvecklingen går enligt prognoserna i fel riktning eftersom kollektivtrafikandelen beräknas minska i delar av staden och länet, detta eftersom antalet resande med bil ökar mer än antalet resande med kollektivtrafik. Denna utveckling förstärks ytterligare om Förbifart Stockholm byggs.

Motorvägen Förbifart Stockholm är ett hopplöst omodernt projekt som ökar biltrafiken och bygger in staden i ett framtida bilberoende. Förbifart Stockholm leder till ökade klimatutsläpp och ökar belastningen på miljön, inte minst i stadens ytterområden som kommer att påverkas kraftigt av ökad trafik till tunnelmyningar och motor-

leder i ytläge. Motorvägen leder till en gles utbredd bebyggelse, *urban sprawl*, och till många nya bilpendlare. Det ska inte heller planeras för en Östlig förbindelse. En trafikplanering som skapar ny vägkapacitet medför även ökad vägtrafik, och därmed förvärras den trängsel investeringarna har för avsikt att minska.

Utbyggd kollektivtrafik

Bostadsområden och arbetsplatser ska vara lätta att nå med kollektivtrafik. Fler nya linjer, nya vagnar och ny teknik ska göra det attraktivt och enkelt att resa kollektivt. De nya tvärförbindelserna ska vara snabba och bekväma så att många väljer att resa kollektivt istället för med bil.

Utbyggnad av tunnelbana från Odenplan till Nya Karolinska och Hagastaden är högt prioriterat. Staden ska verka för en helt ny tunnelbana som även ska förlängas söderut från Odenplan via Fridhemsplan, Hornstull, Liljeholmen och Älvsjö. Norrut bör linjen förlängas till Universitetet via Albano. I samband med att Bromma parkstad byggs ska en förgrening göras från Kungsholmen och västerut för att ge goda kommunikationer till västerort och Bromma parkstad, samt verka för en ny bytespunkt till pendeltåget vid Solvalla. I norrort kan den blå tunnelbanelinjen till Akalla förlängas till Barkarby, på så sätt får båda grenarna av blå linje byte till pendeltåg. Tvärbanan ska förlängas både till Sickla och till Kista.

Utbyggnaden av tunnelbana till Nacka via Södermalm och Hammarby Sjöstad ska påskyndas och möjlig förgrening mot Gullmarsplan ska studeras. Stombusslinjer med hög turtäthet och god framkomlighet ska byggas ut till ett kapacitetsstarkt och sammanhängande nät som i framtiden kan trafikeras med spårvagnar. Den akuta framkomligheten för busstrafiken ska prioriteras och fler egna körfält ska reserveras. Spårväg City ska byggas ut till Norra Djurgårdsstaden. Fortsatt sträckning mot Kungsholmen ska utredas. Fler tvärförbindelser på spår behöver snabbt byggas ut. Staden ska arbeta för att snabbspårväg Syd mellan Flemingsberg och Älvsjö finansieras och tidigareläggs. Dragningen bör även fortsätta österut från Älvsjö via de tre gröna tunnelbanegrenarna, med en möjlig förlängning från Skarpnäck mot Tyresö.

Kollektivtrafik på vatten är en del av ett komplett och modernt transportsystem. Miljövänliga båtar på stadens inre vatten ska komplettera buss- och spårtrafik och ge nya möjligheter att resa. Staden ska verka för att det startas flera nya båtlinjer som förbinder centrala Stockholm med närförort och kranskommuner. Kollektivtrafik på vatten är även ett utmärkt sätt att hantera de avstängningar och problem som uppstår när stadens infrastruktur med spår och broar renoveras och byggs ut.

De stora investeringarna i kollektivtrafik kan finansieras av befintlig trängselskatt och en justerad och breddad trängselskatt, samt en regional och nationell planering som prioriterar utbyggd kollektivtrafik och hållbara trafiklösningar framför motorvägar. Möjligheten att markägare och fastighetsägare är med och delfinansierar genom höjda mark- och fastighetsvärden bör prövas.

Samordna varustransporterna- citylogistik

Det ska planeras för logistikcentraler för varudistribution i hela staden. Genom bättre planering och fler logistikcentraler för omlastning kan antalet varustransporter minska, kostnaderna för transporter sjunka och stadsmiljön förbättras. Stockholms stad ska ställa hårda miljökrav på transporter av de varor som köps in. Trafik- och renhållningsnämnden ska ges det överordnade ansvaret för logistikfrågor och samordnade varustransporter. I syfte att minska transportarbetets klimatpåverkan ska arbete bedrivas för ökad fyllnadsgrad och ecodriving.

Västberga är en viktig nod för varudistribution in till Stockholm. Genom omlastning från järnväg till mindre lastbilsenheter kan varor distribueras effektivt. Stadens egna verksamheter ska genom upphandlingar styra sina varubeställningar till en central omlastning. Privata företag som idag saknar egna optimerade varuflöden ska kunna anslutas till en samordnad citylogistik. Staden behöver tillsammans med marknaden skapa incitament för att företag ska se fördelarna med att ansluta sig.

Marknadsför och informera om miljöanpassade transporter

Mobilitetsarbetet ska ha fokus på att skapa ett hållbart resande i Stockholm. Syftet är att förbättra utnyttjandet av infrastrukturen och på så sätt effektivisera trafiken. Staden ska tillsätta resurser för att stärka arbetet som innefattar kommunikation om hållbart resande, samt åtgärder för att främja gång-och cykeltrafik, kollektiva resor, bilpoolssystem, infartsparkeringar, samåkning och samordnade transporter. Det är viktigt att staden skapar utrymmen och särskilda parkeringsmöjligheter för bilpoolbilar i både gamla och nya bostadsområden. Stockholms stad ska aktivt uppmuntra och underlätta användandet av bilpooler, till exempel genom att möjliggöra reserverade parkeringsplatser för bilpooler för gatuparkering. Staden ska bidra till utvecklingen genom att själva upphandla bilpoolstjänster. Om fler företag övergår från egna bilar till att använda bilpooler utnyttjas bilarna effektivare över hela dygnet och behovet av parkeringsplatser minskar.

Utred överdäckningar och andra trafikmiljöförbättringar

Stadens trafikmiljö ska förbättras. Överdäckningar och tunnlar behövs för att minska buller och föroreningar och för att skapa en säkrare trafikmiljö. Förutsättningarna för överdäckning eller tunnelförläggning av Nynäsvägen genom gamla Enskede, Älvsjövägen och Örbyleden ska utredas. Nynäsvägens buller sprider sig över många bostadsområden och stör även världsarvet Skogskyrkogården samt Nackareservatet. När Bromma flygplats läggs ner och en hållbar stadsmiljö byggs i området ska Ulvsundaleden grävas ner. Genom överdäckningar kan livskvaliteten för boende förbättras, småstadskaraktern återskapas och naturvärden återfås. Möjligheten att tunnelförlägga Centralbron ska undersökas.

Återställ trafikskadad natur

Naturmiljöer som har skadats av utsläpp eller infrastrukturbyggen ska så långt som möjligt återställas. För att återskapa avskurna natursamband ska det utredas var lämpliga platser finns för gröna övergångar i form av ekodukter över vägar och järnvägar. Planeringen av ekodukter och bevarande av viktiga spridningskorridorer för djur och växter ska ske(in) tidigt i samhällsplaneringen. Det är betydligt dyrare att göra rätt efteråt än redan från början. Stockholms sjöar förorenas av trafiken. Fler anläggningar för lokalt omhändertagande av dagvatten behöver anläggas.

Träd och grön miljö i gaturummet

Plantering och underhåll av gatuträd och skötsel av grön miljö i gaturummet ska prioriteras, för att underhålla och utveckla grönskan i staden. Trädunderhållet i staden är eftersatt och därför behöver plantering av nya träd och underhåll av befintliga prioriteras.

Arbeta förebyggande för mindre nedskräpning

En viktig del i en trivsamt stadsmiljö är att parker, grönområden, gator och torg hålls rena. Fler parker än Mariatorget bör få självtömmande papperskorgar; en teknik med sopsug och gemensam underjordisk behållare för sopor. Renhållning och sanering av

skadegörelse är av stor betydelse men staden måste även arbeta förebyggande. Åtgärder för att minska konsumtionen av engångsförpackningar och öka återvinningen av dessa ska vidtas bland annat genom diskussion med snabbmatsproducenter.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Framkomligheten i regionen ska vara god	Framkomligheten för gång, cykel och kollektivtrafik	Förbättras
	Andel gångtrafikanter	Öka
	Antal kvadratmeter gångfartsområden	Öka
	Andel cyklande	Öka
	Antal meter nyanlagda cykelvägar	Öka
	Antal meter av filer prioriterade för kollektivtrafik	Öka
	Genomsnittlig hastighet för busstrafiken	Öka (Stombussarna minst 20 km/h)
	Biltrafikens andel av den totala gatumarken	Minska
	Biltrafikens andel av resandet	Minska
	Antalet gatuparkeringsplatser	Minska 5 procent
Stockholm ska ha hälsosam luft	Miljö kvalitetsnormerna för partiklar (PM 10)	Uppnås
	Miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid	Uppnås
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Transporternas växthusgasutsläpp	Minska
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andelen boende som utsätts för bullernivåer över riktvärdena för trafikbuller.	Minska
Stadsplaneringen ska anpassas efter barn och unga	Andelen barn som kan gå och cykla säkert till skolan	Öka
	Antal identifierade och bortbyggda barnfarliga miljöer	Öka
	Andel beslut där barnkonsekvensanalyser genomförs	Öka

Satsningar

- Genomföra omfattande satsningar på cykelbanor i ett sammanhängande nät
- Implementera en styrande parkeringsstrategi
- Prioritera framkomligheten för stombussar genom fler bussfiler, trimningsåtgärder, signalprioritering i korsningar och borttagande av parkeringsplatser

- *Genomföra dubbdäcksförbud inom hela den zon som omfattas av trängselskatt*
- *Prioritera säkra skolvägar genom satsningar i den fysiska miljön samt information*
- *Genomföra trafikflödesräkningar med bil, cykel och gång på fler ställen i staden att användas som underlag för arbetet med att minska biltrafiken och dess klimat- och miljöpåverkan*
- *Medverka och möjliggöra utbyggnaden av spårbunden kollektivtrafik*

RENHÅLLNINGSVERKSAMHET

Återanvändning av varor och material ökar. Second hand och näthandel har en viktig roll för att främja återbruk av kläder, möbler och saker. Det ska vara enkelt att källsortera och lämna till materialåtervinning. Mängden osorterat avfall till förbränning ska minska. Fokus ska flyttas från avfallshantering till resurshushållning.

Nämndens uppgift

Nämnden har en central roll i stadens arbete med att kraftigt förbättra avfallshanteringen. Nämnden ska bidra till att minimera avfallet och till att ofrånkomligt avfall används som en resurs, till att genererat avfall per stockholmare minskar och till att källsortering och återvinning av material ökar. EU:s avfallshierarki ska styra nämndens arbete. Återvinningsmöjligheterna i staden ska förbättras genom fler återvinningsstationer och återvinningscentraler och genom större möjlighet till källsortering i nära anslutning till fastigheterna. Insamlingen av organiskt avfall för biogasproduktion ska öka kraftigt. För att öka återanvändning ska nya sätt att främja återbruk prövas.

Avfallstaxan som styrmedel

Avfallstaxan ska utformas så att den än tydligare styr mot minskade avfallsmängder och ökad källsortering och därmed minskad miljöbelastning. Det krävs en kraftig differentiering med lägre avgifter för dem som har små avfallsmängder och högre för dem som inte källsorterar. Det ger incitament för både hushåll och företag att sortera ut matavfall och förpackningar.

Gör biogas av matavfallet

Stockholms matavfall är en värdefull resurs som ska användas för att öka produktionen av biogas. Biogas tillhör idag de minst miljöpåverkande fordonsbränslena och det råder stor efterfrågan på fordonsgas i Stockholm. Staden ligger långt efter det nationella målet att 50 procent av matavfallet ska omhändertas år 2018. Arbetet med insamling och behandling av matavfall ska intensifieras. System för insamling av matavfall ska utvecklas i hela staden, både för hushåll och för verksamheter. Målet är att 70 procent av allt matavfall i staden ska omhändertas och rötas år 2017. För att komma upp i höga insamlingsnivåer krävs optisk sortering och lämplig plats för en anläggning ska fastställas. Staden ska investera i en biogasanläggning för separat rötning. Ledig kapacitet i andra anläggningar i regionen ska utnyttjas under utbyggnadsfasen.

Infrastruktur för materialåtervinning

En förutsättning för att kunna använda utsorterat material är att mängden utsorterat omhändertaget farligt avfall ökar och blandat avfall minimeras. Det ska vara lätt att lämna olika typer av avfall för alla oavsett förutsättningar. Inriktningen ska vara att

utveckla den fastighetsnära källsorteringen. Staden ska fortsätta förbättra Stockholms avfallshantering med moderna fastighetsnära stationer, dels genom samarbete med materialbolagen, dels genom att stadsbyggnadskontoret ska ställa krav på byggföretag och fastighetsägare om installation av fastighetsnära källsortering vid ny- och ombyggnation.

Återvinningsstationer ska finnas som komplement och det kan behövas fler stationer och större behållare. Det krävs en utbyggnad av fasta miljöstationer samt en fortsatt utveckling av den mobila insamlingen av grovsopor och farligt avfall.

Återvinningscentralerna utgör en viktig del i infrastrukturen för avfallshantering. I Stockholms stad med dess växande befolkning behövs fler återvinningscentraler för att stockholmarnas sorterade avfall ska kunna omhändertas. Behovet av mark för återvinningscentraler ska säkras. Nya återvinningscentraler behöver etableras i norrort och i innerstaden. Flera mindre återvinningscentraler kan möjliggöras genom att placera återvinningscentraler i några av stadens femtiotal berggrum som förvaltas av fastighetsnämnden. På alla återvinningscentraler skall det finnas återbruksmöjligheter. Staden ska utveckla en typ av återvinningscentraler, så kallade kretsloppsparkar, där inlämnade produkter ska kunna repareras och förädlas för att sedan åter igen säljas. Ideella organisationer och andra aktörer ska erbjudas möjlighet att delta i utvecklandet av kretsloppsparkerna.

Ett nära samarbete med förpackningsindustrin och återvinningsindustrierna är viktigt. Det behövs även ett mer utvecklat samarbete mellan trafik- och renhållningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden, som är tillsynsmyndighet över producentansvaret samt tillståndsmyndighet för mindre verksamheter. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska vid tillståndsgivningen ställa krav på att verksamheterna har godkända källsorteringssystem. Det är positivt om kommunen får hela ansvaret för insamlingen av hushållens avfall. Då ökar förutsättningarna att underlätta för hushållen att sortera och lämna avfall.

Kommunicera för ökad källsortering

Kommunikation och dialog med stockholmarna är avgörande för att uppnå en hög andel källsortering. Det är viktigt att stadens information till medborgarna sker på ett enhetligt sätt och att den är lättillgänglig. Nämnden ska utveckla det informationsarbete som rör producentansvarsavfallet och vidareutveckla informationen till stockholmarna och verksamheter, särskilt småföretagare, om var och när de olika avfallsfraktionerna kan lämnas.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Avfall ska minimeras och tillvaratas som en resurs	Mängden avfall per stockholmare	Minska
	Mängden avfall från stadens verksamheter	Minska
	Andel matavfall som används för biogasframställning	Öka
	Mängden avfall från stadens verksamheter som källsorteras	Öka

	Fastighetsnära källsortering	Öka
	Återanvändning av textil och materialåtervinning av textilavfall	Öka
	Antal kretsloppsparkar	två startas
	Antal återvinningscentraler	Öka
	Antal upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka

Satsningar

- *Differentiera avfallstaxan så att den än tydligare styr mot minskade avfallsmängder och ökad källsortering och utsortering av matavfall*
- *Säkra mark för befintliga återvinningscentraler och utreda nya etableringar i norrort och i innerstaden*
- *Starta två kretsloppsparkar*
- *Investera i en biogasanläggning för separat rötning av matavfall*
- *Påbörja detaljplanering av anläggning för optisk sortering*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

15. Förslaget till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Trafik- och renhållningsnämnden** godkänns.

UTBILDNINGSNÄMNDEN

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm är skolan en plats för nyfikenhet och kunskap där barn och unga växer som människor. Staden ska slå vakt om skolans breda kunskapsuppdrag. Ett kunskapsuppdrag som inte ser bakåt utan istället tar sikte på framtiden. Genom skolan ska barn och ungdomar få viljan och redskapen att lära och utvecklas genom livet. I skolan ska varje barn lära sig läsa, skriva och räkna, delta i och skapa samhällsdiskussionen, samarbeta och påverka sin egen livssituation. Skolan har därmed ett brett kunskapsuppdrag. Det ska inte finnas lyckade och misslyckade elever, inte heller bra och dåliga skolor – alla har rätt att lyckas och utvecklas i skolan.

Nämndens uppgift

Genom utbildningsnämnden ska staden erbjuda goda lärandemiljöer och bra utbildning oavsett anordnare. Nämnden är skolstyrelse för stadens skolväsende och enskilt driven förskola och ansvarar för drift av kommunal verksamhet inom fritidshem, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Dessutom har nämnden ansvar för elevhälsa och att i samverkan med stadsdelarna hantera frågor som är stadsgemensamma för förskolorna.

Prioriterade områden

- Staden ska satsa på bättre arbetsvillkor och en god löneutveckling för stadens lärare
- Staden ska anställa fler utbildade specialpedagoger för ökad likvärdighet
- Staden ska ta fram ett verktyg av typen ”lekvärdesfaktor” för att mäta

och utveckla skolornas utemiljö

- Staden ska satsa på fritidshemmen genom fler pedagoger och minskade elevgrupper
- Staden ska ge fler elever ett utvecklat modersmålsstöd

En skola att växa i

Det behövs bättre förutsättningar för stadens skolor att kunna anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar, behov, intressen och erfarenheter. Vi vill se en skola som präglas av förtroendefulla relationer, som knyter an till elevernas verklighet och som kontinuerligt ger återkoppling på de arbetsinsatser och den utveckling som sker. En skola som det är spännande att gå till varje dag, där det ofta händer något som är stimulerande och kul och där både personal, elever och föräldrar känner sig delaktiga. En skola som är global, både i sig själv och i kontakten med sin omvärld.

Vi vill lyfta betydelsen av den fysiska arbetsmiljön, hur lokalerna ser ut och fungerar för att skolan ska bli den plats dit alla längtar och där olika typer av lärande stimuleras. Viktigt är att lokalerna inbjuder till skapande aktiviteter, att elever och personal kan bidra till att utforma sin pedagogiska arbetsmiljö som de då också kommer vara rädda om. Vi vill därför utse en skolmiljökommission bestående av arkitekter, forskare i pedagogik, experter på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar samt representanter för elever, personal och SISAB. Kommissionen ska ha i uppgift att inom givna budgetramar ta fram nya modeller för hur man bygger nya respektive bygger om befintliga skolor så att de präglas av trivsel och miljöhänsyn, bidrar till hälsa och stimulans, skapar flexibilitet samt har full tillgänglighet för alla med funktionsnedsättningar – en skola att växa i.

I dag ökar kunskapssegregationen i Stockholm, elever får inte tillgång till det stöd som behövs och skillnaderna ökar. Det är en utveckling som måste vändas. Det behövs bättre förutsättningar för lärarnas arbete och för utvecklingen av skolans verksamheter. Valfriheten måste matchas med reell insyn och med delaktighet och inflytande. Elevernas organisering och inflytande ska stärkas runt om på stadens skolor.

Vi vill se en skola med fokus på det breda kunskapsuppdraget. Skolgången handlar inte bara om att uppfylla läroplanens betygskriterier utan om att eleverna ska kunna förstå, handla och vara i världen. Kunskap och bildning står inte i motsättning till demokratifostran. Det är viktigt att skolan får utvecklas till den mötesplats den har bättre möjligheter än någon annan samhällsinstitution att vara.

Skolan är en viktig del av varje stockholmares närsamhälle. Det ska vara enkelt att skapa kontakt mellan föräldrar, skolläring och beslutsfattare. För att inget barn ska hamna mellan stolarna behöver samverkan mellan skola och annan social verksamhet utvecklas. Genom att ge stadsdelsnämnderna utökad ansvar för skolan skapas en helhetssyn kring varje barn från förskola ända upp i gymnasiet. Samtidigt förstärks den demokratiska förankringen när det politiska ansvaret flyttar närmre invånarna.

En skola för alla

Alla elever ska få en ärlig chans att utvecklas i skolan. Skolan ska ge alla barn och elever den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt.

För att detta ska ske behöver varje elev få det stöd som krävs. Stöd ska sättas in tidigt och ske, så långt det är möjligt och önskvärt, inom ramen för ordinarie

undervisning. Vägen till en bra skola för alla går inte genom fler måttillfällen och tidigare betyg utan genom mer tid för eleverna att vara med sina lärare och genom att skolorna är rustade med den kompetens som krävs för att alla elever ska få chansen att lyckas. Vi vill se insatser för att fler elever ska få rätt stöd tidigare, vi vill se ökade befogenheter för skolans lärare gällande stödåtgärder och vi vill se fler speciallärare och specialpedagoger i skolan. En större andel av skolornas resurser ska fördelas enligt den socioekonomiska fördelningsnyckeln för att skolans resurser ska hamna där de behövs som mest.

Bättre arbetsvillkor för lärarna

Det behövs stora satsningar på att förbättra lärarnas arbetsvillkor. De senaste årens skolpolitik, både i staden och i övriga landet, har lett till mer administrativt arbete för varje lärare. Samtidigt har möjligheten att fokusera på eleverna och undervisningen minskat. Lärarna och skolan måste ges tid och resurser att möta varje elev. Förutsättningarna för lärare att få fortbildning, karriärmöjligheter och löneutveckling hänger samman och måste satsas på samfällt. Stadens pedagogiska verksamheter ska självklart lönekomponeras för att satsningar på verksamheten inte ska ställas mot högre löner. De centrala avtalens golv behöver inte vara ett tak när staden lägger budget.

Mer modersmålsundervisning

Det behövs tydliga insatser för språkutveckling och modersmålsstöd i skolorna. Elevernas läs- och språkutveckling är avgörande för deras utveckling genom hela skoltiden. En elevs generella prestationsnivå i skolan står i proportion till läsfärdigheten. När språket upplevs som svårt minskar läslusten och därmed exponeringen för idéer, ordförråd och andras tankar. Möjligheten till självständigt tänkande och till att delta i samtal minskar. Förutsättningen att ta till sig ny kunskap blir sämre. Insatser för språkutveckling och läsande sträcker sig bortom satsningar på svenskundervisningen och måste innefatta alla ämnen. Fyra av tio Stockholms elever har ett annat modersmål än svenska. Därför måste staden stärka förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete med modersmålsstöd och tvåspråkig undervisning.

Fritidshemslyft

Stadens fritidshem skapar kontinuitet och mångsidighet för de yngsta eleverna i deras lärande. Fritidshemmet är en viktig del av skolan och en fungerande fritidshemsverksamhet möjliggör för eleverna att träna sina kognitiva, emotionella och sociala förmågor. Insatser för en förstärkt fritidshemsverksamhet är därmed en satsning på skolans breda kunskapsuppdrag. Fritidshemmens elevgrupper ska minska och andelen fritidspedagoger öka. Personalen på fritidshemmen ska också omfattas av de satsningar som görs på karriär- och yrkesutveckling för lärare i staden.

Demokratilyft

Både personal och elever ska få ett större inflytande över både arbetssituation och miljö på sin skola. Nya former av dialog mellan skolläda, personal, elever, föräldrar, ansvariga politiker och tjänstemän ska utvecklas. Ökat inflytande är särskilt viktigt när den egna skolan står inför en stor förändring, till exempel nedläggning eller flytt av hela eller delar av verksamheten.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
-----------------------------------	------------------	--------------------

Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Skillnaden i resultat mellan skolor	Minska
Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn och unga vad de behöver för att må bra, lära och utvecklas i en global värld	Andel föräldrar med behov av barnomsorg på obekvämt arbetstid som får sitt behov tillgodosett	Öka
	Andel behöriga grundskolelärare	Öka
	Andel grundskolelärare som har specialpedagogisk kompetens	Öka
	Andel skolor som arbetar med forskningscirklar, learning studies eller liknande	Öka
	Andel skolor som arbetar systematiskt, enligt allmänna råd, med planering och genomförande av undervisningen	Öka
	Andel av de elever som behöver stöd från elevhälsan som får det	100 procent
	Närvaron i grundskolan	Öka
	Andel elever i åk 9 som har nått målen i alla ämnen, genomsnitt och median	Öka
	Andel elever i grundskolan som är berättigade till modersmålsundervisning och som tar del av det	Öka
	Andel elever som uppnått LUS-punkt 15 i åk 3 respektive LUS-punkt 18 i åk 6, genomsnitt och median	Öka
	Andel elever i grundskolans åk 8 som känner sig stressade	Minska
	Andel behöriga fritidspedagoger inom fritidsverksamheten	Öka
	Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel ekologiska livsmedel
Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav ställs		Öka
Andel förskolor som är		15 procent

	Grön Flagg-certifierade	
	Andel förskolor som är miljödiplomerade och fria från skadliga kemikalier	Mäts/öka
Stockholms gymnasieskolor och vuxenutbildningar ska erbjuda alla elever en meningsfull utveckling som förbereder för livet, arbetsliv och vidare studier	Andel elever i gymnasieskolan med fullständiga betyg	Öka
	Andelen behöriga gymnasielärare	Öka
	Närvaron i gymnasieskolan	Öka
	Andel nöjda elever i gymnasieundersökningen avseende lugn och ro	Öka
	Andel som fullföljer gymnasiestudier inom fyra år, genomsnitt och median	Öka
	Andel elever som upplever att studierna är meningsfulla	Öka
	Andel gymnasieskolor som arbetar med forskningscirklar, learning studies eller liknande	Öka
	Andel specialpedagoger och speciallärare i gymnasiet	Öka
	Andel av de elever som behöver stöd från elevhälsan som får det	100 procent
	Barn och unga ska ha möjlighet att göra sin röst hörd	Andel elever i grundskolan som upplever att de har goda möjligheter till inflytande
Andel elever i gymnasieskolan som upplever att de har goda möjligheter till inflytande		Öka

Satsningar

- *Ett sammanhållet utvecklingsarbete med lässtrategier i skolan för årskurserna 4-6 ska startas*
- *En policy för bedömning i skolan ska tas fram*
- *Ett verktyg av typen "levvärdesfaktor" ska tas fram för att mäta och utveckla förskolornas och grundskolornas utemiljöer*
- *Fler romska vuxna ska anställas i skolan*
- *En hbt-certifiering av stadens skolor ska påbörjas*
- *En akustiksatsning ska göras inom ramen för arbetet med att tillgänglighetsanpassa skolan*
- *Staden ska utreda hur lärare i stadens skolor ska få mer tid till individuell och kollektiv pedagogisk utveckling.*

- *En skolmiljösatsning där en skolmiljökommission får till uppgift att ta fram nya modeller för hur man kan bygga nya och bygga om befintliga skolor i syfte att utveckla den pedagogiska arbetsmiljön på skolorna*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

16. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Utbildningsnämnden** godkänns.

ÄLDRENÄMNDEN

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm har äldre stora möjligheter till gemenskap med andra, tillgång till hemlagad och ekologisk mat och rätt att komma ut i friska luften dagligen. Äldreomsorgen ska vara trygg och tillgänglig. Det behövs fler kategoriboenden, en jämställd äldreomsorg och satsningar på kompetensutveckling för äldreomsorgspersonalen, till exempel språk och hbtq-kompetens.

Nämndens uppgift

Äldrenämnden ansvarar för det kommunövergripande som gäller äldreomsorg, och för samordning och utveckling av äldreomsorgen. Äldrenämnden samordnar planeringen av vård- och omsorgsboenden och servicehus. Nämnden ska samverka med frivilligorganisationer och svara för kompetensutveckling för personal inom äldreomsorgen.

Prioriterade områden

- Det ska bli lättare att få en plats i äldreboende för den som behöver och vill ha det.
- Bättre kvalitet på hemtjänsten
- Ökade möjligheter till utevistelse

Fler platser i äldreboenden

Idag är efterfrågan på platser inom vård- och omsorgsboenden och korttidsboenden i Stockholm större än tillgången. En del platser i servicehus bör uppgraderas till vård- och omsorgslägenheter. Det är rationellt att ha båda i samma byggnad. Riktlinjerna för biståndsbedömningar ska göras generösare när det gäller att få plats i servicehus och vård- och omsorgsboenden. Enligt socialtjänstlagens principer ska äldre kunna ha en vardag som så länge som möjligt är begriplig, hanterbar och meningsfull. Ofta behöver de då vård och stöd. Idag bor de äldre hemma allt längre med allt mer omfattande behov av hemtjänststimmar och återkommande sjukhusbesök. Att äldre människor bor kvar hemma kan bero på egna önskemål eller på att bedömningarna är för restriktiva. Många borde, om de så önskar, få komma till ett servicehus, som är en form av mellanboende för äldre, eller till ett vård- och omsorgsboende. Det är här också viktigt att det finns tillgång till korttidsplatser för att ge äldre chansen att återhämta krafter innan återgång till det ordinarie boendet. Boendetiderna har kontinuerligt minskat på vård- och omsorgsboenden med somatisk inriktning och uppgår till omkring tio månader i genomsnitt. På boende för personer med demenssjukdom har boendetiderna minskat till i genomsnitt tjugo månader.

För att kunna erbjuda en verklig valfrihet måste staden öka byggandet så att antalet platser i servicehus, vård- och omsorgsboenden, demensboenden och trygghetsbostäder motsvarar behovet. Det finns ett ökat behov av kategoriboenden, exempelvis med inriktning mot kultur, språk eller hbtq. Önskemål att starta äldreboenden som sociala

företag ska bejakas. Det ska finnas olika driftsformer av boende för äldre runt om i staden; kommunala, kooperativa och privata. Det är viktigt att det finns tillgång till kommunalt äldreboende i alla stadsdelar eftersom det för många är en betydelsefull del av valfriheten att kunna välja detta.

Likvärdig och jämställd omsorg

Nämnden ska säkerställa att personalens behov av god arbetsmiljö och kontinuerlig kompetensutveckling garanteras, att alla, oavsett kön, ges likvärdig och jämställd omsorg samt att valfriheten för äldre avseende biståndsinsatser ökar. Dokumentation och rutiner inom äldreomsorgen behöver förbättras och verksamheten ska kvalitetssäkras. Det är mycket allvarligt när hemtjänsten till exempel inte förmår att ge de sjuka deras medicin i rätt tid. Kontrollen av verksamheterna behöver skärpas.

För många av de äldre som har valt kommunal hemtjänst, är det ett stort värde i sig att ha kommunen som utförare av hemtjänsten - det upplevs som en trygghet och en garanti för kvalitet. Samtliga stadsdelsnämnder ska ha hemtjänst utförd i kommunal regi men också hemtjänst utförd på entreprenad eller av andra icke-kommunala utförare.

Stötta idéburen äldreomsorg

Den idéburna sektorn inom vård och omsorg ska stöttas. Alla utförare ska ha som främsta motiv att bedriva en högkvalitativ verksamhet - inte att dela ut vinst - och drivs av ett socialt och samhälleligt engagemang. En allt större andel av äldreomsorgen drivs av privata vinstdrivande företag, medan den idéburna sektorns (icke vinstdrivande) är en mindre andel. Staden ska ta fram indikatorer som visar andelen äldreomsorg som utförs av den idéburna sektorn, ta fram förslag på finansieringsmöjligheter för den idéburna sektor samt inrätta en stödfunktion med syfte att stötta den idéburna sektorn inom vård och omsorg.

Ökade krav i upphandlingen av hemtjänst

Det har uppstått en skillnad mellan de kommunalt utförda och de entreprenörsdrivna hemtjänstenheterna när det gäller personalens utbildning, möjlighet till vidareutbildning och andel som har tillsvidare- eller visstidsanställning där den genomsnittliga entreprenörsdrivna utföraren har betydligt lägre snitt än den kommunala. För den som har hemtjänst är det svårt att känna till dessa skillnader. Stockholms stad ska se till att all hemtjänst som erbjuds, oavsett utförare, håller så hög kvalitet som möjligt. Det behövs därför nya riktlinjer för upphandling av hemtjänst, där följande parametrar ska ingå: andel personal med undersköterskeutbildning, möjlighet till vidareutbildning och andel personal som har tillsvidare- eller visstidsanställning. Dessutom bör ledningssystemen som de olika utförarna har redovisas och offentliggöras.

Full meddelarfrihet

För att komma åt brister i äldrevården krävs att de anställda inte är rädda för att anmäla missförhållanden. Det måste kännas lätt och konstruktivt för personalen att tala med de närmaste cheferna på äldreboenden och inom hemtjänsten. Personal hos alla utförare ska ges full meddelarfrihet i likhet med av kommunen anställd personal.

Erbjud lokalt tillagad mat

Undernäring är ett utbrett problem inom äldreomsorgen, både för dem som har hemtjänst och för dem som bor på äldreboenden. Staden ska kartlägga i vilken utsträckning undernäring förekommer och vidta åtgärder. Bland annat måste det finnas tid att hjälpa äldre, som så behöver, med intag av mat. Undernäring kan bero på att per-

sonen inte kan tillgodogöra sig maten, men det kan också bero på dåligt näringsvärde i maten och även hur maten smakar. Fabriksmaten ska ersättas med lokalt tillagad mat, som i allt högre utsträckning ska vara ekologisk. Det måste finnas tid att hjälpa äldre, som så behöver, med intag av mat. Detta bland annat för att undvika undernäring. Staden ska kartlägga i vilken utsträckning undernäring förekommer och vidta åtgärder.

Ett språkligt och kulturellt lyft

Allt fler äldre i Stockholm har ett annat modersmål än svenska och riskerar att ju äldre de blir tappa mycket av sitt svenska språk. Det är därför betydelsefullt att äldre ges möjlighet att tala sitt modersmål med personal inom hemtjänst och på äldreboenden. Äldrenämnden ska ta fram underlag för hur frågor kring mat, måltider, språk, kultur, religion, och så vidare kan tillgodoses för äldre personer med utländsk bakgrund. Staden ska också se till att det skapas fler boendialternativ i äldreomsorgen som är anpassade utifrån de boendes religion, etnicitet och kulturella preferenser. Ett internationellt språk- och kulturlyft för personalen i äldreomsorgen skulle leda till både högre livskvalitet för de äldre och vara en kvalitetshöjande satsning för personalen. En sådan satsning skulle även bidra till att höja statusen på yrket och få anställda att vilja stanna.

Öka hbtq-kompetensen

Alla stadens äldreboenden ska ha hbtq-kompetens så att alla äldre kan känna sig trygga och respekterade. För att garantera att alla ska kunna leva öppet, livet ut, är det också viktigt att det finns äldreboende särskilt för hbtq-personer.

Samarbetet mellan äldreomsorg, socialtjänst och landstingets olika vårdgrenar behöver utvecklas och ska utgå från den enskildes behov. Frivilligorganisationer är mycket viktiga som komplement inom omsorgen och ska ges ökat stöd.

Mål för verksamhetsom-rådet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och möjligheter	Skillnad i andel nöjda omsorgstagare (hemtjänst, dagverksamhet och vård- och omsorgsboende)-män/kvinnor	Minska
	Andelen omsorgstagare som erbjuds äldreomsorg på sitt modersmål	Öka
	Andel personal i äldreomsorgen som har hbtq-kompetens	Mäts/Öka
	Andel upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav ställs	Öka
De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet	Andel personer med insatser från äldreomsorgen som erbjudits daglig rätt till utvistelse	100 procent

	Antal gånger per vecka i genomsnitt som boende verkligen kommer ut	Öka
	Andel omsorgstagare som får genomförandeplan upprättad	100 procent
	Uppfyllandegraden i uppförda genomförandeplaner	100 procent
	Andel omsorgstagare som har aktuell genomförandeplan	100 procent
	Andel omsorgstagare som får lokalt tillagad mat minst fem dagar i veckan	Öka
	Andel äldreomsorg som bedrivs av den idéburna sektorn	Öka
	Andel brukare där riskbedömning avseende fallskador är utförd	100 procent
	Andel brukare där dokumenterad riskbedömning avseende nutrition/malnutrition är utförd	100 procent
Stockholm ska vara en trygg och tillgänglig stad	Andel personer med äldreomsorg som är nöjda med insatserna	Öka
	Andel äldre över 75 år som fått information om stadens skyldigheter/möjligheter att erbjuda insatser	Mäts/öka
Stockholm ska ha en god livsmiljö	Andel ekologisk mat	40 procent

Satsningar

- *Generösare biståndsbedömningar för att få plats i servicehus som en form av mellanboende för gamla.*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

17. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Äldrenämnden** godkänns.

ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN

I ett modernt, mänskligt och miljövänligt Stockholm får alla som är i behov av nämndens stöd kvalitativa och trygga insatser. Handläggningstiderna är korta och

nämnden använder moderna arbetsmetoder och teknik. Nämnden är lättillgänglig både digitalt, fysiskt och på telefon.

Nämndens uppgift

Överförmyndarnämnden medverkar till att utse god man, förvaltare eller förmyndare åt personer som är i behov av hjälp. Det kan handla om människor som på grund av ålder eller psykisk funktionsnedsättning inte kan bevaka sina rättigheter, liksom till Sverige ensamkommande barn.

Prioriterade områden

- Korta handläggningstider
- Inför ny teknik
- Stärkt tillsyn

Korta handläggningstiderna

Överförmyndarnämndens verksamhet är fortfarande eftersatt när det gäller digitalisering och användande av ny teknik. Bland annat detta har lett till alldeles för långa handläggningstider och till att handlingar inte blir registrerade vilket omöjliggör lagstadgade möjligheter till insyn. Bristerna har uppmärksammats och kritiserats av såväl Justitieombudsmannen (JO) som stadens revisorer, länsrätt och tingsrätt. Förvaltningen måste få de nya verksamhetssystemen på plats. Det behövs ett tillskott av resurser för att vända utvecklingen, komma ikapp och för att kunna nå målet om en 24-timmarsmyndighet.

Stärk tillsynen

En revisorsgranskning av nämnden har visat på allvarliga brister, inte minst gällande hanteringen av allmänna handlingar. Brister finns även vad gäller rekrytering och kontroll av gode män, ansökan och anmälan om god man samt tillsynen av gode män. Bristerna kan få konsekvenser för rättssäkerheten för den enskilde.

För att undvika jävssituationer ska överförmyndarnämnden inte kunna utse en person, som är personlig assistent för någon, att också bli företrädare eller god man för den samma.

Nämndens tillgänglighet behöver avsevärt förbättras, då till exempel endast vart femte telefonsamtal till myndigheten besvaras idag. Att skapa en hemsida som är lättillgänglig för alla skulle ha stor betydelse.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
De i behov av kommunens service och omsorg ska få rätt insatser av god kvalitet	Handläggningstider som överskrider vad som godtas av Justitieombudsmannen (JO)	0
	Andel telefonsamtal som besvaras	Öka till 50 procent
	Andel brukare som är nöjda med verksamheten	Mäts/öka
Barn och unga ska ha möjlighet att göra sin röst hörd	Andel brukare under 18 år som är nöjda med verksamheten	Mäts/öka

Satsningar

- *Slutförande av digitaliseringen inom nämndens verksamhet*
- *Utbildningsinsatser för gode män*
- *Skapa en lättillgänglig hemsida*
- *Ta fram rutiner för posthantering och diarieföring*
- *Brukarundersökning*

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

18. Miljöpartiets förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för **Överförmyndarnämnden** godkänns.

CENTRAL MEDELSRESERV

I Central medelsreserv: 1. Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.

I Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 713,5 mnkr främst för följande ändamål:

- Samhällsinformatörer
- Hbtq-certifiering av stadens verksamheter,
- Antidiskrimineringsbyråer
- Fond för stöd vid fall av diskriminering
- Insatser för hemlösa
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Feriearbeten inom kyrkogårdsnämnden
- Feriearbete under jullov
- Ökad effektivitet i bostadsproduktionen med bl a fler fill in projekt
- Skötsel av naturreservat
- Omstrukturering och utveckling inom överförmyndarnämnden
- Resultatenheter
- Oförutsedda behov

Vidare reserveras 783,4 mnkr i Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, särskola, svenskundervisning för invandrare (sfi), flyktingmottagande, vårdnadsbidrag samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

I Central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter har utgifter om 250,0 mnkr reserverats för planerings- och genomförandeprojekt avseende investeringar för följande ändamål:

- Förändringar mellan åren i redan beslutade investeringsprojekt som inte kan finansieras genom omprioriteringar inom nämndens investeringsplan
- Nya prioriterade investeringsprojekt vars finansiering inte kan vänta till budget 2015 och som inte kräver genomförandebeslut av kommunfullmäktige, genom att de inte är av strategisk vikt eller principiell karaktär
- Tillgänglighetsinvesteringar om 50 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

19. Till **Central medelsreserv** reserveras följande belopp för år 2014 med fördelning enligt budgetförslaget i denna titel.

19.1 Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.

19.2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 713,5 mnkr.

19.3 Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, särskola, sfi, flyktingmottagande, vårdnadsbidrag samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning reserveras 783,4 mnkr.

19.4 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter reserveras 250,0 mnkr.

FINANSFÖRVALTNING

Förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Miljöpartiets förslag

- 20.1.1 Ram för kommunkoncernens totala externa upplåning samt ram för utlåning till borgensteckning för bolagen fastställs i Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad.
- 20.1.2 Kommunstyrelsen får i uppdrag att i samband med den årliga översynen av finanspolicyn uppdatera de finansiella risklimiterna utifrån aktuella finansiella förutsättningar.
- 20.2 Kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17:83 per skattekrona för att fylla stadens uttaxeringsbehov för 2014.
- 20.3 Begravningsavgift utdebiteras med kronor 0,08 per skattekrona för 2014
- 20.4 Internräntan fastställs till 2,6 procent för 2014
- 20.5 Internräntan och kreditivräntan för slutna redovisningsenheter fastställs till 2,85 procent för 2014
- 20.6 Regler för ekonomisk förvaltning fastställs enligt bilaga 8.
- 20.7 I övrigt godkänna detta förslag till budget 2014 och inriktning för 2015 och 2016 för Finansförvaltningen.

MODERBOLAGET STOCKHOLMS STADSHUS AB

BOLAGETS UPPGIFTER OCH ALLMÄNNA INRIKTNING

Stockholms Stadshus AB har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag. Bolaget är moderbolag i en koncern som består av 16 aktiva dotterbolag eller underkoncerner. Bolaget ansvarar för styrning och uppföljning av dotterbolagens verksamhet utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål och direktiv. Bland kommunfullmäktiges direktiv ingår att svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning samt utveckla styrformer och samspelet mellan ägare, koncernledning och dotterbolag.

Den strategiska inriktningen och de operativa besluten ska ha sin utgångspunkt i stockholmarnas långsiktiga intressen. Förvaltningen av tillgångarna inom bolagssektorn ska ske på ett ansvarsfullt och effektivt sätt. Stockholmarnas kapital ska inte ut sättas för några spekulativa affärsrisker.

Koncernstyrelsen ska fatta de principiella beslut som krävs för att kommunfullmäktiges mål ska nås. Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs. Stora avgörande beslut ska prövas i koncernstyrelsen innan de genomförs i dotterbolagen.

I kraft av sin storlek och som Sveriges huvudstad spelar Stockholm en ledande roll i det svenska klimatarbetet. Stockholms Stadshus AB ska ta ansvar för att bolaget och dess dotterbolag bidrar till att Stockholms ekologiska fotavtryck minskar. Bolaget ska också arbeta strategiskt med antidiskrimineringsarbete. Allmännyttans bostadsbolag ska under 2014 planera för matavfallsinsamling för biogasproduktion tillsammans med privata fastighetsägare med start i ytterstadsområdena senast 2015.

För att staden ska kunna ta sitt ansvar för bostadsförsörjningen är det avgörande att allmännyttans andel av Stockholms totala bostadsmarknad inte minskar. Försäljningar av fastigheter måste föregås av en analys över hur det påverkar bostadsbeståndet, och hur det påverkar Stockholms invånares möjlighet att hitta en bostad. Tills dess att staden har en övergripande strategi för de allmännyttiga bostadsbolagen och en plan för att möta sitt bostadsförsörjningsansvar ska inga ombildningar till bostadsrätter ske i allmännyttan och allt arbete för att stimulera ombildningar ska avbrytas. Stadshus AB ska delta aktivt i arbetet med att bygga bostäder för unga och studenter genom sina bostadsbolag.

Ägardirektiv för 2014-2016

- De övergripande ägardirektiven ska implementeras i dotterbolagen
- Vision 2030 om det moderna, mänskliga och miljövänliga Stockholm ska uppfyllas enligt Miljöpartiets budget
- Koncernen och dotterbolagen ska aktivt delta i arbetet med att ställa om Stockholm till en miljövänlig och klimatsmart stad
- Koncernen ska ansvara för att miljöskadade områden återställs
- En miljard ska användas från det fria egna kapitalet för investeringar i klimat- och miljöeffektiva åtgärder, så som bland annat förnybar energi och energieffektiviseringar och för att återställa miljöskadade områden

- Stadshus AB ska verka aktivt för att skapa förutsättningar för ett ökat företagande i Stockholm, med särskilt fokus på småföretagare och företag inom klimat-, miljö- och energiområdet.
- Stockholmarnas insyn i och möjlighet att delta i de politiska beslutsprocesserna i samtliga bolag ska öka
- Bolagen ska föra ett aktivt och långsiktigt arbete inom den ordinarie verksamheten för att motverka maktstrukturer som upprätthåller normer kring kön, etnicitet, ålder, funktionalitet, könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning.
- Arbeta för en stor mångfald, på alla nivåer, bland samtliga bolags anställda med avseende på kön, etnicitet, ålder, funktionalitet, könsidentitet, könsuttryck och sexualitet
- Verka för att avskaffa osakliga löneskillnader (beroende på kön, etnicitet, ålder, funktionalitet, könsidentitet, könsuttryck och sexualitet)
- Arbeta för att staden kan ta sitt bostadsförsörjningsansvar för alla dess invånare och även dess studenter
- Ta fram en strategi för hur lokal arbetskraft kan användas vid nyproduktion och upprustning
- Ta fram en plan för hur stadens tak och övrig bebyggd mark, såsom ytorna på Stockholm Vattens anläggningar, kan utnyttjas för solenergi med mål för kommunala fastigheter
- Stadshus AB och dess dotterbolag ska skapa förutsättningar för att stockholmarna ska kunna delta aktivt i de politiska beslutsprocesserna
- Alla bolag ska inventera och successivt ta bort parkeringsplatser vid respektive bolags arbetsplatser samt aktivt arbeta för att personalens arbetsresor görs med kollektiva färdmedel, cykel eller till fots.
- Alla bolag ska successivt gå över till att bli medlemmar i och utnyttja bilpooler för personalens arbetsresor.
- Bolagsstämman för Stockholm Stadshus AB ska hållas i Kommunfullmäktige

Mål för verksamhetsområdet	Obligatoriska bolagsindikatorer	Årsmål 2014
Stockholm ska ha en dynamisk arbetsmarknad där det är lätt att starta företag och vi tillsammans investerar för framtiden	Antal nystartade företag	Öka
	Antal nystartade företag inom klimat-, miljö- och energiområdet	Öka
	Andelen nöjda företagare	75 procent
	Andelen som startar nytt företag	Öka
	Andelen småföretagare som är nöjd med service och kontakt med staden	75 procent
Staden ska vara en god arbetsgivare med goda utvecklingsmöjligheter för alla	Antalet fall av osakliga löneskillnader	Minska
	Antal medarbetare med ofrivillig deltid	Minska
Stockholms stad ska ha en inkluderande och hållbar arbetsmarknad utan diskriminering	Antal fall av diskriminering i stadens verksamheter	0
Stockholmarna ska ha en	Antal bostäder med energi-	Minst 5000

god tillgång till klimatsmarta bostäder anpassade efter människors önskningsar, behov och förutsättningar	förbrukning motsvarande högst 45- 50 kWh/kvm/år exklusive hushållsel	
	Antal kvm som energieffektiviseras vid ombyggnation	100 procent
	Antal tak som inventeras för att utreda vilka som är lämpliga för solenergi och vindkraft	Öka
Stockholms unga och studenter ska ha någonstans att bo	Antal små och billiga bostäder för unga och studenter	Minst 20 procent av all nybyggnation
Stockholm ska ha hälsosam luft	Antal tjänstecyklar	Öka
	Andel elbilar i stadens fordonflotta	Öka
	Antal bilar i stadens fordonflotta	Minska
	Nyttjandet av bilpooler	Mätas/öka
	Andelen inköpt förnybar el	Öka
	Andel tjänsteresor som görs med kollektivtrafik	Öka
	Andel av personalen som gör sina arbetsresor till fots, via kollektivtrafik eller med cykel	Öka
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Andelen fastigheter som får sin el från solenergi på stadens tak	Öka
	Energianvändning per kvm vid nybyggnation	45-50 kWh
	Elanvändning per kvm	Minska
Avfall ska minimeras och tillvaratas som en resurs	Antal dotterbolag som arbetar med återvinning i sina verksamheter	Alla
	Andel avfall som återvinns	70 procent
	Matavfallsinsamling för biogasproduktion	Planeras

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

21. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014- med inriktning för 2015 och 2016 för **Koncernen Stockholms Stadshus AB** godkänns.

BOSTADSBOLAGEN

Gemensamt för de tre bostadsbolagen

Stadens tre bostadsbolag ska äga och förvalta hyresbostäder inom Stockholms stad samt bidra med nyproduktion av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar. Gemensamt för bolagens arbete är att det ska präglas av ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart perspektiv.

Uppdrag

De kommunala bostadsbolagen ska vara socialt, ekologiskt och ekonomiskt livskraftiga och leda utvecklingen mot framtidens klimatsmarta och miljövänliga boende. I egenskap av demokratiskt styrda företag ska bostadsbolagen verka för ett antal mål. Bostadsbolagen ska bidra till Stockholms försörjning av bra bostäder. Bostadsbolagen har en särskild roll för att säkerställa att till exempel personer med utländsk bakgrund, ensamstående, ungdomar och människor med knappa resurser inte diskrimineras på bostadsmarknaden. De kommunala bostadsbolagen har även en särskild roll när det gäller att säkerställa att det byggs bostäder även under perioder då andra bostadsbolag inte bygger hyresrätter.

Modernt, mänskligt och miljövänligt boende

Allmännyttan ska vara till för alla. Alla har rätt till en god bostad, oavsett ekonomiska eller sociala resurser. Bostadsbolagen ska leda utvecklingen mot ett tryggt, varierat, jämlikt och miljövänligt boende. Miljöhänsyn och klimatmedvetenhet liksom integrations- och genusperspektiv ska genomsyra förvaltning och nyproduktion.

Bostadsbolagen ska vara ledande när det gäller social inkludering och aktivt jobba med trygghet och för ett levande närsamhälle. En god hyresvärd involverar sina hyresgäster för att tillsammans skapa trivsel och social utveckling vilket även innebär fler lokala arbetstillfällen.

Det behövs ett ökat helhetsperspektiv och ökad mångfald i nyproduktionen. De allra flesta planer för nybyggnation av bostäder utgår från kärnfamiljsnormen, trots att denna boendekonstellation är i minoritet. Det gör att det saknas en mångfald i lägenhetsutbudet. Nyproduktionen ska i större utsträckning vara inriktad på att bygga lägenheter för unga, studenter, nyanlända, hemlösa och andra grupper utan stora resurser. Inriktningen vid byggandet av nya bostäder bör vara flexibla planlösningar där ändringar i rumssammansättning snabbt kan göras efter de boendes önskemål och behov.

Bolagen ska bygga klimatsmarta hus med låg energianvändning och skapa goda möjligheter för de boende att leva miljövänligt. Energikraven vid nyproduktion ska skärpas, energiförbrukningen ska inte vara högre än 45- 50kWh/kvm/år exklusive hushållsel med målet att 2017 uppnå passivhusstandard för all nyproduktion. Bostadsbolagen bör även se över möjligheterna att bygga nollenergihus där den tillförda energin kommer från egna solceller och solfångare. Till år 2020 ska 20 procent av bostadsbolagens elkonsumtion komma från solceller.

Vid nyproduktion av bostäder ska projektering föregås av en klimatkalkyl i syfte att belysa miljömässiga aspekter. Alla produkter, och allt byggmaterial som används i

byggprocessen ska vara dokumenterat bra miljö- och hälsoval ur ett livscykelperspektiv.

En allmännytta för alla

I ett läge då det råder stor bostadsbrist ska allmännyttans främsta prioritering vara att bygga nya bostäder. Bostadsbristen är en av Stockholms huvudutmaningar och stadens bostadsbolag ska ägna all kraft åt att lösa den. Det är problematiskt att stora utförsäljningar av allmännyttans bestånd av hyreslägenheter görs utan konsekvensanalyser av hur detta påverkar Stockholms invånare och hur det påverkar stadens möjlighet att växa.

Tills dess att staden har en övergripande strategi för de allmännyttiga bostadsbolagen och en plan för att möta sitt bostadsförsörjningsansvar ska inga ombildningar till bostadsrätter ske i allmännyttan och allt arbete för att stimulera ombildningar ska avbrytas.

Det är viktigt med blandade upplåtelseformer i hela Stockholm. Stadens bostadsbolag ska bedriva en sund fastighetsförvaltning i syfte att uppnå blandade upplåtelseformer. En sund fastighetsförvaltning innebär, förutom att förvärva bostadsfastigheter och att överlåta allmännyttiga bostäder till privata fastighetsförvaltare, att göra sunda avvägningar om när en försäljning är lämplig. En faktor som alltid måste beaktas är den rådande bostadssituationen och rådande konjunkturläge. Reglerna om bostadskö/poäng måste ses över vid överlåtelser av fastigheter.

Bygg för studenter och unga

Bostadsbristen i Stockholm är särskilt svår för unga och studenter. Idag är små lägenheter, särskilt små ettor och tvåor samt studentbostäder, starkt underrepresenterade i bostadsprojekten. I planeringen av nya bostäder ska minst 20 procent av nyproduktionen utgöras av små lägenheter för unga och studenter. Dessa bostäder ska vara yt- och kostnadseffektiva.

Miljöpartiet vill att de kommunala bostadsbolagen utvecklar en gemensam modell som möjliggör en beredskap att snabbt uppföra tillfälliga studentbostäder på de platser där bolagen fått en markanvisning av staden. Svenska bostäders arbete med Snabba hus bör utgöra en utgångspunkt i arbetet med att ta fram en prototyp för tillfälliga lösningar för studentbostäder.

Upprustning

Stockholms miljonprogramsområden behöver en omfattande upprustning och står inför stora utmaningar. Områdena ska utvecklas utifrån ett tydligt fokus på energieffektivisering, miljöteknik och de boendes önskemål och behov. Energikraven ska i samband miljonprogrammets upprustning sänkas med upp till 50 procent. I samband med upprustningen av våra miljonprogramsområden ska bolagen pröva våningspåbyggnader på befintliga hus. En utredning ska tillsättas för att lösa frågan om hur underhåll, upprustning och energieffektiviseringar ska finansieras.

Centrum i ytterstaden

För att skapa välmående stadsdelar i ytterstaden och miljonprogramsområdena är det viktigt att ha välfungerande centrum med god närservice. Att skapa bättre förutsättningar för levande centrum med butiker, alléträd, uteserveringar, lokaler för småföretagare, fler bostäder med mera gynnar de boende i stadsdelen. Det finns mycket att vinna på att förbättra centrumen i ytterstaden och i miljonprogramsområdena.

Uthyrning av lokaler för småföretagare till överkomliga priser är en del i arbetet för levande centrum och boendemiljöer i ytterstadsområden. Bolagen ska underlätta för att näringsidkarna ska få goda förutsättningar och utreda hur genomströmningen av kunder kan förbättras i ytterstadens centrum.

Stadens tre kommunala bostadsbolag ska ta fram en strategi för att behålla och utveckla livskraftiga centrum.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Stadens bostadsbolag ska medverka till att öka nyproduktionstakten av hyreslägenheter och lägenheter för unga och studenter
- Stadens bostadsbolag ska pröva förutsättningarna att uppföra tillfälligt boende för studenter
- Alla bolag ska arbeta för att minska segregation och sociala klyftor
- Stockholms allmännyttiga bostadsbolag ska lämna 300 lägenheter per år för uthyrning till SHIS Bostäder
- De kommunala bostadsbolagen ska utveckla en gemensam modell som möjliggör en beredskap att snabbt uppföra tillfälliga studentbostäder på de platser där bolagen fått en markanvisning av staden.
- Vid nyproduktion ska energiförbrukningen inte vara högre än 45-50kWh/kvm/år exklusive hushållsel med målet att 2017 uppnå passivhusstandard. Energikraven ska skärpas med inriktning mot nollenergihus det vill säga hus som producerar energi med hjälp av solceller, solfångare och minivindkraftsverk
- System för insamling av matavfall ska utvecklas. Målet är att 70 procent av allt matavfall från boende ska omhändertas 2017.
- Näringsidkare i ytterstadens centrum ska ges stabila förutsättningar
- Förutsättningarna för kooperativa hyresrätter ska förbättras
- Stadens bostadsbolag ska införa en policy att barnfamiljer inte får vråkas
- Stadens bostadsbolag ska införa så kallade kompiskontrakt
- Reglerna för godkännande av hyresgäst samt andrahandsuthyrning ska vara generösa och flexibla
- Möjligheten att söka en extra lägenhet till hemmaboende barn samt vid separation ska återinföras
- Alla bolag ska aktivt tillämpa antidiskrimineringsklausulen vid upphandlingar
- Alla bolag ska kontinuerligt tillhandahålla praktikplatser
- Alla bolag ska medverka till att antalet anställningar med anställningsstöd ökar med syfte att underlätta inträde på arbetsmarknaden
- Alla bolag ska erbjuda boenden för våldsutsatta kvinnor

AB SVENSKA BOSTÄDER

Det övergripande syftet med stadens tre bostadsbolag är att genom nyproduktion främja bostadsförsörjningen samt att äga och förvalta hyresbostäder inom Stockholms stad. I det övergripande syftet ingår även ett samhällsansvar. Gemensamt för bolagens arbete är att det ska präglas av ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart perspektiv.

I ett läge då det råder stor bostadsbrist ska Svenska Bostäders främsta prioritet vara att bygga nya bostäder. Bostadsbristen är en av Stockholms huvudutmaningar och stadens bostadsbolag bör ägna all kraft åt att lösa den. Det är problematiskt att stora utförsäljningar av allmännyttans bestånd av hyreslägenheter görs utan att konsekvensanalyser av hur detta påverkar Stockholms medborgare och hur det påverkar stadens möjlighet att växa.

Tills dess att staden har en övergripande strategi för de allmännyttiga bostadsbolagen och en plan för att möta sitt bostadsförsörjningsansvar ska inga ombildningar till bostadsrätter ske i allmännyttan och allt arbete för att stimulera ombildningar ska avbrytas.

Järvalyftet och söderortsvisionen

Järvalyftet ska fortsätta vara ett demokratiskt projekt med god förankring bland de boende i Järva, särskild hänsyn ska tas till barns och ungdomars åsikter. Förbättringar som rör utomhus – och inomhusmiljön ska göras utifrån ett genusperspektiv. Svenska Bostäder ska ha en beredvillighet att tillgodose önskemål om till exempel lokaler och ha en positiv inställning till aktiviteter för barn, ungdomar, kvinnor, föreningar och företagare i Järva.

Söderortsvisionen ska dra lärdom av Järvalyftets inriktning på att engagera så många boende som möjligt i utvecklingsarbetet. Förnyelsearbetet ska fokusera på både förbättringar av den sociala boendemiljön och på att göra områdena klimatsmarta. Nya och upprustade cykelleder samt bättre kollektivtrafik i öst-västlig riktning är andra viktiga inslag i projektet.

Klimatsatsningar och upprustning av miljonprogrammen

Svenska Bostäder ska minska sin energianvändning med 40 procent fram till år 2017 i sitt bostadsbestånd. Bolaget har en stor potential vad gäller energibesparing framför allt i miljonprogramsområdena där bostadsbeståndet är likartat. Bostäderna behöver rustas upp av tekniska skäl då de förbrukar mycket energi men också av sociala skäl. En stor energivinst kan uppnås genom nya klimatskal. Skalet omfattar det yttre på husen, såsom väggar, golv och tak, samt även fönster och dörrar.

Energibesparingar ska göras genom olika driftoptimeringar eller enligt en metod som kallas för EPC (Energy performance Contracting). Metoden innebär att byggnadens olika energitjänster redan vid projektstart delas upp i olika funktionsupphandlingar. EPC är en affärsmodell som leder till att kostnadsbesparingarna i energi blir större än investeringens kapitalkostnader och som gör att fastighetsägaren kan använda sin budget till annat än att betala ökande energipriser.

Med hjälp av EPC eller genom driftoptimeringar ska energianvändningen minska med 40 procent fram till år 2017. Genom införande av individuell mätning av värme och vatten kan ytterligare energibesparingar på 5-10 procent uppnås.

Genom att anlita lokal arbetskraft vid upprustning och nybyggnation skapas arbetstillfällen. Ombyggnationerna ska göras i samråd med Stockholms stadsmuseum så att kulturhistoriska värden inte går förlorade. För att minska kostnaderna och minska avfall ska ombyggnationen göras så varsamt som möjligt. Ombyggnationen ska göras i samråd med de boende och inte leda till ökade kostnader.

Svenska Bostäder ska satsa på förnybar energi i form av solfångare och solceller. De platta taken i miljonprogramsbeståndet lämpar sig väl för klimatsmarta lösningar.

Samtliga hus som byggs om i miljonprogramsområdena ska förses med solfångare och solceller. Till år 2020 ska 20 procent av bostadsbolagets elkonsumtion komma från solceller.

I hela Svenska Bostäders bestånd ska arbetet med att förbättra drift och ventilation fortsätta. Vid ombyggnation ska klimatsmarta val göras och gamla energislukande skal ska ersättas med klimatskal. Vid byte eller renovering av befintliga fönster ska de mest energieffektiva alternativen väljas. Hyresgästerna spelar en viktig roll för energibesparingarna. Svenska Bostäder ska därför informera på olika språk om hur energianvändningen kan minskas. Bolaget ska också införa individuell mätning och debitering av varmvatten över hela beståndet.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Bolaget ska medverka till nyproduktion av bostäder och till att nyproduktions-takten av hyreslägenheter för unga och studenter ökar
- Energianvändningen i beståndet ska minska med 40 procent till 2017
- Lokal arbetskraft vid upprustningsarbeten ska anlitas i möjligaste mån
- Förnybar energi i form av solfångare, solceller och vindkraft ska prioriteras till fastighetsel
- Information på olika språk om minskad energianvändning ska införas
- Individuell mätning och debitering av varmvatten ska införas
- All oljeuppvärmning ska fasas ut och bolaget ska använda miljömärkt el
- System för insamling av matavfall ska utvecklas. Målet är att 70 procent av allt matavfall från boende ska omhändertas och rötas år 2017

STADSHOLMEN

Stadsholmen ska äga och förvalta kulturhistoriskt viktiga bostäder i Stockholms stad. Stadsholmens arbete och förvaltning ska utgå från ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart perspektiv inom ramen för ett övergripande kulturhistoriskt perspektiv.

Stadsholmens fastigheter är en viktig del av Stockholms kulturarv och ska vara kvar i stadens ägo för att säkerställa att kulturarvet vårdas och även i framtiden blir tillgängligt för alla stockholmare. Om fastigheterna får en privat ägare genom ombildning är risken stor att allmänhetens tillgång försvåras och att människor med mindre resurser inte kan efterfråga bostäderna.

FAMILJEBOSTÄDER

Det övergripande syftet med stadens tre bostadsbolag är att genom nyproduktion främja bostadsförsörjningen samt att äga och förvalta hyresbostäder inom Stockholms stad. I det övergripande syftet ingår även ett samhällsansvar. Gemensamt för bolagens arbete är att det ska präglas av ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart perspektiv.

Familjebostäder ska genom nyproduktion av bostäder bidra till bostadsförsörjningen samt äga och förvalta hyresbostäder inom Stockholms stad. Familjebostäders arbete och förvaltning ska utgå från ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart perspektiv.

I ett läge då det råder stor bostadsbrist ska Familjebostädernas främsta prioritet vara att bygga nya bostäder. Bostadsbristen är en av Stockholms huvudutmaningar och stadens bostadsbolag bör ägna all kraft åt att lösa den. Det är problematiskt att stora utförsäljningar av allmännyttans bestånd av hyreslägenheter görs utan konsekvensanalyser av hur detta påverkar Stockholms medborgare och hur det påverkar stadens möjlighet att växa.

Tills dess att staden har en övergripande strategi för de allmännyttiga bostadsbolagen och en plan för att möta sitt bostadsförsörjningsansvar ska inga ombildningar till bostadsrätter ske i allmännyttan och allt arbete för att stimulera ombildningar ska avbrytas.

Pilotbolag för kooperativa hyresrätter

Den kooperativa hyresrätten förenar fördelarna med hyresrätt respektive bostadsrätt då hyresgästerna har stort inflytande över sitt boende samtidigt som de kan ta del av bostadsbolagets kompetens och service. Familjebostäder ska bli pilotbolag för utveckling av den kooperativa hyresrätten. Vid varje erbjudande om försäljning till bostadsrättsförening ska i första hand ett erbjudande ges om att bilda kooperativ hyresrätt.

Ett medvetet energibesparingsarbete

Familjebostäder ligger mitt emellan Svenska Bostäder och Stockholmshem vad gäller energieffektivitet. Med nya klimatskal och ett medvetet energispararbete ska Familjebostäder minska sin energianvändning med 30 procent fram till år 2017. För att uppnå ovanstående krävs investeringar och därmed sänkta avkastningskrav. Bolaget ska enbart använda miljömärkt el. Till år 2020 ska 20 procent av bostadsbolagets elkonsumention komma från solceller.

Bolaget äger några miljonprogramshus i bland annat Tensta som ska förses med nya klimatskal i samråd med stadsmuseet. Den stora andelen 40 - 50-talshus ska förnyas varsamt och göras mer energieffektiva genom klimatsmart upprustning av fasader, renovering av fönster, bättre ventilation och justeringar av elen. Möjligheten att bygga nya klimatskal ska utredas. Klimatskal är husets väggar, tak och golv, men även fönster och dörrar.

Familjebostäder ska också införa individuell mätning av varmvatten kombinerat med energisparinformation till hyresgästerna. Informationen ska vara på olika språk.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Bolaget ska medverka till nyproduktion och till ökad byggnadstakt av hyreslägenheter för unga och studenter
- Bli pilotbolag för utveckling av den kooperativa hyresrätten
- Energianvändningen i beståndet ska minska med 30 % procent till 2014
- Lokal arbetskraft vid upprustningsarbeten ska anlitas i möjligaste mån
- Förnybar energi i form av solfångare och solceller ska prioriteras till fastighetsel
- Information på olika språk om minskad energianvändning ska införas
- Individuell mätning och debitering av varmvatten ska införas
- System för insamling av matavfall ska utvecklas. Målet är att 70 procent av allt matavfall från boende ska omhändertas och rötas år 2017

STOCKHOLMSHEM

Det övergripande syftet för Stockholms hem är att genom nyproduktion främja bostadsförsörjningen samt att äga och förvalta hyresbostäder inom Stockholms stad. I det övergripande syftet ingår även ett samhällsansvar. Gemensamt för bolagens arbete är att det ska präglas av ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart perspektiv.

I ett läge då det råder stor bostadsbrist ska Stockholmshems främsta prioritet vara att bygga nya bostäder. Bostadsbristen är en av Stockholms huvudutmaningar och stadens bostadsbolag bör ägna all kraft åt att lösa den. Det är problematiskt att stora utförsäljningar av allmännyttans bestånd av hyreslägenheter görs utan konsekvensanalyser av hur detta påverkar Stockholms medborgare och hur det påverkar stadens möjlighet att växa.

Tills dess att staden har en övergripande strategi för de allmännyttiga bostadsbolagen och en plan för att möta sitt bostadsförsörjningsansvar ska inga ombildningar till bostadsrätter ske i allmännyttan och allt arbete för att stimulera ombildningar ska avbrytas.

Stockholmshem ska minska sin energianvändning med 40 procent fram till år 2017. Bolaget ligger sist bland de kommunala bostadsbolagen när det gäller energieffektiviseringar. Bolaget står också för den största delen av koldioxidutsläppen från stadens bolag och förvaltningar varför den största minskningen bör vara på detta bolag. Stockholmshem ska fasa ut all oljeuppvärmning samt enbart använda miljömärkt el. För att kunna genomföra detta behöver Stockholmshem anställa energikonsulter för utbildning av personalen. I hela beståndet finns överlag stora energivinster att göra genom att förbättra och justera värmesystem och ventilation. Även Stockholmshem ska införa individuell mätning och debitering av varmvatten kombinerat med energisparinformation till hyresgästerna. Till år 2020 ska 20 procent av bostadsbolagets elkonsumtion komma från solceller.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Bolaget ska medverka till nyproduktion och till att öka nyproduktionstakten av hyreslägenheter för unga och studenter
- Energianvändningen i beståndet ska minska med 40 procent till 2017
- Lokal arbetskraft vid upprustningsarbeten ska anlitas i möjligaste mån
- Förnybar energi i form av solfångare, solceller och vindkraft ska prioriteras som fastighetsel
- Information på olika språk om minskad energianvändning ska införas
- Individuell mätning och debitering av varmvatten ska införas
- All oljeuppvärmning ska fasas ut och bolaget ska använda miljömärkt el
- System för insamling av matavfall ska utvecklas. Målet är att 70 procent av allt matavfall från boende ska omhändertas och rötas år 2017

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

22. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Bostadsbolagen AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** godkänns.

MICASA FASTIGHETER I STOCKHOLM AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget äger och förvaltar bland annat vård- och omsorgsboenden, servicehus, trygghetsboenden och seniorbostäder. Bolaget har i uppgift att tillhandahålla välskötta fastigheter och att erbjuda attraktiva, fullt tillgängliga och energieffektiva bostäder för människor i behov av stöd och trygghet.

Öka mångfalden

Bolaget ska bidra till att öka mångfalden av boendeformer och värna beståndet av kollektivhus med tillgänglighetsanpassade lägenheter. Tillgången på gemensamhetslokaler ska öka och den sociala dimensionen i bostadsbeståndet förbättras.

Bolaget ska fram till år 2017 ha minskat energianvändningen med 40 procent. Energieffektiviseringsåtgärder såsom förbättrad ventilation, injusteringar av värmesystemen, byte till energieffektiva armaturer och förbättrade klimatskal ska genomföras i samband med underhåll, förvaltning och ombyggnad.

Bolaget ska bygga klimatsmarta hus med låg energianvändning och skapa goda möjligheter för de boende att leva miljövänligt. Energikraven vid nyproduktion ska skärpas, energiförbrukningen ska inte vara högre än 50kWh/kvm/år exklusive hushållsel med målet att 2017 uppnå passivhusstandard för all nyproduktion. Bolaget bör även se över möjligheterna att bygga nollenergihus det vill säga hus som producerar energi med hjälp av solceller och solfångare.

Tomställda lägenheter som kan uppstå vid ombyggnad och upprustning av lägenheter ska i möjligaste mån uthyras som studentlägenheter.

Bolaget ansvarar för att tillhandahålla särskilda bostäder för personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Den planerade utbyggnaden uppgår till bara en bråkdel av vad som behövs. Bolaget ska se till att fler så kallade LSS-bostäder kommer till stånd (LSS är Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

Alla bolagets boenden med prioritet för demensboenden ska ha tillgång till utemiljövistelse av hög kvalitet. Vid markanvisning för nybyggnad av äldreboenden är det viktigt att mark finns för skapande av utemiljövistelse av hög kvalitet.

Bolaget ska fortsätta att upprusta dåligt fungerande utemiljöer i sina fastigheter enligt gestaltungsprogrammet samt skapa en personalgrupp med kompetens att beställa och förvalta utemiljöerna så att de kan nyttjas av de boende. Bolaget ska avsätta pengar för detta.

Redan inom tio år väntas stadens äldre medborgare (70+) öka markant. Vi vet att dagens seniorer ställer helt nya krav på sitt boende. Det innebär att visionsarbete och planering för nya boenden och boendeformer måste börja nu. Vi föreslår att beredskapen för denna utveckling höjs genom att en grupp utses, med initierade och experter, med uppgift att arbeta fram förslag på hur stadens äldreboende i framtiden ska se ut samt att en budget avsätts för detta syfte.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Bolaget ska fram till år 2017 ha minskat energianvändningen med 40 procent
- Vid nyproduktion ska energiförbrukningen inte vara högre än 50kWh/kvm/år exklusive hushållsel med målet att 2017 uppnå passivhusstandard. Energikraven

ska skärpas med inriktning mot nollenergihus, det vill säga hus som producerar energi med hjälp av solceller och solfångare.

- Lokal arbetskraft vid upprustningsarbeten ska anlitas i möjligaste mån
- Förnybar energi i form av solfångare, solceller och vindkraft ska prioriteras till fastighetsel
- Information på olika språk om minskad energianvändning ska införas
- Individuell mätning och debitering av varmvatten ska införas
- Bolaget ska bidra till att öka mångfalden av boendeformer
- Bolaget ska hyra ut tomställda lägenheter till studenter
- Bolaget ska öka utbyggnadstakten av LSS-boenden
- Bolaget ska bidra till beståndet av kollektivhus med funktionshinderanpassade lägenheter
- Bolaget ska fortsätta att rusta upp fastigheternas utemiljöer, tillsätta en personalgrupp med specialkompetens för utemiljöerna samt avsätta budget för ändamålet

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

23. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014- med inriktning för 2015 och 2016 för **Micasa Fastigheter i Stockholm AB** godkänns.

STOCKHOLMS STADS BOSTADSFÖRMEDLING AB

Stockholms stads bostadsförmedling ska förmedla bostäder i ett öppet och transparent system som motverkar diskriminering. Bolaget ska förmedla försöks- och träningslägenheter och diskutera med privata fastighetsägare om hur de kan samverka med allmännyttan så att tillräckligt antal lägenheter för detta syfte säkerställs. Bolaget ska aktivt motverka segregation och verka för alla människors lika värde.

I väntan på ett hyreskontrakt är andrahandsboende ofta det enda alternativet för många unga. Vi vill öka och skärpa bostadsförmedlingens service så att den även förmedlar säkra och trygga andrahandsbostäder. Det skulle öka tryggheten både för den som hyr ut sin lägenhet, och för den som flyttar in. Det skulle också öka insynen i andrahandsuthyrningen samt öka rörligheten på bostadsmarknaden, eftersom fler skulle hyra ut sin lägenhet även under kortare perioder.

För att ytterligare öka rörligheten på bostadsmarknaden ska bostadsförmedlingen stärka incitamenten för de människor som sitter på ett förstahandskontrakt, men som bor inte i bostaden, att lämna tillbaka sin lägenhet till bostadsförmedlingen. I utbyte ska dessa personer få en köplats som motsvarar den lägenhet som man lämnar.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Bolaget ska förmedla bostäder i ett öppet och transparent system som motverkar diskriminering och segregation
- Bolaget ska inrätta en andrahandsförmedling
- Bolaget ska sänka avgiften så att fler kan ta del av bostadsförmedlingens tjänster

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

24. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och -2016 för **Stockholms Stads Bostadsförmedling AB** godkänns.

SKOLFASTIGHETER I STOCKHOLM AB (SISAB)

SISAB ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla, pedagogiska och energieffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet.

Skapa bättre arbetsmiljö i skolorna

Stockholms elever förtjänar en bra arbetsmiljö. Skolfastigheter i Stockholm AB ska satsa på fräscha skolmiljöer, på bättre ljudmiljö och på bättre skolgårdar. Alla skolor ska självklart vara fria från mögel och ha godkänd luftkvalitet.

Idag är ventilationen inte alltid anpassad för den verksamhet som bedrivs i skolorna. En god luftmiljö är viktig för en bra arbetsmiljö. Barn är extra känsliga för skadliga kemikalier. SISAB ska se till att all ventilation är anpassad för den verksamhet som bedrivs och genom sin upphandling, med stöd från det nyinrättade kemikaliecentrumet, tillse att skadliga kemikalier undviks i skolmiljön.

I ”världens tillgängligaste huvudstad” ska alla skolor vara tillgängliga, inte bara anpassas efter enskilda elever. Enkelt avhjälpta hinder ska vara borttagna senast 2017. Tillgänglighetsarbetet får dock inte ses som ett projekt med ett slutdatum när allt ska vara tillgängligt. Tillgängligheten är något som ständigt måste ses över och förnyas. När renoveringar genomförs är det viktigt att skolan tilldelas tillräckliga resurser för att klara de hyreshöjningar som uppkommer.

Tillgänglighet handlar inte bara om rörelsehinder utan även om den sociala arbetsmiljön. En väl fungerande ljudmiljö underlättar för arbetsron i skolan och är avgörande för att även elever med hörselnedsättning eller koncentrationssvårigheter kan ta till sig vad som sägs.

SISAB bör få utökad befogenhet och ett utökat ansvar att åtgärda brister i inomhusmiljön samt göra lönsamma energieffektiviseringar. SISAB måste därför tillåtas ha ett eget investeringsutrymme så att man kan åtgärda problem snabbare.

Energieffektivisera stadens skolor

Flera skolor är idag stora energislukare och behöver byggas om i syfte att bli mer energieffektiva. Med hjälp av EPC(Energy Performance Contracting), kan byggnadens olika energitjänster vid projektstart delas upp i olika funktionsupphandlingar så att energianvändningen kraftigt minskar. Vid nybyggnation och renovering av skolor och förskolor ska SISAB certifiera dessa enligt certifieringssystemet Miljöbyggnad, lägst nivå silver. Staden ska arbeta för att dessa skolor miljöcertifieras som miljöbyggnader. I detta ingår att räkna in byggnadens livscykelanalys samt att en nya skolor och förskolor uppförs med byggmaterial som är dokumenterat bra ur ett miljö- och hälsoperspektiv. Energianvändningen ska minska med 10 – 15 procent fram till år 2017.

Vid planering av ny bebyggelse bör energibesparande åtgärder och miljötekniska lösningar integreras i arkitekturen och användas som gestaltningselement och verktyg för ett nyskapande formspråk och i pedagogiskt syfte för barns lärande. Ambitionen ska vara att uppnå arkitektonisk kvalitet samtidigt som energikraven också uppfylls.

För att uppnå högt uppsatta miljömål är det viktigt att utbildningsnämnden, som är beställare av stadens skolor, i sina upphandlingar utgår från de kravspecifikationer

som finns beskrivna för SISAB AB. SISAB bör även vid en beställning redovisa en kalkyl som visar skolbyggnadens ekonomi under byggnadens hela livslängd.

SISAB ska tillsammans med exploaterings- och stadsbyggnadskontoret uppföra en förskola som är av nollenergihus och certifierad som miljöbyggnad på Årstafältet. Processen ska föregås av en arkitekttävling.

Sommarverksamhet i skollokaler

Det ska beredas möjlighet att öppna vissa skollokaler för ungdomsverksamhet under sommaren. Under sommarmånaderna ska skolan kunna bli en mötesplats för unga och vuxna där roliga och intressanta aktiviteter pågår. Då skapas också en positiv bild av skolan vilket kan bidra till minskad skadegörelse under sommarmånaderna. Föreningar ska inte betala hyra för att använda lokalerna men däremot bidra till underhållet.

Gröna skolgårdar

Barn har rätt till en god utemiljö, vilket stöds av bland annat Barnkonventionen, plan- och bygglagen (PBL), arbetsmiljölagen, ordningslagen och skollagen. I Stockholm finns idag stora skillnader i hur utemiljön ser ut. En välutformad utemiljö kan stimulera till lek och rörelse, ge ökad omvärldsförståelse och vara ett pedagogiskt komplement. Den fysiska skolmiljön hänger starkt ihop med barns förutsättningar att lära och må bra.

SISAB ska ges i uppdrag att i samarbete med berörda nämnder och berörda stadsdelar genomföra en kartläggning av Stockholms skolgårdars utvecklingsbehov med hänsyn till skolgårdarnas betydelse för lärande, kreativitetshöjande och miljömässiga värden. Konkreta förslag på upprustnings- och utvecklingsmöjligheter ska tas fram. Eleverna ska själva få vara delaktiga i utvecklingen av skolgårdarna.

Ett sätt att stärka utemiljöerna i stadens skolor och förskolor är att införa ett verktyg som kallas lekvärdesfaktor i syfte att bedöma förskolegårdar inför nybyggnation av förskolor samt för inventering av befintliga förskolegårdar. Bedömningsmodellen är ett sätt att medvetet och genomtänkt skapa och värdera en skolgård för att nå en hög lekkvalitet.

Lokalt lagad mat

Idag har inte alla förskolor och skolor tillagningskök vilket vi tycker är en brist. Vi ger därför SISAB ett särskilt uppdrag att inventera och lägga upp en plan för hur förskolor och skolor som saknar ett tillagningskök idag ska kunna få ett. För att klara dessa investeringar avsätter vi 50 miljoner kronor per år under i 2014 – 2017.

Skolplanering för ett växande Stockholm

Staden kommer de närmaste tio åren att få cirka 27 000 nya grundskoleelever, men planeringen för lokalbehovet har bara omfattat stadens egenregiskolor. SISAB behöver få ett bredare uppdrag i relation till de fristående skolor som är intresserade av att etablera sig eller utvidga sin verksamhet i Stockholm. Fristående skolhuvudmän som är intresserade av att expandera och teckna långa hyresavtal bör erbjudas att hyra lokaler av SISAB. Både befintliga, ombyggda och nybyggda lokaler bör kunna bli aktuella. SISAB får därmed ett utökat ansvar att även ta uppdrag från externa beställare. Detta behövs för att möta det växande behovet av skollokaler och även fortsatt tillhandahålla lokaler som är bra miljöer för barn och personal. SISABs breda kompetens inom området är en viktig resurs som i ökad utsträckning även ska komma fristående skolor och dess elever till del.

Ägardirektiv för 2014-2016

- SISAB ska aktivt delta i planeringen för att klara utbyggnaden av förskolor och grundskolor
- SISAB ska i större utsträckning än i dag möta behovet av lokaler hos fristående skolor
- Bolaget ska vara delaktigt i att ta fram ett verktyg av typen lekvärdesfaktor
- Bolaget ska tillgänglighetsanpassa alla skollokaler. Enkelt avhjälpna hinder ska vara åtgärdade senast 2017
- SISAB ska se till att alla skolor har godkänd ventilation anpassad för den verksamhet som bedrivs i lokalerna
- SISAB ska tillse att alla skolor har genomfört radonmätning
- SISAB ska med hjälp av det Kemikaliecentrum som ska bildas under miljö- och hälsoskyddsnämnden, tillse att skadliga kemikalier helt undviks i skollokaler
- Bolaget ska fram till år 2017 ha minskat energianvändningen med 10-15 procent
- Vid nyproduktion av skolor och förskolor ska höga energi- och miljökrav ställas. Alla skolor och förskolor som byggs i Stockholm ska miljöcertifieras som miljöbyggnader. Energikraven ska skärpas med inriktning mot att vara nollenergihus, det vill säga hus som producerar energi med hjälp av solceller och solfångare.
- Bolaget ska bereda möjligheter för sommaröppna skollokaler
- Bolaget ska genomföra en kartläggning av skolgårdarnas utvecklingsbehov
- Bolaget ska aktivt arbeta med förnyelse av skolgårdar i samarbete med eleverna
- Bolaget ska planera för och starta ombyggnationer av förskolor och skolor som idag inte har tillagningskök

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

25. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och-2016 för **Skolfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

STOCKHOLM VATTEN AB**Bolagets mål och uppgifter**

Stockholm Vatten ska leverera rent, hälsosamt och gott vatten till hushåll och verksamheter i Stockholm samt under höga säkerhets- och miljökrav ordna avloppshantering inklusive dagvattenhantering. Bolaget ska bidra till en hållbar samhällsutveckling och ligga i framkant av teknisk utveckling. Produktion/distribution av dricksvatten och rening och utsläpp av avloppsvatten ska vara så effektiv och så lite miljöbelastande som möjligt. Bolaget ska arbeta aktivt för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshantering utan att miljöbelastningen ökar. Regionalt samarbete är viktigt för att bättre utnyttja gjorda investeringar i vattenproduktionsanläggningar samt för att främja förebyggande åtgärder för att trygga Mälaren som vattentäkt. Vattenvård ska vara en viktig del av bolagets arbete. Bolaget ska utveckla sin kompetens och ha ett aktivt utvecklings- och erfarenhetsutbyte genom nordiska och internationella samarbeten och projekt. En viktig uppgift för bolaget är att utbilda barn och ungdomar om stadens vattenhantering, till exempel ska vatten- och avloppsverk ta emot studiebesök från Stockholms skolor.

Eftersatt underhåll i VA nätet

En taxehöjning av avgifterna för allmänna vattentjänster med 11 procent genomförs för en mer långsiktigt hållbar finansiering av verksamheten, för säker dricksvatten- och avloppshantering och ökat underhåll av VA-nätet.

Omvandla organiskt avfall till biogas

Bolaget ska långsiktigt minska sin klimatpåverkan genom att effektivisera energikrävande processer och minska utsläpp av klimatgaser från avloppssystemen. Bolaget ska även tillsammans med Stockholms stad utreda möjligheten att minska sitt energiberoende med hjälp av lokalt producerad el, till exempel solkraft, vindkraft eller användning av restenergi vid bolagets anläggningar. Det är viktigt att Stockholms stad långsiktigt satsar på insamling och behandling av organiskt avfall. Målet är att staden ska samla in 70 procent av stadens matavfall för produktion av biogas. Ett system för insamling av matavfall i hela staden ska utvecklas tillsammans med trafik- och renhållningsnämnden och bostadsbolagen, både för hushåll och för verksamheter.

Hålla hög klimatberedskap

Klimatförändringarna innebär nya risker i Stockholm, särskilt utifrån stadens vattennära läge. Utöver översvämningar av Mälaren kommer korta intensiva regnoväder att förekomma vilka kan orsaka lokala översvämningar på vissa platser i Stockholm. Häftiga skyfall och höga vattenstånd leder i nuläget till bräddningar av avlopp och dagvattenledningar vilket ökar mängden närsalter, bakterier och miljögifter i Mälaren. Här krävs hög beredskap och anpassad dimensionering av Stockholm Vattens avlopps- och dagvattensystem. Redan nu står det klart att Norsborgs vattenverk påverkas vid översvämning av Mälaren. Även kraftiga regn och översvämningar i områden utan bebyggelse kan orsaka problem speciellt om marken är förorenad, vilket kan leda till urlakning av tungmetaller och att andra giftiga ämnen kommer ut i Mälaren. Stockholm Vatten ska ha en viktig roll i framtagandet av beredskapsplaner för att undvika att giftiga ämnen tillförs Mälaren och ska arbeta proaktivt för att bräddningarna och översvämningarna ska minska trots ökning av kraftiga regn. Bolaget ska ta ansvar för att vattnet vid badplatser och i vattendrag inte förorenas av mikroorganismer. Stockholm Vatten har också en viktig roll i arbetet med att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna uppnås till år 2021.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Leverera rent och hälsosamt dricksvatten till Stockholms invånare
- Tillse att avloppsrening sker med bästa teknik för att minska utsläpp av skadliga ämnen
- Minska läckaget av växthusgasen metan från avloppsanläggningarna
- Utveckla behandlingen av organiskt avfall och utöka biogasproduktionen
- Utveckla kapaciteten för att uppgradera rågasen till biogas för fordon
- Arbeta förebyggande med klimatberedskap
- Utveckla arbetet med att lokalt omhänderta dagvatten
- Aktivt delta i regionalt, nationellt och internationellt samarbete

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholms sjöar och vattendrag ska ha god vattenkvalitet	Läckor från vattenledningsnätet	Minska
	Reduktion av skadliga ämnen i vattenledningsnätet	Påbörjas
	Kväverening	Öka
	Fosforrening	Öka långsiktigt
	Kemiska ämnen som renas i reningsverken	Öka långsiktigt

	Bräddning från avloppsnetet	Minska
	Sjöar och vattendrags biologiska mångfald	Stärks
	Erfarenhetsutbyten inom nationella och internationella projekt	Öka
	Antal vattenvårdande insatser	Öka
	Andel upphandlingar av varor och produkter där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår	100 procent
	Läckor från vattenledningsnätet	Minska
Avfall ska minimeras och tillvaratas som en resurs	Näringsämnen som tillvaratas från rötslam	Öka
Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv	Klimatberedskap och skydd av befintliga vattentäkter	Stärks
	Mängd producerad rågas för biogasproduktion.	Öka
	Inköp av el från producenter som enbart tillhandahåller miljömärkt el	100 procent
	Läckage av växthusgaser från avloppsanläggningarna	Minska
	Andel elbilar i verksamheten	Öka
	Mängd inköpt el	Minska
	Antal upphandlingar där sociala, etiska och miljömässiga krav samt krav på tillgänglighet ställs	Öka

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

26. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Stockholm Vatten AB** godkänns.

STOCKHOLMS HAMN AB

Bolagets mål och uppgifter

Stockholms Hamn AB ska säkerställa och utveckla goda förutsättningar som är miljöeffektiva för regionens varuförsörjning och därigenom främja regionens utveckling. Sjöfarten är ett av de mest energieffektiva sätten att transportera stora godsmängder och därmed spelar sjöfarten en viktig roll i Stockholmsregionens klimatomställning. Transporter med sjöfart ska så långt som möjligt samordnas med järnväg och utgöra stommen i ett trafikslagsövergripande system. Stockholms hamnar utgör viktiga lo-

gistiknav för hela Mälarenregionen. Men även andra aktörer i Mälarenregionen och Sverige utgör betydande delar av regionens varuförsörjning och det är viktigt att se till helhetsperspektivet för största regionala nytta, kostnadseffektivitet och minst miljöpåverkan.

Utsläppen från sjöfarten är inte försumbara och därför måste även sjöfarten delta i klimatarbetet på ett mer aktivt sätt. Stockholms Hamnar är en nyckelhamn i Östersjön och bör kunna tillhandahålla alternativa bränslen för fartyg. Detta är också i linje med EU:s politik som kommer att kräva att de så kallade TEN-T-hamnarna (TEN-T= transnationellt nätverk för transporter) ska ha minst ett tillgängligt alternativ till diesel. Bränslet LNG transporteras idag med lastbil till frihamnen och därefter med fartyg till stadsgårdskajen. LNG är ur miljösynpunkt ett bättre bränsle än diesel eller andra oljor, men fortfarande ett fossilt bränsle. LNG består av naturgas och är helt utbytbar mot biogas. och Det ligger i både hamnens och stadens intresse att biogas kan användas i större utsträckning.

Bolaget ska prioritera medverkan i utbyggnaden av järnvägens infrastruktur och ha ett helhetsperspektiv på logistiklösningar. Det gods som i framtiden kommer att gå via Värtan bör transporteras med tåg. Stockholms Hamnar har även en viktig roll för passagerar- och kryssningstrafiken på Östersjön. Ett stort antal besökande varje år skapar en betydande regional utveckling för staden, men det stora antalet bussar med kryssningsbesökare medför samtidigt en stor belastning på trafiken och parkeringsbehovet vid sevärdheter. Stockholms hamn ska tillsammans med SL och trafikkontoret i Stockholms stad se över möjliga lösningar för att stimulera fler alternativ för hur besökare ska kunna uppleva Stockholm. Servicen till kryssningspassagerare bör även vara anpassad till Stockholms miljöarbete, till exempel ska det avtalas om att transporter på land ska ske med fordon som drivs med förnybara drivmedel.

Bolaget ska arbeta för förbättrade anknytningar mellan kollektivtrafik till sjöss och på land samt även främja utvecklingen av tilläggsplatser för kollektivtrafik på vatten, och lokal godstrafik. Det behövs en standard på bryggor och kajer för att kollektivtrafik på vatten ska kunna trafikera stadens vatten. Stockholms Hamn AB ska medverka i detta arbete. Kollektivtrafik på vatten kan ge nya genare smönster och samtidigt avlasta övrig kollektivtrafik.

Färjetrafik för tunga transporter kan med kort planeringstid starta till exempel mellan Slagsta och Stäket. Det möjliggör att avlasta innerstaden och andra berörda bostadsområden från tung trafik. Stockholms Hamn AB ska vara en drivande part i detta.

Stockholms Hamn AB ska arbeta för långsiktigt hållbar utveckling genom att i alla sina verksamheter bedriva ett integrerat och proaktivt miljöarbete. Bolaget ska fortsätta tillämpa lägre hamnavgifter för fartyg som har miljöanpassad drift och är miljöcertifierade. En EG-förordning föreslås ge EU möjlighet att genomföra pris- och konkurrenskontroller i EU:s hamnar. Detta motverkar tyvärr i viss mån möjligheten till differentierade hamnavgifter. Färjor och kryssningsfartyg bör, så långt som möjligt, elanslutas i hamn för att minska luftföroreningar och buller. Stockholms Hamnar ska aktivt delta i arbetet med internationella miljööverenskommelser och standardiseringar.

Stockholms Hamn AB ska arbeta för att Stockholms inre kajer i högre grad ska kunna användas som tilläggsplatser och för rekreation. Möjligheterna att bo på båtar ska utvecklas och stadens infrastruktur, bland annat vatten och avlopp, anpassas så att detta kan ske i större utsträckning.

Det finns kapacitet för gods i befintliga hamnar med goda spårförbindelser, exempelvis i Södertälje, Gävle, Oxelösund och Norrköping, varav flera har kort insegling.

Stockholm Hamn AB ska utreda möjligheten att köpa in sig i andra hamnar, till exempel i Södertälje hamn. Södertälje kommun har öppnat upp för olika former av ägarsamarbeten för Södertälje hamn. Om staden bättre kan nyttja befintliga hamnar saknas behovet av att bygga en ny hamn vid Norviksudden i Nynäshamn. En stor hamn i Nynäshamn skulle innebära en svag koppling till järnvägsnätet eftersom det är osäkert om det går att transportera större mängder gods på Nynäsbanan. Därmed riskerar en hamn att leda till omfattande lastbilstransporter, och på sikt eventuella oönskade vägdragningar genom Södertörn och dess gröna kilar.

En spårlösning till Kapellskärs hamn, med koppling till stambanan, bör utredas och då även integreras i studierna om bättre spårtrafik i nordost-sektorn.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Avbryta planeringsarbetet för en ny hamn i Norvik till förmån för en lösning där befintliga hamnar norr och söder om Stockholm utnyttjas
- Medverka i planeringen av en utbyggnad av järnvägens infrastruktur och ett helhetsperspektiv på logistiklösningar
- Delta i planeringen av hållplatser för kollektivtrafik på Stockholms vatten
- Fortsätta upprusta innerstadskajer som används som tilläggsplatser och för rekreation
- Vidareutveckla differentierade hamnavgifter med avseende på miljöpåverkan, öka möjligheterna att ansluta fartyg till el i hamn samt ställa krav på miljöcertifiering av kryssningsfartyg
- Öka andelen biogas som alternativ till diesel och andra oljor.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

27. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Stockholms Hamn AB** godkänns.

AB STOKAB

Bolagets mål och uppgifter

Stokabs uppdrag är att tillhandahålla en konkurrensneutral IT-infrastruktur i Stockholmsregionen för att skapa konkurrens, mångfald, valfrihet samt minimera grävandet i staden. Genom AB Stokabs dotterbolag S:t Eriks Kommunikation AB erbjuder Stockholms stad ett kommunikationsnät - S:t Erik Kom - på vilket tjänster upphandlade av Stockholms stad förmedlas på ett effektivt och säkert sätt. S:t Erik Kom är ett nät exklusivt för Stockholms stads förvaltningar och bolag anpassat till deras (särskilda) behov. S:t Erik Kom är också till för att marknadens aktörer ska kunna erbjuda Stockholm stads verksamheter sina tjänster.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Utveckla fibernätets funktion och säkerhet så att kundernas krav på kvalitet, service och säkerhet samt tillgång till externa tjänster kan mötas
- Fortsätta arbetet med kostnadseffektiviseringar och rationaliseringar
- Administrera och utveckla stadens samlade kommunikationsnät

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

28. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **AB Stokab** godkänns.

STOCKHOLMS STADS PARKERINGS AB

Bolagets mål och uppgifter

Stockholm Parkering ansvarar för parkeringsytor i bolagets garage och på tomtmark för bilar och cyklar. Den främsta uppgiften är att avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon. Bolaget ska användas aktivt i en parkeringsstrategi som syftar till att öka gatuutrymmet för andra mer kapacitetsstarka trafikslag än bilen, framför allt genom överföring från gatumarksparkering till garage. Stockholm Parkering ska ha en stark roll i planeringen av cykelgarage i Stockholms stad.

Stockholms Stads Parkerings AB ska också användas och spela en roll i stadsplanering genom att bygga parkeringsgarage som byggföretag kan köpa in sig i istället för att bygga parkering i varje fastighet, så kallade parkeringsköp. Detta minskar kostnaden för bostadsprojekt och kan därmed möjliggöra fler och billigare bostäder. Bolaget ska, genom att erbjuda laddningsmöjligheter i anläggningarna, bidra till att andelen elbilar kan öka.

Attraktiva och säkra cykelparkeringar är en del av bolagets ansvar och det bör erbjudas reparationsmöjligheter för gör-det-själv-service i anslutning till dessa. Målet är en mer effektiv användning av parkeringsytor som också underlättar utveckling av alternativ till privatbilism. Bilpooler har stor potential att ge en attraktiv tillgång till bil utan ägande av egen bil. Det leder till att både antalet parkerade bilar och biltrafiken i stort minskar. Stockholms Stads Parkerings AB ska uppmuntra och underlätta kundernas övergång från egen bil till bilpool. Bilpoolsföretag ska ha företräde till lediga parkeringsplatser inom Stockholm Parkering.

Genom ett regionalt samarbete och med fler attraktiva infartsparkeringar i länet ska bolaget stödja ett resande som i högre grad sker med kollektivtrafik som huvudsakligt färdmedel. Stadens parkeringsstrategi, som Stockholm Parkering bidrar till, ska leda till en nettominskning av antalet parkeringsplatser och till en minskning av antalet bilar som parkerar på gatumark inom Stockholms stad.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Ansvara för bolagets parkeringsytor för bilar och cyklar inom staden
- Tillsammans med trafikkontoret arbeta för överföring av parkering på gatumark till i huvudsak garage men även till tomtmark
- Tillsammans med stadsbyggnadskontoret arbeta för ett brett genomslag för parkeringsköp
- Uppmuntra och underlätta kundernas övergång från egen bil till bilpool
- Medverka i uppbyggnaden av infrastrukturen för elbilar

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

29. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Stockholms Stads Parkerings AB** godkänns.

STOCKHOLMS STADSTEATER AB

Sedan den 1 juli 2013 omfattar Stockholms Stadsteater AB både Stadsteaterns och Kulturhusets verksamheter. Den nya organisationen heter Kulturhuset Stadsteatern.

Bolagets mål och uppgifter

Kulturhuset Stadsteatern ska spela scenkonst som är av hög konstnärlig kvalitet och angelägen för alla stockholmare. Genom bredd i repertoaren ska teatern erbjuda stockholmarna och stadens gäster en mångfald av scenkonstuttryck.

Kulturhuset Stadsteatern är ansvarig för stadens fristadsprogram som idag tar emot en förföljd författare på tvåårsbasis i taget. Fristadsprogrammet ska utökas både till att kunna välkomna kulturutövare från fler konstarter och fler kulturutövare samtidigt.

Kulturhuset Stadsteatern ska bevara och stärka sin rika och varierade verksamhet, som idag når en stor del av stockholmarna. Den nuvarande barnverksamheten håller hög kvalitet, liksom satsningarna på åldersgruppen 10-13 år. Större ansträngningar bör emellertid göras för att nå gruppen tonåringar.

Kulturhuset har stora ambitioner att bidra till en hållbar utveckling och bör därför satsa ännu mer resurser på att förstärka sin ekologiska profil.

För att göra verksamheten tillgänglig för fler ska kulturhusfilialer öppnas i andra delar av staden. Även fristående kulturhus ska stödjas liksom kulturhus som drivs av stadsdelsnämnderna.

Biografverksamheten i Klarabiografen ska återföras i egen regi för att garantera att konstnärlig film visas i enlighet med Kulturhuset Stadsteaterns konstnärliga inriktning.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Utöka fristadsprogrammet till att ta emot fler konstnärer från fler konstområden.
- Aktivt verka för att nå nya teaterbesökare
- Vara ett föredöme för andra teatrar gällande jämlikhet, personalpolitik och personalsammansättning
- Ha en bred och livaktig teaterverksamhet i Skärholmen och i stadens parker samt söka nya arenor och spelplatser för att nå fler stockholmare
- Aktivt verka för att Kulturhuset Stadsteaterns verksamheter når ut till fler tonåringar i allmänhet och unga i ytterstaden i synnerhet
- Stockholm Stadsteater AB:s koncernbidrag ska uppgå till 330 miljoner kr för 2014 för att utveckla produktionen
- Avsätta en viss andel rörliga resurser för en framgångsrik utvecklingsprocess
- Avsätta mer resurser för att förstärka verksamhetens ekologiska profil
- Förbereda att bioverksamheten i Klarabiografen återförs i egen regi så snart som möjligt.
- Utredda förutsättningarna för fler kulturhus runt om i staden och ge förslag på var dessa kan finnas.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

30. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Stockholms Stadsteater AB** godkänns.

STOCKHOLM GLOBE ARENA FASTIGHETER AB

Bolagets mål och uppgifter

Målet för verksamheten är att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och bidra till utvecklingen av Stockholm som hållbar turist- och evenemangsstad. Sedan 2008 är Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ett renodlat fastighetsbolag med syfte att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler och anläggningar för evenemangsverksamhet och nöjen. Bolaget har utvecklats genom förvärv av ytterligare fastigheter söder om Globen som ska ge plats för en utveckling av evenemangsverksamheten i samarbete med berörda intressenter/hyresgäster. I och med invigningen av Tele 2 Arena ges möjlighet att utveckla och stärka områdets attraktionskraft.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Verksamheten ska tillhandahålla energieffektiva lokaler och anläggningar för evenemangsutbud bestående av bland annat sport, konserter, kultur- och familjeaktiviteter
- Ställa miljökrav på de evenemang som anordnas
- Ansvara för att Tele 2 arena samt Globen drivs energieffektivt utifrån moderna krav
- Delta i arbetet med Globenområdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktionskraft
- Genomföra sin verksamhet utifrån de gemensamma direktiven för koncernens bolag

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

31. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Stockholm Globe Arena Fastigheter AB** godkänns.

STOCKHOLM BUSINESS REGION AB

Stockholm Business Region (SBR) har till uppgift att utveckla och marknadsföra Stockholm som etablerings- och besöksort, tillsammans med näringslivet, universitet och högskolor, Stockholms stads övriga verksamheter, andra kommuner samt statliga myndigheter.

Stockholm Business Region är ett helägt kommunalt bolag i Stockholms stad och ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Stockholm Business Region har två dotterbolag, Stockholm Business Region Development, som arbetar med näringslivsutveckling, näringslivsservice och investeringsfrämjande initiativ samt Stockholm Visitors Board, som arbetar med att marknadsföra Stockholm som besöksort för privat- och affärsresenärer och med att tillhandahålla turistservice.

Nya och växande företag kommer att vara avgörande, både för att skapa nya arbetstillfällen och för att hitta lösningar på de klimat- och miljöproblem som vi står inför. Stockholm ska vara en bra stad för småföretagande. Staden ska minska och förenkla regelverken så att företagens kostnader för administration kan minska. Det kan till exempel handla om att korta tiden för att få olika tillstånd eller att företagare snabbare ska kunna få kontakt med ansvariga tjänstemän inom staden.

Ett direkt samarbete mellan Stockholm och storstäderna runt Östersjön är avgörande för att komma till rätta med Östersjöns svåra miljöproblem. Det finns stora möjligheter till samverkan, till exempel kring frågor om handel, turism, vetenskap och miljökunnande. Östersjöregionen skulle kunna bli ett nav för hållbar ekonomisk utveckling. Stockholm har goda möjligheter att utvecklas till ett samverkanscentrum för Östersjöregionen.

Prioriterade områden

- Stockholm ska genomföra en särskild satsning för att få fler kvinnor och utrikesfödda att starta egna företag
- Stockholm ska särskilt satsa på att underlätta för småföretagare att få tillgång till centrumnära lokaler

Utvecklingscentrum för små företag

Bolaget ska stödja lokal utveckling av småföretagandet inom stadsdelarna. Småföretagarcentrum ska utvecklas för att ytterligare skapa förutsättningar för nya företagsidéer att utvecklas. Rådgivning och stöd ska ges till småföretagare. Bolaget ska bidra till utvecklingen av stadens näringsliv genom att särskilt prioritera stöd till företagande och entreprenörskap bland kvinnor och utrikes födda. Vi vill även se en särskild satsning på företagande och sociala kooperativ för unga utan fullgjord skolgång.

Stockholm ska vara en företagarevänlig stad både för att minska arbetslösheten men också för att underlätta för etablering av nya företag. Stockholm Business Region ska stötta de som vill etablera sociala såväl som andra företag i Stockholm. Blivande företagare kan bland annat behöva hjälp med att orientera sig i det lokalutbud som finns i Stockholm. Blivande företagare ska inte behöva söka sig bort från staden för att skaffa lämpliga lokaler.

Kulturföretagare

Det finns en stor potential i de kreativa näringarna i Stockholm. Stockholm Business Region ska aktivt bidra till utvecklingen av företagskluster där design- och kulturföretagare kan inrymmas. Kreativa människor och företag skapar ett respektfullt och öppet klimat och har en stark dragningskraft på andra yrkesgrupper och branscher. Men småföretagare, kulturarbetare, konsthantverkare och formgivare har idag svårt att till exempel hitta lokaler till rimliga priser, nya som gamla. Staden måste dels planera in lämpliga lokaler när vi bygger nytt, dels bevara verkstadslokaler; Färgfabriken är ett lyckat exempel på hur kreativa miljöer skapas med minimal upprustning. Området kring Telefonplan är en lämplig plats med stor potential för utvecklingen av kluster för de kreativa näringarna.

Miljöföretagare

SBR ska aktivt stödja utveckling av olika typer av miljöföretag, ny miljöteknik och främjande av miljöriktig produktion inom mer traditionella branscher. Sverige och Stockholm har ett gott internationellt rykte inom miljöområdet. Detta ska värnas genom att ett särskilt fokus läggs på marknadsföring av svenska, regionala och lokala miljöföretag. SBR ska bidra till utvecklingen av företagskluster, där miljö-, miljöteknik- och it-företag kan inrymmas.

Besöksnäringen

Stockholm ska vara en spännande och attraktiv besöksstad. Besöksnäringen ska utvecklas genom en särskild satsning på att lotsa och stödja arrangörer som vill anordna

konferenser, festivaler eller evenemang i Stockholm. Satsningen ska genomföras som ett samarbete mellan staden, näringslivet och ideella organisationer.

Stockholms stad ska arbeta aktivt för att de evenemang som arrangeras har högt ställda krav på en låg energianvändning, och att evenemangen har ett aktivt miljöarbete. Evenemang som staden själv arrangerar, helt eller i delar, ska visa upp bilden av Stockholm som en huvudstad som präglas av öppenhet, som värnar om klimatet och som lyfter kulturens roll. De evenemang som staden stödjer och själva arrangerar ska spegla Stockholm som en stad som präglas av influenser från människor från hela världen som nu bor och verkar i Stockholm. Det ska finnas sätt att mäta hållbarheten hos ett evenemang. Staden ska genom SBR ta fram en metod för att mäta den sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarheten hos evenemang.

Stockholm har goda förutsättningar att ytterligare öka sin betydelse som besöksstad både för inhemska och internationella gäster. Evenemangsavdelningen ska utvecklas. Staden ska också aktivt satsa på hållbar ekoturism.

Turistevenemang med särskild profil, såsom Stockholm Pride, ska ha fortsatt hög prioritet. Satsningar på evenemang som visar Stockholms mångfald och marknadsföring av det gröna Stockholm så som den Kungliga nationalstadsparken och skärgården, är viktiga för att visa upp det som särskiljer Stockholm från andra huvudstäder i Europa.

Ägardirektiv för 2014–2016

- Utveckla småföretagarcentrum som hjälper företag och affärsidéer att utvecklas
- Ökade satsningar på miljöteknikcentrum och marknadsföring av clean tech
- Bidra till den fortsatta utvecklingen av företagskluster för miljö och miljöteknikföretag i Högdalen
- Bidra till den fortsatta utvecklingen av företagskluster för design-, kultur- och kulturteknikföretag vid Telefonplan
- Ökade satsningar på profilturism såsom Stockholm Pride, eko- och skärgårdsturism
- Utveckla mångfalden i stadens näringsliv genom stöd till ökat företagande bland kvinnor och utrikes födda
- Kartlägga behov och utbud av ändamålsenliga affärslokaler i anslutning till lokala centrumanläggningar i Stockholms stads ytterområden
- Särskild satsning på att lotsa och stödja arrangörer som vill anordna konferenser, festivaler eller evenemang i Stockholm
- Utveckla en metod för att mäta hållbarheten hos olika evenemang.

Mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål 2014
Stockholm ska ha en dynamisk arbetsmarknad där det är lätt att starta företag och vi tillsammans investerar för framtiden	Andelen utrikes födda som startar eget företag	Öka
	Antal nya sociala företag	Öka
	Andelen kvinnor som startar eget företag	Öka
Stockholm ska präglas av öppenhet, mångfald och jämställdhet samt garantera allas lika rättigheter och	Antal evenemang som präglas av öppenhet	Öka
	Antal evenemang som	Öka

möjligheter	präglas av mångfald	
Kulturen ska vara en motor i den växande staden	Antal företag som startats inom kultursektorn	Öka

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

32. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Stockholm Business Region AB** godkänns.

S:T ERIK FÖRSÄKRING AB

Bolagets uppgifter

Bolaget ska förmedla försäkringslösningar, minimera försäkringskostnaderna och förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. S:t Erik Försäkring AB ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens förvaltningar och bolag.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Samtliga sakförsäkringar som stadens förvaltningar och bolag har behov av ska tecknas med bolagets medverkan. Målsättningen är att bolaget ska ta en större andel av varje skadekostnad för att hålla kostnaderna för återförsäkring nere
- Bolaget ska aktivt informera om sin verksamhet gentemot förvaltningar och bolag
- Arbeta aktivt utifrån de gemensamma direktiven för koncernen

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

33. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **S:t Erik Försäkring AB** godkänns.

S:T ERIK LIVFÖRSÄKRING AB

Bolagets uppgifter

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB samt att minimera riskerna i denna pensionsskuld.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Fortlöpande försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som har ingåtts med övriga dotterbolag
- Arbeta aktivt utifrån de gemensamma direktiven för koncernen

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

34. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **S:t Erik Livförsäkring AB** godkänns.

S:T ERIK MARKUTVECKLING AB

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter och aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser. Fastigheterna finns i stadsutvecklingsområdena Ulvsunda och Gullmarsplan.

Fastigheter med höga kulturhistoriska värden ska hanteras varsamt och ses som viktiga tillgångar för att skapa intressanta stadsmiljöer med byggnader från olika epoker.

Verksamheten ska inriktas på förvaltning och uthyrning av lokaler till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till fastigheternas begränsade återstående livslängd. Energieffektivisering och god miljöhushållning ska vara en del av bolagets förvaltning och uthyrning av lokaler. Bolaget ska, där så är möjligt, verka för att fastigheter och mark kan användas till studentbostäder under övergångstiden.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Arbeta aktivt med resurshushållning och energieffektivisering av fastigheter
- Verka för att fastigheter och mark används för studentbostäder

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

35. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **S:t Erik Markutveckling AB** godkänns.

AB FORTUM VÄRME HOLDING SAMÄGT MED STOCKHOLMS STAD

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige samt annan därmed förenlig verksamhet. AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad är holdingbolag till AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad. Verksamheten bedrivs i det senare bolaget.

Stärk miljöprofilen

Motivet för stadens ägande i AB Fortum Värme Holding är att tillgodose en stor del av behovet av värme, varmt vatten och kyla i Stockholmsområdet på ett ekologiskt och klimatmässigt uthålligt sätt. Verksamheten i AB Fortum Värme Holding ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella mål. Staden har som delägare intresse av att verksamheten är förenlig med stadens politik för minskade växthusgasutsläpp, effektivare energianvändning, minskad mängd avfall och ökad produktion av biogas från matavfall. Därutöver har staden som ägare intresse av att säkerställa en rimlig prisutveckling i syfte att minska boendekostnaderna för de stockholmare som är beroende av fjärrvärme. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark miljöprofil.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Utvidga fjärrvärmenätet för att nå fler kunder
- Erbjuder fjärrvärme till konkurrenskraftiga priser i syfte att behålla och knyta till sig kunder
- Avveckla användningen av fossila bränslen till förmån för förnybara bränslen
- Ta fram en avvecklingsplan för kolanvändningen under år 2014
- Baslasten ska vara fossilfri senast 2018
- Öka samverkan om produktionskapaciteten tillsammans med andra aktörer

- Förstärka överföringskapaciteten mellan nordvästsektorn och innerstaden
- Enbart använda sådana fasta biobränslen som uppfyller högt ställda hållbarhets-kriterier
- Utredda säsongsanpassad energianvändning för fjärrvärmenätet utifrån ett resurs-hushållningsperspektiv
- Arbeta med fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm
- Delta i energiplanering av nybyggnadsområden
- Bedriva utvecklingsarbete för produktion av förnybar energi

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

36. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

MÄSSFASTIGHETER I STOCKHOLM AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och genomföra branschledande och återkommande mässor samt att genomföra kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter och Stockholmsmässan AB som är ett genomförandebolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm AB. Staden äger 51 % av aktierna i Mässfastigheter i Stockholm AB och Stockholms handelskammare 49 %.

Stockholmsmässan har ett mycket gott annonsläge som bättre än idag borde utnyttjas. Miljöpartiet vill etablera solceller på taket och etablera vindkraftverk i anslutning till byggnaden. Även Stockholmsmässans gigantiska parkeringsplats borde utnyttjas bättre och inriktas mot en mer resurseffektiv markanvändning.

Bolagets uppdrag är att marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet och politiken. Stockholmsmässan ska med egna vinstmedel utveckla och underhålla anläggningen och företagets produkter samt lämna rimlig utdelning till ägarna. Verksamheten ska bedrivas inom den legala kompetensen för ägarna.

Ägardirektiv för 2014-2016

- Marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- Fortsätta utveckla anläggningen så att den drivs energieffektivt och är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser och andra evenemang samt kringtjänster
- Ställa miljökrav på de evenemang som anordnas
- Utveckla anläggningen så att den minskar sin energianvändning
- Se över möjligheterna att producera egen fastighetsel genom att etablera solceller på taket och genom att etablera vindkraft intill byggnaden
- Samverka med stadens bolagskoncern Stockholms Stadshus AB

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

37. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Mässfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Stockholms stads organisering i kommunalförbund

STORSTOCKHOLMS BRANDFÖRSVAR (SSBF)

Stockholms stads brand- och räddningsverksamhet är organiserad tillsammans med nio andra kommuner i Storstockholms brandförsvaret (SSBF). Kommunalförbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. SSBF analyserar omvärlden och anpassar sig efter samhällets riskbilder. Förbundet har hög beredskap för klimatförändringar. Information om brandskydd och utrymning vid brand utformas så att alla invånare har möjlighet att ta del av den.

Det sker en kraftig utbyggnad av bostäder i Stockholm. Tunnlrar och andra undermarksanläggningar har hög belastning och ett stort antal transporter med farligt gods sker i Stockholms län. Regionen ställs inför nya typer av riskscenarier. Storstockholms brandförsvaret ska ha beredskap för klimatförändringar, extrema nederbörds-mängder och översvämningsrisker. Verksamheten ska vara ett föredöme i att minska sin miljöbelastning.

Information till barn och ungdomar ska prioriteras liksom kommunikation med personer med annan etnisk bakgrund än svensk. Skolbesök för att informera om brand- och räddningsverksamheten, om brandfaror och risker samt om hur man kan förebygga bränder och annan skadegörelse ska genomföras kontinuerligt. Stockholmsregionen är mångkulturell. Därför krävs kultur- och språkpassad information om säkerhet och risker i staden så att alla kan förebygga och vara förberedda inför krissituationer.

Allt högre krav ställs på räddningstjänsten och det leder till ökad arbetsbelastning. Ett aktivt arbete ska bedrivas för god arbetsmiljö, jämställdhet och ökad mångfald bland personalen.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

38. Miljöpartiets förslag till mål och ägardirektiv för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 för **Storstockholms brandförsvaret** godkänns.

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Miljöpartiets förslag till budget

Resultatbudget

Mnkr	Förslag till budget 2014 KS	Förslag till budget 2014 (MP)	Avvikelse mellan förslagen
Verksamhetens intäkter	7 720,1	7 720,1	0,0
Verksamhetens kostnader (-)	-42 772,5	-43 681,8	-909,3
Avskrivningar (-)	-898,0	-898,0	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-718,5	-718,5	0,0
Prestationsreserv	-783,4	-783,4	0,0
Pensionsavgifter (-)	-733,6	-733,6	0,0
Verksamhetens nettokostnader	-38 185,9	-39 095,2	-909,3
Skatter	37 029,0	38 099,3	1 070,3
Begravningsavgift	139,1	171,2	32,1
Inkomstutjämning	-1 407,9	-1 407,9	0,0
Kostnadsutjämning	-4,8	-4,8	0,0
Regleringspost	194,5	194,5	0,0
Införandebidrag	600,3	600,3	0,0
Fastighetsavgift	1 071,8	1 071,8	0,0
LSS-utjämning	-858,5	-858,5	0,0
Finansiellt resultat (inkl. avgifter bank och pg)	216,0	216,0	0,0
Utdelning Stockholm Stadshus AB	1 000,0	800,0	-200,0
Utdelning AB Fortum Värme Holding	200,0	200,0	0,0
Disposition/avsättning begravningsfond	0,2	0,2	0,0
Disposition/avsättning renhållningsfond	6,3	13,3	7,0
Summa finansiering	38 186,0	39 095,4	909,4
Resultat efter avskrivning, skatt och finansiella poster	0,1	0,2	0,1
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	0,2	0,1

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Miljöpartiets förslag till budget

Investeringsplan

Mnkr	Förslag till budget 2014 KS	Förslag till budget 2014 (MP)	Avvikelse mellan förslagen
Utgifter (-)	-5 980,2	-6 304,2	- 324,0
Inkomster	733,3	733,3	0,0
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	- 350,0	- 250,0	100,0
Nettoinvesteringar (-)	-5 596,9	-5 820,9	- 224,0
Finansiering investeringsplan			
Förändring av eget kapital	0,1	0,2	0,1
Avskrivningar	898,0	898,0	0,0
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	0,0
upplåningsbehov	4 498,8	4 722,7	223,9
Summa finansiering investeringsplan	5 596,9	5 820,9	224,0
Netto	0,0	0,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Finansförvaltning: Skatter och övriga finansiella intäkter

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Netto
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014, skatter	37 029,0
Förändring av skattesats (17:33) :	
0,50 kr	1 070,3
Miljöpartiets förslag till budget 2014 Skatter	38 099,3
Kommunstyrelsens förslag till budget 2012, begravningsavgift	139,1
Förändring av avgift (0:065) :	
0,015 kr	32,1
Miljöpartiets förslag till budget 2013 Begravningsavgift	171,2
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014, Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	216,0
Miljöpartiets förslag till budget 2014 Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	216,0
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014, övriga finansiella intäkter (utdelning).	1 000,0
Minskad utdelning	-200,0
Miljöpartiets förslag till budget 2014 Övr. finansiella intäkter	800,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Central medelsreserv

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Kostnader
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	Oförutsedda behov	Prestationsreserv
	-718,5	-783,4
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-718,5	-783,4
		Utgifter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014		-350,0
Medel till utökad ram för investering cykelsatsning		100
Miljöpartiets förslag till budget 2014		-250,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Miljöpartiets förslag till budget

NETTOKOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2014 KS	Förslag till budget 2014 (MP)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 323,4	-1 380,4	-57,0
Revisorskollegiet	-27,7	-27,7	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	-79,7	-79,7	0,0
Stadsdelsnämnderna	-18 282,9	-18 946,5	-663,6
Arbetsmarknadsnämnden	-742,7	-598,8	143,9
Exploateringsnämnden	2 386,3	2 377,7	-8,6
Fastighetsnämnden	627,0	617,3	-9,7
Idrottsnämnden	-581,8	-605,5	-23,7
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-807,8	-870,2	-62,4
stadsarkivet	-49,1	-51,1	-2,0
Kyrkogårdsnämnden	-115,8	-147,9	-32,1
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-83,3	-120,8	-37,5
Socialnämnden	-760,9	-810,0	-49,1
Stadsbyggnadsnämnden	-158,7	-178,8	-20,1
Trafik- och renhållningsnämnden			
trafik- och gatuverksamhet	-328,4	-302,4	26,0
renhållningsverksamheten	7,0	0,0	-7,0
Utbildningsnämnden	-14 544,2	-14 644,2	-100,0
Äldrenämnden	-156,3	-162,0	-5,7
Överförmyndarnämnden	-30,0	-30,7	-0,7
SUMMA	-35 052,4	-35 961,7	-909,3
Avskrivningar (-)	-898,0	-898,0	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-718,5	-718,5	0,0
Prestationsreserv	-783,4	-783,4	0,0
Pensionsavgifter (-)	-733,6	-733,6	0,0
TOTALT	-38 185,9	-39 095,2	-909,3

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Miljöpartiets förslag till budget

KOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2014 KS	Förslag till budget 2014 (MP)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 370,0	-1 427,0	-57,0
Revisorskollegiet	-30,3	-30,3	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	-79,7	-79,7	0,0
Stadsdelsnämnderna	-18 879,4	-19 543,0	-663,6
Arbetsmarknadsnämnden	-787,7	-643,8	143,9
Exploateringsnämnden	-109,7	-118,3	-8,6
Fastighetsnämnden	-661,0	-670,7	-9,7
Idrottsnämnden	-872,0	-895,7	-23,7
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-915,4	-977,8	-62,4
stadsarkivet	-67,1	-69,1	-2,0
Kyrkogårdsnämnden	-144,3	-176,4	-32,1
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-168,0	-205,5	-37,5
Socialnämnden	-1 158,7	-1 207,8	-49,1
Stadsbyggnadsnämnden	-352,5	-372,6	-20,1
Trafik- och renhållningsnämnden			
trafik- och gatuverksamhet	-1 370,3	-1 344,3	26,0
renhållningsverksamheten	-478,7	-485,7	-7,0
Utbildningsnämnden	-15 141,4	-15 241,4	-100,0
Äldrenämnden	-156,3	-162,0	-5,7
Överförmyndarnämnden	-30,0	-30,7	-0,7
SUMMA	-42 772,5	-43 681,8	-909,3

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Miljöpartiets förslag till budget

INTÄKTER

Mnkr	Förslag till budget 2014 KS	Förslag till budget 2014 (MP)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	46,6	46,6	0,0
Revisorskollegiet	2,6	2,6	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	596,5	596,5	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	45,0	45,0	0,0
Exploateringsnämnden	2 496,0	2 496,0	0,0
Fastighetsnämnden	1 288,0	1 288,0	0,0
Idrottsnämnden	290,2	290,2	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	107,6	107,6	0,0
stadsarkivet	18,0	18,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	28,5	28,5	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	84,7	84,7	0,0
Socialnämnden	397,8	397,8	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	193,8	193,8	0,0
Trafik- och renhållningsnämnden			
trafik- och gatuverksamhet	1 041,9	1 041,9	0,0
renhållningsverksamheten	485,7	485,7	0,0
Utbildningsnämnden	597,2	597,2	0,0
Äldrenämnden	0,0	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	7 720,1	7 720,1	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Miljöpartiets förslag till budget

INVESTERINGSUTGIFTER

Mnkr	Förslag till budget 2014 KS	Förslag till budget 2014 (MP)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-2,0	-2,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	-1,0	-1,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-120,0	-120,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	-0,6	-0,6	0,0
Exploateringsnämnden	-3 800,0	-3 820,0	-20,0
Fastighetsnämnden	-1 119,0	-1 323,0	-204,0
Idrottsnämnden	-25,0	-25,0	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-17,6	-17,6	0,0
stadsarkivet	-1,0	-1,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-20,0	-20,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-0,8	-0,8	0,0
Socialnämnden	-1,7	-1,7	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	-1,0	-1,0	0,0
Trafik- och renhållningsnämnden			
trafik- och gatuverksamhet	-780,3	-880,3	-100,0
renhållningsverksamheten	-20,0	-20,0	0,0
Utbildningsnämnden	-70,0	-70,0	0,0
Äldrenämnden	-0,1	-0,1	0,0
Överförmyndarnämnden	-0,1	-0,1	0,0
SUMMA	-5 980,2	-6 304,2	-324,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Miljöpartiets förslag till budget

INVESTERINGSINKOMSTER

Mnkr	Förslag till budget 2014 KS	Förslag till budget 2014 (MP)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	0,0	0,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	720,0	720,0	0,0
Fastighetsnämnden	0,0	0,0	0,0
Idrottsnämnden	0,0	0,0	0,0
Kulturnämnden: kulturförvaltningen (VIII)			
Kulturnämnden: stadsarkivet (VIII)	0,0	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden (R III)	0,0	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	0,0	0,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	0,0	0,0	0,0
Socialnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Trafik- och renhållningsnämnden			
trafik- och gatuverksamhet	13,3	13,3	0,0
renhållningsverksamheten	0,0	0,0	0,0
Utbildningsnämnden	0,0	0,0	0,0
Äldrenämnden	0,0	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	733,3	733,3	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Kommunstyrelsen

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-1 370,0	46,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Sänkta borgarrådslöner	5,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Upprustningsprojekt och fler sommarjobb (5 mkr öronmärkta för ytterstaden	-10,0	
Naturresevat	-5,0	
Låglönesatsning	-20,0	
Central funktion lika rättigheter	-7,0	
Central funktion klimat	-10,0	
Inrättandet av barnombudsman - Barns rättigheter, kunskapshöjning och delaktighet	-7,0	
Medel för projekt Klimatsmart mat i stadsdelarna	-3,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-1 427,0	46,6

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Kommunstyrelsen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-2,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-2,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Revisorskollegiet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-30,3	2,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-30,3	2,6

Stadsdelsnämnder

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Mkr	KS förslag 2014		(MP) förslag 2014		Avvikelse		Avvikelse
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto
Föreskoleverksamhet	-4 936,2	304,7	-4 983,2	304,7	-47,0	0,0	-47,0
Verksamhet för barn, fritid och kultur	-491,7	0,0	-542,2	0,0	-50,5	0,0	-50,5
Verksamhet för barn och ungdom	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kultur- och föreningsverksamhet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Äldreomsorg	-7 088,4	201,5	-7 254,2	201,5	-165,8	0,0	-165,8
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-3 081,5	2,0	-3 141,5	2,0	-60,0	0,0	-60,0
Individ- och familjeomsorg (exkl. ekonomiskt bistånd)	-1 771,3	36,9	-1 853,3	36,9	-82,0	0,0	-82,0
Stadsmiljöverksamhet	-191,2	0,0	-209,0	0,0	-17,8	0,0	-17,8
Ekonomiskt bistånd	-1 211,0	24,0	-1 234,0	24,0	-23,0	0,0	-23,0
Arbetsmarknadsåtgärder	-108,1	27,4	-325,6	27,4	-217,5	0,0	-217,5
Summa stadsdelsnämnd	-18 879,4	596,5	-19 543,0	596,5	-663,6	0,0	-663,6

Mkr	KS förslag 2014		(MP) förslag 2014		Avvikelse		Avvikelse
	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Netto
Investeringsplan							
Inventarier och maskiner	-30,0	0,0	-30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	-90,0	0,0	-90,0	0,0	0,0	0,0	0,0
totalt	-120,0	0,0	-120,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Förskoleverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-4 936,2	304,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Mindre barngrupper	-22,0	
Barnomsorg obekväma arbetstid	-5,0	
Genuspedagoger	-10,0	
Modersmålsstöd	-10,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-4 983,2	304,7

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Verksamhet för barn, fritid och kultur

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-491,7	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Parklekar och öppna förskolor i ytterstaden	-5,0	
Pris och lönekomensation	-11,5	
Fler mötesplatser, inkl HBTQ - mötesplatser	-8,0	
Familjecentraler i ytterstaden	-10,0	
Konsumentvägledning	-5,0	
Öppna väggar för grafitti	-1,0	
Särskild satsning bidrag till föreningar som verkar i ytterstaden	-10,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-542,2	0,0

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Verksamhet för barn och ungdom

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2014

0,0	0,0
-----	-----

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ökade/minskade intäkter för:

Miljöpartietsförslag till budget 2014

0,0	0,0
-----	-----

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Kultur- och föreningsverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2014

0,0	0,0
-----	-----

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ökade/minskade intäkter för:

Miljöpartietsförslag till budget 2014

0,0	0,0
-----	-----

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Äldreomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-7 088,4	201,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Indexuppräknning	83,6	
Ökad hemtjänstpeng	56,5	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Pris och lönekompensation	-165,9	
Ökad möjlighet till utevistelser på äldreboenden	-30,0	
Höjd kvalitet i hemtjänsten	-60,0	
Generösare biståndsbedömning vård och omsorgsboenden	-50,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-7 254,2	201,5

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-3 081,5	2,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Kompensation för höjd peng inom vård och omsorgsboende	4,1	
Höjning av schabloner	25,9	
Schablonhöjning barn och vuxenboende (1,5%)	20,1	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Höjd omsorgsnivå	-35,0	
Heminstruktörer	-3,0	
Pris och lönekomensation	-72,1	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-3 141,5	2,0

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Individ- och familjeomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-1 771,3	36,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Uppsökande arbete utsatta barn och unga, ytterstaden	-10,0	
Barn och ungdomsvård, hela staden	-40,0	
Missbruksvård	-12,0	
Barn och ungdomsvård, ytterstaden	-20,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-1 853,3	36,9

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-191,2	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ökade kostnader för (-):		
Pris och lönekompensation	-2,8	
Skötsel av park och naturreservat	-15,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-209,0	0,0

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-90,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för (-):</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-90,0	0,0

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-30,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för (-):</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-30,0	0,0

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Arbetsmarknadsåtgärder

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-108,1	27,4
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
En dörr in flyttad från arbetsmarknadsnämnden	-215,0	
Pris och lönekompensation	-2,5	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-325,6	27,4

Miljöpartietsförslag till budget 2014

Stadsdelsnämnderna: Ekonomiskt bistånd

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-1 211,0	24,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
SL kort	-20,0	
Stöd till papperslösa (ffa ersättning för medicin och vård)	-3,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartietsförslag till budget 2014	-1 234,0	24,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Servicenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	0,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	0,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Servicenämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-1,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-1,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Valnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-79,7	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-79,7	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Arbetsmarknadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-787,7	45,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Unga 20-25 år	15,0	
Fler vägar till jobb	11,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Förstärkningar av vuxenutbildning	-5,0	
Särskilda satsningar unga 16-24 år	-10,0	
Kvalitetshöjande åtgärder inom SFI	-10,0	
Sfi för föräldralediga	-2,0	
Pris - och lönekomensation	-18,4	
Kunskapslyft 50/50	-10,0	
Startcentraler i ytterstaden	-10,0	
Unga in jobb, studier eller meningsfull sysselsättning - en ytterstadssatsning	-25,0	
Arbetsmarknadskunskap	-4,5	
Lärlöner sfi, schablon	-1,2	
Lärlöner, VUX	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
En dörr in flyttad till SDN	215,0	
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-643,8	45,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Arbetsmarknadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-0,6	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-0,6	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Exploateringsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-109,7	2 496,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Pris - och lönekomensation	-1,6	
Utredningsuppdrag Bromma flygplats och Västberga industriområde	-2,0	
Planberedskap och arkitekturens roll i planeringen	-5,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-118,3	2 496,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Exploateringsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-3 800,0	720,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Cykelplan</i>	-20,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-3 820,0	720,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Fastighetsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-661,0	1 288,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Pris och lönekomensation	-9,7	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-670,7	1 288,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Fastighetsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-1 119,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
Liljevalchs	26,0	
Grimsta	47,0	
<i>Ökade utgifter för:</i>		
Skatepark utökat antal discipliner	-10,0	
Överdäckning Nälstabadet	-50,0	
Träningshall för bandy, konståkning och skridskor	-40,0	
Damfotbollsarena Stadion	-5,0	
Konstgrässatsning	-10,0	
Idrottshallar (tre stycken)	-62,0	
Energieffektiviseringar	-100,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-1 323,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Idrottsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-872,0	290,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Flytande citybad	2,0	
Idrottssatsning barn och unga	10,0	
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Föreningsbidrag tjejers idrottande	-5,0	
Ökad simkunnighet	-3,0	
Pris och lönekomensation	-12,7	
Idrottssatsning barn och unga i ytterstaden	-15,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
 Miljöpartiets förslag till budget 2014	-895,7	290,2

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Idrottsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-25,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-25,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kulturförvaltningen		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-915,4	107,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Kulturbonus	6,0	
Nobelmuseet	10,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Stadsmuseets kulturmiljöavdelning	-2,0	
Kulturens infrastruktur i ytterstaden	-3,0	
Kultur i ytterstaden	-10,0	
Stärkt kulturstöd, fria kulturlivet och kulturens infrastruktur	-17,0	
Kulturskolan halverade avgifter och breddad verksamhet	-21,0	
Stadsmuseet: Fri entré, publik verksamhet och vård	-8,0	
Filmsatsning	-1,0	
Pris och lönekomensation	-13,4	
Samlingslokaler, upprustning	-2,0	
Forskningsinitiering	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-977,8	107,6

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-17,6	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-17,6	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Kulturnämnden: stadsarkivet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Stadsarkivet		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-67,1	18,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Pris - och lönekomensation	-1,0	
Forskningsinitiering	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-69,1	18,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Kulturnämnden: stadsarkivet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-1,0	0,0
<i>Minskade utgifter för (-):</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-1,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Kyrkogårdsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-144,3	28,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Pris och lönekompensation	-2,1	
Renovering och underhåll	-30,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-176,4	28,5

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Kyrkogårdsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-20,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-20,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-168,0	84,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökade kostnader för miljöövervakning	-3,4	
Klimatarbete	-12,0	
Energicentrum	-3,0	
Konsumentarbete	-2,0	
Ökade kostnader Giffria förskolor	-2,0	
Ökade kostnader för information klimat/kemikalier	-3,0	
Ökade kostnader för kartläggningar av utsläppskällor vatten	-1,0	
Ökade kostnader för grönkompensation och biologisk mångfald	-2,0	
Pris och lönekomensation	-2,5	
Kompetenshöjande insatser	-1,0	
Angelägna projekt	-4,0	
Ej godkänd generell effektivisering	-1,6	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-205,5	84,7

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-0,8	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-0,8	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Socialnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-1 158,7	397,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Stöd till barn till missbrukare	-1,0	
Ökat stöd till frivilligorganisationer	-5,0	
Kvinnjourer och skyddat boende	-3,0	
Mänskliga rättigheter för papperslösa	-3,0	
Personliga ombud	-3,0	
Pris och lönekomensation	-27,1	
Sänkta avgifter för familjerådgivning	-2,0	
Åtgärder för att minska våld i nära relationer	-3,0	
Ensamkommande flyktingbarn	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-1 207,8	397,8

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Socialnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014 <i>Minskade utgifter för:</i>	-1,7	0,0
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-1,7	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Stadsbyggnadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-352,5	193,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Demokratisk stadsplanering, ökad medborgardialog	-4,0	
Stadsplanering för barn, införandet av barnkonsekvensanalyser	-4,0	
Utredning bostäder Bromma flygplats och Västberga	-2,0	
Pris och lönekomensation	-5,1	
Planberedskap och arkitekturens roll i planeringen	-5,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-372,6	193,8

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Stadsbyggnadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014 <i>Minskade utgifter för:</i>	-1,0	0,0
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-1,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Trafik- och renhållningsnämnden: trafik- och gatuverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-1 370,3	1 041,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Cykelfartsgator	-1,0	
Satsning på hållbart resande, mobilitetsarbete	-3,0	
Trafiksäkerhet barn och unga	-4,0	
Skötsel av grön miljö i gaturummet	-10,0	
Miljökvalitetsnormer (luft, buller, dubbfrött)	-5,0	
Säker skolväg	-5,0	
Pris och lönekomensation	-20,0	
Dubbdäcksfri innerstad, skyltning och information	-2,0	
Framkomlighet, cykel, gång och buss	-4,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Förändrade parkeringsavgifter		80,0
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-1 344,3	1 041,9

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Trafik- och renhållningsnämnden: trafik- och gatuverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-780,3	13,3
<i>Minskade utgifter för:</i>		
Årsta holmar	19,0	
<i>Ökade utgifter för:</i>		
Cykelplan	-74,0	
Säker skolväg	-25,0	
Trädinvestering	-20,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-880,3	13,3

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Trafik- och renhållningsnämnden: renhållningsverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-478,7	485,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Pris och lönekomensation	-7,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-485,7	485,7

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Trafik- och renhållningsnämnden: renhållningsverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-20,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-20,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Utbildningsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-15 141,4	597,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Elevhälsa	-20	
Jämställdhet/Genuspedagoger/HBTQ certifiering	-10	
Modersmålsstöd	-10	
Romska vuxna i skolan	-2	
Satsning på lärarnas arbetsmiljö	-2	
Fritidshemslyft	-40	
Utvecklingsarbete pedagogiska skolmiljöer	-1	
Särskilt stöd	-15	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-15 241,4	597,2

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Utbildningsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-70,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-70,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-156,3	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Internationellt språk och kulturlyft för personalen	-2	
Pris och lönekomensation	-3,7	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-162,0	0,0

Miljöpartiets förslag till budget 2014

Överförmyndarnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2014	-30,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Pris och lönekomensation	-0,7	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Miljöpartiets förslag till budget 2014	-30,7	0,0

miljöpartiet de gröna

STOCKHOLMS STAD